

Keyifli Okumalar Dileriz

Binlerce kategoride milyonlarca PDF e-kitap, ders kitapları, dergiler ve romanlara platformumuz üzerinden ücretsiz ulaşabilirsiniz.

RESMİ WEB SİTEMİZ

<https://rantey.org>

Yedek ve Duyuru Kanallarımız

Sitemize erişim engeli gelmesi veya adres değişikliği durumunda aşağıdaki kanallardan güncel giriş adresine erişebilirsiniz:

- Telegram: <https://t.me/birkitapbir>
- WhatsApp Kanalımız : <https://whatsapp.com/channel/0029VbDHv8uE50Us4lvMoc0Y>

Zeynep Kültür / Zehir Zıkkım Hikâyeleri

Bilgi Yayınevi

BİLGİ YAYINLARI : 301
AYLA KUTLU : 12

ISBN 975 - 494 - 939 - 5
2001 . 06 . Y . 0105 . 1903

Birinci Basım
Nisan 2001

BİLGİ YAYINEVİ
Meşrutiyet Caddesi, No: 46/A, Yenışehir 06420 / Ankara
Tlf : (0-312) 434 49 98 - 434 49 99 - 431 81 22
Faks : (0-312) 431 77 58

BİLGİ KİTABEVİ
Sakarya Caddesi, No: 8/A, Kızılay 06420 / Ankara
Tlf : (0-312) 434 41 06 - 434 41 07
Faks : (0-312) 433 19 36

BİLGİ DAĞITIM
Narlıbahçe Sokak, No: 17/1, Cağaloğlu 34360 / İstanbul
Tlf : (0-212) 522 52 01 - 520 02 59
Faks : (0-212) 527 41 19

Ücretsiz PDF Kitap Arşivi : <https://kitaplar.bilgiyayinevi.com.tr>
www.bilgiyayinevi.com.tr • e-mail : info@bilgiyayinevi.com.tr

AYLA KUTLU

Bütün Eserleri

12

Zehir Zıkkım Hikâyeler

kapak resmi : frida kahlo
kapak düzeni : başkent grafik

AYLA KUTLU **BÜTÜN ESERLERİ**

1. Cadı Ağacı
2. Tutsaklar
3. Hüsnüyusuf Güzellemesi
4. Bir Göçmen Kuştı O
(1986 Madaralı Roman Ödülü)
5. Kaçış
6. Islak Güneş
7. Hoşça Kal Umut
(1987 Mülkiyeliler Birliği Rüştü Koray Ödülü)
8. Sen De Gitme Triyandafilis
(1990 Sait Faik Öykü Ödülü)
9. Kadın Destanı
10. Mekruh Kadınlar Mezarlığı
(1996 Yunus Nadi Öykü Ödülü)
11. Emir Bey'in Kızları
Bir Göçmen Kuştı O / 2
12. Zehir Zıkkım Hikâyeler

baskı : cantekin matbaacılık yayıncılık
ticaret ltd. şti.

tlf : 084 34 35 36 - 084 34 36 37 - 084 34 37 38 <http://www.cantekinmatbaasi.com.tr>

***Kardeşim, o kadar da değil, dostum
ALSAN KUTLU'ya,
paylaştığımız onca ortak şey için...***

İÇİNDEKİLER

BÖLÜM: 1

YABANCILIKLAR.....	9
Kara Kayalar	11
Tanıklar	33
Matmazel Dimitra'nın Bitmemiş Hikâyesi	47
Ödeşme.....	99
Uzaklarda Kalan	117
Yaşamın Şiiri	139

BÖLÜM: 2

KADINLAR VE KUYULAR	155
Piç	157
Ful ve Kül	181
İpekböceği Bakıcısı	213
Terlik	237

BÖLÜM: 1
YABANCILIKLAR

KARA KAYALAR

Hiçbir şeye karar verilemeyen üçyol ağzı. Çünkü her birinin yaşama ilişkin anlamları farklı. Taa ötelere gidip güneye inince, Arabistan'ın kutsal topraklarına varılıyor. Doğuya gidince toprak sararıyor, kıraçlaşıyor. Toz yığını olarak göçebe bir çöl sınırına erişiyor. Taşı, bitki örtüsü, evleri, insanlarıyla tarihin en eski, en yorgun kentlerinin vahasına... Batıya, denize doğru gidince, yıldı üç kez ürün alınan zenginlik ve güzellik diyarı çevreliyor insanı. Bu başlangıç noktasındaki yabancı ise, tam burada, nereye gideceğini kestiremez.

Batı yolu masallardaki gibi. Küçük oğulların saptığı en kötü görünen yol. Boz kurdeleler gibi pırıltılarla ötelere, hurma diyarına ulaşan güney ve fıstık ve el emeği ülkesine kavuşan doğu yollarından epey farklı.

Zenginliğe dair bütün ipuçlarını saklayan püskürmüş kayalar, suçlu ve karanlık bir yeryüzü resmi çiziyor. Toprağın üstü, sonsuza kadar bu çirkin kara kayalarla örtülüymüş gibi görünüyor. Binlerce yorgun devin ayağından fırlatılmış çizmelerdir belki de. Fırlatılmış, kalakalmış.

Gargantua buraya geldi mi? O ve arkadaşları, altları erimiş çizmelerini, postallarını attıkları gibi, biraz daha batıda, denizin ağzında dişlerinin de tümünü dökmüş olmalılar. Çok yemekten çürümüş, kirli, bakımsız dişleri varmış, saçılmışlar; kararmış, patlamadan yanmış dev cinmısırlarını da dişsiz ağızlarında evirip çevirmiş ve tükürmüş olabilirler.

İşin gerçeği, hâlâ, toprak olmamış yanardağ lavları bunlar. Gölgesiz duracak kadar genç ve çıplak. Bir oturacak, bir uzana-

cak kadarcık yer bulmak için denize doğru epeyce yol almak gerekiyor.

Üçüncü yola saptıktan epey sonra kötü kokan bir bataklık ve bataklıkta işe yaramayan kötü kokulu otlar, geniş ve boz yapraklı çiçeksiz bitkiler beliriyor. Köpüklü ıslaklıklar, görünmez yashamı boyuna doğurup üretiyor.

Üçyol ağzının gitgide genişleyen açısı içinde kalan doğusu, gözden yitecek kadar uzağa düşerken, türlü otlara komşuluk ediyor. Mor, sarı, mavi, kırmızı küçük çiçeklere ve bir küçücük, sessiz, uysal kaynağa. Batıda, fareler bile kayaların üstünde dolanmazken, salyangozlar da kaçıyor. Onlar, dünyanın en yumuşak, en mevzun vücutlarını gezdirirken arkalarında pırıltılı gümüş yollar çizerek kılavuzluk yapanlardır. O karanlık kayalarda bunu yapmıyorlar.

Kaynak her sabah mavi gökyüzünü, her gece yıldızlı karanlığı kapıp, üstüne örtünüyor. Belki o yüzden bu kadar billur gibi arı bir sesle, çın çın ötüyor.

Genç kız sayılamayacak kadar küçük olan kızı, kara kayaların oradan kaynağa doğru giderken gördü, orta yaşlı adam. Üç koyun, batı yolunun öbür yanında, kaynağa yakın otluyordu. İnananlarını kaybetmiş bir eski zaman tanrıçası kadar yalnız ve bir kır cini gibi eciş bücüş görünüyordu kız.

Adam vurup gidecekti önce. Kamyonetinin arkası ağzına kadar tavuk yemi ve bahçe ilaçlarıyla doluydu. Adana'dan dönüyordu. Hatay yoluna, batıya sapmıştı. Alışkın olduğu için, kayaların ürkütücülüğünü fark etmedi de, olmayacak bir görüntü olduğundan kızı gördü.

Kamyoneti durdurdu. Gözleriyle kızı izlemeye koyuldu. Püskürmüş kayaların birinden öbürüne atlıyor, herhalde sonsuz yalnızlığını yenmek için kendi başına oyun oynuyordu. Atlarken eski soluk entarisinin etekleri biraz havalanıyor, ince, kuru, at ayağı gibi fazlacâ kemikli dizleri görünüyordu.

Adam, indi. Düşünmeden, kendiliğinden şalvarını düzeltti, kır düşmüş sakalını sıvazladı, bıyıklarını, kaşlarını. Kız kendisini görmüş müydü? Görmüş de aldırıyor muydu, yoksa bilerek mi

fazlaca sıçırıyordu? Bir an tedirginlik duydu: Burada, bu ıssız, korkutucu yerde kimse yapayalnız olmaz. Bekledi. Araçlar geçti, kuşlar, çiyenler, kertenkeleler geçti. On beş-yirmi dakika olmuştu duralı. Kız durmamış, koyunlarına yaklaşmamış, bir püskürtüden öbürüne atlıyor ve çember çiziyor. Atlıyor, adama doğru; atlıyor, arkası dönük şimdi...

Adam, tabanı Japon köselesi kaplı kundurasının yumuşaklığından rahatsızlık duyarak bir kayanın üstüne atladı. Daha fazla gitmedi. En azından kızla ilgilendiğini anlatmış oldu böylece. Koyu füme şalvarı, koyu gri arkasına basılmış pabuçları; her şeyi gri, füme, biraz karanlık bulmuş olabilir. Ne olmuş? O bir çocuk. Bir kız çocuğu. O kadar. Konuşmak isteğini niçin duyuyor? Kimi kimsesi var mı, korkmuyor mu, bin türlü hali varken dünyanın?

Kız onu gördüğünü belli etti, durup bir zaman gözledi. Sonra ardını döndü, oyununu sürdürdü. Daha büyük bir çember çiziyor şimdi. Bir kayadan ötekine atlarken iki bacağını birleştiriyor böylece etekleri gövdeden daha belirgin olarak ayrılıp sıçırıyor. Bilinçli yapıyor olabilir mi?

Gitgide yaklaşıyorlar birbirlerine.

Birden yakalandı.

Adam onu kolayca belinden sardı. Şöyle bir çevirdi. İki kolun arasına sıkışan gövde öyle düz, öyle ince, öyle ağır bir kir kokusu saçıyor ki.

Kız arkası dönük duruma getirilince biraz direndi... Direndi mi direnmedi mi? Durdu bekledi. Deminden beri sıçramaktan yorulmuş, solukları hızlı. Terlemiş, ensesinden incecik birkaç çizgi sızıyor. Bir an durdular, sonra kız adamın hiç ummadığı bir şey yaptı, gövdesinin alt kısmını geriye vererek adamın tam önüne sürdü. Ayarlanmış, bilinen bir sürtünme. Çocuk böyle bir şeyi nasıl yapabilir?

Yollu bu. Küçücük görünse de orospu. Belki şimdiden, belki daha sonra gireceği yol, yol değil.

Adam düşüncesinin ortasında, uyanıverdiğini algıladı. Çevreyi gözledi, faka basmak istemiyor:

– Para versem, benim istediğimi yapar mısın?

Sesi fazlaca boğuk çıktı. Unutmuş, helal olmayana bakmayı, söz etmeyi unutmuş. Sesi o yüzden... Kahretsin, yahu bir çocuk bu.

Cevap, soruyu algılamış ve bekleyen birinin sesi. Çocuksu, ince ama karşı çıkmayı öğrenmemiş bir ses:

– Hııı... Ne verirsin?

– Ne bileyim. Sen nelerin olsun istersin, söyle bakalım. Ona göre bir şey ayarlarız.

– Sarı gömleğim, sarı üstüne yeşil dallı bir entarim olsun isterim. Bir de... –kuşkulu, bu kadar açgözlü görünüp müşteriye kaçırmaktan çekinir gibi bir tonlama– mavi boncuktan bir gerdanlığım olsaydı.

– Bunların hepsini alırsın. Yok, "Sen getir" dersen, alıp getiririm bile. Amma, ikinci gelişimde de isteklerimi yaparsan.

– Yaparım emmi.

Kollarının arasındaki incecik bedeninin üstündeki baş bir yana eğiliyor, adamın sakalına sürünüyor. Yakınında, saçından yayılan o ekşi kir kokusu.

Bu kokuyu kendi kokusunun uzantısı saymaktan başka çaresi yok. Kokuya aldırmayacak.

Kucakladı. Var yok sanki, öyle hafif. Yine bir kararsızlık ânı. Hayır, kararsız davranmayacak, püskürtme taşların küçülüp bütünleştiği, yalnızca kertenkelelerin dayanabildiği, toprağı bütün bütün kaplamış yere kadar götürdü. Kızı soydu. Ne kolay bir soyunma. Entarisini çıkardı. İçinde hiçbir şey yoktu. İlk dayandıkları anda, elini niye atmamıştı sanki. Bir ödül kaçırması gibi duygu. Pütürlü yere yatırdı. Kız bacaklarını birleştirerek karnına doğru çekti. Bacakları biraz kısa. Adamınkiler de öyleydi. Dizleri çıplakken daha da fırlak görünüyor. Derisinde kabuklanmış ve bazı yerlerde kabukları düşüp pembemsi yeni deri görünen, yara izleri. Bu kayalıklarda, bu kadarcık berelenme az bile. Her şeyiyle çocuk. Göğüs kafesi ince. Memeleri yok ama uçları küçücük bir kurabiye gibi kabarmış ve birer kuşüzümüyle üstü bastırılmış. Adam kızın kimbilir ne zaman örülmüş ve o günden beri yıkanmamış kirli saçlarının örgülerini çözdü. Örgü yüzünden lülelenmiş saçla-

rı isteğini artırsın diye dar göğsün ve küçük memelerin üstünde dağıttı. Geri çekilip baktı. Şimdi biraz daha iyi, insana daha az suçluluk duygusu veriyor.

Elini şalvarına attı, çıkarmadan önce sesini sertleştirdi:

- Kollarını gözlerinin üstünde tut. Sakın bakma.
- Olur emmi.

Kız kollarını yüzüne kapattı. Sonra kıpırdandı –tam adam şalvarını yere koyarken, ters bir açıdan en çirkin görünümünde– gözlerini açtı ve kapadı. Tedirginlik. Kızın hiçbir şeye aldıracağı yoktu. Güzellik, çirkinlik gibi bir şeyin ayırıcılığı olmadığı sesinden belli:

– Burası da koyunlarımdan çok uzak emmi. İşin uzun sürerse, koyunlarım yiter. Teyzem de öldürür beni.

- Onları merak etme sen.

Koyunlar ötede, doğuya giden şosenin yakınındaki kaynağın çevresinde buldukları otlarla memnunlar hayatlarından. Görünmüyorlar ama memnunlar.

- Kasma kendini, bacaklarını aç, biraz da dizlerini kır.

Kız söyleneni yaptı. Bu şaşırtıcı emre alışkın olmalı, kafası karışmadan hemen öylece. Adamın kalın, sivilceli gövdesini üstüne, kolları dökülmeye başlamış bacaklarını bacaklarının arasına aldı. Adam bir an için algıladı: İncecik, küçücük gövdesi kara taşların üstünde beyaz bir taş gibi. Sanki uzaklardan yuvarlanmış da burada kalakalmış. Sevecek bir yanı da yok. Hem ne anlar bu? Sıcaklık ve darlığıyla hoşnut eden bir karanlık yalnızca. Islanmıyor bile.

Kısa bir sürtünme. Doğrudan kıza girdi. Sertçe, sonuna kadar. Altındaki küçük gövde hızlı ve sert ilerleyen şeyi duvarıyla durdurdu ama, kızın yüz kasları ve ağzı acıyla kasıldı. Sonra yine hareketsizleşti. Kolları hâlâ yüzünü kapatıyor. Adam ise hızlı soluklarla yükselip inerek gitti geldi, son olarak hoyratça ve duvarı delmek ister gibi yüklendi. Sesi dökülüverdi. Anlamsız güç veriş imi! Kızın gövdesini ezerek üstüne uzandı, soluklarının düzene girmesini, bedeninin dinginleşmesini bekledi. Altındaki gövde; altındaki taşlar ve üstündeki ağırlık yüzünden, belirsiz titreşimler

içinde. Bir an, ağla çekilmiş balıkların sonuncusunun belirsiz kıpırdanışı geçti gözünün önünden. Ama bu ölmez. Bunlara bir şey olmaz.

Yüzünü kapattığı kollarını iki yana indirdi. Gözlerini sımsıkı yummuş, acı mı çekiyor? Niye ses çıkarmıyor? İçindeki hayal kırıklığını onun gözlerinde sorgulamak, hesap sormak istiyor. Eksik bir tat. Beklediği bu değildi. Niye o kadar acele etti, içindeki parçalama isteği, kanatma, şorul şorul kanını akıtma beklentisi... Yarım. Bunlar olmadı, bedenini ezmeli. Sivilceli sırtı güneş ışığında tomur tomur parlıyor. Aralarında oluşmuş ter, gövdesini kayganlaştırıyor. Doymamışlığın getirdiği öfke büyüyor. Bedenini kolayca kızın üstüne çekti. Bütün ağırlığını verdi, çocuğu ezdi. Soluk soluğa bir ince ses; topraktan gelirmiş gibi, boğuk, bunalmış:

– Soluğum kesildi emmi. İzin ver, az doğrulayım.

Adam, küskün ve kırılgan yüreğinin acısını kız anlasın diye başını öte yana çevirdi, doğruldu. Bakmadığı sol yanda kız bir sin-cap gibi hızla ezildiği yerden koptu.

– Seni bozmuşlar kız. Sen altın değil, kalp para imişsin.

Kız cevap vermedi. Belli belirsiz içini çekmiş olabilir mi? Adam kıza baktı. Gövdesi şimdi daha da küçük görünüyor, açılmış saçları tüm yüzünü kapatıyor. Ayakta, çıplak ve farkında değil sanki. Üzgün mü, onuru mu kırılmış? Adam içinde gitgide artan öfkeyi algıladı. Bunu yenmeli. Yüzünü görürse... Saçlarını tutup, gövdeyi kendine çekti ve araladı. Bu yüz, hiçbir yere bakmayan gözler ve hiçbir anlam taşımayan bu yüz...

Hiç değilse pazarlığın koşullarını hafifletmeli ki, aptal yerine konduğu saplantısından kurtulsun:

– Bak haberin olsun. Orospulara verilen her söz tutulmaz.

Kız derin derin içini çekti. Sesindeki kırılganlık belirgin:

– Ne alacaksın peki?

– Yalnız entarilik getiririm. Onu getirdiğimde bir daha verirken, ondan sonrakinde de boncuklarını getiririm. Ona göre.

– Olur emmi. Ben hep buralarda dolanırım. Göremezsen seslen!

Adam bakmıyor gibi, ama yan gözle onu gözleyerek bekledi. Kız saçlarını acemice ve kötü örüyor; saçları örüldükçe yüzü küçülüp çocuklaşıyor.

Şimdi sıra kendisinde, başını eğip önündeki gevşemiş, kıvrılmış bir yağmur solucanı gibi kayanın meyli üstüne serilmiş organına baktı. Az önceki güç ve şimdiki bitiş... Ne kadar da, göze bağlı bir şey bu.

– Ne diye çağıracağım seni? Geldiğimde yani. Buralara işim düşerse?

– Papatya emmi. Adım Papatya.

Adam gülümsedi. Esmer bir Papatya. Esmer mi bu kız? Bu kara kayaların üstünde beyaz gibi görünse de...

Çıplaklığının tehlikesini birden fark etti. Hızlı hızlı giyinmeye koyuldu. Kız karşılaştıkları yere doğru gidiyor. Adam bu kadar kolayca unutulmaktan sıkıldı. Önemsenmemişti. Seğirtti, kızı koldan yakaladı, sertçe kendine çekti:

– Emmi emmi deyip durma. Seninle karı-koca olduk say!

– Olur. Ne diyeyim?

Durdu adam. Ne desin? Adını veremez. Vazgeçtiğini söylemek de olmaz. Kızı tartarak yukardan aşağı süzdü. Gözleri bayağı iriymiş. Sanki yağmurlu gökyüzü. Bebeklerinde, yukardan aşağı çizgicikler var, açık renkli çizgiler, sanki üstünde yağmurun rahmet izleri. Öyle duygulanıyor ki. Gözleri buğulanıyor. Yüzüne nemli, ılık bir rüzgâr değmiş gibi. İncecik boyun, saz gibi gövde, tenin hiçbir yerinde kanın zerresi yok. Yarın öbür gün veremli bir kız olacak. Hele böyle bir hayata daha şimdiden başlamışsa. Belsoğukluğu... Evlerden uzak... Başka hastalıklar... Şimdi de var mıdır ki? Kirli bu kız. Onu da kirletti. İşe bak: Dişiliğin zerresi yok ama dişi. Kötülük bunlardandır. Tövbe Rabbim. Ne eti ne cilvesi var. Yine de kötü bu kız.

– Neyse, ben seni bulurum. Hem senin kimin kimsen yok mu? Allahın bile unuttuğu bu yerlerde dolanıp durursun?

– Teyzem var. Eskiden severdi de. Ama bu yıl sevmez oldu. Beni evden atmak için koyunların ardından salar oldu. Boğazım yük olmasın diye.

– Peki, senin bozuk para olarak dolandığını bilmiyor mu teyzen?

– Teyzemin oğlu zorladiydı. "Anama söylersen seni kovarız" dedi. Şimdi askerde. Dönüp geldiğinde belki beni alır diye çeyiz düzeyim diyom emmi. Eniştem de ara sıra uğruyor: "Ekmeğimin hakkı," diyor, "tuzumun hakkı..." Öyle yani. Teyzeme nasıl anlatayım?

Dertli mi, geçeceğini sandığı günlük bir sıkıntı mı sanıyor başına geleni? Adam pek anlayamadı. Neyse ne! Onun aklını kuralayan...

– Peki eniştenen hoşlanıyor musun? Ya benden?

Kız sorunun ardından sertliğin geleceğini anlamış olmalı, kolunu kurtarıp kaçmaya başladı. Anlamış mıydı, anlamamış mı, ne dese inanmayacağını bal gibi bildiğini düşündü adam. Sorması gereksizdi. Onu önemsemiş gibi oldu. Anlamadı belki. Zaten karının altına sıvaşan, birazı da donunu ıslatan ve şimdi kuruyup kıllarını çekiştiren mısır püskülü kokulu o şey olmasa, az önce olup bitenlere o da inanmayacak. Cünup mu? Gökyüzü odasının altında...

Kızın nerede olduğunu gözlemek için dört bir yana baktı. Ne kız, ne koyunlar, ne kaynak gölü, hatta ne kamyoneti. Hiçbir şey yok. Kara kayalar sonsuza kadar yürüyor sanki. Bunların bir yerinden beklenmedik bir tehlike çıkabilir. Bunca cansızlığın dünyasında yalnız kalmamalı. Hiçbir şey olmasa bile insanın hayal gücü olmaz oyunlar oynayabilir.

Hızlandı. Şoseye doğru neredeyse koşarak gitti. Yola ulaşmadan önce aralayıp geçtiği sarı-kahveye dönmüş bakımsız sazlar hafif yelde sallanarak ön kesmek istediler. Elleriyle yardı geçti, döndü baktı: Taşlar sonsuz bir karalık biçiminde gölgeleri daha da koyulaştırarak ve yuvarlanarak uzaklara akıyorlar sanki. Burada göz yanılmalarının sonu yok. Kız, koyunlar, bir kuş, bir sürüngen... Hiçbir şey seçilmiyor. Eski kamyoneti yolun kıyısında, bıraktığı gibi duruyor. Görülmüşler midir? Yüreği ağzına geliyor. Kara kayalar, hiçbir şeyi göstermemeye, anlatmamaya, duyurmamaya yemin etmiş gibi sımsıkı birbirlerine tutunmuş, ba-

zen toprağın altından birbirlerinin köklerini sağlamlaştırmışlar. Sessiz, sonsuza kadar sessiz... Rahat olmalı mı? Enişte hikâyesi? Neyse bugün atlatıldı artık. Bir daha gelmeyecek. İnsan sonradan bu kadar pişman olursa niye o tarla faresi gibi kızı arasın?

Günün geri kalan kısmında, kuşlukta yaşadığı serüveni bir an olsun aklına getirmede. Gece kahveye gitti. Okey partisini oynadı her zamanki grubuyla. Eve döndüğünde, sırf o koca götlü tembel karısını rahatsız etmek için kapıyı yumrukladı. Kadının uykulu gözlerine, asık suratına bakmadı bile. Yana itti, odalarına girdi, hızlı hızlı soyundu. Kadının devrilip yatışına her zamankinden daha büyük bir öfke duyarak ve dişlerini gıcırdatarak baktı. Unutmuş onun kadınlığını. Bir inek... sevişirkenki bıkkınlığını hatırladı. Elini nereye atsa, derisinin altını kalın bir tabakayla saran yağlar...

Kadının hızla uykuya geçmiş gibi yaptığını fark etti. Böylece kocasının erkekliğinden kurtulacağını düşünmüştür... Çocuklar uyanmışlardır, ama kalkamazlar yataklarından.

Döke saç, kabı kacağı, bardağı, sürahiyi birbirine vura vura, sırf öfkesi yatışsın diye yemeğini yedi. Kendini oyalayacak, olay çıkaracak bir şey de istemiyor canı. Soyundu, sahiden uyumuş olan karısının yanına devrildi.

Kamyoneti öylece yolun ortasına bırakıp gitmesi yanlıştı. Dolaşanın başına ela da gelirmiş, bela da. Ela? O kız mı? Haydi canım... Gözlerine doluveren o görüntü: Yüzü saçlarıyla kapamış küçücük, incecik, zavallı beyaz –beyaz mıydı?– gövde, kollarında ve bacaklarında aşırı zayıflıktan dolayı uzamış tüyler... Omuzları, koltuk altları dolmamış bile daha. Omuzlar kemik yığını olarak çıkık ve sert, koltuk altlarıysa kemiğe yapışık deri yüzünden çok çukur. Memeleri... Haydi canım, kuşüzümü meme başları...

Kanı tutuşuverdi. Sırtüstü yattı, gözleri fal taşı gibi açık. Açık ama gözlerinin önünden yitmiyor kızın çırılçıplaklığı. Sağında karısı yan yatıyor, değirmen taşı kalçası, kale duvarı gibi yükseliyor. Kokusu? Nasıl kokuyordu? Yatak; birikmiş, kumaşla emilmiş ter ve bıkkınlık kokmadığı muhakkak. Kayalar peki, on-

lar nasıl kokuyordu? Elinin iki parmağını yaladı, göbeğinin üstünde gezdirdi bu parmakları. Memeleri bu kadar, ıslaklık algılama gücünü artırır. Peki yanındaki kadının memeleri? Masaldaki gibi, tutacaksın bir memesini çaprazlayacaksın öbür omzuna atacaksın. Sonra öbürünü de bu omza...

Uyuyamadı.

Ertesi gece kahveye de gitmek gelmedi içinden. Sakin bir gece. Yatarken, kızına kaydattığı iki bardak ıhlamuru içti. Huzur istiyor, uyumak istiyor. Yine de, daldıktan hemen sonra kanının tutuşmuşluğunu ayırdederek gözlerini açıyor. Dişiliği özleyen bedeni, başını döndürüyor. Yıllardan beri unuttuğu kanının çağıldaması başladı. Açılmamış bir gövde, gövde bile sayılır mı? Dönüp bakılacak yanı yok. Nice küçük kızlar sokaklarda oynayıp duruyor. Ama onlar çocuk! Peki bu kız ne? Daracık, kuru, karanlık bir yolu açıyor. Sonra bir duvar çıkıyor karşısına. Bu sınırı delmek, canını acıtarak delip geçmek isteği gitgide artıyor. Kuru yollara dayanabilir, kanın şorultusunu belli belirsiz duymak, sanrı gibi gelip geçici de olsa, bir anlık müthiş bir gücü yaşamak için. Küçükmüş, ona ne. Yetimliğinden de.

İlkinde boşalınca ikincisi daha kolay. O zaman bir kale kapısını koçbaşı ile döven askerin heyecanı içinde rüzgâr gibi esecek. Döv, çekil, bir daha saldır. Sonuna kadar gitmeli. Araplar akıllı herifler, gövdeyle birleşen derinin bir kısmını kestirerek... Upuzun bir aletin sahipleri. Upuzun. Dünya yanıyor. Bir kertenkele gibi kayalara yapışmış gövdeyi nasıl ezdiyse, şimdi istek o kıza benzemiş, göğsünün ortasına oturmuş bastırıyor, soluğunu kesiyor.

Sabah öyle yorgun uyanıyor. Hava bulutlu, ağır. Yağmur yağacak. Burada yağmur, hiçbir mevsimde hiçbir saatte insanları şaşırtmaz. Gece biraz ıslatıp geçmiş zaten. Belki o sırada uykuya dalmıştır.

Karısının akşamdan hazır ettiği sütleri ve bu sabah sağılanları ayrı ayrı güğümlere boşalttı. Her birinin müşterisi başka. Sütleri kamyonete yükledikten sonra yumurta viyollerine sıra geldi. Niyeti önce dağıtım yapmak, sonra üçyol ağzına gelmeden ön-

ceki küçük kaynak gölünde oylanmak. Kız, "iki gün ancak dayanabildi, benim için geldi" diye, şımarsın istemiyor. Orada içindeki istek geçerse, yahut kızın düşlediği gibi olmadığını, yalnızca bir sıçan olduğunu görürse, atladığı gibi arabasına... Gecelerin insana oynadığı oyunları biliyor. Kızda hiç iş yok. Belki de yaşıyor olması, kendi kendine oyunlar oynamasına neden oluyor.

Tam hareket edecekken, indi, eve girdi, doksandokuzluk tespahi aldı. Dünyanın bin türlü hali var, ola ki, tespah zihninin temizlenmesine yardımcı olur.

Evinin bahçesinden çıktığı anda, anlayıverdi. Dağıtıma gitmeyecek. Bir gün de geç kalsın.

Şehrin dışına çıkan caddeye saptığında, toz yutmuş palmyelerin üstünde kızın bacak bacak üstüne atıp oturduğunu fark etti. Meme başlarını koparıp koparıp palmye dallarının altından sarkan hevenklere, kupkuru çekirdekten ibaret mor renkli palmye meyvesi olarak yapııştırıyor. Bir palmye daha, bir tane daha. Hepsinin üstünde rahatça oturmuş...

Gövdesinin avazı çıktığı kadar bağırdığını algılıyor. Ardından korna sesleri yükseliyor. Ne zamandan beri bu geçitte duruyor acaba? Telaşla hareket ettiğinden, kız gelmiş, ön cama oturmuş, bacaklarını iki yana açmış, belli belirsiz bir yarık, koyu, gölgeli, pek seçilmiyor. Hızlanıyor, hızlanırsa, olmaz bir yerde olmaz biçimde oturan kızı yakalayacak!

Yol denizden uzaklaştı. Fıstık diyarına, hurma diyarına ayrılacaktı birazdan. Önce küçük, koyu kahve taşlar geçtiler yanından. Sonra devlerin dökük dişleri karararak uçtular. Birkaç kilometrelik yol boyunca yayılmış taşlar oradaydı, ama kız?

Yeşilliklerin bittiği yerlerde çok uzak bir gri-mavi deniz çizgi çiziyordu ama artık bu görünüm iyice arkasında kalmış. Hiç top-rak yok, yalnızca püskürme kayalarla kaplı her yan.

Sazlığın orada aracı durdurdu. Kaynak yine sağında. Çiçekler var: mor, pembe, üç koyunun ağızlarına çok yakın, biraz sonra belki yoklar. İnmek için kapıyı açtığında, kızın soluk soluğa koştuğunu ve kendini yolun ortasına attığını gördü. Elinde boğumlu, kalın bir sopa tutuyordu. Gülmedi, selamlamadı, tanışıklık

göstermedi. Başını hafifçe yana eğmiş, dikkatle adamı gözlüyordu. Saçları iki gün önce acemice ördüğü gibi, salkım saçak. Adam, "dayanamadığını belli etme," diye kendine tembih geçiyordu. Belli etme, kaşlarını çat, doğrudan yüzüne bakma. Yüz verme...

– Getirdin mi emmi entariliğimi?

İnce ses. Doğru, o gün bir şeyler konuşulmuştu, o da vaatte bulunmuştu. Aklından atamadığı kızın dileği, aklına bile gelmemişti. Gelse bir entarilik kestirir miydi, kestirirdi. Teni yandı, alnından başlayan bir kızarma, bütün gövdesine yayıldı; utanma mı, yoksa yalnızca başka şeye mi yönlendi bedeni, düşünceleri, anlayamıyor.

Ne var şu kızda? Bunu hep söylüyor hep soruyor kendi kendine ve cevabını da bulamıyor. Kızın hakkını yemek istemez. Şimdi yahut başka zaman, kimsenin hakkı kendisinde kalmasın. Elini cebine attı. Burada paralar her zaman kirli, buruşuk ve nemliydi. Bakmadan, içlerinden birini çekti. En yıpranmışını seçmiş olmayı yeğlerdi. Kıza uzattı. Kız, alıcı kuşun yılan yavrusunu kapması gibi neredeyse gözle görünmeyecek kadar kısa sürede kaptı, entarisine içten dikilmiş cebine koymak için eteğini kaldırdı. Beyaz dümdüz, ne olduğu belirsiz, karnından sonra, azıcık kabarıklığı bile olmayan üçgen göründü. Davet mi? Utanma duygusu yok mu bunda?

Kızı belinden yakalayıp kamyonete taşıdı. Şoför mahalline attı, kendisi de bindi. Kız elindeki sopayı ne yapacağını bilmeden salladı. Araç hareket edince sızlandı:

– Emmi koyunlarım...

– Boş ver. Buluruz koyunlarını. Kaybolsalar bile sana öyle çok para veririm ki, teyzen sevinir.

Çok gitmediler. Adam kenara çekti:

– Soyun.

Kız sopasını yana bıraktı. Boğazını kapayan ilik ve düğme kopmuş olduğu için gevşek duran yakasının bir ucundan tutup entarisini yukarı çekti, sopasının üstüne atıverdi.

Adam doğrudan bakmıyor, yan gözle süzüyordu. Başını çe-

virmeden, çıplak gövdenin yitikliğini, bazı yerlerde görünmezliğini, sanki özünü tahrik etmek için gözlüyordu. İki gecedir uykusunu kaçıran bu. Uslu bir kız gibi ince bacaklarını birleştirmiş. Kamyonetin zeminine bile değmiyor ayakları. Gövdesini ölçüye vursa, sırtının genişliği bir karış, göğsünün genişliği bir karış daha, toplam iki karışlık eni var. Oturduğu ve adamın bakış açısı uygun olmadığı için biraz saklanmış gibi görünen üçgen, peçete gibi temiz, hareketsiz, ürpertisiz duruyor. Adam yüzünü ona dönmünce kız başını öte yana çeviriyor. Pencereden dışarı bakıyor. Ensesindeki kemik fırlak.

Adam aracı yine sürmeye başladı. Püskürtme kayaların bittiği yere kadar gitti. Denizle karakayalar arasında kısacık, çirkin ayrikotlarından başka şeyin yetişmediği kıraç, ıssızlığa çekti. Buraya kimseler gelmez.

- Kız sen üstünü de görmemişsindir.
- Görmedim emmi.
- Hoşlanıyor musun bu işlerden?

Kız omzunu silkiyor önce. Ardından bir önceki soruyu cevaplıyor:

- Eniştem, "aybaşı olmadan önce istediğimiz kadar yapabiliriz" dedi. "Çocuk sayılırsın, sana günah yazılmaz. Hem de tehlikesi yok," diyor.

- Hoşlanmıyor musun?

Kız birden, edalı, bağırğan bir çağrı gibi bakış atıveriyor. Gövdesini ve bacaklarını öne doğru uzatarak üçgeni gölgesiz ve düzgün bir yaygı gibi seriyor.

Hayır, bilerek yapmıyor bunu. Yine de deli etmeyi beceriyor.

Adam, alt giyimlerini acele soyunuyor. Üst giyimleri yerli yerinde. Gömleği, yeleği, hatta kösteği bile. Kızı kendine doğru çevirip sağ bacağını aşağı veriyor. Öbür bacağını koltuğun arkılığına iyice dayıyor. Tembih geçiyor gözleriyle: "Bu burada kal-sın." Üçgen yavaşça açılıyor, açılmıyor da aralanıyor. Adam bir süre bakıyor ya gördüğü ne, çünkü gözlerinde sis, sanki alnı ter seliyle yüklü, yahut bulutlarla. Kız yüzünü kollarıyla kapatmış.

Adam yine hızlı giriyor. Soğuk sular, buzlu şerbetler içmiş gibi ferahlık duygusu. İki günün sıkıntısı odaklandığı yerden akıp gitmekte. Gözleri açılıyor, zihni açılıyor, rahat.

Bırakıyor kendisini bir süre. Bu tenin ılıklığı ve tazeliği. Solukları rahatlayınca doğrulup, kızın hâlâ kapalı yüzünü açmak için kollarını çekiyor.

– Hoşuna gitti mi?

– Ne?

– Yani seni böyle düzmem, hoşuna gidiyor mu?

Kız gözlerini adama dikeyor, hiçbir şey söylemeden bakıyor. Ah o an hoşlandığını söylese adam ne kadar mutluluk duyacak. Hayatında duymadığı gibi, müthiş bir zaferin, yıllar süren beklentinin gerçekleşmesi gibi. Öyle sanıyor, kız bakmayı sürdürüyor, adamın mutluluk beklentisi doğduğu gibi ölüyor. Hayallerin oyunu, sabun köpüğüne benzer...

Adam şalvarını çıplak tenine çekerken, kız doğrulup oturuyor. Üçgenin üstünde taşmış sümük parçası gibi bir sarımsılık parlıyor. Adam şalvarının cebinden çıkarıp biraz daha para uzatıyor kıza. Hâlâ bir ödül mü bekliyor?

Kız parayı koyacak yer arandı. Adam yine gülümsedi. Kız için ne adamın, ne de gülümsemesinin anlamı var. Entarisini yerden aldı, parasını gizli cebe yerleştirirken konuştu:

– Eniştem bu sabaha karşı da yatağıma geldi. Biraz daha büyüyünce E-5'te çalışacakmışım. Biliyon değil mi, "E-5'te altın ke-seriz," dedi. "Beş-on yıl yeter," dedi. O zaman teyzemin oğlu da beni alır.

Biraz kuşkulu olmalı, sesi giderek güvensizleşiyor:

– Alır değil mi emmi? Ne de olsa onun da faydasına?

Sustu ve ciddileşti. Az sonra adama dönüp, ilk defa gülümsedi:

– Bana boncuk alacağına söz vermiştin emmi. Yoksa bu işi her yaptığında bana borcun kalır. Yarın, rûz-i mahşerde...

Adam, derin bir suçluluk duydu. Kızın ağzının üstünde öfke olarak patlayan tokadıyla birlikte bağırdı:

– Sus, alma bu sözleri ağzına!

Niye cezalandırıldığını anlamayan şaşkın bakış; ama tokadın acı verdiği dair bir belirti yok. Onuru kıran bir yanı da yok tokadın.

Uzun süre sustular. Adam bir eliyle direksiyonun üstünde trampet çalıyor, öbür eliyle cebindeki anahtarları şıkırdatıyordu. Kızın gözleri ilerde. Soluk aldıkça, fısıldayan ciğerlerinden başka ses veren hiçbir yanı yok.

Adamın sakinleştiği, ellerinin hareketini kesmesinden belli oldu. Kıza bakmadı konuşurken:

– Biraz daha soluklanalım, yine yapacağız. Nasıl düzüldüğüne bakacaksın. Bir düzülüştüğüne, bir gözlerime... Memnun kalırsam, ne istersen veririm sana.

Kız yanı başında duran entarisini sıvazlıyordu. Başını salladı.

Adam çevreyi kolladı. Kimseler görünmüyor. Araçlar hızla geçip gidiyorlar. Çok uzaktalar, ilgilenilmeyecek kadar uzaktalar. Tehlike yok, zaten olmaz burada hiçbir terslik. Yine de...

Donunu araçta bırakıp, indi. Sonra kıza eliyle, "Haydi," işareti verdi. Kız gözleriyle sordu: "Nereye?"

– Dışarı. Haydi in. İlk buluştuğumuz yere gidelim.

Kız entarisini giymek istedi. Adam olumsuzladı:

– Giyinme. Tam önümden yürü. Kimse çıplak olduğuna inanmaz. Kendi gözünün oyunu sanır.

Adamın istediği gibi öne geçti. Giysisini göğsüne bastırmış, ara sıra nereden gitmesi gerektiğini yahut varıp varmadıklarını öğrenmek için dönüp bakıyor. Adamın, kızı malı, hayvanı gibi görüp yedtiği besbelli.

Epey gittiler. Kara kayaların püsürtüleri başladığında, adam son bir yer araştırması yaptı. Yoldan yeterince uzaklar. Kıza dokundu. Kız durdu. İlk birleştikleri yer mi? Anılar oluşturmaya çalıştığının ayırında değildi. Ama anılar, alışkanlıklar oluşurdu. Anı? Bu yaşta, böyle bir kızla?

Epey durdular. Kız sıkıldı:

– Burada mı emmi? Entarimi sereyim mi yere? O gün sırtım çok acıydı...

– Ser!

Kız entarisini düzelterek sererken adam şalvarını çıkardı. Kızın arkası dönük, iki büklüm.

– Yatma, diye seslendi adam.

Kız doğruldu ayağa kalktı, gözleri sorulu.

– Köpekler gibi, dedi adam. Biliyor musun nasıl olduğunu?

Adam, soruyu sorarken, kızı artık tanımış olduğunu düşündü. Şimdi omuz silkerdi... Kız omzunu silkti.

– Hiç öyle sevişmedin mi?

– Ben hiç sevişmedim emmi. Ben sevişmem.

Adam, "doğru," diye düşündü. Sevişmiyordu, bilmiyordu, düşünmüyordu.

– Kaç kişi düzdü seni? Yani teyzen oğlundan, eniştenden başka? Gelip geçenlere çıktın mı hiç, ben ilk miyim?

Kız o ilk günkü, dışardaki her şeyden habersiz bakışıyla baktı adama. Sonra omuz silkti.

– Eniştene benden söz ettin mi?

– Yok... Bir şey almadın diye kızardı.

– Şimdi söylersin artık.

– He, söylerim. Belki teyzem de beni istemezlik etmez, hı?

Niye versin sorunun cevabını adam? Ona ne. Kızı dizleri üstüne getirdi. Ellerini önden yere dayamasını istedi. Bir elini alttan uzatıp kızın bacak duruşunu ayarladı. Sonra üçgenini avuçladı, kıcını yukarı doğru itti. Elini çekmedi, o iki dudağı koparmak ister gibi burdu. Bayağı, şiddetle hatta. Kız ofladı. Bu of, hoşuna gitti, isteğini hızlandırdı. Hoyratlığı özlüyordu. Sınırları olmayan hoyratlık. İsteddiği kadar hızlı ve zalimce giremedi. Birkaç kez koçbaşı vuruşu yaptıysa da, koçbaşı yamuldu, büküldü. Kızın kaypaklaşan önü hazırды, alışmıştı. Geri çekildi. Arkası... Değdiği anda kesiliverdi. Zorlamanın faydası yok. Onu bıraktı, kızın üstüne kapanmışlığını, abanmışlığını bırakmadı ama. Küçücük bir sandık gibi kıcını, neredeyse kalçasız başlayan bacaklarını, belinin altından kuyruksokumuna kadar yayılan tüylerinin uzunluğunu, çocukluğun zavallı güçsüzlüğünü algıladı. Hâlâ duruyor. Kıpırdamadan, kendisinin biraz önce getirdiği pozisyonda. Yorulmuş olması gerekir. Kıza acımalı mı?

Niye acısın? Parasını önceden almış, duygusuz, ahlaksız bir kız bu. Her şeye müstehak. Aşağılanmaya, örselenmeye, canının yakılmasına... Bir alet olduğunu biliyor, kabulleniyor. Bir işin gövdesi üstünde yapılmasına izin veriyor, biraz yorulup parasını kazanıyor.

Gövdesini kızın sırtından öne ve aşağı doğru birdenbire bastırdı. Kız, kısacık bir "ıh" sesiyle kayalara yapışverdi. Adam biraz yekindi, gövdesini yine hızlı olarak kızın kemik ve deriden oluşan bedeninin üstüne seriverdi. Kız ağlamaklı, acılı ve yalvarış dolu uyarmak istedi:

– Emmi!..

– Ne emmisi orospu! Emmi deme bana demedim mi?

İçindeki fırtına gitgide büyüyor. "Bu bir taun," diye düşünüyor. "Bu bir bela. Dünyaya pislik diye, kir diye gelmiş."

Gövdesi gitgide büyüyen hınca kesmiş. Artık dünyayı ve kimseyi ne görüyor ne duyuyor. Algıladığı; parmaklarının ne zamandan beri oynayıp durduğu, içindeki basıncın başını nasıl fırıl fırıl döndürdüğü. Hortum gibi ansızın bastıran ve içinde güzel bir şeyler varsa önüne kapıp götüren bir belayı yaşamadı bugüne kadar. Varlığının çok güçlendiğini, sertleştiğini, yaygın kara kayalardan bile daha sert olduğunu algılıyor. Kendisinden başka hiç kimse yok evrende.

Bir umut da var öfkesinde. Kızı doğrultmadan, bacaklarının bitiştiği çizgiyi, yırtar gibi ayırdı, yine girmeyi denedi. İçinde inat etmenin, üstüne üstüne gitmenin şart olduğunu söyleyen doğuşumlar oluşuyor. Peki, gövdesi niye uymuyor bu oluşuma? Yine kırılganlık...

Biraz soluklanacak kadar sabırlı olsa. Biraz oynasa kızla, istediği gibi, istediği kadar. Ama kim inanır, bir yandan da her şeyden tiksindiğine? Kendisini etkileyen, bu kahverengi-kara, otsuz, yeşilliksiz, kıraç, yalnız ve umutsuz dünya. Kızın acıyla inlediği, o zaman kulaklarına geliyor. Bu sesi duymak istemiyor. Çünkü bu seslerin kendi gövdesinden yayıldığını sanıyor.

İki elinin başparmaklarını aynı hizaya getiriyor, gövdeyi bacaklarının arasında sıkarak hareketsizleştiriyor ve başparmakla-

rından yalnızca birini ensedeki çıkıntıya bastırıyor. Onu bir yoklasın, sonra isterse boğacak. Ama, o an, kulaklarına dolan ses... Bu farklı bir ses, tuhaflığa boyuyor dünyayı ve içindeki öfkeyi.

Şişe suyunun alüminyum kapağına bastırıldığında, kapağın yuvasından çıkmasını andıran bir ses bu. O sırada, kızın gövdesinin, bacakları arasındaki kasılmışlığının ansızın çözüldüğünü ve diriliğin yittiğini de algılıyor. Bakıyor, gövde bütün direncini yitirmiş, entarisi kadar sergin kayaların üstünde.

Ayak sürümek kadar bile direnci olmaz mı bir insanın? Ne oldu? Ne oldu? Kızı yüzüstü çeviriyor. Bunu, fırıncının lavaş ekmeği çevirmesi kadar kolayca yapıyor. Kızın kafası, evde yapılmış bebeğin başı gibi, oynakça bir yana devriliyor, öyle sakın, gözleri kapalı. Dur, panikleme. Sakin ol, sakin ol! Şalvarını zorlukla giyiyor ama hareketleri gitgide açılıyor, farkında. "Sakin ol, sakin ol!.." Kızın entarisini çekip alıyor kayalığın üstünden. Ne yapmalı? Kazılacak toprak yok. Gömemeyecek. Aklı şimdi pırıl pırıl...

En iyisini yapıyor, daha alçak bir kaya püskürtüsüne itiyor, araya sıkışıyor beden. Öylece bırakıp sakın sakın yürüyor.

Kamyonetine varınca yine soyunup, doğru dürüst giyiniyor bu kez. Ellerine bakıyor. Titremiyor, gözleri her şeyi görebilir. Ama, başı kızı bıraktığı yana dönmüyor bir türlü. Zorlamıyor kendini.

Aracını koyunları bulana kadar sürdü. Biraz zorlandı ama, üç koyunu da kamyonetin arkasına yerleştirdi. Süt güğümlerinin yanına bağladı, hayvanlar süt kokusuyla birden sakinleştiler. Yumurta viyollerini her ihtimale karşı içeri, bir saat kadar önce kızın oturduğu koltuğa yerleştirdi. Kızın entarisini oturduğu yerde görünce... -oraya atmış, hani kafası iyi çalışıyordu- gizli cepteki paralarını aldı, entariyi kaynağın gölcüğüne fırlattı.

Ferahlığı sürer mi sürmez mi? Bunu düşünmeyecekti. Zaten eti isteksizdi, üç gün önce, kıza rastlamadan önceki etiydi yine. Ne de olsa, yaşlılığa doğru giden bir adam. Olsun, erkek her yaşta erkektir!...

Aracı çevirdi. Amanos dağları ayaklarını uzatmış, sanki buralara serilmiş, soluklanmak için durup bekliyor. Gâvur dağları-

nın ötelerdeki gölgeli morluklarının şu an görünmez olduğunu fark ediyor. Çukurova buralardan başlayarak kuzeye doğru genişleyerek sonsuzcasına büyüyor.

Üçgeni kapatan kavşaktan dönüp, az sonra kara kayaları ve onların uzantılarını bitirerek dört mevsimde yaprağı, çiçeği, meyvesi, gövdesi kokan limon, portakal, mandalina ve nar ağaçlarının diyarına, şifalar ülkesine doğru yola düşmeli.

Kamyonetin arkasındaki koyunlar meliyor. Güğümlerdeki sütler çalkalanırken ekşiyor.

Mayıs 1997
Oran/ANKARA

TANIKLAR

*BİR VARMIŞ... Hikâyesinin
küçük yetimi AYBİKE'nin anısına...*

SEN, AYBİKE BAHU'NUN KIZI

Taşların üstündeki, sonsuza kadar sürüyormuş gibi birbirlerine eklenerek yayılan motifleri bugün yine ezberden çizdim. Önümdeki boşluğu kâğıtmış gibi düşündüm, sol elimin işaret parmağıyla kutular çizdim, köşeleri yumuşamış kutular. Renkleri de zamanın içinden yavaş yavaş belirdi: açık siyah, gri ve beyaz kareler ve açılar birbirlerine bağlanarak balık ağı gibi yayıldılar. Yitip giden pek çok şeyin ardından düş gücüm bütün sınırların, bütün çevrenlerin öte yanına düştüğü yerlere kadar uzanıyor artık. O ev yok, serin büyük odalar, yüksek kapılar, kalın duvarlar ve onların içine oyulmuş derin pencereler, aydınlık iç avlu, koridora açılan ve onun sonunda da iç avlunun ışığıyla aydınlanan simetrik kapıların üstlerindeki camları desenleyen bembeyaz manolyaların duru su gibi ışıldattığı güzelim camlar yok.

Sen yoksun anne. Babam, ağabeyim de yok. Anneannemle babaannem çok eskiden beri yok.

Uzun boylu, incecik, zarif bir kadın olarak giriyorsun anılarıma. Sekiz yaşımın ukala ve kıskanç kız gözleri, sende kusur bulmaya çabalardı. Bunu aklından geçirmezdin, hem anneydin, hem de pek ince düşünceli sayılamayacağın söylenebilirdi o günlerde. Bir bilge, bir yaşam ustası, bir Aybike Bahu kızı olduğunu kanıtlayan için, çok yılların o zamanki niteliklerinin üstünden kayması gerekti.

Ucuz ojeler almam için beni çarşıya gönderirdin. Sıkı tembihlerdin: Parlak kızıl olmalıydı. Bense gider soluk pembeler, ince bej sedefli ojeler getirirdim. Elim kırmızılara bir türlü gitmezdi. Senin kırmızı rujlar sürmeni de istemezdim. Sen de, ben de, evin kapısından girer girmez buluşturduğun ilk bez parçasına sildiğin al kırmızı rujların sana çok yakıştığını iyi bilirdik.

Saçların koyu kahveydi ve inanılmaz derecede gürdü. Onları alnının üstünde sola yıkılıveren bir bukleye kıvrıverdikten sonra, arkada topuz yapıverirdin. Yaşamına ilişkin her şey ucuzundan ve yapıvermeye, kotarıvermeye programlıydı. Zaman, genişliğini, sonsuzluğunu, özeni hayatından esirgemiş görünüyordu. Olsun! Yirmi sekiz yaşındaki güzel bir kadın için bu yokluğa ağıt yaka- cak, hayatın eksik bıraktıklarından yakınacak zaman mı vardı? Olduğu gibi kabullenir, her sabah yeniden taze bir ekmek gibi payın olan yaşam lokmacığını koparıverip ağzına atıyormuş gibi günü sahiplenirdin.

On iki yıldan beri evliydin. Üç çocuğun vardı. Kocan, "sanat" der başka şey demezdi. Edebiyat araştırmaları yaparken büyülenir, başından sonuna kadar tümünü kendisinin yazdığı; hikâye, makale, deneme, tefrika, şiir ve eleştiriye içeren tek nüshalık tam bir dergiyi kendi el yazısıyla (bir hattat değildi belki ama hattatlar yazıyı paylaşım nesnesi olarak görmezler) desenleri, resimleri ve mizanpajıyla çıkarırdı. Aylık, on beş günlük, haftalık dergiler... Babamın kitabında, kitap almak için başka gereksinmelerin görmezden gelineceği yazardı: Resim malzemesi için, iyi kâğıt için ve çocuklarının abone olduğu dergiler için, boğazdan bile kesilebilirdi. Bunlar ekmek kadar önemliydi!..

Sen biraz düz bakardın. Bunu kabullenmek zoruna gidiyordu. Uzun bir savaşın yokluk üstüne yokluk ekleyen yılları bitmek bilmemişti. Özveri ve çare hep senden beklenmişti. Kocanın –sence israf olan– tutkuları için para harcamasına karşı çıkma hakkın yoktu. Gürültücülüğün ve yürekliliğin babamın karşısında azaldığından, onların neden olduğu toz ve düzensizlikten, evin sürekli dağınıklığından yakınırsan gibi dururdun. Elinde süpürge, yer

veya toz beziyle sabrının sonuna geldiğinde, lafını bitirmeyi bile başaramazdın.

– Sus kadın!..

Yirmili yaşlarının sonlarındaki kadını, bu sert azarlama, evin yükünü sırtlanmış bir köleye dönüştürdü. Süpürge eline yapışmış gibiydi. Silinmesi gereken camlar, silkelenmesi gereken örtüler, çocuk ayakları ve savrukluğuyla toplanmış yaygılar, elinle yıkamak zorunda olduğun dağ gibi çamaşırlar, kömür ütüsünün insafsız sıcağı ve harlı tutulacak ateşi... Hepsi sana yapışır, seni yere çekerdi. Yere: taşlara, temizliğin mis kokusunun kadını esir eden çekiciliğine ve ağır yorgunluğa. Ve gözlerinden yaşlar süzülürdü. Evin ve çocukların için giriştiğin karşı çıkma eylemini unufak eden kocan, koşulların ne olursa olsun öğleyin tam on ikide, senden hazır bir sofraya bekliyordu.

Kocandan ödün kopardı. Biz senden korkardık, senin korktuğun kocandan hiç. O günlerde küçücük olan şehrin, hamallarının, balıkçıların, orospularının dost bildiği, sıcak yürekli, içten gülümlü, sevecen adam, güçlüydü, senin gözünde erişilmez biriydi. Çekingenliğin ona hâlâ âşık olmandan geliyordu. Biraz da... Erkeğin kadınına biçtiği doğuya özgü insafsız değer yargılarından: Kadın hem akıllı olacak, hem aptal görünecekti. Hem saygılı hem kimliksiz, hem usta hem acemi, hem dişi hem cinsiyetsiz olmalıydı. Bu görünüm ve hallerin zamanını ve yerini de kendisi belirlemeliydi. Birbirleriyle uyuşmaz zıtlıkların böldüğü kimlik, kadını zora koşarmış... Önemi yoktu. Bu dengesizliğin o çağ erkeklerinin kafasında yeri olamazdı. Niye yerini kabul edemiyordun sanki? Sen üç sınıflı köy ilkokulunu bitirmiş bir kadındın.

Uzun yıllar geçecekti: Aklın, bilginin, kültürün, sağduyunun, anlayışın, yönlendirmenin, örnek olmanın okul bitirmekten öte anlamları olduğunu herkes anlayacaktı.

Sen, büyüdüğüm günlerden başlayarak, herkese övünçle tanıttığım anne oldun. İnsan, hayatının hiçbir gerçeğinden dolayı senden utanmazdı. Sen, Aybike Bahu'nun kızı!

DONMUŞ ANNEANNE ODADA BIRAKILIYOR

Anılarımdaki kadar güzel olduğundan kuşku duyduğum o evde beş kişiydik. Hayatı, suyunu biriktirmeye çabalayan bir küçük pınardan alınmış bir avuç su gibi içmeyi, her gün yeniden öğreniyorduk. Pınarın kadınlar için daha az şans, erkekler için daha çok yetki biçimindeki bir kimya formülüyle kaynadığını yavaş yavaş öğreniyorduk. Sen, yıllar biriktikçe, bu kadere boyun eğmiş bir kadın hoşgörüsüyle azıcık dalgın duruyordun. Ben isyan büyütüyordum. Suyu bulandırmaya başlamak için uzaktan bakıp düşünüyordum.

Bir akşam üzeri, babaanne ile anneanne birlikte geldiler. Babam onları trenden almaya gitmiş, biz çocuklar faytonun sesini dinlemeye koyulmuştuk. Fayton, atın/atların nal şakırtıları, koşum kayışlarının yağlı sürtünmeleri, arabacının atları bile inandırmayan küfürleri ve hemen yürek ısıtan, "Haydi oğlum," yahut "Yürü kızım"larıyla atlarla kurduğu dostlukla yanı başımızda yaşayan masal arabasıydı. Konuklar özlemle beklenirdi. Onlar sevinç, değişiklik, masallar, oyunlar, şakalar ve göz yumulan şımarıklıklar demekti. O yaşlarda yalnız eve değil, sokağa giren şeyler de iyilik getirirdi. Keder, üzüntü, kötü haber, umutsuzluk çocukların uzağında duran, kıpraşan gölgelerdi.

Kaç fayton geçti, zamanı akıttı, sabırsızlığı dayanılmaz kılarak. Sokak kapısı önünde ağırlaşan nal şakırtısı söndü ve bu, çocukların kapıdan fırlamasına neden oldu. Babam yere atlamış, annesinin elini tutmuştu. Bin özenle indirecekti onu. Ardından anneanne bir yol bulup inecekti. Arabacı öte yanda yolcularının bavul, bohça, sepet, çuval içinde hapsedilmiş sevinç getirdiklerine yemin edilecek binbir parça yüklerini kapıp kapıp daracık kaldırımın üstüne atıveriyordu.

Ardımızdan çıktın. Kayınvalidenin elini öpüp başına koyduktan sonra sıkı sıkı sarıldın, sevinç sözleri ardarda ağızından dökülmeye başladı. Senin söyleyebildiğin kadar uzun ve sıcak sözleri başka kimseden duymadım desem yalan olmaz. O kadar güzellerini bulur, söylerdin ki, gördüğüne sevinmediğin insanları bile gö-

nendirir, dahası ilk gördüğün insanlara açtığın yüreğin gibi onlarla dostluk kurmaya hazır hissederdin kendini.

Anneanne öte yanda bekleyen sessiz bir çınardı.

Bir evde üç çocuk varsa kimselerin yükleri içeri almak için çaba göstermesi gerekmez. Taşıyamayacakları kadar ağırlarını bile ıhlayıp tıslayarak, olmazsa yerlerde sürükleyerek götürmeyen çocuğa çocuk mu denir?

Babaanne kraliçe azametiyle salona girdi. Anneannenin girdiği görülmedi. Daha sonra, sağdaki, damalı taşları çepeçevre saran siyah-beyaz zincirle kenarlanmış oturma odasında, yere oturmuş olarak bulundu.

Babaanne evin yoksulluğuyla gelini arasında bağ kuruvermiş. Senin, oğluna layık bir kadın olmadığını dudaklarını bükerek belli ediyor. Her değerlendirmeyi bakışları ve mimikleriyle yapıyor ve tümü de olumsuz. Salonun ortasında, ellerini önde kavuşturmuş duruyor babaanne. Hoşuna giden tek şey yüksek tavan-
dan bir ahtapot kafası gibi sarkıp, çıplaklığından utandığı için bazen parlayan, bazen sönükleşerek koyu griye boyalı çift kapıları, zeminde açık siyah, gri ve beyaz dörtgenler biçiminde döşenmiş karoları, onca ayağın altında kaldığı için kaymış büyük, koyu renkli Antep kilimini aydınlatan elektrik ışığı. Onların geldiği yerde gecelerini elektrik aydınlatmıyor.

Çevresindeki devinimi sessizliğiyle karşılıyor. Babaanne henüz oturmaya değer bir yer bulamamıştır.

Onu orada oğlu ve geliniyle bırakıp, bekleyen anneannenin yanına gidiyoruz. Zemin taşları zincirli odaya...

Zehir olabilirdi anneanne, bal tadını yeğleyebilmişti. O Aybike Bahu'ydu. Öz babasını hiç görmemişti. Babası Yemen'e gitmiş, oranın kurak toprağında ökseye tutulmuş bir kuş gibi yitmişti. Annesi yeniden evlenirken onu babaanesi Bahu Bike'ye andaç olarak bırakmıştı. Andaçlığı, yoksulluğun acısını yenmişti her zaman. Daha sonra üvey babasından sevgi ve bağlılık görmüştü. Aybike ilk elmayı, ilk buğday friğini, ilk mısırsı, ilk cevizi Sefer babasının elinden yemişti. Yoksul Sefer, son meyveleri bozulmuş bağlara, bostanlara girerek, bu kız için toplardı.

Sefer ile Mücevher'in dört çocukları olmuş, Sefer ölüm döşeğinde üç oğlunu ve en küçük olan kızını ablalarına emanet ederek gözlerini kapamıştı. Emaneti karısına değildi:

– Aybike, sen bana hem ezelden, hem bu dünyadan emanettin. Benim insanlığım seninle sınanmıştır. Evlatlarımı bu adamdan sana andaç say. Bu yükü yüklenebileceğini, onların değerlerini sâkıt etmeyeceğini en iyi ben bilirim.

O Aybike, anneannedir. Bahu'luğu, Sefer'in çocukları için ülkenin neredeyse bütün insanların açlıktan yokluktan kırıldığı yıllarda, saçını süpürge etmesinin ardından, adına takılmış bir yıldız olarak alında parlatılmıştır. Dünya buhranının sürdüğü zamanlarda bir nahiye müdürü olan kocası genç yaşında ölünce kendi beş çocuğunu ve dört kardeşini adam etmeye çalışan bir ecedir...

Yerde oturuyor. Bir dağ gibi kunt. Bembeyaz bir ay olan yüzü, dağın üstünde parlıyor. Sakin denizlerin çırpıntılı dalgalarının öpe öpe beyazlattığı kıyılar gibi uzayan, dingin aklıktaki yüzünü ısıtan yeşilimsi ela gözlerinde toprak adacıkları var. Burnu, yaşlılığından dolayı biraz irileşmiş ama bu yüze nasıl da yakışıyor. Aybike Bahu, uzak, solgun ve sedefli bir yıldızken, başımızın hemen üstündeki gökyüzünün ortasına karanlık bir gecede düşmüş ve neye yakınsa onu aydınlatmış bir ışıktı ki, ona baktıkça insanoğlunun sevinç versin diye ebedi cennetten dünya adlı bu yeni cennete gönderilmiş olduğuna inanılırdı.

Bu odadaki ampulden yayılan ışık iyice sönük. Anneanne yola çıkarken giydiği içi pamukla beslenmiş, parça parça kumaşları birleştirerek eliyle sırdığı kazak hırkasını çıkarmış yalnızca. Onun altında bir hırka daha var. Altında bir yelek, altında *kedi yaladığı* néfti kadife fistan, altında lacivert üstüne camgöbeği mineli fistan, altında beli büzgülü, yakası ve yenleri *bülbüldili* oyalı ak köynek, altında... Ak ak akmış memeleri... Tek sakınmadığı kız torunlarıdır, çıplaklığını görenler de onlardır.

Ayağında, kapının dışında çıkardığı kalın nalçınların içine giydiği kahverengi oğlak derisinden, eliyle biçip diktiği mesler, içinde kalın fitilli çorap, içinde paçaları derin-yoğun işlemeli Ege

işi çiçekbahçesi, beli uçkurlu işlemeli don... Anneanne siyatik ağrısı bilmez, lumbago olmaz anneanne, yel dolanmaz gövdesinde. Anneanne Aybike Bahu, soyunsa belki ortadan kaybolur, yanına başına konsa üstünden çıkanlar, dağ büyüklüğünden pek bir şey yitirmezler.

Gözlendiğinin ayırında değil. Bohçaları önüne çekmiş, sepetler sağında solunda, çuvallar kapının yanı başında bırakılmış... Armağan okyanusları açmaya hazırlanıyor torunlarına. Getirdiklerine iki oğlan ve kız balıklama atlıyorlar. Bu denizlerde yüzecekler, armağan sevinçlerini tırıklanmış erik gibi atıştıracaklar. Bütün getirdikleri çocuklar düşünülerek hazırlanmış: Giyecekler, yiyecekler, acemice yapılmış ve boyanmış köy işi oyuncaklar... Sanki bu ilk ve son geliştire... (O eve ilk ve son geliyordu...)

Okyanus ansızın dalga kesiyor, sularını hızla çekiyor. Anneannenin hâlâ sürprizler saklayan eli suçüstü yakalanmış bir besleme eli gibi titreyerek uzandığı torbadan çekilip yana düşüyor. Çocuklar biraz daha geç algılıyorlar kulaklarına dolan gürültüyü ve masal dünyasından geç ayrılıyorlar o yüzden.

Salondan babanın haykırışı geliyor. Kimbilir neye kızdı, saman alevidir öfkesi ama, alev ürkütür insanları.

Çocuklar ardarda kapıdan fırlıyor. Donmuş anneanne odada bırakılıyor.

AMA SEN AĞLIYORSUN ANNEANNE!

Kavganın nedeni önemli değil. Hiçbir zaman önemli olmamıştır. Birlikte yaşamamanın sert katı dönemeçleridir kavgalar ve yoksulluğun birikimidir. Ansızın insanın üstüne boşanır yaşamın yükü ve bir süre dayanılmaz olduğu düşünülür.

Sen mahcuptun anne. Perişan duruyordun. Hafif eğilmiş, başını ellerinle korumak ve kurtulmak için babaanneye sokulmuş bir kurbandın.

Babaannem geldiğinden beri durduğu o yerden bir milim oynamış mıdır? Ampulün altında urgan inceliğiyle dikiliyor, bir mih-

rap taşı gibi durağan, hiçbir şeye bakmayarak, ince dudaklarını ağzının içinde hapsederek, kollarını iki yanda öylece bırakarak siyah entarisiyle korkutmasa da ürkütüyor. Dümdüz giysisi inanılmayacak kadar sade. Kolları hareket etsin diye kol yapmışlar, yürüyebilsin diye boyunu bir yerde kesmişler, çevreyi görsün diye başının çıkacağı bir delik var giysinin üstünde. İki yanında da yırtmaçlar. Entarisinin altından ince kumaştan yapılmış fırırlı, fırırların uçlarına incecik kırmızı sutaşlar geçirilmiş içlik görünüyor. Maruni kılığı... Nereden bulur bunları? Hep yalın, hep şaşırtıcı... Bulur, yakıştırır, zeytuni yüzü, kalamata renkli kalın dolgun saçları, ince bedeninin doğal rengi olarak müthiş bir uyum sergiler ve upuzun karanlık bir selvi gibi korkutucu/ürkütücü dinsel çağrışımlar yaptırır.

Mutluluğu hiç tatmamış bir kadındı. O yüzden olmalı, başkalarına bir şeyler vermesi gerektiğini unutmuş... Hayat karşısında eğilmeyi öğrenemediği için gençliğinde kırılmış. Sonraları da öğrenememiş, yine kırılmış; sonra yine. Düz durması özünün kırıklar içinde oluşunu saklayan bir maskeydi yalnızca. Eskimiş, yıpranmış, rengi solmuş zavallı bir maske. Maskeyi sıyıramazdınız ya, sıyırsanız da altı zehir acılığı verirdi. (Çok sonraları öğrenecektim onun gerçeklerini ve yaşamın bazılarına gösterdiği katıktan ürkecektim.)

Babam karısına el kaldırırdı. Kimbilir hangi söz onun kanının başına sıçramasına neden olmuştu. Hangi gerginlik, annesinin yanında seni son sınırdan aşağılayarak erkeklik gücünü gösterme, annesini yücelterek talihsizliğini ona –yalnızca ona– kanıtlama isteğini vermişti? Bir yaşlı kadın uzaktaki varlığıyla zaman zaman gölge gibi düşerek o zehirli gücü harekete geçiriyor, bir genç kadın bütün sevdası, özverisi ve çabasına karşın erkeği tarafından kırılıyordu.

O gece görünen de buydu. Ne senin suçun önemliydi, ne babamın haklı olması... Son damlanın önemi hiçbir zaman yoktur. Nelere neden olursa olsun, gerçekte o yalnızca bir damladır.

Üç çocuk aranızda girmeye çalıştık. Ve... Her şey birbirine karıştı. Babaanne hareketlendi. Çünkü çocuklar hadlerini bilmi-

yordu. Babanın eline yapışıyor, beline sarıp geri çekiyor, anneyi korumak için araya giriyor, babaanneyi sarsarak uyarmak ve anlaşmazlığa son noktayı koymasına için zorlamak istiyorlardı. Yaşlı, yorgun, kırgın, öfkeli bu küçük kadın, örseleniyordu.

Bağırarak ağlamaya başladı anne. Bu babamı daha çok öfkeliendirdi. Dayanın sınırlarını genişletti, tekme, küfür, yumruk... Ardından saçlarını eline doladı. Saçların yolunuyordu. Buna engel olmak için çabalayan yalnızca üç çocuktuk: On ve altı yaşlarındaki iki oğlan ve sekiz yaşındaki kız. Bütün güçlerini devreye soktular, salonun ortasında birbirine dolanmış beş insan vardı; çocuklar, babaannenin, olayı sona erdirebilecek tanrıça olduğunu biliyorlardı. Ona ve babaya sesleniyorlardı:

- Babaanne engel ol!
- Baba yapma, baba n'olur yapma...

Çocuklar başarıya ulaşacaklarından umutluydular. Anne haykırmaya başladı, hayatından yakınıyordu. Bunun ardından bütün sesler yükseldi, karıştı, anlaşılmaz oldu.

Ötedeki siyah-beyaz zincir desenlerinin kucaklaştığı çift kapılı odadan hiç ses gelmiyordu.

- Anneanne yetiş, anneanne gel!

Ey sesim git, anneanneyi getir buraya. Bir çare varsa o bulur.

Kapıda hareket olmadı. Bir kanadı kapalı, öbürü aralık. Yürek burkan acıyla beklenen kişi, görünmedi.

Bu çılgılık babaanneyi daha çok kızdırdı. Tanrıçalığına ortak mı getirecek bu küçük canavarlar? Hadlerine mi düşmeliydi bunların kavgaya karışmak? Oğlunun saygınlığı tehlikede. Oğlunun gücü, aile reisliği, erkekliği, babalığı, onuru ve kendisinin yeri.

- Vur oğlum, diye yüreklendirdi. Buz gibiydi sesi. Çocukların bir adağa ulaşmak ister gibi uzattıkları ellerini itti. İtilip kakılma alışık değildi:

- Ne kadar soysuz olduğu çocuklarına verdiği terbiyeden belli. Başka türlü akıllanmaz bu kadın. Sana layık olmadığını her zaman söylerim zaten. Bildir haddini şunun.

Erkeğin sesini bıçakla kesti bu sözler. Sen, uzanmış ellerini

iki yana düşürüverdin. Savunmayı bıraktın. Gözlerinden fışkıran yaşlar kesiliverdi. Bakışların, ağzın, gövden, bütün varlığın boşaldı sanki aşağı kaydı. Çocukların üçü de dillerini yutup babaanneye baktılar. O kendini kurtarmış, biraz uzağa gitmişti şimdi. Işığın altından kenara çekildiği için yüzündeki öfke daha artmış gibi görünüyordu; gölgeler yüz çizgilerini derinleştirmiş, rengini soldurmuş. Düşmanlığını anlamak çocuklar için olanaksız.

Bu duruş yalnızca bir an sürmüş olmalı. Ardındaki desteğin büyüklüğünü algılayan baba, kendisinden beklendiğini sandığı şeyi yaptı ve tüm gücünü aktardığı tokadıyla seni yere yıktı.

Çocukların elleri boş kaldı. Ben odaya koştum, kapıya ardı dönük oturan anneanne dağına arkadan sarıldım:

– Kalksana anneanne. Duymuyor musun, kızını dövüyorlar. Babaannem oğlunu koruyor. Sen de...

Nasıl tamamlayabilirdim ki cümlem?

Anneanne, acılarını sonsuz yüksekliklere gönderen bir dağdır. Sessiz...

İki anneyi karşı karşıya getirerek akut felaketi durdurmak mümkün gelmiştir sekiz yaşındaki kıza. Ama donmuştur anneanne. Kımıldamıyor, başı önünde, elleri saklı. Bir dağ, hani o uzak, her yanı hiçbir zaman hiç kimse tarafından öğrenilemeyen. Gizleri giz olarak kalan adsız dağ.

Anneannenin başını tutuyor, zorla çeviriyorum yüzünü. Dışardan, babanın oğullarınca engellenmeye çalışılan öfkesinin sürdüğünü kanıtlayan sövgüsü, genç bir annenin bedeninde son sınırı çizilen vuruşları, babaannenin oğlunu hâlâ yüreklendiren boğuk mırıltısı, oğlanların çığlıkları, annenin hıçkırıkları kulağıma doluyor. Dünya uğulduyor.

– Anneanne niye kalkıp kızını kurtarmıyorsun?

Hiç değilse bunu yapabilir. Hiç değilse bunu...

Baş bu akşam geldiğinde içlerimizi aydınlatan o baş değildi. Yüzünde derin oyuklar vardı. Burnunun iki yanında ağulu suların aktığı acı vadileri, ısırılmaktan kanamış ve yankısız bir yar gibi durağan ağzı onu nasıl da değiştirmişti. Ve... Anneannenin döşü ancak emzikli bir annenin ziyan olup akmış sütünün ıslatabileceği

kadar yaygınca ıslanmıştı. Bu ıslaklık gözlerinden inen, iki yanından akan sularla sürekli genişliyordu.

Umutsuzluğa düşünüyorum. Kapıdan çıkıp babama saldırmaktan başka çare gelmiyor aklıma. Kulağıma pütürlü bir ses, fısıltı doluyor:

– Zavallı yavrum... Babanızı annesi tahrik etmeseydi, sizler şimdi acı çekmeyecektiniz. Keşke babaannen de yavrusunu ve torunlarını nasıl koruyacağını bilebilseydi...

* * *

Anne, sen yoksun, babam yok, ağabeyim yok. Anneannem ve babaannem çok eskiden beri yok. Sonraki yıllarda senin Aybike Bahu'nun rahminde büyümüş olduğunu pek çok olayla kanıtladığına dair en yakın tanıkların var. Ben onlardan birisiyim.

30 Mayıs 1999
Oran/ANKARA

MATMAZEL DİMİTRA'NIN BİTMEMİŞ HİKÂYESİ

DİMİTRA

Dimitra'yı ilk gördüğümde, ben yeni gelindim. On altı, on yedi. O altı yaşında filandı. Daha bile küçük sanmıştım. Yüzü dertli bir kadın yüzü, gövdesi cüce gövdesi sanki. Bilgiç olur böylere. Konuşmazdı pek. Bakışlarıysa eke olduğunu belli ediyordu, desem... Bilmem!

Bahçelerimizin arka duvarları bitişikti. Onu ilk görüşüm de orada. Yanında kendinden birer ölçü küçük iki bacısı ile, duvara çıkmış, bizim tarafı gözlüyorlar. Hiçbiri gülmüyor, tanışıklık vermiyor.

Bizim evimiz sonradan yıkıldı. Bahçeye dev apartmanlar yapıldı. Biz de, kocam olacak deyyus kumara bastığı için, müçtemilat dedikleri köpek kulübesi gibi bir deliğe sığındık.

Ben o zamanlar neyim, biliyor musun? Bu şehrin bir dağı, haydi biraz küçüleyim; tepesiyim. Bir âfat!.. Yürüdüğümde sokaklar sallanıyor, deniz yatağından dışarı uğruyor, Yarıkkaya rüzgârı yana çekilip "Aman Birsen Gelin, ben ettim, sen etme," diye kuyruğunu kıstırıp önüm sıra kaçarak yan sokaklarda yitiyor. Destanım yazılsa hakkım.

Yeni gelinliğimin haftası çıkmadan, akşam başlayıp, yatsıya kadar karısına ve büyük kızına kötek çeken adamın, yani bunların babası olacak Kirye Dimitri'nin kapısına dayandığımda tanıdım aileyi.

Sıcak bir geceydi. Bahçenin serinliğinden, sokağın sıkışık sı-

çağına çıkınca bayılacağım sandım. Benim herif ardımdan yetişmeye çalıştı. Ceviz silkeler gibi silkeledim. Kapıyı kibar kibar çaldım. Herif bağıra çağıra geliyor. Belli ki karşısına çıkacak olanı da bir güzel benzetecek. Kapıyı açmasıyla, olanca bedenimle beni gördü, lafını, kabadayılığını yutuverdi. Açtığı kapının ardına sindi.

– Gürültünüzü duydum da o sebeple geldim. Limon varsa, madamadan isteyecektim, dedim.

Evimizin bahçesi limon ağacıyla dolu. Lafımın falsosunu kuşağıma değdiğimde anladım ama, herif anladıysa bile, terslenmekten korktu. Tutmuşum kapıyı, bir elim üst pervazda, öbür elim dayak tahtası gibi tam ortada yol kesiyor. Ardına dönüp seslendi:

– Limon getirin sepetten.

Karalar giyinmiş bir gölge avlunun bir yerinden yekindi. Görünmez olmak ister gibi karanlıkta kayboldu. Kadını olmalıydı.

Gözleri ağlamaktan kan çanağına dönmüş kız, pustuğu pencere dibinden çıktı. Odaların birinden de iki hamsi yavrusu göründü. Aralarında üç parmak, iki parmak olan hamsiler ablalarının peşinden yine içeri girdiler. Senin Matmazel Dimitra onların en büyüğü. Öbürleri Mariya ile Flora. Vivet de var ama, daha be-bekti o zaman.

Gözleri kızarık büyüğün ardından ufaklar da birer limon uzattılar. O zaman çok toyum amma, onları zor durumdan kurtardığım için duydukları hoşnutluğa gözlerinden okudum.

Evliliğe alıştım, öte yandan mahalleye, şehre alıştım. Yediğini inkâr edenlerden olmadığımı görüyorsun. O zamanlar etlerim keçi barsağı sallanır gibi sallanmıyor. İğne batırsan derim delinmiyor. Atlas gibi. Böyle kalmak kolay değildi. Bir zayıflar bir şişmanlarsan köşesi kaşıklanmış muhallebi gibi sulanırsın.

Kimselere gidip gelmiyorum. Evimle evcilik oynuyorum. O minder buraya şu örtü oraya, evin önüne kerevet, kerevete minder, önüne masa, akşama hazırlık, günler atın sırtında uçan bulut gibi geçip gidiyor.

Bir evde dört kız olur da, evlerin arasındaki duvarın üstü boş

kalır mı? Kızlar başladılar önce duvarın üstünden kafa uzatıp laflamaya. Ayaklarının altında hamam oturağı, hasır tabure, iskemle var, o kadar küçükler. Gülüyorum, hoşlanıyorlar; güldürüyorum, hoşlanıyorlar. Nasıl yoksullar, nasıl yoksuluz, o günleri anlatabilen olsa, anlayan olmaz. Kocamın kazandığı paranın hepsini boğazımıza tıkıyoruz. Keyfimiz beylerde yok. Kocam olacak deyyus o günlerde, "Karı dediğin yatağın üstünü yorgan gibi kaplayacak... Ye kadını," diyor, besliyor beni. Sonradan çok acı ödedim o günlerin bedelini, horlandım, aşağılandım ya, o zamanlar dünya yansa bir tutam samanım yanmıyor. Kocam bir "ye," dese, ben üç yiyorum. Yorgan gibi seriliyorum yatağa. Üstümde arı gibi vızıldayarak dolaşan da, dörtte birim gibi bir herif, erkeğim!..

Komşular, bir büyük dertle kavrulup duruyor. Kirye Dimitri bir oğlu olsun istiyor. Sanki karun da, malları ortada kalacak. Altı üstü, sokak arası bir simitçi. Simit yapar kahke yapar, ölmeyecek kadar kazanır. Evdeki dört kız, göz açıp kapayana gelinlik kız olacak, drahoma isterler, düğün dernek gerekir... Bunlar sinirini bozar herifin. Bütün dertlerinin çaresi ise oğul sahibi olmak. Sanki oğlan doğurtursa taşağı üçe çıkacak. Aptal herif, oğlunun çükünü başına taç diye takıp dolanacak mısın? Sonradan anlamıştır, taç olacak çocuğu kimmiş amma, o günlere kadar bu Dimitra taş yedi, taş sıçtı. Hayatı çok zor geçti.

Nadya Hanum, beşinci kızı da doğurdu. Sarhoş herif bunu öğrenince, önce lohusayı, ardından o minicik kızları sıra dayadığından geçirdi. Kaçıklığa kim sınır çekebilir, kadının elinden ne gelir? Koşup alırım elinden ya, herifim yanımda, bırakmıyor. Uykusuz kaldım, sabaha kadar döndüm durdum. Sabah duvardan atlayıp evlerine girdiğimde zavallı Nadya Hanum'un kalkmış olduğunu gördüm. Saz benzi daha da solmuş. Sancılar içinde. Adamın sırf eziyet olsun diye yapılmasını istediği mumbar dolması için boklu barsak yıkıyor. Yeni doğmuş bebeğe de senin garip, okul çağına yeni girmiş olan Dimitra göz kulak oluyor.

Girdim mutfaklarına, dolmayı yapıverdim. Bulaşıklarını yudum, lohusanın, çocukların, evin çamaşırlarını, evlerini yıkayıp

pakladım. Kadıncağıza temiz gecelik götürdüm. Yoktu hiçbir şeyi. Geceliği giyince, içinde, dikişe sığınmış bit kadar kaldı garibim. Kızların da ellerini ayaklarını yıkattım. Bir yandan masal anlatırım, bir yandan başlarının sirkesini ayıklarım. Kimse onları adam yerine koymamış, bir şey anlatmamış. O sırada derdim başka: Bekliyorum ki, Kirye Dimitri eve gelsin, kaş indirsin, girişceğim alimallah!

Bir hışım girdi, beni gördü. Horozumun ibiğinin kabarık olduğunu anlayınca, ağzını açmadan çıktı kapıdan. Yine girdi, yerdeki hazır sofrayı görünce, iki elimi tuttu öptü. "Sen bu mahallenin kraliçası olacak kadınsın, gelin hanım," dedi. "Sabahleyin kızlardan birini alayım da yanıma, ilk simitlerden taze taze göndereyim." "İstemez," dedim ben de. Yaptıklarına kendi sahip çıkacak, halbuki ben, zavallı kadın için emeğimi suladım o evde.

Penelope'nin bebekliğinde, duvarın ardında durmaktan bıkan kızlar, duvara oturup laflamaya başladılar. Penelope kucağa gelir olduğunda, başta Dimitra ve bebek olmak üzere duvardan bizim bahçeye atlıyorlardı. Arı gibi çocuklardı hepsi. Onları boş tutmuyorum, her birinin yapabileceği bir iş buluyorum: Sebze ayıklarlar, toz alırlar, çiçek toplarlar, avlu sularlar... Ben ise onlara bebekler yaparım, bebeklerine türlü fistan dikerim, meseller anlatırım, ilahiler söylerim, belki hidayeti gösterir de Müslüman ederim diye gönlümden geçiririm. Gençlik!.. Hayallere yol verir de, yaşamaya az izin verir, bilirsin.

Dimitra'nın okula başlama yaşı geldi, bir sene geçti, iki sene geçince bu defa Mariya'nın yaşı geldi. Mariya'yı okula yazdırdı Kirye Dimitri. Büyük kızının ağıdına aldırmadı:

"Kız okutmak da ne demekmiş? Okusun da gözlerini kör mü etsin? Bu öbürleri gibi değil, daldı mı top patlasa daldığı şeyden kopmaz. Madem büyük evlat oldu, ekmeğimizin ucundan o tutacak. Boynunun borcu bu."

Dimitra'nın borcu öbür kızlara yüklenmedi. Zamanları geldiğinde, hepsini okula yazdırdı Kirye Dimitri. Karısı Nadya Hanum, ellerini belinden hiç çözülmeyen rengi kaybolmuş önlüğü-

nün altında çıtladır, çıtladır koparmaya uğraşır, ağzını bir türlü açamaz, söyleyeceğini söyleyemez. Bence o kadın kirli önlüğüyle, fitilli kara çoraplarıyla doğdu, öyle yaşadı, onlarla öldü. Hayatımın sonuna yaklaştım, tek şey öğrendimse o da şu: İnsanın me-denisi gâvurlukla Müslümanlıkla olmuyor, yaşadığı topraktan, havadan oluyor. Al bizimkileri, vur onlara. Şu kadar fark bulursan, -başparmağının tırnağını ön dişine takıp çekiyor ve küçük sert bir patlama sesinin ardından bir an susuyor- ben de başa açık orospuyum.

Bu Dimitra'nın bütün beklediği okula gitmek ya, annesinden umudunu kesince, babasına çemkirecek oluyor. Ekedir aslında, tanıyan onun ne cincücüğü olduğunu da bilir ya, o babaya sökmeyen bir kızın cesareti. Adam bunu kaldırıp kaldırıp yerlere çalmaya başlıyor. Dimitra nasıl beceriyorsa, duvardan atlayıp bizim bahçeye dalıyor. Ben dışardayım. Karşımdaki alev alev ateşe karşı zakkum gibi kızara kızara gözleme yapmaktayım. Kirye Dimitri boş bulunup, kendini pat diye duvarın üstüne çekip bizim yana atlıyor, kızı eline geçirdiğinde...

Kızı tuttuğum gibi kaldırdığım eteğin altına soktum. Oklavamı da şöyle bir doğrulttum. Sanki İstanbul'un fethinin bir askeri-yim.

Elimdeki oklavayı, yüzümdeki öfkeyi görünce siniverdi koca herif. Üstüne gitmedim: "Otur Kirye Dimitri, birkaç tanesini yağlayıvereyim de gözleme ye," dedim. Çöktü. Biz karşılıklı epey gözleme temizlemiştik. Eteğimin altında sessiz hıçkıran kız da, gözleme kokusu, ocağın sıcaklığı, dölüymanın yakınlığı herhalde, önce korkusundan işemiş, sonra uyuya kalmış orada.

Göndermedi koca gâvur çocuğu. Bir zaman sonra, eve ek-mek sokacak bir zenaatı olsun diye, öte köşedeki üç katlı evde bir terzi Nurvefa Hanım vardı, götürüp ona teslim ettiler Dimitra'yı. İskenderun'un tek üç katlı eviydi o zaman. Birinci katı terzi-hane, ikinci katı diş teknisyeni kardeşinin atölyesi, üstü Nurvefa Hanım'ın evi. Önünde mor salkım var ki, bahar geldi mi en önce o çıldırır. Yüklenir dallarının üstüne göğün mavisini, buğusunu. Yoldan geçen bile büyüler güzelliğiyle, kucağının doluluğuyla.

Dibindeki odalarda çalışan küçük kızların akılları nasıl başlarında kalır o zaman?

Aklını başından alan şeylere kapılmamayı öğrendi; başka çocukların kara saten önlükler, beyaz pike yakalarla okula gidip gelmelerini içine sindirdi; birkaç yıl sonra eve üç kuruş, beş kuruş damlatmaya başladı.

O sırada ben çocuk doğurayım diye kendimi ataşlara atmışım. Ebeydi, doktordu, ardından hüccet sahibiydi diye geziyoruz. Biz sana olduk birer seyyah!.. Hepsinin dilinde aynı laf: Bu kadar şişmanlık olmaz, biraz kilo vermezsen, çocuğu unut. Çocuğu unutmadık ya, yemek yemeyi de unutmadık. Zayıflamayı yasaklamış bana güzel mevlam, ne gelir elden. Bir kilo zayıflasam, üzüntümden üç kilo eklerim bir haftaya kalmadan.

O günlerde, Nadya Hanum bir oğlan doğurabildi nihayet. Evde düğün kıyamet yaşandı. Akrabalar ordular gibi geldi, bunlar ordular gibi gittiler oraya buraya. Mahalle simitçisi diye bildiğimiz Kirye Dimitri, gül yüzük taktı karısının zifirden kararmış parmağına. Başına taşlı taraklar aldı, krepdöşin kumaş kestirdi, çarşı terzisine diktirdi. Ayağına rujan pabuçlar... Gâvurcuklar neredeyse rekat rekat namaz kılar gibi küçük oğlanın önünde yatıp kalkmaya başladılar.

Kıskanmadım dersem, yalan. Tut ki, eşsiz bir kelebek gelmiş, onların evinde uçuyor da benim bahçemde bir dala bile konmuyor. Elvan renk, çalgı çengi, yahu saadet gibi güzel şey yok dünyada. Saadet kıt olduğundan herhalde.

Evde aklını yitirmeyen tek kişi Dimitra'ydı. Boyu iyice uzamıştı. Bu ekalliyetten olanların işi zordur. Üstelik bir de yoksulsa, başlarını öne eğerek yaşamaktan başka çareleri yok. O deli günlerde, Kirye Dimitri de Nadya Hanum da bunu bir zaman unuttular.

Dimitra on yaşlarındaydı daha. Çocukluğuna çocuktu ama, buğday sedefi yüzlü, herkesin kara sandığı, koyu lacivert gözlüydü. Gözlerinin güzelliğini biraz azaltan düz kısa kirpikleri vardı. Başını öne eğerek, sanki duvar badanalarının altındaki bir yolda gidermiş gibi görünmemeyi becererek sessizce Nurvefa Hanım'ın evine taşınırdı.

Öğrendiklerini akşam babası gelmeden önce bana gösterirdi. Bende kafa, yemekten başkasına işlemezdi.

Gelinliğimin sevinci solmuştu artık. Kirye Dimitri'yi anlıyordum. Onun istediği oğlandı, kavuşmuştu. Benim için kız, oğlan fark etmezdi, tek, çocuğum olsun.

Kocam olacak o vefasız deyyus yavaştan yavaştan klarinet çalmaya, hatta solo numaraları yapmaya başlamış o zamanki adi sazlarda. Amerikalılar doldurup boşaltıyor oraları. Bizimki de hangi sinema filminde görmüşse görmüş, üstünde dalları rüzgârda uçuşan hurmalar, dibinde üstü çıplak kızlar dans eden şantug kumaştan bir forma diktirmiş. Çalarken sırtında hep o var. Havai mavai gibi adlar döküyor ağzından... Şerefsiz... Bahçeyle uğraşmaktan, yemek yapmaktan başka işim yok. Niye? Giydiğim yakışmaz, aynalara sığmam. Başka ne yapacak bir avrat o günlerde? Beni Dimitra'nın anlattıkları oyalıyor. Nurvefa Hanım, gitgide daha sosyetik olmak istediğinden çırak kızların konuşmalarına, hele gülüşmelerine izin vermiyor. Yazık değil mi yavrucaklara? Sabah sekiz olmadan evlerinden çıkan, ortalık kararırken dönebilen çocuklar bunlar. Bütün gün, sus, sus, sus. Gece evde babanı kızdırmamak için sus. Kız çıldıracak. Ben de yalnızlıktan çıldıracağım. Herif gece sabaha kadar yok, akşama kadar da uyur.

İlk zamanlar buna dikiş artığı kumaş parçalarını, iplikleri, mulaj kâğıdı parçalarını toplama işi verdiler. Sonra, küçük kumaş parçalarını düzgün kesmesini öğrendi. Bunlar yorgancılara, evlerinde küçük işler yaparak sefilliklerini bir zaman daha sürdürmeye çalışan dullara verilirdi Nurvefa Hanım'ın zekâtı olarak. Aslında karşılığını alırdı Nurvefa Hanım. Kadınlara yaka ve kol kenarları işletirdi. Onlar ağızlarını açmadan, para konuşmayı ayıp sanarak, tertemiz, pırıl pırıl ve zor işler sunarlardı. Dilimli rişliyöler, rokokolar, çiniğneleri, balpeteği robalar, parispuanı yaka ve kol manşetleri...

Dünyada zengin olacaksın. Zenginin zalim olma hakkını, hak yeme hakkını herkes tanır.

Makası bırakınca sürfile dönemi başladı. Yıllarca bitmeyen sürfilelerle uğraştı. Her dikişin iki yanına incecik iplikle kumaş at-

masın diye yaptırılan, zavallı çocukların gözlerini boka bakar gibi, bakmaktan korkutan sürfileler. Öyle alışmıştı ki, bazen, zavalının sağ eli, havada sürfile dikişlerini oygular gibi dalgalanırdı.

O günlerde benim pezevenk, üstüme karı getirdi. Birbirimize girdik. Aslında söylenecek söz çok değil. Barda sazda çalışan bir herif ne edecekti? Oğlan yollu muhit puşt demişler. Neyse, ben avradı döverim, karı gece herifi fıştaklar, üstüme üstüme salar. İkişi birleşir saldırırlar. Kimmiş o beni yenecek? Karşınızda Nadya Hanum yok. İki çakal bana ne eder? Hazreti Hamza gibiyim, bir döndüm mü, yapışan çakalları odadaysak bahçeye, bahçedeysek öte köşeye savuruyorum. Bu, işin dış yanı. Deliliğe vursam da gönlüm yaralıdır. Onlar odaya kapanıyor; ben öbür, küçük odada zindana düşmüş gibiyim. Anama babama haber salıyorum, oralı değiller. "Buraya gelersen yere yurda sığamazsın" diyorlar. Yani, istemiyorsa zift çekeyim ensesine diyemiyorum. Ağam kardaşım evlenmiş, orada da huzur olmayacak. Hiç değilse herifin nikâhı bende, atsa atamaz; atamaz da huzuru çarşıdan kiloyla alamıyorsun, mahalleye rezil oluyoruz.

Görmezden gelmezlerse, acırdan gelirler, söyletirler beni. Doğru söz: Dert adamı söyletirmiş. Ben de herkesi bıktırıya, kusturasiya, kaçırasiya, düşman edesiye derdimi anlatıyorum. Arada bir yeni kariyı pataklıyorum. İçimi soğutan tek şey bu oluyor.

Kariyı kaçıırırsam, kocamın beni seveceğine, bir defa yatağıma gelirse gebe kalacağıma nasıl inanıyorum.

Neyse, beni bırakalım. Dertli günlerimde o küçücük kız beni ses etmeden dinliyor, bir daha, bir daha dinliyor. İçlendiği belli ama bir çocuk ne yapar? O bana bir hediyeyle geldi. Biyelerden yakaya takılacak bir kasımpatı getirdi. Nasıl bir şey dersen, bir gün takar gösteririm. En güzel çeyizim bu diye, sandığımın müstesna bir yerinde saklarım. İncecik biyelerin artan parçalarını toplamış bu, beyaz, uçuk sarı, bal rengi, kahverengi biyeleri kıvrarak, açıktan koyuya, küçükten büyüğe giden gerçek gibi bir kasımpatı. Çiçeğin dalı siyah bir biyeyle fiyonklanmış. Evirdim çevirdim, inanamıyorum. Tabii, o günlerde biye miye gibi bir şey de bilmiyorum.

- Kız bunu kim yaptı?
- Ben yaptım, senin için.
- Kız sen nasıl yaparsın, daha küçücük bir şeysin?
- Koca kız oldum Birsen Abla. On beş yaşımdayım.

Ben rüyalardaymışım da, derin uykulardan uyanmış gibi afalladım.

Aradan bu kadar yıl geçmiş. Bizim küçük Dimitra sanat öğrenmiş. O sırada ben yalnızca derdimle yatıp kalkmışım. Dövdüğüm kadını kaçırmışım ya, onun yerine bir başkasını getirmiş benim hayırsız. Belki üçüncü, belki dördüncüydü karılar. AYLAV-YU Barın müthiş klarinetçisi Samim'in kadınları oluyorduk. Bu sırada çocuklar büyüymüş meğer. Kavga çıkarmaktan yorulmuş olduğumu o gün anladığımı hiç unutamam. On yıldan beri mahalledeydim. Çocuklar; genç kızlar, delikanlılar olarak dolanıyorlardı.

O gün kocadan vazgeçtim. Ne hali varsa görsün, orospulardan biri çocuk doğurursa, bağrıma basarım, hatta nikâhımı da veririm. Ah, benim içimin en rüzgârlı günleri. Gözlerimin yağmur dolu günleri... Fedakârlığımı düşünürüm ağlarım, aklım tepelere vurur tozudur, yüreğim cehennem kazanlarında kaynar, yumuşar... Evde dolananı görmezden gelirim. Yemeği pişiren, çamaşırı yıkayan, süpüren, kotaran hizmetçiyim artık. Samim'in eve attığı kadınların biriyle bile hiç konuşmadım. Dövüşmek, küfretmek konuşmak değildir. Ruhumun köle olmadığının ispatı yapıyorum bunu.

- Kız, ne yapıyorsun sen şimdi o karının yanında?

Gözleri parladı:

- Beni kalfa sayabilirsin Birsen Abla. Bugünlerde biyelerle süslü elbiseler çok moda, terzihanedeki giyeceklerin bütün biyelerini ben yapıyorum.

- Bana da göster bakayım kız, bu biyenin marifeti neymiş?

- Kasımpatını biyeden yaptım Birsen Abla. Bir gün göstereyim nasıl yapıldığını.

Göreceğim de ne olacak? Yapacağım da ne olacak? Heyecanını görünce, sevindireyim garibi dedim:

– İçerde makine bekliyor kız. Kumaş da var. Haydi göster kendini.

Çeyiz sandığını açtık buna. Çeyiz nedir? Hayatını göklerde kuş gibi uçuracak hayallerinin gökyüzünden yakalanıp aputlara hapsedilmesi. Bakarsın ki hayat farklı, kapatırsın sandığı, eyizlerin hepsini unutursun.

Sigaramı yaktım, yanı başına geçtim. Her şeyi öyle bilircesine yapıyor ki, aklım şaştı. Mekik sarışı, ayar yapışı, Singer pompayla hiç kullanılmamış makineyi yağlaması, hepsi ustaca. Evinin odalarını, mutfaktaki kapkacağı bilmesi gibi. Kumaşı düzgünce serdi. Bir değirmi almak için köşeyi karşıya katladı. Bir daha ölçmeden, Bismillah demeden, verevine köşeden makası soktuğı gibi kıtır kıtır kesmeye başladı.

– Dur kız, dur kız. Ben patlıcanı bile senin kestiğın kadar kolay soymaya kalkışmam, müsrif gâvur.

Güldü. Bir metre kumaşı saniyede heder ediyor da gülüyor.

Kestiğı incecik parçaları, ayından yudum alıyormuş gibi, kaşımın teli kadar bir sapma yapmadan gırgırgır... makineye çekti. Elinin çevirme hareketini bile görmüyorum. Bir ucundan tutturdu, iğnenin dibini iplikle birlikte yürüterek başladı tersyüz etmeye. Büyük biri için bile çok çileli bir işti. Yeniyetme için daha zor. İğne bir tek tel kumaşa takılmamalı, iplik çıkmamalıydı. Yoksa bütün işi çöpe atabilirdin. Sicim kalınlığındaki upuzun biyeyi orta parmağına sardı. Aralarını gergin tutarak, işaret parmağının dip boğumundan geçirdi, yine başparmağı, yine işaret parmağına... Kat kat bir fiyonk yaptı, uçlarını bağıladı. Başından bir tokayı çekip çıkardı, bağıın ortasından geçirdi, saçıma iliştirdi.

– Ah, ne iyi oldu, dedim. Eşek kulağına kelebek kondu. Allah senden bin kerre razı olsun gâvurcuk. Bir metre kumaştan küçücük bir fiyonk yaptın. Seni ipeklere sarsınlar yavrum.

İnan olsun, onca yılda ilk defa uzun uzun güldüğünü gördüm. Yavrum gün mü gördü ki gülsün? Gülebildiğini bile sanmazsın: Ağır iş, dayak, azar... Anası için ağlar. Bacılarının kalem, defter, Kızılay yardımı paralarını vermeyen babasına karşı çıkar. Yüzü nasıl oldu da mermer gibi donmadı, şaşarım.

O günlerde, eve getirdiği para, sahiden para denilecek kaddı. Bir de bahşışler vardı. Nurvefa Hanım'ın, hatırlı müşterilerin giysilerini kalfasıyla göndermesi müşteriye iltifat olduğundan... Kalfa da kim? Bizim küçük Dimitra...

On altı yaşını bitirirken, Nurvefa Hanım, Dimitra için beklenmeyen bir iltimas yaptı. On yedinci yaşı için doğum günü partisi düzenledi. Dimitra'ya annesini de getirmesi için talimat vermiş. Zavallı Nadya Hanım bunu duyunca aklı başından gitti. Kendisi izinsiz evden çıkamaz. Kızın babasına açsalar kıyamet kopar. Bacılarından birini yollasa, çocukların ağzı gevşek olur, iş felakete döner.

Ağlamaklı gözlerini üstüme dikti, başladı parmaklarını koartmak istiyor gibi çekiştirmeye.

Kalktım, giyindim. En güzel entarimi giydim. Sarılı turunculu markizet. Kolları dirseklerimde, yani kısalttık. Donum dizimin üstüne çekildi. Ayıplamasınlar da Dimitra'yı utandırmasınlar diye. Kahverengi muşamba çantamı iyice sildim. Ayakkabılarımdan etlerim taşıyordu. Asıl kemiklerim unufak olmuş gibi sancıyordu. Yine de, vurdum maskaralığın gözüne. Dedim; "Demiri nem insanı gam çürütür, öyleyse gam çekmeyelim."

Toplantının sonunda, yenmemiş içilmemiş ne varsa, hepsini temizledim. Kendimi mutfakta buldum. O sayede kendime iş buldum. Haftada iki gün Nurvefa Hanım'ın evine gidip yemek yapacaktım. Çarşı işi de üstümde olacaktı. Para mara konuşmadım. İster versin, ister vermesin. Tek mahzuru, sokağa çıktığım için Samim'le evdeki kadının rahat nefes alacak olmaları. Sineye çektik.

Onun işinin güzelliğini bilmem de bu yüzden. Kız bir ateşi. Kendisi biçimler çiziyordu. Moda renkleri, kumaşları tanıyordu. Kadınlara nasıl giyinmesi gerektiğini yumuşacık yumuşacık söylemeyi beceriyordu. Ben o kadar mutluyum ki, işimi bitirdiğimde, odanın kapısına gelip onu seyrediyorum. Kendi çocuğummuş gibi, atölye, Nurvefa Hanım'ın değil, Dimitra'nınmış gibi övünge övünge kasılıyorum.

İnsanın rahatı nerede uzun sürmüş ki? Nurvefa Hanım, sözünün dinlenmediğini, emirlerinin emir sayılmadığını gördü. Bu-

nu kabullenirse, öbür kızların da dikleşeceğinden korktu. Arada hır-gür başladı. Dimitra'nın derdi sadece patronuyla değildi ki. Asıl derdi babasıyla idi. Bir akşam eve dönerken oğlanın biri takılıyor kızın ardına. Tesadüf ya, Kirye Dimitri bunu görüyor. Kızının, ardında bir oğlanla kuyruklu tilki gibi dolanmasındaki şeref-sizlikle ateş yutup, ateş sıçıyor:

– Bu kadar öğrendiğin yeter. Bu kadar hürriyet de sana fazla. Namusumu beş paralık ettirmem. Bana Dimitri demişler. Kızlarım arkalarında çıkan gibi oğlanlar dolaştırırlarsa kim beni sayar, kim beni kiliseye alır, kim kızlarımı karı diye seçer kendine?

Günlerce dövdü kızı. Elinden ben bile alamadım. "Yüreğim-de yüz batman yüz karasıyla yaşamak bana haram komşu," der, laf anlamaz herif.

Dimitra, babasının lafının, dayağının altında o kadar kalmazdı ya, elini kolunu bağlayan Nadya Hanum'du. Karalar bağlar, hastalanır, uğunur, mızıldanır, en kötüsü kocasından dayak yer, sırf kızının ardına erkek takıldı diye. Eee, bir ananın kızları varsa, sırtı mercimek dalına dayalı demektir, ayağında da mine çiçeğinden çarık. Zavallı Nadya Hanum.

Evde, babanın getirdiği kadar Dimitra'nın da ekmeği vardı. Adaklı, okuntulu oğlansa ablasının dikip yakıştırdıklarıyla pırıl pırıl bir melek gibi dolaşıyordu. Her ailede, yükü taşımak için palar vurulmuş bir eşek vardır.

Dimitra eve kapatıldı. Duvardan benim tarafa atlardı. Hazmedemiyor kendine yapılanı. Şakaya vuruyorum:

– Ne oluyor kız, birine mektup göndereceksin de, benim gibi bir sinek taşıyamaz diye mi meraktasın?

Gülemiyor garibim. Çok hızlı oldu kapatılma, alışamadı.

Dimitra, gençliğinde genç olamayanlardan, kanı delirmeyenlerden. Yerde yıldız bulmadı. Kendinden konuşmadı. Acaba kendinin farkında oldu mu? Hâlâ da farkında değildir bence.

Sonunda anlıyorum onun ezile büzüle istediği şeyi. Benim Singer'imi istiyor. Eli biraz bollaşana kadar... Çok özenirmiş. İğnesini bile kırmazmış. Gövdesine maşallah takar, sarımsak, göz boncuğu, üzerlik kesesini sallandırırmış.

– Ne önemi var kız gâvurcuk diyorum. Durup dururken sarkıtısinde. Öylece eskiyor. Bu kadar ezilip büzülme be kızım.

Bu yaptığım o kadar da iyi olmadı. Makinemi gözlenhanum geldim sanırlar diye eskisi kadar tavşan ine girer gibi gidemedim, evlerine. Zaten ne müşterisi vardı kızın, ne evlerinde huzur. İnsan on yedi yaşında böyle belinin orta yerinden kırılmamalı. Kır-ye Dimitri'yi görmek istemediğimden, herifi gördüğümde anamın oynaşmış gibi öfke duyduğumdan, çektim kendimi. Yüreklermiz yakındı amma, hayatlarımız birbirimizin dışında kaldı. Dimitra da, öbür kızlar da, Nadya Hanum da biraz uzağımdaydı. Çalışıyordum. Onların hayatlarından haberdardım sadece. Evin içinden açık düştüm. Onun hikâyesinden koptum.

MATMAZEL DİMİTRA

Eve kapandığından epey sonra, en yakındaki komşu teyzeler kapıyı çaldı. Bazısı yaşlı, bazısı orta yaşlı. İplikleri iğnelerinin deliklerine girmez olmuş kadınlar. Eski, sökülmüş, yıkanıp ütülenmiş etekten, evde üste geçiriliverecek bir yeleği gereksinen, tersyüz edilecek ceket getiren, kocasının pantolonundan etek diktirmek isteyen mahallelilerdi. İş, kendi gözlerinde ve Dimitra'nın gözünde çok basitleştirildi ki, kız fazla para istemesin. Hatta mümkünse hiç istemesin. Dimitra'nın hiç beceremediği para konuşmak. Nadya Hanum desen kızından beter. Dimitra'nın kazandığı paranın o eve gerekli olduğunu hepsi biliyor. Yine de, emeğin karşılığını başkalarından istesin, diye düşünüyorlar.

Dimitra çoğu zaman emeğinin bedelini pek de işe yaramaz şeyler olarak aldı. Eve bir torba soğan, bir kavanoz tahin, küçük tencereyle pestil, ev baklavası geldi. Ertesi gün kapılarını yıkayıp götürüp teslim etmek de ayrı iş. Bu işi kız kardeşleri yapmaz. Okula gidiyorlar, onurları kırılır. Oğlan hiç yapmaz, babası kızar. Dimitra'nın sokağa çıkması yasak. Zavallı Nadya Hanum...

Esirliğin anlamını öğreniyordu Dimitra. Kafesin gücü, içine aldığını çepeçevre sarıyor olmasından geliyordu. Açılan bir kapı olmasının özgürlükle hiç ilintisi yoktu. Değil mi ki, o kapı bir başka iradeyle açılıyor. Evin kendisi, sorumluluklar, işin zamana bağlılığı, işe karşı bedel isteyememe soluksuzluğu, kafesin dışına yeni kafesler, yeni kapalı kapılar koyuyordu. Bir çıkış bulmalıydı, yoksa delirecek.

Evde sevdiği tek şey kuyu. İçine sallandırılan karpuzları bek-

lemeye, dayansın diye kasap kâğıtlarına sarılarak kovayla sarkıtılan etlere, dipsiz aydınlıklara... bayılıyordu.

Yaşamayı düşündüğünde, kimliğini oluşturmak için tohum gibi uğraş veriyordu. Kabuğunu çatlatmak için kıvranıyordu. Toprağı zayıftı, cansuyu döken yoktu. Sert rüzgârdı hayatı, toprağı tozdu, değişmenin nasıl olacağını biliyordu.

Hiç okula gitmeden, başkalarından terzilik dışında şey öğrenmeden kendi özünden güzellikleri öğreniyor, bunu hayat defterine bir bir yazıyordu.

Annenin sessiz ömrü gibi sessiz duyguları; biri genç kız, öbürleri genç kızlığa adım atmış ve her yeni yılda bu yola girecek öbür dört kızı için titriyordu.

Kuyunun her genç kadın ve kız için bir tehlike olduğunu Nadya Hanum iyi biliyordu. Dibe çökmüş karanlığında çekici bir pırıltı vardı. Çok gençken kendisini de çekmişti. En çok Dimitra için endişeliydi. Kızın bakışında ürkütücü bir şeyler vardı. Çok mutsuzdu. Öbür kızların hayatı, büyüğe göre daha dayanılabilir-di. Ama gençlikte duyguların rüzgârının ne zaman fırtınaya dönüşeceği bilinmezdi ki. Evde gençler olunca, ölümle özgürlük eş anlam kazanabiliyordu.

Dimitra'nın sessizce kapandığı odanın dışında, hayatın içinde Mariya, Flora, Vivet ve Penelope sorunsuzca koşturuyorlardı. Sorumsuz değillerdi. Kızların her biri, Nikola'nın annelerindendi. Hayatlarının ateşböceği, gecelerinin bile aydınlık umuduydu küçük oğlan. Ama, anne Nadya Hanum, hayata eğri bakanlardandı. Oğlunun yaşayacağına bir türlü inanamıyor, sabahtan akşama kadar mecbur olduğu işleri yapmak için uğraşırken, ara veriyor, oğlunu kaybederse ne kadar acı çekeceğini düşünerek ağlıyor, yoruluyor, bu acı nedeniyle, sıradan bir kadının iki-üç saatte biteceği iş için, on-on iki saat uğraşıyordu.

Bu sırada, belli belirsiz değişiklik oldu. Müşteri gelmeye başladı. Müşteriler daha paralı olanlara dönüştü. Dimitra, kibarca söyleyebiliyordu: "Artık tersyüz işi yapmıyorum Saniye Hanım..." "Mürvet Nine, eteğini son defa örüyorum. Zamanım yok, kusura

bakmayacaksın..." "Evdoksiya Bacı, senin donlarını biçemem. Gel, dikkatle bak da kendin öğren."

Başındaki iş gitgide yoğunlaştı. O yüzden yanı başlarındaki, caddeye iki ufak dükkân ve geniş bir yolla açılan, arkalara doğru gittikçe büyük bahçesi, içinde bostan kuyusu bile olan evin sahibinin, dükkânların arkasındaki evini yıktırdığını fark etse de, önü dar, arkası geniş dört katlı apartman kondurduğunu, kiracıların bu daireleri hızla doldurduğunu fark etmedi.

Hayat geçişini sürekli değiştiriyordu. Bazen ayırdına varılmasını sağlıyor, bazen zamanı ve gürültüsünü durduruyor ve ansızın uzağa bir sıçrama yapıyordu.

Uzayan yaz günlerinden birinin aydınlığından yararlanarak elindeki kitabı okumak için avluya çıkıp kuyunun başına oturduğunda, kız kardeşleri bağırış çığırış avluyu yıkar, çiçekleri sularken bir an başını kaldırdı ve dört katlı apartmanı gördü Dimitra. Şaşkınlığını üstünden atmadan da, üçüncü katın balkonunda yay çeken Cengiz'i...

Cengiz lisede okuyor. Dimitra'dan biraz küçük.

Dimitra dikişinin başına oturduğunda, olmazları olur etmeye koyuluyor. İşi buna çok uygun zaten. Asi olduğunu, çabuk öfkelendiğini kısa zamanda öğreniyor: Sesi düşüyor annesiyle konuşurken. Dimitra bunda da özel mesajlar buluyor. Balkona özellikle çıktığını, aslında annesiyle değil, Dimitra ile konuştuğunu sanıyor. Kimden onun hakkında daha çok bilgi alabilir? Kız kardeşi Mariya'dan. Aynı okuldalar. Ama ölür daha iyi. Mariya'ya teslim olmaya hiç niyeti yok.

Beklemediği bir zamanda yakınlaşma oluyor. Günün birinde balkona çıkan Cengiz'in annesi sesleniyor:

– Huu kızım! Birazdan sana bir zahmetim olacak.

Kan bastı yüzünü Dimitra'nın. Kafası kesilmiş tavuk gibi döndü evde. Yüzüne su vurdu, saçlarını taradı, dudaklarını ısırdı, giysisini değiştirmek istedi ama, dikkati çeker diye çekindi. Yalınayak dolaşmayı sevmesine karşın, terlik giydi.

Zahmet, Cengiz'in iki gömleği idi. Yakaları, kol manşetleri

tarazlanmış. Nadya Hanum'u, kızının bu işleri yapmadığını söylemeye hazırlanıyor sanıp korktu Dimitra.

– Hallederim teyze. Ne olacak?

Yeni gibi oldu gömlekler. Para alamazdı Dimitra. "Komşu hakkı diye bir şey var teyze."

Kadın sevinçle gidince ardından içini uzun süre hoşnutluk kaplayacak sandı. Tersine, kederlendi. Bunun bilinir bir nedeni olsa neyse.

Âşık mıydı Cengiz'e?

Çok çalışmak zorundaydı. Âşık olduğunu düşünmek için dünyadaki en uygun işti terzilik. Uzun uzun düş kurmak kolaydı. Onu düşündüğünü algılamak, başka yerlere taşıyıveriyordu dünyasını. Pencereler, kapılar açılıyordu önünde. Yalnızlık hoştu o zaman. Hayaller ardarda yığılıyor, baharda çiçeklenen ağaçlar gibi tozuyarak çevresini kaplıyordu.

Bir yandan da işini aksatmıyordu. Zaman zaman başını kaldırıyor, Birsen Abla'nın evinin bahçesinde ne olup bittiğini gözlüyordu. Onunla bile konuşmuyordu Cengiz'i. Zaten eskisi kadar konuşmuyorlardı. Konuşabilseler Birsen Abla güldürür, takılır, hafife almış gibi yapar, ama anlardı. Yüreklendirmeye çalışırdı. Hemen hiç göremiyordu onu Dimitra. Kendisi dışarda çalışırken Birsen Abla evdeydi, eve kapatılınca o dışarda... Nurvefa Hanım'ın tavsiyesiyle denizcilik şirketlerinden birinde aşçılık yapıyordu.

Onun yüreklendirmesi bile hiçbir işe yaramazdı.

Yan yana üç odanın arkasındaki hemen hemen bir metre genişlikteki arka bahçede gidip geliyordu gözleri çok yorulduğunda. Onun bahçesinde incir ağaçları dallarını yere indirmişti. Narlar gitgide sıklaşıyordu. Dallarının altına çatal sopalar koyuyordu. Bunu yapmasa meyvenin ağırlığından kırılır sakatlanırdı ağaçlar. Yaz sonuydu.

Dimitra, dikişini bırakıyor, kitaplarına düşüyordu. Başını kaldırıyor, içini bürüyen yürüme isteği dayanılmaz olduğunda, arka bahçeye gidiyor, Birsen Abla'nın bahçesine bakıyordu... Sonbahar geçiyor, kış geliyor... Yeşil yapraklar arasındaki uzun

l leler gibi pembe g librişim sarkıtları soluyor, Dimitra, kuyunun başında artık oturulamayacağını anlayarak dikişini toplayıp içeri giriyor, kumaşlardan ve kitaplardan başını kaldırdığında, odanın içine dolmuş karanlık ve alçak kış göğü, yüreğini sıkıştırıyordu.

Koruklar, portakal çiçekleri, balkon demirine serilen, havalandırılan yataklar... Baktığı balkonda Cengiz lise son sınıfta 19 Mayıs gösterilerinin hareketlerini tekrarlıyor. Bu iklimde yaz gelmiş oluyor.

Çok ender olarak Birsen Abla'yı gördüğünde o, iki odalı evinin neredeyse taşlaşmış toprak avlusuna arkalıksız bir hasır oturak atmış, Yayladağ t t n nden sigara sarıyor oluyor. Sigarayı, başını iyice havaya kaldırıp u kısmından tutarak derin derin içine çekip kederle t tt r yor. Ne desin Dimitra? İçinde, yükseldikçe sığlaşan, söze dökülemeyen gelgitler. Seslenemiyor, sevdasını ağzından kaçırırsa, yenilgiyi de kabul etmek zoruna kalır, diye.

Geceleri, bütün bahçeleri dolduran, oradan oraya uçarak, kıvılcım kıvılcım gökyüzüne öykünen yeryüzü yıldızlarını, ateşb ceklerini gözlüyor. Birsen Abla, yüzü kendi evine, sırtı Dimitra'ya dönük ve gözlendiğinden habersiz oturup yorgunluğunu atmaya alışıyor. Koca bir ağaç kadar yer tutan geniş gövdesiyle, gücünü bu evde hiçbir biçimde kullanamayacak olmanın sıkıntısını çekiyor. Dimitra da onun gibi mi olacak? Onun gibi, annesi gibi, şanssızlığı kabul edip boyun büken kadınlardan?

Niye gider kadınlr erkeklere, koşarak, kaçarcasına? Niye ezilmeyi kabul ederler, niye kapatırlar kırgınlıklarını uzun bir zaman; seslerini y kselttiklerinde iş işten geçmiş olur?

Bu karanlık düşünceler, Cengiz'in yattığı odaya bakarken eriyip yok oluyor. Bunun yanıltıcı olduğunu da biliyor Dimitra. Çünkü babasının varlığı umutlanmaların tümünü yok edecek kadar güçlü bir baskı üstünde.

Gökyüzünün bir lastik gibi uzayıp kısalđıđını, yahut stor perde gibi inip çıktığını, başı eğik olarak kumaşların üstüne gözünün nurunu dökerken düşündü. Gökyüzü önce yeryüzüne yaklaşıyor, kışın içine kapanıyor  rkekleşiyor, ilkbaharda aydınlanıyor, r z-

gârlarla yıkanıp hafifledikten sonra yazları ta yukarılara, erişilemeyecek uzaklıklara balonlaşarak uçup gidiyordu. Işıklar deliye çeviriyordu Dimitra'yı. İçini kabartan, tutsaklığını isyana çeviren, yine de susması, beklemesi için omuzlarına, gözlerine, ağzına bastıran da aynı havaydı. Güzelliği ve çirkinliği yoktu havanın. Her zaman güzel, kışkırtıcıydı. Her renginin ayrı duygululuğu vardı.

Dimitra bu duyguları anlatamadı. Söze dökmeyi beceremiyordu çünkü. Uçuyordu duyguları o zaman. Söze dökebileceği zaman geldiğinde, yaşamı öylesine değişmişti ki, anlatacağı kimse kalmamıştı. İçi kelepçelenmiş gibi geliyordu. Sokak kapısının demirine, evin yüksek ön duvarlarına... Özgürlük duygusuna çok yıllar sonra ulaşabilecekti. Şimdi çözmeye çalıştığı, babasının koyduğu yasağın iç dünyasında oluşturduğu çöküntüydü.

Çok sonra... Babası öldükten, sorumlulukları azaldıktan sonra... Kış renklerinin ince zarıflığı, yazın bağırganlığı dilinden sözcükler olarak çıkacak, elinden dökümlü, ince giysiler olarak sunulacaktı. Öfkesini ince bir hüzne dönüştürdüğünde kendini de anlayacaktı. Gökyüzünden göçmen kuşlar akın akın geçerken, kanının damarlarındaki akışını ve kaynayışını, Yarıkkaya rüzgârı estiğinde gözlerine dolan tozla hayatın birden kesilivereceğini, yıldızlı geceleri dolduran börtü böcek sesleriyle, içinde başka ormanların bulunduğunu, böcek seslerinin içindeki bu ormandan geldiğini düşünecekti. Hayatı bu küçük dünyanın içine kapatılınca algılamaya başlamıştı. Güzellikleri de.

Kirye Dimitri'nin ölümü, sonsuz özgürlüğü getirdiğinde, Dimitra ölümü düşünüyordu ve özgürlüğünün farkına varmadı.

Genç yaşında öldü Kirye Dimitri. Otuzundan sonra gitgide büyüyen göbeği, genişleyen göğüs kafesi, kalınlaşıp katılaştan bacaklarıyla ve sürekli fırın yanığı çizgileri derinleşen yüzüyle yaşından çok daha büyük gösterse de, Dimitri kırk dört yaşındaydı altı çocuğunu bırakıp gittiğinde.

Meyhanede arkadaşlarıyla birlikte yıkılasıya içmişler ama bir türlü gecenin tadını sınıra dayayamamışlar. Birinin aklına gezeerek içmek gelmiş. Hemen kamyon kiralınmış. Kasasına meyha-

ne mutfağında kalan bütün mezeler ve içkiler taşınmış. Teneke-
lerle anasonsuz incir rakısı, şaraplar, biralar... Bağdaş kurmuş-
lar, birbirlerine ikrama başlamışlar. Kamyon deniz kıyılarını bitirince, yosun kokusuna doyduk zaten, biraz da çam sarhoşluğuna düşelim diye, Amanos tepelerine vurmuşlar. Ne bitmiş? İçki, mezeler, yaşama sevinci, kamyonun benzini... En önemlisi, Kirye Dimitri'nin yaşam ipliği bitmiş. Kirye Dimitri'nin ölümü, içki-
den çatlama olarak, kentin hovardalar arasındaki yayvan tarihi-
ne geçmiş.

O ölüyü eve getirdi arkadaşları. Hepsi de şokla ayılmış...

Ailenin öbür bireyleri alışılmış, bildik ağıtları yaktılar, evin babasını, ailenin çobanını kaybetmiş olmanın üzüntüsünü eksiksiz fazlasız elaleme gösterdiler. Dimitra bir damla yaş dökmedi. Cenazesine gitmeyi de reddetti. "Babam bana sokağa çıkmayı yasaklamıştı. İzin vermediğine göre, yasağı hâlâ sürüyor. Ben evden çıkamam."

Kiryе Dimitri'yi Nadya Hanum ile Dimitra dışındaki aile bireyleri çabucak unuttu. Nadya Hanum, yeterince karalar içinde değilmiş gibi, daha da karalıklar ekledi sanki. Bir daha başka renge bakmayacak, bedenini sonsuza kadar sakladığını duyurmak için her şeyi kara olacaktı. Dimitra ise, başka türlü andı babasını. Onu hatırlatan neyle karşılaşsa, ağzından, içinden beddua döküyordu: "İblis, zebani, dön dur artık mezarında... Cehennemde yan. Yedi kişinin hayatını mahvettin, hak ettiğin rezil bir ölümle öldün. Hepimizi korkak sığana, ürkek serçeye çevirdin... Ruhun sükûn bulmasın Kirye Dimitri. Sana lanet olsun!.."

Herkes Dimitra'yı kindar ve insafsız buluyordu. Bulsunlar...

Kiryе Dimitri'nin ardından en çok Nadya Hanum ile Nikola için acındı insanlar. Anne beceriksiz, kişiliksiz... Nasıl hâkim olurdu beş kıza? Nikola ise küçüktü. Kızlar... Kızlar yarın öbür gün koca evlerine dağılır, baba evini unuturlardı.

Nikola, süzgün yüzlü on yaşında bir oğlandı. Yüzünün çizgi-
leri öyle ince ve zarıftı ki, onu bir melek olarak düşünebilirdiniz. Yürümeye başladığından beri ablasına iş olarak yağın kumaşla-
rın içindeydi. Onları seviyordu. Resim yapmayı, kadınların ara-

sında oturmayı her oyuna yeğliyordu. Parlak ve yumuşak şeyler severdi. Bu zevkleri Kirye Dimitri'yi hayal kırıklığına uğrattığı için, Dimitra'ya atmaya alışkın olduğu dayakların bir kısmını oğlunun payı olarak ona yöneltiyordu birkaç yıldır. Nikola'nın yediği dayaklar iç burkardı. Bu kadar ince bir çocuğa –üstelik erkek– el kalkar mıydı canım? Nikola babasını sever miydi? Kirye Dimitri öldükten sonra küçük bir çocuk olarak onu özlemiş miydi? Buna kimse olumlu yahut olumsuz yanıt verecek durumda değildi. Nikola'nın ince yapısının içinde kapalı, sıkı, geçit vermez bir iç dünya vardı. Üstelik o ev, sevginin, duyguların konuşulduğu ev değil, gücün, âdetlerin ve şarka ait bütün eski ve sert değerlerin hüküm sürdüğü evdi. Nadya Hanum, kocasının ardından onun katı kurallarını sürdüremezdi. Dimitra, büyük evlat olarak aklından geçirmedi bunu. Nikola'nın sözü edilemezdi: Hem küçüktü, hem de kendi dünyasında yaşamayı küçükken seçmişti. Böylece ev yeni kurallarıyla, Kirye Dimitri'yi gitgide daha az anarak var olmayı sürdürdü.

Sonraki yıllarda Nikola kimliğini biraz daha belli edecekti. Şimdi okulda, çalışkan ve yalnız bir oğlan; kilisede, yardımcı bir çocuk.

Nadya Hanum, düğüm üstüne düğüm atarak, Dimitra'nın kazandığı parayı çok idareli harcayarak, gelecek günler için önlem almaya başladı, kocasını mezara verdikten hemen sonra. Yaşamı boyunca gösterebildiği tek güçlü tavır da bu oldu. Kara gözlerine soğuk alevler yansıtan kapkara giysiler içinde ve bağınaz bir Ortodoks kadın olarak yüzü ve saçları tülle örtül –mutlaka yalnız– evden çıkar, Kirye Dimitri'nin mezarına gider, olup biteni ona anlatır, yüzü açılmış, hareketleri rahatlamış olarak eve dönerdi. Dimitra, annesinin, babasının gerçekten ölüp ölmediğini kontrol ettiğini, bundan emin olunca rahatladığını düşünürdü.

Diğer günlerde Nadya Hanum, akli gelecek günlerin içerdiği felaketlere takılı, dili çözülmüş bir güçsüzlük heykeli gibi odasındaki kutsal Meryem köşesinin önünde ve yerde, dudak dudak, fısıltı fısıltı, lanet lanet günaha giriyordu. Olabilecek her şeye önceden lanetini savururken nasıl bir önlem sanıyordu bunu, biline-

mezdi. Dimitra'ya göre, bütün bunların nedeni, şarktı, yaşadıkları coğrafyanın insanların birbirine sonsuz güvensizliği idi.

Cengiz evinin balkonunda her şeyi gözlüyordu. Dudaklarında belirsiz bir gülüş. Dimitra ona kırgın. Bir başsağlığı dileyemez mi? Kapıya gelemiyorsa, balkondan seslenemez mi?

İşleri arttıkça, bahçenin o kısmında daha az oturmaya başlıyor Dimitra, gözleriyle izlediğini belli etmemeye çalışarak ona bakmayı azaltıyor, yani unutuyor zaman zaman. Ve günün birinde Cengiz'in görünmediğini, kendisinin de onu gözleriyle aradığını fark ediyor. Hiçbir şey başlamamış ama bitmiştir.

Artık, toprağı bol olsun, Kirye Dimitri'nin evlenecek yaşta kızları vardır. Çevrede, hatta yakın şehirlerde heyecan yaratan kızlar. Dimitra kendisinin bu kızların içinde bir aday sayılıp sayılmadığını bilmiyor. Kardeşlerinin öğrenimleri vardı, güzeldiler, sevimli ve güler yüzlüydüler. Babaları daha sağlığında –evet biraz müteveziydi ama– drahomalarını hazırlamıştı.

Sahi o kızların arasında Dimitra var mıydı?

Cengiz'in yeri nedir? Vazgeçtiği günlerin ardından soru olarak giriyor yaşamına Cengiz. Özlemiş oluyor. Hiçbir erkekle göze gelmeyişinin, uzun uzun bakışmayışının kuraklık olduğunu, bu tozumaya daha fazla dayanamayacağını düşündüğünde, Cengiz'in balkonda dolaşması, ders çalışması, yüksek tonda müzik dinlemesi yağmurun yağması gibi. Onun da, eskisi kadar yalnız kalmadığını, balkonun üstündeki demire asılarak barfiks yapmadığını, beyaz gömleğini çıkarmadığını görüyor. Her şeyin sessiz başlayıp, sessiz sürdüğü ve sessizce bitmekte olduğu yakınlık, eskimiş duman gibi dağılıyor. Oysa Dimitra bir zamanlar Cengiz'i esmer teni, beyaz dişleriyle gözünün önüne getirdiğinde, içi kamaşıyordu. Onu beyaz bir dünyanın içinde düşünüyor, beyaz pijamalar dikeyliyor, beyaz örtülü, beyaz perdeli, beyaz eşyalı odada esmerliğiyle ışık saçtığını görüyordu. Renklerin büyüsünü en yalın, en az biçimiyle, Cengiz'in var olduğu dünyada düşünüyor.

Dimitra sessizleştikçe, kızlar evi çığlık çığlık iş yapma tartışmalarıyla, gülüş gülüş sırlarla dolduruyor, anne Nadya Hanum'u parmaklarında oynatıyorlar.

Mariya, bisiklet tamircisi bir genci dilinden düşürmüyor. Gözleri dalıyor, bir köşede kendi kendine gülümsüyor, durduk yerde ağlıyor.

Dimitra, farklı bir şeylerin olduğunu kavrayan ilk insan. Annesini uyarıyor. Bir de Nikola'yı. Bu işi soruşturmalılar, Mariya'nın ağzı aranmalı, konuşmalı.

Mariya zaten derdini paylaşacağı birine muhtaç.

– Sıra önce sendedir Dimitramu, gibi karşı çıkma sözcükleri, kırık dökük biçimde dökülüyor ağzından Nadya Hanum'un.

– Sıramı Mariya'ya veriyorum anne. Ama bir şartım var. O çocuk Mariya'ya değer mi? Bundan emin olmak zorundayız.

– Haklısın Dimitramu. Sen kardeşlerinin doğru yapmasından sorumlusun. Ah Dimitri, bütün sıkıntıları bize yükleyip gidecek ne vardı?

Dudakları fısıf fısıf oynarken haç çıkarıyor Nadya Hanum. Gözlerini uzaklarda duran bir Nadya Hanum'la, Kirye Dimitri'ye dikmiş. Bütün günahlarından arınmış, sorumlu bir erkek olarak görmeye başladığı Kirye Dimitri'nin oradan yol göstericilik yapmasını bekliyor.

Nereye bakılsa, erkeğin, merkezde duran erkekliğinden çözülmeyen bir yaşam biçimi var. Baş eğilse boğan, yalnızlık yeğlense aranan, her zaman yüce, erişilmez bir konumdalar. Onlarsız hayatın muhasebesinde mizan tutmuyor. Hayat onlarsız hep eksik, hep soluk.

Hangi delikanlı kız tarafına, hangi kız erkek tarafına biraz dudak bükülmeksizin, biraz zorlanıyormuş gibi, "iyidir," diye tavsiye edilmemiştir ki? Mariya'da da böyle oldu. Evlilik hazırlıkları başladı. Kızlar zamanında uygun birilerine varmalı. Kızın ablası, evin babasının yerini alan terzi kız, böyle demiş. Yaşlı, nikrisli bacakları incelen, derin kara gözleri gitgide çukura gömülen Rum anneler aralarında bunu fısıltıyla konuştu. Gözleri gelinden çok, gelinin ablasında olarak. Ailesine çok bağlı olan ve terzilikten adeta para kesen o kızda. İri gözleri çıplak gibiydi çünkü kir-

pikleri çok kısaydı. Eski zaman resimlerini çağrıştıran... İri memeli, ince belli, bir tayinkine benzer ince uzun bacaklı bir kız. O kadar inceydi ki ayak bilekleri, gövdeyi taşıyamaz sanılırdı. Güzel miydi? Güzellik nedir ki? Kimine göre idare eder, kimine göre itici belki. Sakatlığı, bozukluğu yoktu. Bacaklarının arasında erkeğin özlediği ıslaklık bütün kadınlar gibi bunda da nasılsa vardı. Rum anneler bu ablayı geçkin yakın akrabaları, tanıdıkları için gözlediler. Bildikleri, genç sayılmayacak erkekler; idare eder denilen yaştan, uygunsuz yaşlılığa doğru, evlenmemişten boşanmışlığa, dul erkeklığe, dul ve çocuklu erkeklığe doğru "uygun" değeri vurularak sıraya sokuldular. Matmazel Dimitra da yaşı geçmeye başlamış bir kız olduğunu, gönlünden geçenin kendisini beğenmeyeceğini unutmamalıydı. O da evlenmeyi umuyorsa, onu inceleyen kadınlara sık sık gülümsemeliydi. Hatta turunç reçeli tepsisini hiç değilse bir kez de o çevirmeli, su muhallebesini ikramda görev almalıydı. Hayır, o taraklarda bezi yok. Edasına bakarsan, despot bir ev erkeği. Erkek kardeşi Nikola bile, babaya göstereceği saygıyı ablasına gösteriyor.

Buradan Nikola'ya geçildi. On altı, on yedi yaşlarındaki Nikola, babasının aile dışındaki eğlencelere duyduğu tutkunluğu kanında taşıyordu. Çok yakışıklıydı. Hareketleri ince ve şiirli. Kirye Dimitri'nin kaba saba gençliğine benzemiyordu, zerafeti annesinden almış. Buraya kadar, gençliğe adım atmış bir ergenken, bundan sonra, bilgiler kulaklara aktarılıyordu: "Nikola, zevk düşkünüydü. Aşırı uçlara kadar giderse, bunda şaşacak hiçbir şey olmamalıydı..."

Bu sırada, büyük abla, düğünün onur konuğu Halıcı Kanaris ile sohbet etmeye koyuldu. Bu da neyin nesi? Bizim bu, Anadolu'daki Rum cemaatinde kadınları bırakıp erkeklerle sohbet etmek, kendini kadınlardan üstün görmek değilse ne demektir? Okula da gitmemiş; evinden çıkmazmış, ama deryalar gibi okumuş. Böylesinden karı olur mu? Hadlerini bilen, yerini kabullenen hanım kadın çıkar mı böyleleri arasından?

Düğünün yükünü Halıcı Kanaris çekiyordu. Aileyle bağı nedir diye Kanaris de konuşuldu, yüzüne bakıp bakıp bir şeyler ha-

tırlanarak. Tabii Türkçe ayrı bir adı vardı Kirye Kanaris'in. Zeke-riya Kanaryacı, resmi kimliğinde kullandığı ad.

Damadın ailesinin açıklamasına göre, Kanaris ile hiçbir ya-kınlığı yoktu iki tarafın. Yalnızca, gitgide küçülen bir ekalliyet dünyasında insanlar onurlarını yüksek tutmak için önemli günler-de bağlılıklarını dosta düşmana gösteriyorlardı. Sağolsun Kirye Kanaris, bu nedenle şereflendiriyordu kız ve oğlan tarafını.

Düğünün en neşeli, en tadını çıkaran insanı olan Nikola, kız analarının sorulu bakışlarını uzun süre üstünde tuttu. Bir zaman-lar denizden çıkmayan marsık gibi oğlanmış. O günlerde, yani babası sağken babasının "O yeni bir Onasis olacaktır," kehaneti-ni boşa çıkarmak istermiş gibi, babasının ardından kendini he-men dağlara vurmuş. Dağların, buralarda özel ve gizli tatlar içere-diği bilinir, değil mi?

Evin iki numaralı kızı gittikten sonra Nadya Hanum, oğlunu zaptu rapt altına alma zamanının geldiğini hatta belki de geçtiği-ni düşünerek, onu adam etmenin soruşturmasını yapmaya koyul-du. Aceleye getirmede Nadya Hanum, ama zamana da bırakma-dı. Aklını pek beğendiği damadının önerisiyle, Nikola Lazkiye'de oturan akrabalarına gönderildi. Demirden bir kafeste tutulmasın-da herhangi sakınca olmadığı onlara bildirildi.

Bir yıl sonra, hayallerini yitirmiş, zenaatı öğrenmiş bir fotoğ-rafcı olarak döndü evine Nikola. Oraya gönderilen o canlı, pırıltı-lı, inceliklerle dolu yeni yetme değildi artık. Akrabalar hiçbir suç-lamayı kabul etmeseler de hiçbir isteği kalmamış, evden çıkma-yan, konuşmayan, dünya ile ilgisini kesmiş, sevinci unutmuş bir delikanlıydı gelen. Ruhsal olarak hadım edilmiş bir Nikola. Yitip gitmiş bir ruh, insanların hepsini hayatından silmiş... Yürek pa-ralıyordu. En çok da Nadya Hanum'un yüreğini paralıyordu oğlu-nun durumu.

Zamana bıraktılar, Nikola'nın eski haline döneceğini uma-rak. Artık eski Nikola bir melek görünüyordu gözlere. Ama son-suza kadar yitmişti o.

Dimitra'nın kendinden bir sonraki bacısına verdiği evlenme izni, genel bir yetki olarak anlaşılmış olmalı ki Flora da hayat ar-

kadaşını buldu. O zaman günlerce içlenen Dimitra sonunda patladı. Karşısında evin bütün bireylerini buldu.

Mariya Antakya'ya yerleşmişti. Halıcı Kanaris, Hellas'a dönüyordu. İşini, gözünün çok tuttuğu Mariya ile kocasına devrediyordu. Onlar halıcılık yapacaklardı bundan böyle.

Mariya ile kocası da katıldı karşı çıkanlara. O yüzden kırgınlığı çok büyük oldu Dimitra'nın.

"Kim oluyorsun da, her seferinde izin verecek tekfur gibi çıkıyorsun karşımıza?"

Ardından Nikola bağırmişti: "Sen salak bir köstebeksin."

O kadar sevip kolladığı çocuk. Evden çıkmıyor diye adını köstebek koymuş. Ama daha derinlerinden gelen bir sesin fısıltısını da duydu Dimitra: "Aslında bu doğru!" İçindeki gençlik tel gibi ortasından koptu. Sen salak bir köstebeksin Dimitra. Yedisekiz yaşından beri bu aile için ter döküyor, ağız kokusu çekiyorsun, gözlerini kör ediyorsun. Okula göndermediler. Bir gün tatilin olmadı. Bir gece olsun Ondört Temmuz şenliklerine katılmadın. Perhizlerde yortularda adın anılmadı. Kendini hep geçinme ve yarın kaygıları içinde tuttun. Dinsiz, kilisesiz, duasız bir hayatın içinde rahatsızlığını belli etmeyen köstebek olarak!

Çok kırılmıştı. Ne kaybederlerdi danışsalar? Zaten izin verecti. Flora'nın seçtiği herif, adam olsa bari.

Vivet gitti onun ardından. Evde, hayatı boyunca korunan bir kadın olarak annesi ile evlattan farksız gördüğü, doğduğu için annesinin, lohusa yatağında dayak yediği -dayağın devamını Dimitra yemişti- Penelope ve bir de Nikola kaldı. Bu tenhalaşma, Nadya Hanum'u oğlunu daha çok gözlemeye itti.

Oğlunun eski neşesine bir türlü kavuşmayışı Nadya Hanum'u gınahtan korkmadan akrabalarını lanetlemeye götürdü. Bu lanet, yıllarca duygularını dışarı verememiş olmanın baskısıyla hemen herkese yöneldi sonra. Oysa Nikola mutsuz değildi. Annesinin istediği gibi değildi. Ancak Amanosların eşsiz doğasını keşfediyor, fotoğraf makinesiyle bu cennetin suretlerini karanlık odasında -avludaki mutfağa eklenen küçük bir çıkıntıdan ibaretti- saklıyordu. Nadya Hanum'un anlamadığı, fotoğrafçılığın oğlu için

aşk olması. Bu da bir tür kurtuluştı. Ekalliyetten olduğunun bilincine varmıştı Nikola da. Onlar hayatın her ayrıntısı içinde yer alamazlardı. Kendini yalıtmaq zorundaydı. Yalıtmaq yalnız bırakılmak değildi ki. Bir çember oluşturup onun içinde hareket etmekte. Dimitra da böyle yapıyordu.

Tabii bu yüzden üzülecek şeyler de oluyordu: Ayazmalar sahipsiz kalıyordu. Terk edilmiş kiliseler sahipsizliklerine önce boyun büküyor, sonra günün birinde gizli eller tarafından talan edilmiş, tükenmiş iskeletler olarak acıklı acıklı duvarlar veya kolonlar halinde çatısızlığa yükseliyorlardı. Dimitra biliyordu: Tarihi sahip lenip, onu yapan insanları yok saymak suçtur. Elden gelen bir şey olmazsa... Elden bir şey gelmiyordu.

Dimitra, bu sırada kardeşinin gerçek sanatçı olduğunu gördü. Dağ tepe gezileri ve fotoğraflar devam ediyordu. Bunun yanında camaltı resmine merak sarıyordu Nikola. Odasının bir yanında önce acemice, sonraları gitgide düzelmiş olarak ayna kenar süsleri, Ashab-ı Kehf gemisi, deniz kızları, kuşlar, halk hikâyelerinin kahramanları, dünya güzeli, Şah-ı Meran, güller, selviler, ağlayan ağaçlar birikiyordu. Pek para kazanamıyordu. Yaptıklarını satmaya kıyamıyordu çünkü.

Nikola, bedensel istekleri, tutkuları için yaşamıyordu. Başkası için kendini adamıyordu. Varlığı şaşırtıcıydı ama kendi içinde tutarlıydı. Kimseye zararı dokunmayan, sorumluluk almayan, bütünün içinde yer almak istemeyen aykırı bir kimlikti.

Bunu zavallı Nadya Hanum nasıl anlasın... Babasının onca istediği oğul, evlenip çocuklar doğurtmadıkça annesi için nasıl erkek ve soy sürdürücüsü sayılsın?

O günlerde, yani Dimitra'nın kendini unutup, aşkını unutup kardeşini anlamaya çabaladığı günlerde Penelope karşlarına geçti. Gelinliği prova ediliyordu. Birden iğneleri yutacak gibi oldu. Öylesine şaşırdı. Şimdiye kadar kaç gelinlik dikmiş, kaç zıfaf çamaşırı hazırlamıştı. Onlardan önce kaç tane pembe yahut mavi nişan giysisi dikmişti? Üstelik aile genişledikçe, erkek taraflarının kızları, kadınları da giriyorlardı sıraya. Dimitra kendini kuşatan çemberlerin sayısının arttığını gördükçe, bir şeyleri yitirmekte ol-

duğunu düşünmeden edemiyordu. Hayır, sırasını kardeşlerine verdiği için pişman değildi. Vermese kıyamet kopardı. Bir sürü işsiz, amaçsız, içi yangınlı kız kurusuyla kim başa çıkabilirdi? Yine de hiç mi yanlışlık yoktu kendisini kimselerin istemeye kalkışmamasında? Bir tek erkeğin elinin kendisinin de kadın olduğunu görerek eline değmemesi nedendi?

Mariya'nın evlendiği günden başlayarak enişterinin ve onların yakınlarının, para önermenin ayıp olacağı düşüncesiyle armağan ettikleri kumaşlar dikiş dolabından öylece, atıldıkları gibi taşıyordu. Her seferinde, asla dikişmeyeceği bu kumaşları görmek için dolabın kapısını daha bir öfkeyle kapatıyordu. Sanki bu kumaşlar yeni kurulmuş dünyalara doğru uzanan patikaları kaplayacaktı ve Dimitra'nın o yollara sapacak zamanı ve gücü yoktu.

Sonra vaftizler geldi. Bebeklerin giyimlerinin de usta bir terzi olan teyzeden beklenmesinden doğal ne vardı?

Penelope'nin kızının vaftizinde, birdenbire yaşının otuzu geçtiğini anlayıverdi Dimitra. Sanki yıllar, akıp duran derenin getirdiği kumlar gibi, kapısında yığılmış da, o kapı açılmıyor artık. Deli gibi avluda dolandı herkes törene gidince. Arsız galaların kalın bir duvar gibi kapladıkları duvarın dibine bile yanaşmıyordu artık. Birsen Abla'ya arka bahçeden ulaşmak mümkün değildi. Zaman nasıl akmıştı, değiştirdiklerini fark ettirmeden? Yirmi yıldan çok olmuştu gözleriyle elleri arasına çeşit çeşit kumaşlar girip onu oturduğu yere çivileyeli. Cengiz'in annesiyle babasının oturdukları apartman ne kadar eskimiş. Cengiz nerelelere gitmiş, ne zaman? Evlenmiştir. Ya Birsen Abla? Kocasını Samim Amca –amca diye düşünmesi yakışıksız– bardaki bir kavgada araya girdiğinde el sinirleri kesilmiş, adam hiçbir iş tutamaz olmuştu. Gamlı bir karı-kocaydı onlar da. Birsen Abla ara sıra iş buluyordu.

Otuzu aşmış olmanın sıkıntısını ne kadar taşıyacağını bilmiyordu. Hemen kurtulmalıydı bundan. Hemen.

Nadya Hanım da artık sokağa çıkmıyordu. Kocasıyla paylaştığı odadan ayrılırsa, hemen öleceğine inanıyordu. Odasında yatıyor, sürekli olarak Kirye Dimitri ile yaşadıklarını anlatıyor, in-

sanı canından bezdiriyordu. Öbür kızlar, torunlar anneannelerini çağırıyorlardı ama giden kim?

Zaman zaman haksızlık ettiğini anlamış gibi Dimitra ile Nikola'ya dualar ediyordu. Özlemle andığı kocasıyla hangi güzel anıları vardı, kendisinin ve çocuklarının görmediği?

Onun dualarını asıl hak eden, anneye en az sahip olmuş olan Nikola'ydı aslında. Sabırlıydı, sözünü kesmeden azarlama-dan dinliyordu.

Kirye Dimitri'nin görevini devralan Dimitra'ya karşı uzak du-ran Nadya Hanum, oğulun anlamını ve tadını bildiğini belli edi-yordu.

Dingin yaşamları bir günde altüst oluverdi. Dağ tepe dolaşp fotoğraflar çeken Nikola bu tutkusunun bedelini ağır ödedi. Ca-sus olduğu kuşkusuyla tutuklandı, epey sıkıntılı zaman geçirdiler. Mahkemede aklanana kadar neler yaşadıysa, şaşkın, kırgındı, ürkmüştü. Zaten fotoğraf arşivine el konmuş, hepsi de yitip git-mişti. Nadya Hanum'u felçli ve konuşamaz olarak bulunca suçlu-luğu bütünüyle yüklendi Nikola.

Getiren de götürən de zamandır.

Nikola, yine sabahları erkenden çıkıyordu evden. Ayaklarını sürüyordu, Kirye Dimitri'ye benzeyen çizgileri ağırlık koymaya başlamıştı. Yumuşak ve dalgalıydı kalçası. Göbeği büyümekteydi; boynu kalın, gıdısı aşağıda bir torba oluşturmaya başlamış.

Babasının ölümünden beri kapalı duran simit fırınına ablasın-dan istedi Nikola. Fırını seramik fırınına çevirecekti.

– Ne biliyorsun sen Nikola seramik hakkında?

– Hiçbir şey bilmiyorum. Ama yapabileceğimi biliyorum.

– Ben biraz düşünelim derim.

– Fırının üstüme geçirilmesini ablalarım senin söylemeni is-tiyorum.

– Bu hiç gerekli değil. Onlar haklarını evlenirken aldılar. Ge-ri kalan her şey bizim... Tabii annemizin de.

– Eğer bu işi yaparsan, anneme baktığım gibi sana da baka-rım ben Dimitra...

Söylenmese keşke bu söz. Bu alışveriş kokusu. İçi bulanıyor.

Gözlerinde sis. Gözlerinden kalkmayan sisi ilk o gün mü fark etmişti acaba? Öyle bir yaşamı istemiyor ki Dimitra.

Nikola'yı tanıyor muydu? Birtakım kanıları vardı hakkında, ama bu tanımak mıydı? Onunla dertleşmemiş, hayattan bekledikleri üstüne hiç konuşmamışlardı. Yıllardan beri aynı evdeydiler ve yabancıydılar. Paylaştıkları hep küçük şeylerdi. Yemekti, evin kokusuydu, helaydı, hamam, bahçe, çiçekler, üç-beş ağacın meyvesi... Kardeşi, Birsen Abla'ya daha yakındı. Annesine çok yakın.

Haftada bir gün, Birsen Ablası için Güzün deresinin kıyısında kurulan büyük pazara gidiyordu Nikola. Dünyanın yolu, gidiş-geliş düşünülürse. Birsen'in istediği çeşit çeşit otları, herkesin almayacağı yerli camları, dokumaları, kenger ve damla sakızlarını alıyordu. Onların apartman yapıldığı için bütün ağaçları kesilen, moloz yığılı bahçesinde, aldığı otları ayıklayarak konuşup duruyorlardı. İki şişkoydu dıştan bakıldığında. Birsen Abla'nın şişmanlığı sıkı, Nikola'nınki ise kof. Ya sohbetleri... Dimitra'da bırakılmış dostluk Nikola'da mı sürüyordu?

Her zaman özlediği yakınlığı kurmak için, kendisinin de kenger sakızı istediğini söyledi Nikola'ya. Cevap sert oldu: "Sen benden bir şeyler isteseydin, anlardım bunu, yapardım. Senin demirden elbisen var, sırtından çıkarmıyorsun. Tıpkı babama benziyorsun. Senin istediğin şey olamaz. Sen emredersin."

Sakızları getirdi sonraki pazardan. Evdeki yaşamın paylaşılan düzeni, paylaşılmayan yalnızlıklarla sürdü gitti. Nikola görev edindiği annesine bakma sorumluluğunu bitirdikten sonra, hiç fark etmediği yeni ve ağır kumaştan perdelerden birinin ardında yahut Dimitra'nın yaz-kış kaldırtmadığı Hereke halılarından birinin altında -bir karıncanın, bir küçük örümceğin saklanması gibi- yitip gidiyordu.

Otuz beşinci yaşına girerken, Dimitra annesinin gözünden, bütün gece boyunca yaş aktığını gördü. Neden çok yaşlı bir kadın olarak düşünüyordu onu? Topu topu elli yedi yaşında Nadya Hanum. Onu süsledi. Yüzünü boyadı, elmas küpelerini taktı kulaklarına. Bu iş bitip Nadya Hanum parlayınca, onun yatağını

süslemeye koyuldu. Saklanabilen –evden çıkan kızlar her şeyi talan etmişlerdi– delik işli patiska yatak örtülerini serdi. Üstü tavuskuşu sıyrılmış mavi atlas yorganı kapladı, Nadya Hanum bunu örtünecekti. Bu sırada aklında şu: "Benim için kutlama hazırlanıyor. Bense, başkasını hazırlamaktan öte bir istek taşımıyorum." Bilmiyor ki niçin içi çözülüyor? Başını eğip içinde onu aradıkça kaybetmiş. Hatta başı eğik olduğu için çevresindekilerin de birer birer kaybolduklarını görmemiş. "Güçlü değilim, yalnızım," diye bağırabilse.

Annesinin gözü, Niobe gibi yaş sızdırdı gece boyunca. Gece- nin en mutlu insanı kim dense, belki de Nadya Hanum'du. Dimitra kardeşlerini, enişte ve yeğenlerini geçirdikten, annesinin şekerli sütünü içirdikten sonra gelen hediyeleri açtı. Onun kitabında, hediye- yi getirenin yanında açmak, hâlâ büyük ayıp sayılıyor- du. Beğenisini anlatacak bütün sözcükler yapmacıklıktı. Arsız yeğenlerinin ellerinden güç bela kurtarabildiği hediyeler. Niçin bil- diği şeyin değişeceğini sanarak, kendinden bile gizli beklentilere giriyor? Onların her zamanki şeyler olduğunu öğrenmemiş miydi? Kimsenin kendisine özel bir hediye vermeyeceği mutlak iken. Hepsini dolaba tıkip, kâğıtlarını, süslerini attıktan sonra dışarı çıktı. Yandaki apartman gece bile ışıklarını kesiyordu evin. Artık, arkadaki apartmanlar da kesiyordu. Ne zamandan beri, Birsen Ablaya gitmek için caddeye çıkıp, sağa dönerek sokağa girmek zorunda Dimitra. Oysa Kirye Dimitri sokağı büyük kızına yasakladı. "Bahçenin bir köşesinde pusmuş köpek kulübesine" gitmiyor o yüzden. Bahçe? Bir zamanlar vardı öyle bir şey. Şimdi iki apartman ve park yeri.

Oturduğu yer kapkaranlık Dimitra'nın. Evlerinin, başkalarının görüşüne tabak gibi sunulmuş olması, babası kadar tedirgin ediyor Dimitra'yı. Cengiz varken, böyle sıkıntılı değildi rahatsızlığı. Günden güne artıyor şimdi. Tatsız bir güvensizlik. Hele onlar, apartmanların arasına sıkışmış gâvurlarsa... Nikola'nın casusluk iftirası unutulmamışsa... Bu kontrolü yapmaya hak bile buluyor- lardır kendilerinde.

Gördükleri, bembeyaz kesme taşlı avlu. Ağaçların ardında

kalan avluya açılan üç ayrı oda. Yanda, arka bahçeye uzanan daracık yoldan hemen sonra odalara dik yapılmış kocaman mutfak. Nikola'nın artık kullanmadığı karanlık odası, mutfığa bitleştirilmişti sonradan. Yağmur mevsiminde mutfığa koşulur, ıslanılır. Yemek odaya taşınırken yine ıslanılır. Buna karşılık, yemeklerin duvarlara sindikçe evi ağırlaştıran kokusu o odalarda hiç bulunmaz. Yaşam öyle planlanmıştı. Beyaza boyalı odalar, dışlarında değişik Lyon motifleri taşır. Annesinin yattığı odanın hemen yanındaki kuyunun kapağı ne zamandan beri kapatılmıyor. Yazları kovalar dolusu suyu çekmek, fırlatıp taşların üstüne atmak gibi oyunlar oynayan kızlar yok evde. Etekleri donlarının içine sokmuş, gövdelerinin çizgileri giysilerinin sırlıslıklamılığı yüzünden ortaya çıkmış diri kızlar, yağlı kadınlara dönüştü uzak evlerde. Gitti, kuyunun başına oturdu Dimitra. Dibinden gözlerine vuran görünte de gölgeler vardı. Yaşamına duygululuk gibi katıldığını sandığı gölgeler. Oysa sudaki gölge duygu olarak neyi taşır, az önceki anılardan başka neyi çağırıyordu ki? Zaten, böyle gecelerde bu bakışların tehlikeli olduğunu biliyordu Dimitra. Yine de, suyun çekiciliği vardı. Yutulmuş ışığı, genişleyen karanlığı... Eğilmek, daha yakından bakmak, var ya da yok, suyun gizine ermeye çalışmak...

Tam bu sırada kutlamanın başına katılıp, dışarı çıkmış olan Nikola döndü eve. Farklı ve aşırı duygulu dese, olur muydu acaba? Farklı olduğunu sezdi. Ablasına fazlaca sıkı sarıldı, yanaklarını, saçlarını öptü:

– Annem ölürse ne yaparız?

Bir çocuk ürküntüsü sesinde, gözlerinde yitik korkusu. Dimitra kardeşinin yaşına göre fazlaca çizgili yüzüne dikti gözlerini. Kim daha duygulu bu akşam? Doğum günü hesaplaşmasındaki kendisi mi, her zaman hüznü taşıyan Nikola mı? Tanıyor mu onu? Bunun için çaba harcadı mı? Yirmi beş yaşında genç bir adam. Neler taşıyor kendi dünyasında, hayata nasıl bakıyor? Yaşlanmışlar, hayatın sürekli zikzaklar çizerek hep ana yolunu izlediğini bilirler. Nikola hangi düzeyde? Kardeşinin, annesinin ölümü olasılığından ürktüğünü, yalnızlığını, ışığıyla ve kokusuyla

güzel olan bu gecede koruyucusuz kalacağı korkusuyla acı çektiğini düşündü. Düşüncesinin doğru olup olmadığını bilemezdi. Kardeşini tanımadığı kuşkusu ağır ve basınçlı. Ah ona sevgisini, ihtiyacı olduğunu bile bile anlatamamak. Çok iyi bir insan olduğunu anlatsa. Aşırı korunmuş, aşırı yönlendirilmiş bir genç. O güvence özlüyor. Bunu yapacak Dimitra. Doğum gününde yakınınını mutlu edemiyorsa, rahatlatamıyorsa insan, niye ortalarda dolaşsın ki?

– Tanrının son nefesini vermesini uygun gördüğü zamana kadar yaşayacak annem. O ânın onun için de bizler için de seçilmiş olduğunu düşün. En uygun ve doğru zaman yani. Sana babamızdan kalan dükkânın tamamını vereceğim. Öbürleriyle konuşmamız gerekmiyor Nikola. Orası bizim hakkımız. Artık senin olacak.

Nikola, sakin sakin dinledi. Kuyuya bakıyordu. Kuyu geceyi yutuyordu. Sesleri de, kokuyu da. Gökyüzündeki yıldızların keskin ve köşeli aydınlığı suyun içinde yüzüyordu. Dimitra kardeşini sararak yanına, betonun üstüne oturdu, birlikte suyu seyrettiler. Müthiş bir huzur, bir güven. Mutluluk bu mu? İç rahatlığı... Bütün yorgunlukların yıkanıp, taze bir çıkış noktasına ulaşma...

O gece Nikola intihar etti.

Neden? Hayatın kendisine sunduklarıyla yetinmeyi bilmediğinden mi? Belki, ölüm kararını ablasına onaylatmak için o soruyu sormuş olabilirdi. Aptal Dimitra, tuzağa düşmüştü. Tam da Nikola'nın istediği cevap... Barış sandığı şey, ölümü seçme icazetine dönüşmüş...

Annesi üzüntü şokunun ardından konuşamaz oldu. Yeni bir felç olmalı. Hastalığı ilerledi. Güya o gece Nadya Hanum kızına seslenmiş, Dimitra duymamış. Kız kardeşlerinin biraz ürkekçe, kıyıdan köşeden dolanarak sordukları bu soruya Dimitra'nın cevabı kesindi. Hayır, annesi seslenmedi o gece. Kardeşleri de eniştelere de onun kesin sözündeki kırgın acıyı anlamadı. Yoksa o, baba Kirye Dimitri'nin tohumundan değil mi, hepsi ailenin düştüğü duruma öfke duyarken Dimitra'nın kadere boyun eğmiş tavrı sürüp gidiyor? O gece Dimitra bağışlanmaz bir suç işlemiş

gibi geldi kardeşlerine ve uzun uzun çekiştirdiler ablalarını, eski anıları anlattılar birbirlerine. Öyle oldu ki, ölme kararını veren de uygulayan da Nikola değilmiş gibi, Dimitra'nın bilmedikleri bir suç olduğuna inandılar, zaman zaman bunu yine hatırladılar, kafaları karıştı. Gerçeklerden doğmayan bir kafa karışıklığı olduğunu düşünmeksizin Nikola'nın ölümü, Nadya Hanum'un ağır felci ve Dimitra arasında kesin bağ var sandılar.

Kardeşinin bıraktığı mektubu dolabındaki kumaşların arasına koydu Dimitra. Süslüydü yazısı Nikola'nın. Son mektubuysa hasta bir ruhun çarpılmış çizgileriydi. Dimitra, hayatı boyunca sahip olduğu tek mektubun bu olduğunu içi yanarak düşündü. Eski günlerde, mektup yazmayı becereceğini umarak okuma-yazma öğrenmişti. Birsen Abla'nın zavallı harfleri Dimitra'nın elinde zamanla düzelmiş, çattığı heceler, onun dilinde sular seller gibi akıcı sözcüklere dönmüştü. Ardından okuma hastalığına tutuluşu, hiç okula gitmeden kardeşlerinin hepsinden daha çok okuyarak bilgisini artırışı. Düzenli değildi belki bilgisi, ama kargaşaya da yol vermemişti. Bunları anımsayarak ne kadar kaçsa da Nikola'nın acıklı sonuna takılıyordu aklı. Kırılmış mıydı Nikola? Kurtarılmak isteği hiç gelmemiş miydi içine? Tanımadığı kardeşinin içinden çıkılmaz sorunları var mıydı? Hepsi de Nikola'nın gizleri olarak kalacaktı artık. Dimitra enişterelerinden istediği araştırma ricasına yanıt alamadı. Belki öğrendiler, belki Dimitra'nın sandığı gibi, ilgilenmediler.

Konuşmayan Nadya Hanum'un bakımı için Birsen Abla'dan yardım istedi Dimitra. Birini bulabilir miydi, sevecen, sabırlı, elinden ev işi gelen birini?

Aklındaki Birsen'in kendisi değildi. O Dimitra için hâlâ, hayatın duvarı üstünden aşma özgürlüğü... Fakirliğini biliyordu. Yine de, varlıklı insanın göremediğini görmüyordu. O yüzden çaresizliğin Birsen Abla'nın yaşamındaki yıkıcılığını algılamıyordu. Çalışmayan koca, apartmanı herkese binbir sorunla vermiş olan yap-satçının kurduğu tuzaklarla boğuşma zorluğu, bunun oluşturduğu öfke, hayatlarını karartıyordu.

Onun ciğerini bile tanıdığını savlayan Dimitra, şımardı:

– O marifetli ellerinle yaptığın yemeklere beni artık çağırma-
dığını unutma!. Ben yine de geleceğim.

Birsen'in yüzünde esiveren soğuk rüzgârın nedeni neydi?

Donmuşluk geçti, boşvermişlik geldi yüzüne. Sofra bezini getirdi. Özenle yere serdi. Üstüne yıpranmış tahtayı koydu. Di-
mitra'yı çocukluk günlerine götüren o yemek düzeni dönüp za-
manın içine girdi. Yufkaları getirdi Birsen. Önünde sulayıp kalın,
astarlı bohçaya sardı. Biraz daha bekledi Dimitra, Birsen mutfak-
ta, kendisi yerde, örtüyü dizlerine çekmiş olarak.

Kapaklı bir kuşaneyle içeri girdi Birsen.

Dimitra, yerde oturmakta zorlandığını fark etti. Bir o yana,
bir bu yana uzatıyor bacaklarını, dizleri ağrıyor. Birsen ise, etleri
gevrekliğini, diriliğini yitirmiş ve çok şişman olsa da, güzel bağ-
daş kurmayı beceriyor.

Yufkaları eliyle ortasından bölerek paylaştırdı, sordu:

- Ben mi yapayım dürümünü, sen mi yaparsın?
- Ne yiyeceğimizi bilmiyorum ki.
- Ne mi? Kül kebabı, gâvur kızı. Kül kebabı...
- Bilmiyorum ben öyle bir yemek. Sen yap.

Birsen kuşanenin kapağını açtı. İçinde közlenmiş sivri biber
ile soğandan başka hiçbir şey yoktu.

- Bu mu kül kebabı?
- Ya ne bekliyordun çalışanı olmayan evde gâvur kızı?

Boğazına yumru gibi tıkanan ağlama isteğini eritti Dimit-
ra'nın yediği yemek. Müthiş zevk aldı. Birsen bir sihirbazdı çün-
kü.

Yemeğin sonunda anlaştılar. Birsen Abla, evin kadına düşen
tüm işlerini yükleniyordu.

MATMAZEL DİMİTRA'NIN BİTMEMİŞ HİKÂYESİ

Ev, cenaze çıkmış evin hüznünü tez zamanda uçurdu. Birsen'in sayesinde. Evlerinde sessiz, dingin, rahat yaşadı Nadya Hanum'la Dimitra. Yine de Dimitra'nın herkesten saklamaya çalıştığı, gözlerini basan sis örtüsünün ortaya çıkmasına Birsen neden oldu. Gizlice eski dostları olan öbür kızlara haber verdi. Dimitra, bu iletı kardeşlerinin nasıl anladığına akıl erdirmeydi. Onların işi bırakması konusundaki zorlamalarına da, yardım önerilerine de direndi. Sıraya yeğenler girdi, genç kız olmuş yeğenler: "Teyze sana yardıma geldik..." Ardından kuş cıvıltısı gibi yaşam sevinci sesleri çıkartarak ısrar ettiler. Dimitra onlara tepki vermeden karşı koydu. Yeğenlerinin eline tatlılar, güzel yiyecekler, hoş armağanlar tutuşturuyor, geri gönderiyordu. Hayatına ve işine kimseyi sokmayacaktı. Gözündeki sis sandığı şey, geçirdiğı acının şokuydu, bir gün silinip gidecekti...

O, müşterilerine uğursuzluk getirmesin diye diktiğı giysinin üstünde bıraktığı uğur teyelinin uçlarını bile kendisi kesen bir terziydi. İnsanlar, Matmazel Dimitra'nın diktiğı giysinin özel anlamı olduğunu bildikleri için, özel fiyatlar ödemekten yüksünmüyorlardı. Hizmet bölünürse hem işine, hem müşteri-sine saygısızlık etmiş olurdu. Kardeşlerinin anlamadığı bir mantıktı bu.

Üstelik evin içinde bir sürü döküntüye, kıkırdayan, kavga eden, surat asan, küsen, barışan, en çok da sürekli fısıldaşan kızlara dayanamazdı.

– Artık yaşılanıyorsun da ondan gâvur kızı... Ben de eskiden olmayan bir sürü huysuzluklar edindim. Ölü balıklar gibi tersine

dönüp suyumun üstünde yüzüp duruyor, kendilerini gözüme gözüme sokuyor huysuzluklarım.

Birsen Abla haklı olabilir. Gitgide huysuzlaşıyor olabilir Dimitra. Şükürler olsun, yaşlılığında yoksulluk çekeceği korkusu yok. O zaman nasılsa kendisine bakacak birini bulur.

Sık sık gözlerini dinlendirmek zorunluluğunu duyduğu için, elindeki işi bıraktıkça hayaller kurmaya başladı Dimitra. İlk olarak Cengiz geldi dikildi karşısına. Ne kadar uzun bir zaman önce-sini düşlediğini düşünmedi. Hayatına dair bir çiçeklenme olduysa, gövdesi bir ara gövmek ister gibi canlandıysa, nedeni Cengiz. Hayattan çok kısa bir parça. Yokla var arasındaki baş döndüren duygular yine de. Onardığı birkaç gömlek, diktiği bir izci fuları ve gitgide uzaklaşsa bile, gölgeler içinde de olsa hareket eden, kendisinin birine ait olduğunu düşündüren tek kişi.

Genç olduğunu düşünüyor, Cengiz'le evleniyor, çocuklar doğuruyor. Kesiliyor hayat: Çocukların ve Cengiz'in sesi yok, yüzü yok, dokunmuyorlar Dimitra'ya, hayaletler gibi dolanıyorlar. Düş bir başka molada yeniden başlamalıdır.

Hâlâ evden çıkmamasının ahmaklık olduğunu Birsen söylediğinde birden eli ayağına karıştı Dimitra'nın. Babası izin vermiyordu. Babası mı? Yokluğun bilince çarpış anı. Şok!.. Babası yok. Herkes sokaklara çıkar, birilerine gider, yolculuk yapar... Babasının Dimitra'nın kafasını kapı kolunun çengeline vurduğu ve küçük kızın –on yedi yaşındaydı– kanın kokusu ve rengiyle bayıldığı o gün... O gün geride kalmıştı. Herkes gitmişti. Yasaklayan da, tanıklar da... Onları, çörekledikleri yerden, göğsünün ortasından koparıp koparıp boşluğa attı Dimitra. Ferahladı.

Yaşamı evden yöneterek geçiriyormuş: Nadya Hanum'un doktoruna telefonla bilgi veriyor, telefonla çağırıyordu adamı. Her zaman bir ulak bulunabiliyordu her iş için. Evin siparişleri böyle veriliyor, terzi malzemesi, iki-üç ayda bir eve teslim ediliyordu.

İnsanlarını tanımıyordu şehrin. Sokaklardan caddelere dönüşmüş geçiş yollarını bilmiyordu. Şehrin nerelere kadar uzandığından habersizdi.

Çöl sıcağında ölümüne sürünmüş de birden vahaya ulaşmış gibi duyumsuyordu hayatı. Ama henüz dışarı çıkmaya hazır değildi. Başını dikisinde, kulağı, en baştaki odada yatan annesindeydi. O sırada Birsen Abla mutfak işlerini yere serdiği artık kumaşlardan dokunmuş kilimin üstüne oturarak yapıyordu. Bir ayağını dizden kırmış, kutusuna dayamış, öbür ayağını öne uzatmış. Eski, büyük, bakır kapkacakla boğuşuyor. Yeni çıkan emayelere, çeliklere burun kıvrıyor. Haklıdır, kimselerin hiçbir yerde erişemeyecekleri tatları bu kapkacakla oluşturuyor. "Yemek büyücüsü" sanını hak ediyor.

İkisi de çalışırken suskunlar. Birsen kocasının, elini kullanamamaktan gelen çaresiz huysuzluğunu anlatmıyor; Dimitra, annesinin dilsiz öfkesini sırtında taşıyor.

Ailenin büyüğü olduğu için yortular, isim günleri boyuna Dimitra'nın evinde kutlanıyor. Yeğenler, kendilerinden küçük kuzenlerine özenerek bakıp çok güldükleri eski model mecmualarını karıştırırken dikkatli olmaları öğüdünü veriyorlar. Parmaklar tükürüklenmeyecek, kâğıtlar bebek okşar gibi dokunup çevrilecek. Ne komik kadınlar onlar. Saçları komik, memeleri komik, inanılmaz duruşları, ıslak dudakları komik. Teyzeleri terzi Matmazel Dimitra, bu resimlerden bile çirkin çizgiler çiziyor da onlardan inanılmaz güzellikte giysiler oluşturuyor.

Çocuklar mecmuaları düzgünce kaldırdıktan sonra başsız mankenlerin sırtına binme izni koparıyorlar teyzeden. 19. yüzyılın son yılından kalma, saman doldurulmuş, muşamba kaplanmış mankenler artık nem ve çürümüşlük karışımı bir koku salıyor. Zamanında, Fransız işgal yıllarında adeta bedava dağıttıkları malzeme arasından Dimitra'nın topladığı mankenler bunlar. Küçükler bellerine, kalçalarına sarılıyor, özel yeri olması gereken belirsizliğe kaçak öpücük kondurup, hemen ardından elleriyle ağızlarını, ilk müstehcen sırlarını kapatıyorlar. Kızlar oyunu, teyzenin dolaplar dolusu kumaşlarını gövdelerine sararak sürdürüyor, en sonunda hepsi de aynalı konsolun önünde toplaşıyor. Eski kokular koleksiyon oluşturacak kadar çok. Çoğunun şişeleri kalmış yalnızca. Sonra adları. Hayatı biriktirmiş komik adlar:

Döneceğim / Beni Unutma / Hayatın Gizi / Sonsuz Aşk / Gül ve Diken... Yaşanmamış hayat süzülüp o gösterişli cam şişelerde yığılmış gibi.

Kırk yaşına girdiği sabah erkenden Aya Fotini'nin önünde diz çöktü ve on iki yıldan beri yatağa mahkûm olan annesi Nadya Hanum'un yaş sızdıran gözüne eğildi, suyunu içti. En küçük kardeşi Penelope'nin armağanı olan Pearl S. Buck'un Nobel'i kazandığını söylediği kitabı okur okumaz, Madam Wu'nun, kırk yaşına girdiği gün, cinselliğini sonsuza kadar yadsımasından etkilendi, o hızla en şık giysilerini giyinip kendini sokağa attı.

Bir zamanlar kentin tek caddesi olan cadde artık epey sönükleşmişti. Dimitra böyle algılamadı da, zamanın cadde üzerinde yeterince olumlu değişiklik oluşturmadığını sandı. Tedirgince caddeyi geçti. Deniz, yerinde duruyordu; Caddenin en sonunda. Meydandan sonra kıyıyı boydan boya saran, yüksek palmiyelerle süslü caddeye, sola saptı. Etekleri, saçları uçuşan, çok şık bir kadın yüksek topukları üstünde nazlı nazlı salınarak kıyıda dolaştı. Oysa o sırada bacakları tir tir titremekte, başını kaldırdığı zamanlar, gözlerini hiç kimseleri görmeyecek biçimde ilerilere dikmektedir. Bu şehirde hiçbir namuslu kadın deniz kıyısında, tek başına salınarak yürümemiştir. Bu da kimdir?

Eniştereden biri, seslenen arkadaşına uyararak salınan kadını seyrederken kendine geliverdi:

– Tuuu... Bu bizim baldız ulan! Ne işi var buralarda? Oynattı mı bu kadın be?

Öğlene varmadan bütün bacılar evi doldurmuştu. Onunla karşı karşıya gelince... her kafadan bir ses çıktı, herkes aynı anda saldırıya geçti.

Yakışıyor muydu? Onun oturup... Hem de kırıtarak...

Evet, yakışüyordu. Ne yaptığını biliyordu. Kötü bir şey değil-di bu sabah denize inmesi.

– Sus... Git de Kutsal Anamızdan mağfiret dile.

Omzunu silkip odadan çıktı Dimitra. Nadya Hanum'un başında bekleyerek olup biteni dinleyen Birsen Ablasının boynuna sarıldı. Annesini sevdi, okşadı. Dışarı seslendi:

– Bugün kutlama filan yok. Hediye filan da yok, istemez. Haydi, herkes evine dönsün. Yallah!..

Hiçbir şeyin karşısına geçmeyecekti. Düzgün ve fırınlanmış tahtanın... Yekpare olanın... Perdahlanmışın... Tutkalla, süngerle ince düzeltmeler yapılmışın... Tutkallı alçıyla dümdüz edilmişin... Hiçbir eğrilik, delik, nem kaptıracak bir eksiklik bırakılmamışın... O yüzey üstüne, özel kurallarıyla yapıp boyanmış, evin kuşaklarının adlarını aldıkları aziz ikonlarının... karşısına geçmeyecek. O yüzden, daha bir süre Aya Fotini'nin, Kutsal İsa'nın ikonları da yalnız kalacaktı.

Bu telaş neydi? Sanki koruyucu despotluk Kirye Dimitri'nin ölümüyle kızlara ve kocalarına miras olarak geçmiş de bütün ailenin Dimitra'yı izlemesine hak tanımış. Büyük enişte, Mariya'nın kocası, göbeği anasonsuz incir rakısının gücüyle aşırı büyümüş olan, kinle söylendi:

– Bir atımlık gösterişine güvenme baldız. Onunla boşa geçmiş gençliğinin acısını çıkaramazsın. Tez zamanda ayağın sürçer, kendini de bizleri de yakarsın.

Aptal herif. Doğru söylüyor. Gençliği yaşamamışlığın acısını çıkaramaz gerçekten. Ama, onların karışmasına da izin vermeyecek.

İkinci enişte, ilk sözü edememiş olmasına kızgındı:

– Koca mıdır istediğin? Söyleseydin, senin yaşına, durumuna uygun birini...

Kancık köpeklerine erkek arıyorlar sanki.

– Sizden ne istedim bu güne kadar? Karışmayın! Başka bir şey istemiyorum.

– Bir kadın yaşına göre davranmayı bilmezse nasıl karışılmaz?

– Yaşımda ne var? Daha kırk yaşındayım. Senin karınla aramda ne fark var?

– Yeğenlerin... Yeğenlerin yakında evlenecek. Evde kalıp kalıp sonra kabak çiçekliği olmaz. Yıldızın sana evi yazmış baldız hanım.

Dimitra, gözlerinde biriktirdiği kini balgam gibi hepsinin üs-

tüne fırlattı. En çok bacılarına kızılıyordu. Üç, dört, beş çocuk doğurmuş, karın derileri yol yol akmış, memeleri çocuk ve erkek mıcıklarıyla kurt yemiş keçeye dönmüş kız kardeşlerine... Zıyan olmuş gençliklerine yana yana inek gözüne dönüşmüş gözlerini, gamlı palyaço ağızlarını ve göbeklerinde kavuşturmaya alıştıkları boğum boğum parmaklı ellerini, hepsi bir anda aşağı sarkıttılar. Aileyi savunuyorlardı ve kendilerini her zamanki gibi son sınıra kadar haklı buluyorlardı.

Enişterin, kız kardeşlerin kıskançlığı, o gün hoşuna gitse de bir atımlık barutunun kaldığı doğruydu galiba. Kirye Dimitri'nin emrini onun ölümünden yirmi beş yıl sonra dinlemez olmak, sokaklara çıkıp salınmak neye yarardı? Yürek boştu, amaç yoktu. Evde kalmış, ayağı hasta annesi gibi bir prangaya bağlı yaşlı terzi parçası.

Gece annesinin sırtını yoklamaya geldiğinde Nadya Hanum döndü, kızının ellerine sarıldı. Başını sürekli sallıyor, elini bir sıkıyor, bir gevşetiyordu. Dimitra, onun kendisine özel bir şeyler söylemek istediğini anladı:

– Yaptığının doğru olduğunu mu söylüyorsun anne?

Başını salladı kadın, elini sıktı.

– Güçlü olayım, başkalarının ne dediğine aldırmayayım?

Evetledi.

– Dünyaya bir defa geliniyor anne. Yaşamalı.

Eli sıkıldı.

– Ama bir küçük yanlış bile yapsam, canıma okurlar.

– Aslında, yaşılanıyorum anne. Gözlerimi sis basıyor. Boğazımda bir yumru...

Olsun.

– Bir doktora gitsem, iyi miyim kötü müyüm, önceden bilsem.

Annenin eli yatağa indi.

– Peki anne.

Doktora filan gitmedi Dimitra. Akşam üzerleri sahile çıkmayı alışkanlığa dönüştürdü. Yüreğinde gizli beklenti olduğunu anladı. Gerçekleşti çünkü beklentisi. Cengiz'i gördü.

Onun da kendisine dikkatle baktığını görünce ayakları dolanarak yaklaştı. Bu kadar yürekli davranacağını rüyasında görse, ter basarak uyanırdı. Cengiz'den kopmayan gözlerinde puslanma yitti gitti. Boğazındaki sıkıntı da. Ne diyecekti? Cengiz'in tanımadığı şaşkınlığından belli. Unutmuş. Cengiz unutmuş.

– Annen nasıl? Sen gittin, adından onlar da gitti. Çok vefasız çıktınız, aramadınız.

– Pardon, nasıl?

Yaklaşan kulak, sorulu şaşkın gözler.

– Ben Dimitra, tanıdın? Gençlikte komşunuzduk.

– Dimitra... Ha, evet. Dimitra. Allahım ne kadar hoş bir hanım olmuşsun. Seni nasıl tanıyabilirdim ki? Bıraktığımda...

Bırakmış gitmiş olduğunu algıladı mı Cengiz? Hiçbir şeyi ortak yaşamadığı bir komşu kızı. Sırf genç olmadıkları için birbirlerine yaklaşıyorlar.

Denize pek yakın olmayan bir masa buldular. Cengiz'in saçları açılmaya başlamış. Belli belirsiz ama. Dimitra'nın gözleri ayırıntı avcısı. Kravatı, cep mendili aynı kumaştan. Ucuz.

Çizgili kurşuni kruvaze takım. Özenti bu. Mevsim sonbahar başı. Yani yaz. Ama ne yaz: Sıcak, bol mahsullü, patlayıp sinen yağmurlu, kokulu, bulutlu ve yıldız serpilli gökyüzüyle kuşatılmış.

Nakliyecilik yapıyor Cengiz. Daha doğrusu nakliye komisyonculuğu. Evli, iki çocuğu var. Biri ortaokulda, öbürü küçük daha. Karısı cahil. Tatsız bir kadın. Hatalı evlilik yaptırdı büyükleri. Kadınlar aptal, kendilerini hemen bırakıyor, erkeği de kendileriyle birlikte boğmaya koyuluyorlar.

Dimitra, konuşmadı, yalnızca onu dinledi. Cengiz'in merak ettiği bir şey yok zaten. Dinleyecek birini buldu mu, susmayı bilmeyenlerden: Hep haklı, hep bahtsız, namuslu ve gadre uğramışlardan! Sevda narı, büyümeye dayanamadı, oturdukları masada çatladı. İçinden kırmızı dişler göründü. Yaşamanın sevinci, sevginin, özlemin sevinci, ışıltı, tat... İç kamaştıran her şey çatlağın arasından yerlere döküldü. Nar küçüldü, kabuğu renklerini yitirdi, yeşile döndü, çiçeğe indi, çiçek soldu, meyve tutmamış bir yalancı çiçek olarak kuruyup gövdenin altına düştü. Yaşanacak şeyin hayali, ya-

şanmakta olandan daha parlak. Düş gerçeğe yeniliyor. Gerçek sıkıcı. Hayat, kendi koyduğu kanunlarla bütün yenileri eskitiyor.

Yorgun bir eşek olarak gördü Cengiz'i. Altın saati, altın krvat iğnesi, seyrelmeye başlamış saçları, gümrükte, limanda, karayolu şirketlerinde... yüzüne takmaya alıştığı yapay gülümsemesi... Cengiz yaşamında yer alamaz. Ya onun gözüyle Dimitra'nın yaşamı nedir? Gülünç ve zavallı!

Evin kapısından girerken, bir atımlık barutunun bittiğini biliyordu. Erkeğin var olmayışının getirdiği sıkıntıyı aşmış mıydı artık, yoksa önünde zorlu günler mi vardı, bilmiyordu. Biraz değişiklik yapsa, yardımcıları alsa, lüks bir yer tutsa ve sosyeteyi davet etse. İnsanlar lüks için daha çok para bulmaya koşulludur. Artık sıra kendisinde.

Çarşıya yakın, deniz gören bir kat alacaktı. Güzel döşeyecekti. Bir makastar, iki kalfa, sonra küçük kızlar... Onlara bez parçaları verecekti. Sürfile makasları. Kara düz saçlı, iri gözlü küçük kızlar. Geveze, gürültücü, belki de çekingen. Bir odada yatak takımları, perde ve büyük örtüler dikilecek. Kendisi yüksek topuklu, file çoraplı ve her zaman siyah, bej vizon rob/mantolu olacak ve insanlara yukardan bakacak. Oyun da olsa, gizliden eğlenerek böyle davranacak. "Markizet gibi bir ilkbahar günü, siz de duyumsamışınızdır," yahut, "Biraz kardelen moru ister yanına. Drapeli giysilere iyi gider." "Beyaza kömür tozu savuralım. Drapeler gölgelesin göğsünüzü..." "Bulutlar düşürelim mavinin üstüne. Sular aksın altından. O yüzden kumaşı verev çalışacağım..."

Hiç soru olmayacaktı. Asla. Karşı çıkılmaz bir yetkinlik ve güzellik sunacak.

Kız kardeşleri enişteleri ne derlerse desinler. Bunu yapacaktı. Aile içinde sayılıyormuş gibi davranılmasından, kollanmaktan bıkmıştı. Bunun nedenini anlamıyor sanıyorlardı, oysa biliyordu. Zengin sanılan bir teyzeye indirgenmişti.

Annesine yemeğini yedirdi. Kendi karnını iki-üç lokma atıştırarak mutfakta ayaküstü doyurdu. Yine Nadya Hanum'un yanına gitti. Ona yapacağı işleri anlatacak. Islak gözlerinde onay arayacak. Annesinin kendisini destekleyeceğinden kuşkusu yok. Nad-

ya Hanum'un gözleri beş yıldan beri, oğlunun ölümü seçtiği akşamdan beri, yaş akıtıyor hâlâ. Sanki Amanos tepe ormanlarındaki küçük çağlayanlardan biri. Çizgi çiziyor Nadya Hanum'un yüzüne. Konuşmamayı kabullendi Nadya Hanum. Büyük kızına bir-iki şeyi anlatmak isteğini duydu o kadar yılda. Çünkü Nadya Hanum kocasını; o zalim, hırçın, aksi, ağır elli Kirye Dimitri'yi kaybettikten sonra hayatı soyundu da bir yılan gömleğiymiş gibi, kalakalan boşluğu sürdürdü.

Beklediği gibi annesi onaylıyor. Eğer sevindiğini belli edebiliyorsa, seviniyor bile.

Avluya çıkıyor Dimitra, kollarını bedenine sararak dolaşıyor. Yıllar önce, tam karşısında yıkılmış apartmanın üçüncü katında Cengiz'i görmüştü. Rastladığı en tatlı esmerlik olarak hatırlıyor rengini. Annesi, iki gömleği getirdiğinde, yıkanmış olmalarına karşın burnuna değen erkek kokusuyla başı dönüyor. Esmerlikle o koku öylesine bütünleşip çevresini sarıyor ki, başka hiçbir şey yaşamasa bile, Cengiz aşkın ta kendisidir. Şimdi ise Cengiz yok. O adam Cengiz değil. O apartman yok, üçüncü katı toz duman oldu. Yakında daha yüksek bir apartman yapılacak ama Dimitra ona hiç ilgi duymayacak. Aynı şey, Birsen Ablanın bahçesinin başına da geliyor. Apartman bitene kadar şantiye binası olarak kullanılacak evinin hakkını karısına devretti kocası. Aldığı parayla sırta kadem bastı.

Yakında başlayacak inşaatlar yüzünden son huzurlu günler bu günler. Kardeşlerinin küçüklüklerini, kendi ziyan olmuş yaşamını, zalim babasını, avlunun kaygan taşlarını, yaz-kış ıslakmış gibi duran ama ıslak olmayan serin kalın duvarlarını, motiflerinin ve işçiliğinin değerli olduğu saptanan pencereleri ve çatıyı, üçüncü kattan kendisini seyreden sporcu genç Cengiz'i ve daha birçok şeyi destelemeli. Hiçbir sürprize yol vermeden, hiçbir değişime izin vermeden beklemeli ki yapılar bitsin. İnsanlar bu kez yüzyıl önce adı unutulmuş bir Rum ustanın yaptığı, ikinci dereceden tarihi eser sayılan evin yok edilmesi için yöntemler düşünsünler. Oysa evin bu durumu işine geliyor Dimitra'nın. Hem değerli hem dokunulmaz olması, enişterin gözlerini yok etme hırsıyla parlat-

mıyor. Gündüzlerini, terzihane olarak tutacağı geniş dairede geçirecek. Akşamları, inşaat gürültüsü bittikten sonra gelecek evine. Annesi Birsen Abla'ya emanet. Birsen Abla'ya hayatına dair her şey emanet zaten. Evde iki kadın idare eder kendilerini. Biri gözleri sürekli kaynayan bir pınar gibi yaş kaynatıp sızdıran Niobe, öbürü, gözünden damla yaş dökmeyen, kuru kuru küfredip beddualar yağdıran ve kahkahalarla intikam alan dişi İncili Çavuş.

İçerde, annesinin odasında, bir ejderhanın kımıldamadan beklediği Japon fenerinin içindeki mum yanıyor. Sarı bir ışık, sanki yeryüzünde var olan tek aydınlık nokta gibi odaklanıyor. Şehrin ışıkları yine kesik. Yaşamın kum saati bitmeyen kumunu değişmeyen hızıyla boşaltıyor. Dışardaki hayat bu evde olup bite-ne ve planlara sessizce ve hiç karışmaksızın bakıyor.

İlgimi çekti Matmazel Dimitra, sanki sessiz bir çağlayandı. Belki sesinin kulaklarıma erişmediğini sandığım gerçek bir çağlayandı. Hep yalnız dolaşan bir kadın. Gözleri yukarılarda veya uzaklarda bir şeyler arıyor. İlgisizlik ilgiden daha çok büyülüyor insanı. Ne yapsam, ne etsem onun sesini duyamıyordum, onu kimselerden öğrenemiyordum. Dedikodusunu yapabileceğim bir tanıdık yoktu. Dalları salınmayan, üstünde kuşların yuva yapmadığı bir ağaç... Kaynar sulara atıldığında bağırmayan istakoz. Sessizliği ve yalnızlığı zamanın ötesine taşımıştı da, sanki aynı zaman boyutunda kaldığımız sürece sesi kulaklarımıza erişmeyecekti. Yaşamı gerçekten de farklı değerlendiriyor muydu? Öyleyse, onun algıladığı tattan, renklerden, kokulardan bir şeyleri öğrenebilir miydim? Kebapçı dükkânlarının tezgâh üstüne asılan ve haftada, on beş günde bir değiştirilen talihsiz bir lavaş ekmeği gibi uzun ve kuruydu. Evde kalmış kızlar, nemin içten içe yediği duvarlara benzerler. Eksiksizmiş gibi kendilerini beğenmiş edaları vardır. Oysa gerçek tam tersidir. Gevşemişlerdir, umutları yoktur, ufalanarak dökülürler dokunduğunuzda. Onları tanıyanlar, ilgilerini yitirir bir zaman sonra. Onlar, yaşamların uzak bir yerinde kuru bir nokta olma-

yı sürdürür, bir gün hayatın dışına atılmış olduklarını anlar, ateşböcekleri gibi ışıklarını yitirip, kaybolurlar.

Naftalinler, kurutulmuş okaliptüs tohumu tozları, düğün çiçeklerinin dağınık sapları ve eskil kokuları, yaban naneleri, süpürge otlarının eflatun çiçekleri ve sarısabır otları birikir anı dolaplarında. Bitkiler kurur, sakladıkları kumaşlar eprir, beklentisizlik gövdelerini korur, hayat ise hep bekler onları kapı ardlarında. Çıkmazlar, yapışmazlar...

Onu bana çocukluğunun ve ilk gençliğinin mutfak büyücüsü *Birsen Hanım* anlattı. "*DİMİTRA*," dedi başladı. Daha sonrası onun için suskunluktu.

Dimitra'nın çevresini ve yaşam biçimini değiştirme hayali de ailenin bireylerince ham hayal görülüp sürekli engellendiğinden, kumaşları gibi katlanıp kaldırılmış, Nikola'dan kalan, *Ağlayan Ağaç* tasvirinin cam altında sıkışık duruşu gibi hüsrana biçiminde gün be gün solmaya bırakılmıştı.

İnsanın doğasında kendiliğinden var olan umut denilen o, bilinci bilinçsiz bir metafizik beklentiye çeviren gizemli yan, onda da vardı. Giderek arttığı zamanlar oldu. Ardından dalga kırılması gibi kırılarak düştü ve çıktı hayatından. Her zaman küçük ya da büyük olarak başkaları geldi, yükseldi. Denizi nasıl düşünmeden alışkanlıkla seyrederse insan, öyle seyrediyordu yaşamındaki duygusal yükselişleri ve kırılmaları. Nasıl gülüveriyorsa bir çocuk hiçliğe, zaman zaman öyle gülüverdiği oluyordu.

Hayat böyle sürüyordu. Hayat Nadya Hanım için de sürüyordu. Bu kadar uzun yaşaması herkese şaşkınlık veriyordu. Dimitra erken giden babası ve çok genç olan kardeşi Nikola için, içinden ölmeleri dileğini geçirdiğini hatırlıyor, cezalandırıldığını biliyordu. Kendi koşulları önemli değildi. Bedduaları ve bilinçsizce verdiği ölüm onayı yüzünden acı çekmeye hükümlendiğini düşündüğü Nadya Hanım'a acıyor, ona borçlu olduğuna inanıyordu.

Sağ gözü ağrıyor. Babası, okursa kör olacağını söylerdi. Her zaman zayıftı gözleri. Böyle olunca, eskiden yapabildiği ince işleri,

biritleri, biyeleri, nervürleri, petekleri nasıl oluşturmdu? Çaresizdi, bunları bırakacaktı. Dikiş dikmeden, okumadan gün geçirmenin yöntemini bilmiyordu. İçi daralıyordu. Bir zamanlar başından kal-kamadığı için nefret ettiği kumaşlar, şimdi onlar olmazsa dünya-nın çıplak kalacağı korkusuyla sarılınacak, korunacak şeylere dö-nüyordu. Kaba işleri yapmaya başladı. Buna tek göz yeterliydi. Yapıveriyordu, para almayıveriyordu. Böylece yanlarında ve arka-larında yükselen, boğan apartmanları yok sayabiliyordu. Eskiden evin önünden geçen ayak sesleri uzak ve belirsiz denizlere dökül-müş, su onları yutmuştu. Ayak sesi yoktu artık. Motor gürültüsü ve ardından klakson ve hoparlör cayırtısı döluyordu kulaklarına.

Kalın camlı gözlüğü, yandan bastırılmış gibi incecik gövdesi, kabarık kır saçları, modası geçmiş giysileriyle aile toplantılarında baş köşeye oturtuluyor Dimitra. O zamanlar, insanlar o kadar da vefasız saygısız değil diye düşünüyor. Hemen ardından pek çok önemli şeyi unutuyorlar. Eskiden danıştıklarını unutuyorlar örne-ğin. İstemeye zorunlu oldukları izinleri de... Yeğenlerinden biri-nin gelinliğini başka terziye götürme konusunu konuşmadılar. Hatta kumaşın cinsini, biçimini de danışmadılar.

– Sana yorgunluk olmasın, diye düşündük Dimitra. Yoksa, senin gibi bir terzinin diktiği gelinlik yeğenine şeref kazandırır. Oğlan tarafı zengin hem. Versinler parasını.

Dimitra, o güne kadar zahmet düşündüklerine tanık olmadı. Artık düşünceli davranacaklarını umabilir mi? Dimitra'nın gön-derdiği çeyiz bohçaları çeyiz sergisine de katılmıyor. Yüzlemek ağırlına gittiği için yüzlemiyor. İnatla, sayıları bitmeyen yeğenleri-ne bohça gönderiyor. Önemsememeleri Dimitra'yı öfkeliendirir ama göndermedi diye dedikodu etmelerine izin vermeyecek gücü yettiğinde. Kırk iki yıldan beri onlar için çalışıp vermeye alışmış birinin alinganlığı hoş karşılanmaz.

İlk yeğeni evlendikten epey sonra, elli yaşlarında iken, üs-tünde düşünölmeye değer ilk isteklisi ortaya çıktı. Koca adayı yaşlı bir antikacıydı. Dükkânın bir köşesinde otururdu Dimitra. Nadya Hanum'un ölümünden sonra işten ayrılmakta ısrar eden Birsen Ablayı –dul, yalnız, gelirsiz– yanına alırdı. Yaşlı yenidün-

ya ağacını söktürüp yerine hızlı büyüyen nar ağaçları diken o düşünceli dostunu yalnız bırakmazdı. Nar bir şiiirdir, resim anlatır. Bolluğun kızıl kâhküllü resmini. Gençliği çağırıştırır: Birsen Ab-la'yla geçmiş günlerin tanışmış gibi tanıdık ve hoşgörülü...

İlk karşı çıkanlar eniştelere oldu; dudak bükerek, kuşkulu tavırlar takınarak, "Dur hele, acele etmeyelim..." edalarıyla. Daha sonra bağırıldılar, küsmüş de çekip gidiyormuş gibi yaptılar. En sonunda karılarını fıstaklayıp ürküttüler.

Kız kardeşlerin hepsinin karşı çıkmaları Dimitra'yı daha çok biletti: Bunca telaşın nedenini biliyordu. Bunu her zaman yapıyorlardı. İşini büyötmek istediğinde de böyle hırçın ve öfkeliydiler.

Günün birinde en küçük kardeşi Penelope'nin yaptığı edepsizlik yüzünden, antikacıyı reddetti.

Ablalarının, ışıksız yaşamına bir katkı istediğini, apartmanların gölgesinde, çok karanlık ve güneşi kesilmiş evde, farklı bakışların aydınlığını, farklı soluğun sıcaklığını özlediğini, nasıl oluyor da anlamıyorlardı?

Penelope, bütün bacıların arasında ortaya fırlamış, eteğini kaldırıp donunu indirerek, göbeğinin altındaki o gizli kutuyu gösterip üstüne şap şap vurarak bağırıyordu:

– Taç mı takıyor şurana erkek milleti? Bu yaşından sonra kendini herifin birine düzdürmek için bütün hayatını, emeğini vermen akıl kârı mı?

Al bastı yüzünü. Havalanmış, ucuzlamış cinselliğin karşısında dondu kaldı Dimitra.

Hayat, cılız bir-iki kımıldanmayı bastırarak yöntemleri biliyor... Silkiniyor, duyguların dengesi depreme tutuluyor. Sonra yeniden kendi eski yatağında eski bir ırmak gibi usul usul akmayı sürdürüyor.

Yalnızlığı öyle uzun, karanlığı öyle yalnızdı da, aileden hiç kimse teselli sözcüklerini bile aklına getirmiyordu. Yalnız, hep yalnız... Birsen Abla, artık sipariş verenlere, evinde yemek yapıp satıyor. O her zaman gülmeyi ve hayatın bilmem neresine biber doldurmayı bilen oldu. Dimitra öyle değil... Düşünüyor, bütün gün düşünüyor; akşam yatağına girdiğinde ne düşündüğünü hatırlamıyor bile.

Kimsenin varlığına aldırmadığına kesin kanaat getirdi sonunda. Bir ögle üzeri, birdenbire oturduğu yerden yekindi. Dolaplarında biriktirdiği bütün kumaşları ortaya döktükten sonra, hepsini birbirine dikmeye karar verdi. Avluyu, bahçeyi, çatıyı kaplayacak ve gideceği yerin son sınırına kadar örtecek bir örtü yaratacak, kendini ve evini yakınlarından koruyacaktı. Hatta, düşlerini korumalıydı örtü. Yalnızlığını da. Dağılan kumaşlar daha şimdiden narları, kuyuyu, avlunun taşlarını, hiçbir işe yaramayan duvar parçalarını örtüyor, çatıya doğru yükseliyordu. Dimitra, işi bitene kadar kapısını kimseye açmayacaktı. Paslı kol demiri vurulmuş, kapı kale gibi muhkem olmuştu.

Telefona da cevap alamayan Flora, dışarda çıldıracak hallere düştü. Dikiş makinesinin sesi geliyor ama kapı açılmıyor; anahtarın açtığı kilit, kol demirine kadar ancak aralıyordu kapıyı. Dimitra, Flora'nın, bacılarından yardım istemek için koştuğundan ve birazdan kapıyı kırmaya kalkışacaklarından habersiz, örtüyle uğraşıyordu. Gözleri bütünüyle görmez olmadan önce bitmeli bu iş. Acılarını, çirkinlikleri, esirliği, yalnızlığı, yaşamadığı cinselliği de örtecek olan bu örtü hayatının son önemli şeyi. Belki de en önemlisiydi baştan beri. Habersiz olduğu için başka şeylerle uğraşmıştı bugüne kadar. Makine çekerken, matmazel olduğunu özellikle vurguluyor, bunun çağımızdaki zavallı müstehcen çağrışımına kıkır kıkır gülüyordu. Yaşamın kalan soluklarını gözlerden saklayacak örtü rastgele ve özensiz olarak eklene eklene büyüyor, öbür yanda...

CANINA YANDIĞIMIN YAŞAYANLAR DÜNYASI!..

Öbür yanda kız kardeşler, yeğenler ve eniştelere ordusu; kapısı destekli, ön duvarı yüksek, arkası ve yanları apartmanlarla kuşatılıp boğulmuş evi ve abla, teyze ve baldızları olan kadını kurtarmak için... vakur, onurlu, üzgün... oraya doğru yürüyordu!

Eylül, 1997
İskenderun

ÖDEŞME

Helin Hanım, yine atına binmiş... Artık yalnız başına geçip gidiyor. Ardında kırık bir oklava gibi oturan Zaruhi Hanım yok. Şoseden ayrıldı, yokuş aşağı indikçe, kayalarının rengi koyulaşan ve giderek büyüyen köy yoluna saptı. Şimdi çevresindeki katırtırnaklarının baygın kokusunu içine çekiyor, kırıksık da olsa hâlâ güzel olan yüzünü güneşe veriyor. Sabaha kokularını ilk salan çiçekler onlardır. Yolun sol yanında ince bir dere hızlı hızlı akıyor. Kayalar öyle dik, öyle çıplak, öyle ağaçların hemen yanı başında ki, bu saatlerde hep ıslak oluyor. Tek bir bitkiye bile izin vermeyen tek parça kayalar her biri. Dereyle yol arasında kalan incecik kurdele gibi uzanan toprak üstündeki katırtırnakları ise, her yıl çoğalıyor.

Helin Hanım, kocasının ilk karısından olma oğullarına ve kendi oğluyla kızlarına bütün malları dağıttı. Malda mülkte gözü olmadığını ancak böylece ve çok yıllar sonra kanıtladı. Yaşlı bir adamla evlenen Helin gibi biri için yıllarca söz bitmemişti, yanılmış olmanın sözünü bir süre daha edecekti insanlar, sonra unutulacak belki.

Dağıttığı mallar arasında gönlünde yer tutan tek yerin, kendi oğluna verdiği meyve bahçesi olduğu öğrenildi. Bu bahçeyi kış sonundan başlayarak her gün yoklamaya giderdi. Belen çayının, Nergislik yolunun geçtiği vadiyle kavuştuğu yerde, çayla aynı hizada idi bahçe. Yoldan uzak köşelerinin yarı su, yarı çimen olması bu yüzden. Nar çiçekleri kadar kırmızı yengeç yuvaları bu yüzden çok. Yola bakan yüzü zakkumlarla çitlenmiş. Elma ve Trabzon hurması yetiştiriyorlardı. Çayın altından geçtiği köprüünün

hemen yanındaki iki büyük çınara sarılmış asma gövdeleri çınarla birlikte uzuyor, neredeyse gökyüzüne beş parmaklı yapraklarıyla ışınlarını saplıyorlardı.

Ayaklarında lastik çizmeler, şalvar, sırtında uzun kilim yelek, başında üç katlı sarılı örtü... Menekşe gözleri vardı Helin Hanım'ın, şimdi biraz çukurda saklanan... Teni buğday kepeği renginde.

*
* *

Helin Hanım, sen bahtsızlığı yaşamış, mutsuzluğa hükümlü bir kızken güçlü bir kadına dönüştün. Bunu başarmak için ne çok savaş verdin kendi içinde, kimseler bilemez. Gönlünü zırh palası altında kıymış ama insanlığını, döven altında ezilen buğdaylar gibi inceltmişsin.

Senin hikâyen unutulmuş hikâyelere karıştı. Az birazı dillerde bu günlerde: Sıcak tarlalarda, naylon kaplı alçak turfanda serralarda seni fısıldaşıp karşında hazır ola geçip her halini gözleyecekler.

Böyle olacak, çünkü Zaruhi Hanım ölüm döşeğinde diyorlar. Zaruhi Hanım'ın senin için çok önemli olduğunu herkes biliyor. Hatta, elinin ayağının altına birer tef koyuyormuşsun artık ve onun yattığı odanın altında yatıyormuşsun. Yapayalnız bir evde, sen hizmetini görsen de, aynı odada yatmayarak hanımlığını vuruluyorsun.

Zaruhi Hanım'ın önemi bir hikâyededir. Bu hikâyeyi yeniler bilmez, eskilerse unutmuştur.

*
* *

Helin Hanım, Zaruhi Hanım'ın ölmekte olduğunu senin görmediğin sanılıyordu. Senin dostluğunun vardığı sınır, sizlerin ölümlü insanlar olmadığınız, sizlere ecel el değdiremez sanılan yere dayanmıştı. Böylesi dostluklar ne zaman yaşandıydı da şimdiki insanlar bilmiyor, o yüzden yok sanıyorlar dersin?

Kuruyordu Zaruhi Hanım. Dibine kireç dökülmüş ağaç gibi

kararıyordu. Derisi kemiklerine sarındığı için teni renginin ışığını yitirmiş, deri diplerindeki kıllar uzamıştı. O kadar çok yıkanmaya dayanacak beden olamaz dünyada. Balık bile suya dayanmak için derisini değiştirmiştir.

Bu günlerle alacağı vereceği kesmişti, eski günlerdeydi akli. Arpiarya ailesinin yok oluşunu bir daha, bir daha yaşıyordu. Kendi ailesiydi... Ermenilerin birbirine düştüğü yıllardı. Nazerbeg'lere ileniyordu. Haklıydı.

Hep oralarda, o günlerde... Tek bağı vardı bugünle: Senin elinle ısıttığın sularla yıkanmak.

Gözleri kırpışmaya başladı. Bilmeyenler tiki var sanırlar. Kırpışır, kırpışır, kırpışır, karşısındakilerin yüreği sıkıştırdı. Bir eliyle öbür kolunu, öbür eliyle bu kolunu kaşır kaşır, ağzı derin acı çekiyormuş gibi iki yandan aşağı sarkardı. Bu yaşında dişlerinin birinin bile dökülmemiş olduğuna kim inanır? O yüzden dudakları ağzının içine kıvrılıp yitmemiştir. Seninle onun arasında herhalde on yaş fark vardır. Sen dişlerini yaptırmak zorunda kaldın. Önde bir köpek dişin altın olsun istedin. Süs sevdiğinin tek kanıtı bu olsa gerek.

Belki Zaruhi'nin kemik özünü çocuklar somurmadığı içindi sağlam dişlerinin olması. Karnında çocuk taşımadı hayızdan kesilene kadar. Yakınlarını, karnındaki çocuğunu, hatta umutlarını yitirmişti zaten. Yapayalnızdı. Bir insan yalnızken daha da yalnız nasıl olabilirse, Zaruhi böylesi yalnızlığı yaşadı.

Ödeşemediğine inandığın olay günü, çocuğu akıp gitti hayatından.

Zaman çekip gidene kadar Zaruhi Hanım bir dağ gibi susmuştu. Suskunluğu, kendine olduğu kadar yakınlarındakilere de, dağın ağırlığıyla çöküyordu. Yaşamının anlamı yoktu. Oysa nasıl da becerikliydi. Beğenisi yüksekti. Helin Hanım, sen gelin olurken yanında geldi. Yapamayacağın her işe o soyundu. Yapmak istemediğin işleri de sana belli etmeden yaptı. Yarım bıraktıklarını ise sessizce tamamladı. Özveride bulunuyor gibi değildi, yakınmıyordu da. Sen yapamazsın ama ben başarırım edasını takınmayı bilmezdi... İlk bakışta etkileyen kadınlardandı. Ama ne-

siyle etkiliyordu, işte orası bilinmezdi. Çok kıvrıkcık kabarık saçları mı? Yüzünün sümbül biçimi mi, ya da duruşu? Hayır, bunu senin bile bildiğini düşünmek saçma.

Zaruhi Hanım belki bin yıldır tükenmişti. O yüzden ölmez sanılıyordu. Bir gece yattı, tef duymadın, sabah yanına vardın. Gözleri açıktı, kollarını göğsünde kavuşturmuştu. Say ki bir serçe kolayca, sessizce pat diye dalından düştü.

Kızların duyar duymaz geldiler. Ardından oğulların... Önce öz oğlun, hemen arkasından da üveylelerin. Senin çocukların onun eline doğmuşlardı. Üveyleler yeni yetmelik çağlarında babalarına karı olarak gelen menekşe gözlü kızla, kaşları burnunun üstünde kırlangıç kanatları olarak birleşen incecik yüzlü bir Ermeni kadınının kendileri için yaptıklarını hiç unutmadılar. Dediler:

"Ne edelim Helin Hanım? Gerçi kederin gönlünde pala çalmaktadır ve yüreğin vurulup düşen kuşlarla çoğalıp yeniden vurulmaktadır ama, Zaruhi Hanım nasıl gömülecektir, nereye? Sen varken, karar vermek bize düşmez."

Zaruhi Hanım'ın tek kimsesi vardı, o da sendin. Bir değirmen çayırlığında gözleriniz gözlerinize değmiş de sonra hayatınız birbirine perçinlenmişti. Helin Hanım, ölçtün tarttın, kadını köy mezarlığına gömdürdün. Nereye yatsa yanı yabancıya açıktı, nereye yatsa aldırmazdı. Sen Zaruhi Hanım'ı değil, kendini düşündün. Onunla, yaşadığın sürece ödeşmeyeceğini biliyordun.

Ondan ayrılırken gözünden damla yaş sızmadı. Ölü boynuna sarıldın. Az uzaklaşıp yine baktığında sarıldığın kişiyi tanımadın. Zaruhi'yi bildiğin gibi görmüşsün yıllarca, oysa o görünüm uzak zamanlarda kalmıştı.

Gömdürdün. Ardından ayin düzenlettin. Evinde yapayalnız kaldığın gece, ne yaptığını, yaptığının doğru mu eğri mi olduğunu kendine sordun. Bunları böyle yapmaya hakkın var mıydı? Gözlerinin önüne Zaruhi Hanım'ın her şeyi sana bırakan derindeki gözleri geldi. Dizin dibinden ayırmadığın kedin gibi gördüğünü düşündün, utandın bundan.

Şu sonuca vardın: Güvenmeseydi bir isteği olurdu. Olmadı,

öyleyse hiç ölmeyeceğini değil, senin en iyisini yapacağını biliyordu. Onu çok sevdiğini bilirdi, çok borçlu olduğunu, hiç ödeşmeyeceğine inandığını...

O gece, yalnızlık duvarlardan parça parça çıkıp üstüne vardı. Göğüs kafesinin ortasına yerleşti, mayalanmış gibi köpüklendi. Bundan sonra sonsuz yalnızlığı duyacağını anladın. Yanında biri var yahut yok, birilerine gitmişsin, çocukların torunların gelmiş. Yalnızlığı yok etmezdi.

O gecenin ortasında yahut sabaha karşı, Zaruhi Hanım'ın özgürleştiğini ama kırk yıldır hep duyduğu mahpusluğu sana emanet edip gittiğini anlamış olarak yatağında doğruluverdin. Zaruhi Hanım'ın yaşadığı mahpusluk, gövde kabındaki temizlenme arzusuydu. Zaruhi Hanım'ı mahveden, adını deliye çıkaran, şikâyetler ettiren, şikâyetler eden. Gövde kabı rahatlamıyordu, ışımıyordu. Bu istenci sana bırakmıştı. Kendini kirlenmiş gibi algılamaya başlamıştın. Yoksa niye ansızın uyanasın, niye tedirgin, kaşınır gibi bir istenç, unutulmuş, göçmüş gitmiş bir yol kıyısı mezarı gibi yalnız bırakılmışlık, gelip çörek lensin içinde?

Sabahı sabah ettin. Kalkışından sonra ilk horoz öttü. Dünya belirsizce canlanmaya başladı. Gecenin karası gitti, ışıklar yavaş yavaş yaklaşırken çift saplı helkedeki su iyice ısınmıştı. Hâlâ güneş doğmamıştı, tuhaf gümüşsü aydınlığa karşın. Biraz daha bekledin. Huzursuzluğun artmaya başladı. Sıcak suyu güğüme doldurdun. Buhar saçtığı belli olmasın diye güğümün kuğu gövdeli kapağını kapadın.

Şoseye çıktın. Epey bekledin. Beklerken su soğuyor diye tedirgindir. Bir yandan da, "Ne önemi var?" diye soruyordun kendi kendine. "O bir ölü. Onun için ne önemi var?" Ama... "Bir şeyi başkası için yapıyorsan, onun istediği gibi olmazsa neye yarar onca çaba," diyordu içindeki ses.

Neden sonra bir taksi geldi. Bindin, güğümü yanı başına koydun. Kim koruyabilir içi sıcak suyla dolu bir güğümün sularını? Sirtında çağla rengi pardösü, başında fıstık yeşili örtü vardı. Boynunda ağaç kabuğu eşarbin bağlıydı. Şoför sabahın kör saatinde aracını çeviren yaşlı kadını sürekli aynadan gözledi. Gözüy-

le sordu, cevap aradı ama sana soracak kadar da densiz değildi. Sen suskunsun. Sen suskunluğu sevdin hep.

Mezarlığa girdin. Arkalara yürüdüñ. Tedirginleştin. Durdun, elini suya soktun. Su sıcaktı. Ne mutluluk. Kimseler yoktu. Keklikler, üveyikler ötüyordu. Serçeler yol gösteriyordu. Sen yoldan kurtulup Zaruhi Hanım'la yüz yüze gelmek istiyordun. Ödeşeme-miştin.

Kaç yıldan beri bu soruyu soruyorsun kendine. Acaba pişman oldu mu Zaruhi Hanım? Kendisi için bir şey değışmezdi. Ama Helin için çok şey değıştiyse, bunun nedeni Zaruhi Hanım'dı. Bir an olsun pişman olmaz mı insan yaptıklarından? Bundan yararlanana özenmez mi, kıskanmaz, hayıflanmaz mı? Yani tek bir an için bile olsa? Bu öyle bir an ki, özverinin mutluluğuyla yenilmiş olmanın kırgınlığı arasında ve göz açıp kapayana kadar süren bir kısacık durgunluk bile olabilir.

Uyandığından beri içini allak bullak eden şey söze dönüştü. Mezara yaklaşıırken sesin kulaklarındaydı. Yüksek sesle konuştuğunu kendi sesini duyunca anladın: "Senin duyduğun pisliğin kokusunu duydum sonunda. Ölmen mi gerekiyordu bunu anlatman için? Nasıl da sabırlıydın. Niye karşına alıp, bir şeyleri koklatarak tanıtmadın bana? Yalnızca uyuzlu bir çocuk gibi kaşınmakla, kırpışan gözlerini sonradan saklamakla yetindin? Ah Zaruhi..."

Mezarın başına oturdun. Güğümü yanı başına çektin. Suyu hemen kurumuş olan toprak yığınının üstüne yavaş yavaş dökmeye koyuldun. Toprağın kabarmışlığı iniyor, buhar yükseliyordu.

Helin on yedi yaşındaydı. Emin'e tutuldu. Köy yerinde tutkunluk dediğin eğlence. Belki de unutturdu. Ailesinin uygun bulduğu bir herifi olurdu. Sonraki yıllarda iç çeker, Emin'le evlenmiş olsaydı, şimdi yaşadıklarının hiçbirini yaşamayacağını düşler, ilk aşkın pırlıtsını yüreğinin ışıklı bir yerinde taşırdı.

Ortaya bir gerçek çıktı: Emin Aleviydi. "Bu evlilik iki dünya biraraya gelse, olmazdı./ Ama niye?/ Bizi rezil mi edeceksin?

Başımızı eğik mi tutturacaksın rûy-i mahşere kadar?/ Niyeymiş, ben sevdim, ben vardım... Size ne oluyor?"

Keşke bu sorun tek yanlı olsaydı.

Karşıda Emin'in ana babasıyla ablaları enişterleri de karşı çıktılar. İş iyice büyüdü. Helin eve kapatıldı. O da çiçekler topladı, Emin'e göndermeyi umarak. Çeyizlerini yırttı, haberciler aradı özlemine Emin'e bildirsinler diye. Aşk kimse yenebilir mi? Aşk ancak sonradan yenilir. Haberciler haber uçurdu birbirine. Helin kızla Emin oğlan Vartan'ın değirmeninde buluşup kaçacaklardı.

Kör olsun köy dediğin, viran olsun ev dediğin... Yola düştü Helin. Osmanlı bitmiş. Ortalık karışık, asker azalmış. Eşkıyanın günü. Bir silah kapanlar, "it gibi sahilde dolanmaktansa alıcı kuş gibi dağlarda uçmak iyidir" deyip, çeteler oluşturmuşlar. Ne din biliyorlar ne ırk. Hepsi birbiriyle kardaş, hepsi silahsız ölümüne düşman. Kanın tadını almış, ne zaman aç kalsalar basacak bir yer buldukları dağları, avuçlarının içi gibi öğrenmişler.

Yirmi beş yıldır sürüp giden bu...

Harman bitti, değirmenlere buğday akıyor.

Ne Emin'in ne de Helin'in bunları akıllarına getirdiği yok.

Helin, Vartan Ağa'nın değirmenine vardığında Emin gelmemişti. Vartan Ağa, kışın evlenmiş. Kabarık saçlı, kaşları alnının ortasında bir küçük kırlangıç çizen, herkese dost bakan cıva gibi bir kız almış. Biraz geçkince denir mi? Helin o heyecan içinde yaşını neyini düşünmedi.

Vartan her şeyi biliyor. Bıraktı işini koştı:

"Gel Helin Bacı, gel. Emin elbet gelir. Eşek hazırladım size. Bir hafta on gün idare edecek her şeyiniz var. Dağ yolunu aşıp, Tilkilik'e vardınız mı, bir yanı o memleket, bir yanı bu... Sizi kimse bulamaz."

Başını eğik kıldı. Böyle mi olmalıydı? Emin çok daha erken gelmiş olmalı değil miydi? Dön geri Helin, kimse bilmiyor gönlünden geçeni. Evini aileni bıraktığını. En çok ortarlardan yittin diye içleri pırpırlanmış, öfkeleri burunlarına vurmuştur. Bir dayak yersin. Ele güne açamazlar bu yitişini. Daha şimdiden seni önemsemeyen, geç kalan Emin, yarın seni kime savunur? Kendi

ailesine, seninkine, ele güne? İçinde ışığı kesilmiş aylar, yanmayan çırılar, çürümüş kandiller birikiyor.

İrkildi, hemen yanı başında genç kadının yüzünü gördü. Vartan boynundan tutmuş yanına getirmiş. Belki de seslenmişlerdir. Gülümsüyor kadın. Elleri işten kabalaşmış, şişmiş.

"Adı Zaruhi'dir," diyor Vartan Ağa. "Benim avrattır."

Gülümsüyor Helin. Zoraki olduğundan gülüşü gözlerine ermiyor. İçi donmuş çünkü. Bir ustura geçiyor ağzının üstünden ama dudakları ayrılmıyor.

"Benim avrat okuma bilir Helin Bacı. Yazma bilir, hesap bilir. Fransızca konuşur, kitapları var. Onları okur. Benim gibi odun değildir. Niye bilmem ama çok hoşuma gider bu."

Önce yüreği buz kesti. Şimdi dışa doğru her yanı buz keserek donuyor. Nasıl başardıysa ayağa kalkabildi Helin. Gözlerinde ılık bir şeyler kalmış olmalı ki, onlarla güldü. Zaruhi'ye sarılıp iki yanağından öptü. Tepeliğinin ortasından alnına doğru akıtma gibi inen yaprak gümüşlerden süsleri kopardı, Zaruhi'nin avcuna sıkıştırdı.

Bu armağanın anlamı neydi Zaruhi için? Kendisini istemeyen bir kaynanaya karşı istenmenin göstergesi mi? Yalnızlığına kimsesizliğine el uzatmak mı? O sırada hiçbir şey düşünmedi Helin. Zaman geçirecek bir şeylere ihtiyacı vardı. Beklemesin, oyalsın, onurunu kurtarsın.

Vartan Ağa'nın anasının sinirli sesi geldi düştü ortaya. Vartan Ağa utandı. Gelin daha çok utandı. Koşarak gitti.

Zaman geçiyordu. Ne yapması gerektiğini çözemiyordu Helin. Bu aklına hiç gelmeyecek bir durumdu. Kalkıp gitse, Emin'i bir daha hayatının hiçbir yerinde var edemez. Kendini öldürse? Bunca insanın içinde başaramaz bunu.

Onlar yemek yediler. Kalkmalı eve dönmeliydi Helin. "Gün kuşluğa gelirken," demişlerdi buluşma zamanı için. Gün akşama geliyordu neredeyse.

Zaruhi yine görüldü. Yemek getirdiğini söyledi. Bir ıspanak pidesi, bir asma yaprağına doldurulmuş salata. Öyle utangaç, öyle titrek uzattı. Sanki Helin'in bu hallere düşmesinin nedeni ken-

disiymiş gibi, başını yerden kaldıramadan. Helin, düştüğüm durumdan Zaruhi bile utanıyor, diye düşündü. Öfkesi mi daha güçlü, yoksa başını döndüren rüzgâr mı? Yoo... Hâlâ bir şey yiyecek hali yoktu.

"Sağol, Zaruhi Hanım."

Almamak olmaz. Ama yiyecek? Bu imkânsızdı. Bir avuç su içse? Bir lokma olsun yutabilir miydi, ayıp olmasın diye? Bunu yapamadı. Uyuşmuş, bu yaz gününde buymuş... Zorlukla döndü, suya eğildi. Su yoktu.

Vartan Ağa o sırada dışarı fırladı. Anasıyla karısı da ardından. Kadınların yıkadıkları çamaşırlar yemyeşil mersinlerin ve defne çalılarının üstünde kuruyordu.

Vartan Ağa, suyu kesilmiş dere yatağı boyunca biraz yürüdü. Sonra geri döndü. Sövdü. Helin'in içindeki buzlanma sanki bu sövgüyle çözüldü, ağılamaya başladı. Aynı anda başka çözümleri de duydu içinde. Bütün iç organlarını boşaltır gibi eden kaygan ılıkılık. Vartan Ağa uzaklaşsa da baksın. Çok ağır yürüyor. Helin'in içinde olup bitenler hızla artıyor.

Kısa kalın bir sesti duyduğu. Sert bir buyruk. Ne? Anlamadı. Başını kaldırdı. Şakiler... Emin'i önlerinde getiriyorlar. Emin'in bir kolu olmaz biçimde aşağılara düşmüş. Vartan Ağa'yı iki şaki yakalamış, karga tulumba getirdiler. On kişi kadardılar.

Canı çekildi, canı çekildi... Cebel-i Bereket eşkıyası bunlar. Sonrası çok acıklı. Beyni burada durdu. Hâlâ durgun. Bir gün oturup düşünmedi daha sonra da. Uykularından haykırarak uyanıldığında da düşünmedi, hatırlamak, anlatmak istemedi. Deliler gibi kendini dışarı vurdu. Estiriklidir, denmesi o yüzden.

Her şey orada, o değirmenin üstündeki yemyeşil çayırarda başlayarak oldu bitti. Önce Vartan Ağa'yı bitirdiler. Kollarını bacıklarını değirmen taşı arasında ezdikleri kulağına değdi. Bir tevatür yahut gerçek. Öldürdüler. Emin ile Vartan Ağa'nın anasını değirmen çarkının su aldığı gölcükte boğdular. Başlarını suya bastıra bastıra. Gözlerinin camlaşmış halini gördü. Belki de bu ölümler rüyaydı. Gökyüzünde güneşin, yeryüzünde değirmen düzlüğündeki uzun otların parladığı bir rüyanın karabasana dö-

nüşmesi ve hep aynı rüyayla başlayıp aynı karabasana dönüşmesiydi.

Zaruhi'yi içeri sürüklediler. Helin'i de. Önce Zaruhi'ye yaptılar yapacaklarını. Sonra sıra Helin'e geldi.

İçi akmıştı gerçekten. Bütün giysileri kan içindeydi. Dokunsalardı arkalarında böylesi kan bırakacaklardı. Delirdiler, öldürseye dövdüler. Helin bayılamadı. Ah, bayılamadı.

Zaruhi mahvolmuş haliyle önlerine geçti:

"Yapmayın. Küçük bir kızdır. Bu dünyada da öbür dünyada da size nam vermez."

O özverinin önemini anlayamadı o sıra. Kurtuluşun sevincini de duymadı. Kaç kişi Zaruhi gibi davranabilir?

* *

Onca rezilliği yapan, ölümü, yıkımı sarhoşluğun aracı sayan eşkıya af aldı, silah verdi. Yiğitlendiler ölene kadar. Eski şaki, islah-ı nefis etmiş saygın kimlikti artık. Onların ırzlarına geçtiği, sakat bıraktığı kadınlar, öldürdüğü erkekler gözleri arkada gittiler yahut kirlenmiş oldukları için başlarına keder kuşları kondurdu insanlar. Öldürenin, ırza geçenin elini öperken, yarım bırakılanın yanından yenler etekler toplanarak geçildi. Değseler, kirleneceklerini düşündüler.

* *

Kurtuldun sen, eve getirilip bakıldın. Ebeler getirildi. Felaket bitmemişti ama, felakete ailenin bakışı farklıydı: "Şükürler, şükürler..." Namuslarına bir şey olmamıştı. Helin, senin sonraki gradon, hanımlığın, değer, aklın, yüzaklığın buna bağlıydı. Yine de çok söz dağıldı sokak aralarında, kapı içlerinde. İnanmayanlar, seni nikâhına alacak olana hor bakmaya hazırlananlar.

Adın eserikliydi artık.

Sen bir uçurumun kıyısından kurtulmuşsun. Yuvarlanmış ama dibe değmemiştin. Cebel-i Bereket eşkıyası o sırada göbeklerini büyütüyor, göğüslerini geriyordu.

Ne zaman kendine geldin? Yani aklın yerine oturdu, kardeşinin yaprak açması gibi yaşamak gözlerinde uçuşur oldu?

Zaruhi eve yerleşmişti. Zaruhi canlı tanık: Boyuna kendi başına gelenle senin başına gelmeyi anlattırdılar, ne kadar incindiğini, örselendiğini görmezden gelerek.

Kendisi çok gizli bir yerlerine kaçıp saklanmış gibiydi belki. Yapılacak şeyleri yapıyordu, sana bakarak değil, seni okuyarak değil. Hiç, öylesine. Düşen gradon böylece yükseldi. Tam yerine oturmadı. Zengin dul bir adam son basamağı da önüne getirdi, sundu. Gönül defterin çoktan kapanmıştı. Senin yaşadığın yerlerde kadınlar gönül defterlerini ya hiç açamazlar, açarlarsa da erken kaparlar.

Helin Hanım'sın artık. Hayatının yan odasında Zaruhi Hanım vardı. Her zaman. O ölene kadar. Sen çiçekli dala döndün zamanla, o ise çiçekleri beslemek için yaşamın öz suyunu somurup sana aktaran boğumdu.

İlk kızını doğurduğunda sen ardında bahtsız bir gençlik bırakmış genç kadındın. Akıllıydın, ağırbaşlıydın. Kocanın yanında ve evin insanları üstünde yerin azizdi. Kocanın ilk karısından oğulları, anasızlığı seninle ve ardındaki Zaruhi Hanım'la unuttular. Bir kız daha doğurdun, son olarak oğlan. Çok sevgi saçtınız iki arkadaş, koca eve güven kapısını açtınız.

Bu öyle gerçektir ki, kocan ölürken, "Malı bölmeye gerek görmedim. Zaman içinde Helin Hanım en uygun şeyi yapacaktır," dedi. Üvey oğullar incindiler mi? İncindiler belki. Belli etmediler. Dünya malı dediğin neydi ki? Onlara sahici sevgiyi sunmuşsun. Her zaman bir ananın ve bir madam teyzenin yanı başlarında olduğuna inandılar.

Mevsim ne olursa olsun, her çocuğun evden ayrılması hazan hüznü yaşattı ikinize de. Ev boşalıyordu. Her giden çocukla, tuttuğu yerden çok büyük boşluklar evin içine dağıldı. Bunlar ağırlıklı, hüznü veren boşluklardı. Bu ağırlığı sen taşıyabildin Helin Hanım, Zaruhi Hanım ise taşıyamadı. Önceleri titizliğinin arttığı sanıldı. Çok belirgin değildi. Depremi ilk sallantıları gibi. Kuş uçuş da dal mı salındı, rüzgâr esti de lambanın alevi mi dalgalandı... Öyle.

Gitgide kuruyordu. Dibine kireç dökülmüş ağaca dönmüş. Midesi bulanıyordu: "Niye?" Sordun, saçını okşayarak, elindeki ılık nane limon çayını uzatarak.

Cevabı çoktan unuttuğun bir şeyin birden çevreni kuşatmasıydı: Kir olarak.

Yine değirmen şakilerinin kösnül kokusu sinmeye başlamıştı her yanına. "Bak," diye ekledi: "Kokla kollarımı, saçlarımı, kırıpiklerimi hatta... Hırkamı kokla, saçlarıma, tırnaklarıma bak Helin. Onların kokusu... Ama sen nereden bileceksin?"

Sitem değildi, hesaplaşma değildi. Kurtulmak istiyordu...

Hemen emir verdin. Su ısıttılar.

Ev boşaldığı için, çalışanlar kendilerini boş kalan odaların sahipleri olarak görünce, Zaruhi Hanım'ın su ısıtılması emrini duymazdan gelmeye başladılar. Sonra karşı çıktılar. Önce zayıf ve çemkirme biçiminde, sonra duymamış gibi yaparak ve üstelendiğinde öfkelenerek: Artık bıkmışlardı. "Zaruhi Hanım, senin bu kadar şırmarmaya hakkın yok!"

"Ah Helin Hanım, sen bu deli kadını, bu acuzeyi eski arkadaşın sanıyorsun. O deli..."

Sanki kulaklarının çevresinde dolandı da bu sözler sonra patır patır yerlere döküldü. Helin Hanım, yine emirler verdin Zaruhi Hanım'ın suları için. Kapıları deldiler, ocakların sönmesine, küllerin ıslanmasına, yemeklerin gecikmesine neden oldular.

İsyandı. Söze dökülmemiş ama seni, hadlerini bildirmeye yöneltten.

Kendine yönelik olsa, ağlayıp sızlamalara, "Ben ettim sen etme," köpekliklerine çok dayanamazdın. Zaruhi Hanım'a karşı çıkmak. Bunu anlamamış olmaları bu evin düzeninden habersiz olmaları demekti.

Ev boşaldı.

Zaruhi Hanım'ı hava alsın diye Belen çayına bitişik bahçeye götürürdün. Atının terkisine atardın. Güzel kıvrıcık saçları hâlâ güzeldi denebilir. Şimdi kirli beyazdılar. Gövdesini saran deri ise yaşından yüz yıl daha eski, sanki döküldü dökülecek.

O hiçbir şeyi görmüyordu. Güzelim suyu, göklerde kendileri-

ne tutunacak bir sap arayan, o zamana kadar boşlukta salınan asma ışınlarını, büyümenin sınırlarını ayarlayamadığı için çatlayan narları, kırmızı yengeçleri, yengeç yavrularının taşkın ama nişansız saldırılarının verdiği neşeyi, zakkumları, maviliği değişken gökyüzünü...

Terkinde giderken, bahçede bir kuru yere kıvrılmış otururken ve geri dönerken, "Kırlattılar beni," diye ağlıyordu: "Kırlattılar, temiz yanımı bırakmadılar, içime kirin tohumlarını saldılar, ayıklayamıyorum, sökemiyorum, kurtulamıyorum."

Gitgide daha canlı olarak hayatının üstüne çöküyordu yaşadığı o çok eski olay. Zaman kendini çekmiş, yaşlı kadını yaşadıklarıyla baş başa bırakmıştı. Kendi gitmeyince, yanında götürüleceği şeyleri götürmeyince, durgun göl gibi birikti anılar. Koktu, koktu. Helin Hanım ne yapabilirdin; nasıl gücü yeterdi bir insanın zaman rüzgârını getirmeye, ki süzüksün, temizlensin onca kir.

Yaptığı suçlama değildi Zaruhi Hanım'ın. Başa kakmak hiç değil. Yalnızca kurtulmak istiyordu. Kurtulmak ise olanaksız. Ne yapılırsa, bir süre için. Sonra içinde yine çoğalan durgun ve acıtıcı birikinti.

Beli büküldü hızla. Canı bir ipliğe bağlı, iplik de balık kılçığına dönmüş bedenine takılı olarak, hayatla bağı iplik inceliğinde sürüp gidiyordu. Giderek çocukları da hayatından çıkardı. Bir zamanlar bu ailenin yararına sunduğu bilgilerin, becerilerin tümü de uçup gitmişti. Tek bildiği, suyun kendisini temizleyeceği.

Dere kıyısına oturur, ayaklarını suya sokardı. Sonra ellerini kollarını. Dört ayaklı bir hayvan gibi ve bir şeyi gözlüyor gibi... Birden ayağa kalkar, bacaklarını yukarılara kadar yıkardı. Boynunu, düşünüy. Suları avuçlarıyla dökünürdü. Sırsıklam dönerlerdi eve. Sulara eridi belki, bu yüzden ölmüştür.

Elli tutmaz olduğunda yıkadın onu Helin Hanım. Silinemez olduğunda sildin. Gözlerinde bir yalım çaktığını sezdiğinde elinin altındaki ıslak bezle bir yerlerini silmeye başlardın. Sular akıttırdın. Muslukları açardın, tek onun kafasındaki istek cevabını bulsun diye. Hareket edemez olduğunda, topuğuyla vurduğunda ses çıkarsın diye, ayağının altına koca bir tef koydun. Elinin al-

tında da uzattığında değeceği bir tef vardı. Senin uykunun örneği yoktu, işinin önemi yoktu. Zaruhi Hanım'ın hakkını ödemek ise imkânsız.

Sonra öldü işte. Onu köyün mezarlığına gömdürdün ama kilsede ayın düzenlettin. Öyle acıyla, öyle gözlerinde büyüyen ve biriken yaşlarla dinledin ki. Yıldızlara, ikonlara, ışıklara, dar yüksek koyu renk cilalı çok oymalı sıraların rahatsızlığına bakarken, onun rahatsızlığını paylaşıp paylaşmamış olduğunun sağlamasını yapıyordun.

Sabahın erken vaktinde, getirdiğin sıcak su bitince rahatladın Helin Hanım. Mezarın üstünde hızla başvermiş tohumlu ve çiçekli otlar yarı saydam bir koyu yeşile dönüştüler, incelip canlı hücrelerini toprağa teslim ettiler, bunu fark etmedin Helin Hanım, otlarla birlikte haşlanan böcekleri, kılkanatları da.

"Sana yine geleceğim Zaruhi. Senin kendini pis hissetmene dayanamam. Senin su istediğin zamanı ben bilirim."

Kendine geldiğin gün, Zaruhi'nin yandaki odadan çıktığını gördün. Doğru başucuna geldi. Elinin işten yorgun ve kaba dokunuşu seni çok etkilemedi de şiş yanakları, yüzünde, gerdanında hâlâ yitmemiş gövermeler, yumrular serseme çevirdi.

O sesi kim anlatabilir, o sese kim hangi duyguyu benzer sayıp da tarife kalkışır:

"Sana kir getirmediğim Helin, sana kir bulaştırmadım!"

Yalnız kir dokundurmamak değildi yaptığı. Kurtarmış, yaşamaına düzen getirmişti. Hayırlı evlatlar için sana gerekli olan her şeyi sağlamıştı. Bunları ona söylemenin faydası yoktu. Kabullenmezdi. O zaman nasıl ödeşilebilir?

Güneş yükseldi, toprak tütmeye başladı. Soğuyan güğümün ters dönmüş kuğusu senin gibi bekliyordu.

Yarın yahut başka bir gün Zaruhi çağırıldığında yine gelecek-

İsyanlar çıkaran, Ruslarla birleşerek Osmanlı'yı içten vuran Ermenilerin zararsızlaştırılması için, Sarıkamış faciasının ardından 14 Mayıs 1915'te, İttihad-ı Terakki iktidarı bir kanun çıkardı. Tehcirin (zorunlu göç) dayanağı üç maddelik bu kanundu. Amaç, Ermenilerin Osmanlı sınırları içinde, düşmanla işbirliği yapamayacakları yerlere göçürölmeleriydi.

Bir önceki yüzyılın başından başlayarak gitgide artan biçimde Rusların Anadolu içlerine kadar kolayca ilerlemesi, kaderlerini onlara bağlamış Ermeni reayanın katkısı ve yol göstericiliğiyle gerçekleşiyordu.*

Vatanını yitirme durumuna düşürölen Türkün öfkesi artarken, Ermeniler de kısa süren ve dış kaynaklarla desteklenen isyan, işgal, özerklik ve özgürlük çabalarının ardından derin, yoğun yenilgiler ve acılar çektiler.

Tehcirin uygulandığı yıllarda savaş vardı. Onların yaptıkları, uyruğunda oldukları devlete apaçık, kesin ve kuşkusuz ihanetti.

Tarlasında, bostanında, işliğinde, dükkânında, imalathanesinde çalışan, yer altında karınca, gül bahçesinde arı olarak yaşadıklarını sanan bu toprağın tüm insanları başlarına patlayan felaket bombalarının izlerini kuşaklar boyunca bedenlerinde ve duygu dünyalarında taşımak zorunda kaldılar.

Savaşlar ve isyanlar tarih boyunca insanlığa acı ve yıkım getirdi. Bizim özel durumumuzda da aynı şey oldu. Dahası da: Ermenilerin içinde, zorlayıcı önlemlere sebep olarak cezalandırılmayı hak etmiş olup kurtulan suçlular da vardı; hiçbir şeye karışmadıkları halde düştükleri yollarda,

*) Tarihsel bilgi ve kaynaklar dışında, bu gerçeğin edebiyata yansıması konusunda bakınız: ERZURUM YOLCULUĞU, PUŞKİN. Son baskısı: CUMHURİYET Dünya Klasikleri Dizisi, No: 50, Ataoi Behramoğlu çevirisi.

vardıkları yerlerde yok olup gidenler de. 1915 baharını izleyen o günlerde yaşananlar gerçekten trajedydi.

İlk dünya savaşının ortalarında, 1915 Temmuz sonu ile Eylülü arasında, Hatay'ın güneyinde Musadağ'da toplanarak isyan eden Ermenilere dışardan İngilizlerden ve Fransızlardan yardım geldi. Gemiler gönderildi. Savaş sırasında halkı bombalanan tek Misak-ı Milli sınırlarındaki toprağımız Hatay'dır. İsyancı Ermeniler, doğu Akdeniz kıyılarını kuzeybatı yönünde denetleyen İngiliz-Fransız donanması tarafından kurtarıldılar.

Osmanlı aymazlığı hâlâ nice insanımıza sıkıntılar, acılar yaşıyor. Düşmanlık iki yanda da sınırsız esnekliği olan bir balon gibi büyümekte. Her geçen günle geçmişe nostaljik abartmalar da eklendiğinden, balonun büyümesi devam edecek gibi görünüyor.

Yaşananların ve tarihsel gerçeklerin haksız acılar çeken iki tarafa da faydası yok artık. İlhak-ı hakka hiçbir toplum izin veremez. Verse, dünya kan gölüne döner, insanlık yok olup giderdi. Bireysel öcün doyum noktası ve sınırı, embriyosunda yoktur!

**SAVAŞIN ÖRTÜSÜNÜ KALDIR EY İNSANLIK!
ALTINDAKİ İNSANIN ACISINI GÖR!**

Genç kadın, bakırları, demirleri, altınları, kilimleri, yazmaları, giyimleri, türküleri ve kadınlığı yaşamaları tıpkı bize benzer; dil bilmez ses etmez, gün yüzü görmemiş, adaklı, nazarlı, bir taze lohusa Ermeni geliniydi.

Belen'de doğmuş, Dört Yol'un Tahtak köyüne gelin gelmişti.

Daha altı yıl önce, Dört Yol ve Adana'da çıkan büyük isyanı kimse unutmamıştı. Tartışmaları hâlâ bitmeyen o isyanda ova ateşe verilmiş, yangın ovadaki ve Nurhak'a kadar uzanan tepelerdeki ormanları ve bitki örtüsünü yok ederken toprağı da kaç kuşak boyunca kullanılmaz hale getirmişti. Yağlı topraklardı onlar, bütün yağları bitene kadar yandı, kurudu, yalnızca kara kayalar kendilerini kurtardı.

O, o zamanlar daha dokuz yaşında bir çocuk. Belen'de oturuyorlar. Hısımları var, uzak yakın köylerde.

Dünyayı bir savaş sarmış. Kocasını askere alınmış. Yerini bilmediği, adını söyleyemediği bir yerde, amele taburu erlerinden bir er. Anlamıyor savaşları. Ayrılıklara alışmamış. Bir şeyler oluyor. Kocasının gövdesini hâlâ kollarının arasında düşlemekten başka isteği yok. Bir şeyler oluyor, bu yılki mahsulü düşünüyor o. Göçmen kuş sürülerini gözlüyor ve kocasının onların uçuşu gibi gelmesinin ne kadar güzel olacağını hayal ediyor.

Aklı ermiyor onun.

Altı yıldan beri bütün dostluklar bozulmuş. Öfkeler hemen kızıla bulanıyor. İki taraf da anında patlıyor. Savaş yüzünden bütün genç erkekler askere çağrıldı. Kimi gitti, kimi kaçak oldu. Kaçaklar bilinmeyen duraklara saklandı ve sindiler. Keskin düşmanlık güdenler ise gün bekliyor!

Her iki tarafın da kadınları, yaşlıları, sakatları ve çocukları çaresizliklerini yalnız kaldıkları akşam saatlerine saklayarak, özlemlerini o yalnızlıklarla yeniden duymak için, birbirlerine yardımcı olmamayı öğrendiler. Pencere takaları çengelleniyor, kapılara dayak ve demir vuruluyordu. Bu güne kadar hayatlarına böylesi güvensizlikler girmemişti. Kapı kapatmak bile ayıptı her iki toplulukta. Herkesin öfkesi zamanın içinde kimyasal değişime uğruyor, birikiyor, güçleniyordu.

Belen'den gelen gelin kaynanasıyla kaldı. Kaynana zamanı geldiğinde gelinine ebe oldu. Geceydi, kapıdan kör karanlığa çıkan kimse kalmamıştı nicedir. Sancıları uygun saatte tutmaz hiçbir gelinin. Oğlandı bebek. Kaynananın eline doğduğunda, kadıncağız, sevincini yabanlıklarını giyinerek âyân etti gelinine. Başısı hotozluydu. Hotozun üstüne zengin salatası tirşe boncuk oyalı tülbent attı. Kefiyesi Midyat ipeği, zıbını Azir köyünden, güdük cepkeni ve şalvarı, Ayıntap kutnusu... O kuşamıyla torununun göbeğini kesmişti. Oğlu burada yok diye, torunu hürmetle karşılamayacak değil.

Bu sırada kanun çıkmalı aylar olmuştur. Savaş sürmektedir. İnsanlar patlar, ya yukarda Gâvur dağlarında, ya aşağıda, Musa-

dağ'da. Maraş'ın Nurhak'ın da patlayan Zeytun isyanı bastırıldıktan sonra, gönüller çok daha kolay tozumaya başlamıştır. Onlar da evin erkeğine muştı salamamış olmanın sıkıntısıyla kıvranır dururlar. Başvurmalı mı, vurmamalı mı? Çıktığı söylenen kanun tufan mıdır, iki kadını bir bebeyi önüne katsın, sürüklesin ölüm denizine? Yine de parmaklarını kımıldatamazlar.

Altı yıl önceki o kanlı isyan olmasa, belki de Dört Yol Ermenilerine hicret görünmezdi, diye yatıp kalkıp efkâr ettiler. O zaman Amanoslar'ın tepelerinden çağlayan sular gibi yeşil hayatlarını anarlar kanlı gözyaşlarıyla. Çünkü bu dağlara meftun olmayan insan sayılmaz.

Gelinle kaynanası ilk sevk edilenler içinde değillerdi. Büyük, kalın, perişan bir sel olarak akıp gidenler, Ayıntap üstünden Halep'e eriştirildi. Dendi ki, Urfa'da toplandı gruplar. Bu önlerinden geçip gidenler, asıl toplanma yeri olan Halep'e apartılan Klıkya Ermenileridir. Neresidir Kılıkya, Belen, Tahtak köyünün yahut Dört Yol'un ne yanına düşer? Gelin hiç okula gitmemiş, ana-babasıyla sonra da kocasıyla konuştukları dışında dünyayı bilmez. Yine de tahmini şu: Dağ başlarıdır elbet. Kartal yuvaları gibi, ak-baba obalarının gözlediği yalçın, çıplak, sert, sulu, yeşilli dar yerlerdir. Ermeniler öyle toprağı yeğler.

Gidenler arkada kalanların inanamadıkları bir dudak kuruluğu, bulantı ile küçülme, görünmez olma özlemi bırakarak geçtiklerinde, kalanlar yaşamaya zorladılar kendilerini. Kurtulmuşlardı belki de. İyimser olmak mümkün. Korkuları da küçülüyor işte zamanla. Hem, her kötü şey başkalarının başına gelir. Öyle olmasa insan yeryüzüne doğmaz. İçgüdü denilen o düşüncesiz yaşama gücü unutmaya zorluyor herkesi.

Ağaçların gövdelerine pus yapışmaya başladığında yani Dört Yol ovası filiz tazeliğini geçip dolgun yemişlere durduğunda yola çıkarılma sıraları geldi. Oğul zaten tam bu sırada doğmuştu.

Kaynana, doğum kutlamalarıyla uğraşıyordu ama, gövdesinin yarısı istiyorsa, öbür yarısı istemiyordu. Düşüncelerinin yarısı istemiyor, öbür yarısı düşler kurmaya zorluyordu kadını.

Hicret vakti geldi, kapılarının önünde durdu. Artık hiçbir umuda yer yoktu!

Felaket, köyden bazılarını sevindirmişti. Çoğunu ise üzdü. Küslük, kırgınlık başka, bir yanın felaketi başka. Osmanlıydılar. Hepsinin oğulları seferberlikte çağrılmıştı. "Ben yâda iyilik dileyeyim ki, Tanrı bana iyilik versin" inancı varlıklarının ta derinine sinmişti. İsyandar çıkmış, büyük kavgalar, düşmanlıklar olmuştu ya, sonsuza kadar sürebilir mi düşmanlık? Göz göze gelersen, sesini duyarsan, tuz ekmek alıp verersen, komşu hakkı diye sahanlarla yiyecek değış tokuş edersen düşmanlık sürmez. O kadar mı: ay-ri dinden olsan da benzer âdetleri paylaşır, geceleri evden bir şey çıkarmaz, yumurta kabuğunu iyice paralamadan –yumurta hayattır, göz en çok hayata değır– evden dışarı komaz, maşallahsız çocuğu sokağa salmaz, diktiklerinin bir yanında bir kusur, bir uyumsuzluk bırakır, gidenin ardından süpürmez, kadınlığı herkesten saklı yaşar, adaklı oğlanlara belirgin saygı gösterip, ağız kapatıp eğilmeyle selamlamadan geçmezsen; diş buğdayını, nişan okuntusunu, gelin başı bağlama modasını, kumaşını, çarığını, yemenini, oyani, yağlığını, çorabını, türkünü, sitilini, çomçanı paylaşırsan; ölümde de doğumda da helvanı, çöreğini, andacını birlikte hazırlarsan, davulun zurnan aynı havaları çalarsa, cinayetlerin kız, arazi, iş işlik uğruna işlenirse, nasıl olur da komşuluk etmez, dostluk –ki akrabadan öte yakınlıktır– hayat boyu sürmezdi?

Üzülen komşular hemen yol hazırlığına durdu. Ekmek, simit, kâhke hazırladılar. İspanaklı, çökelekli pide, mahlepli kurabiye, kavurga fırınladılar. Mataralar çıktı, hasırlı testiler yundu yıkandı –yolda su kabı korunaklı, yiyecekler dayanıklı olmalı, insana nelerin yazıldığı Tanrıdan başka kimin malumu olmuş ki– hazırlık tamam edildi. İnsanların bildiğı yalnızca bu kısmıydı: Hayatta kalmaya dair elinden geleni yapmak. Öyle çabucak hazırladılar ki her şeyi, eğer çalışma mevsimlerine hazır olmayı bilmeselerdi, onca işin yarısını bile kotaramazlardı. Onlar, etekleri dolu, elleri işe yapışmaya mecbur kadınlardı Allahtan. Tavuk kestiler, yumurta haşladılar, çökelek, sürk çıkınları düğümlediler, en temiz mahramalarını üstten bohça ettiler.

Öbür taraf, gidecekler; hayvanlarını ve kuşlarını ve çiçek açmış sebzelerini kalanlara bıraktılar. Kadınlar mutfaklarından, kümeslerinden, içinde eski kilimlerin katlanıp örtüldüğü, çok ayak ovdurup, sırt çiğnettikleri, acı kahveler içip, biçimsiz içlikler diktikleri püfür püfür esen geniş balkonlarından ayrılırken katıla katıla ağladılar. Hele çocuklar? Onlar oyuncaklarını, kuzularını, eniklerini, pisiklerini bırakırken nasıl ağlamazlardı? En dertliler, en büyüklerdi ki, yürünecek yolda mutlaka ölüp gidecek yaşlılar. İstemeseler bile hem çekecek hem çektireceklerdi.

Göç kervanı, önceki tembihlere ve o günkü haykırmalara, küfür ve öfkeye karşın belirlenen zamandan saatler sonra yola düzülebildi. Jandarma ne yapsa başıbozuklar hızlanamıyordu. Yukarda hükümet ve âmir, karşılarında yaşlılar çocuklar ve kadınlardan oluşan düşman... Allahım sen affet! Bu dayanılır şey mi?

Bağrıış, çığrıış, korku ve şımarıklık... Hayvanlar, arabalar, ayaklar ve kafes taşıyan eller... Kucakta, torbada götürülebileceği sanılan civcivler, güvercinler... İlk gün Payas'ın uç evlerini gördüler. Orada beklenildi ve kafile biraz büyüdü. İlk hayvanlar orada kaçtı. Ertesi gün, çocuklar ve yaşlılar Sarıseki çıkışına, denizin en küçük koyuna, kumların arasında uzak sıcaklıklara kollarını sallayan kum hurmalarının altına serildiler. Sonraki gün, İskenderun'u geçip, Sarımazı ormanlarındaki tül den ağaç dallarının kokulu barınağında serinlediler. Bütün hayvanlar gitmiş, yaşlılar arasında, hastalık başlamıştı. Sonraki gün, Belen'de, daha büyük bir kafileye dönüşeceklerini beklerken, orayı bırs buldular. O zaman bu güne kadar askerle kurdukları yakınlaşmayı, koca meydanda misket kaybetmiş çocuk umutsuzluğuyla kaybettiler. Ama onlar, gelinle kaynanası, yakınlarındaki jandarmayla dosttular.

Yola çıktıklarının dördüncü günüydü. Güneş tepelerindeydi. Gelin burada ailesinden kimseye rastlayamadı deli gibi dolanmasına karşın. Belen, sarp, serin. Gündüzler bile gecenin gizemini taşır Belen'de. O yüzden yorgundur Belen halkı. İnce, sıırım gibi olmaktan başka çareleri yoktur; tırmanıp inmekten, tırmanıp in-

mekten... Buranın tek yorulmazları toprak örümcekleriyle, çeşit çeşit karıncası.

Bir yandan gelinini zorluyor yaşlı kaynana. "Haydi çabuk," diyor. "Bir daha şansımız olmayacak." Bir yandan da, sarılmaya doyamadığı, babasını görmemiş torununa yüreği yanıyor. Gelin, yolun başından beri, ıh demeden taşıdığı, kollarına yapışmış gibi duran çocuğunun acılı inlemeleriyle donmuş gibi. Ne acıyan ne de tutuşunu değiştiren bir görünümü var. Kolları ve elleri iki kanat. Bu kanatlarla bebeğine beşik kurmuş. Kokuyor bebek. Islanmış, ıslaklık kundağından dışarı vurmuş. Hatta boynuna kadar gelen ıslaklık, başına taktıkları kırmızı üstüne karalı mavili, küçük çiçekli pazen başlığının üstüne dikili sekizgen mavi boncukları bile ıslatmış.

Belen çıkışındalar neredeyse. Yoldan ayrılamazlar, bunu biliyor kaynana, yukarılara, kasabanın tek tek duran taş evlerine tırmanamayacaklarını da biliyor ama bu avrat buralı, niye mutlaka birini bulma çabasında değil? Kimseler yok ortalarda. Sanki terk edilmiş koca yer...

Çıkıştaki son evler... Yüzü güneye dönük, tek pencere, orman çamlarıyla kuşatılmış, tek göz evin hizasına gelince, birden öne atlıyor gelin. Böyle bir evden haberi bile yoktu. Ama bu onun son şansı... Son!

Tek gözlü evde, sıtmadan kavrulan, karnı burnunda bir genç kadın vardı. Gözlerini neden açtığını bilmiyor. Belki humması geçmeye başlıyor, belki terlemeye başladı. Karşısında bir asker var. Onun ardında iki gölge.

Asker tava yüzü, kepçe kulaklı bir tıfıl Osmanlı askeri. Kopça kadar gözleri var. İster para hırsına gelmiş olsun, ister acıdığı için, kadife gözlerinden yayılan iç yumuşaklığı hemen belli oluyor.

Genç kadın hasta olmasa korkardı belki. Böyle zalim bir hastalığın hummasıyken, insanı başka hiçbir şey korkutamaz ki. Öyle bakıyor gelenlere. Ermeni gelinidir kapıda duran. Uzun dur. Yaklaşıyor, yüzündeki anlamı çözmek olanaksız. Hasta kadının hali de yok uzun uzun bakacak. Sırtına bağladığı sırma işli

ondallı bohçayı uzatıyor önce. Hasta kadının yanına özenle koyuyor. Yüzü? Hayır, böyle bir yüzü –kuru, kavrulmuş, solgun, çöl gibi bir yüz– görmedi, görmeyecek bir daha.

Birbirlerini anladıkları söylenemez o âna kadar. Yolcu, ıslak, kötü kokan bohçayı uzatıyor şimdi. Hasta hiçbir tiksinti rüzgârı estirmede yüzünde. Sanki beklediği şey. Oysa bilinci tam yerine gelmemiş... Bu sırada yolcu bir şeyler söylüyor ama, söyledikleri, zamanın eğik düzleminden yokluğa doğru akıp gidiyor. Hasta kadının kulakları da duymuyor, Ermenice de bilmiyor:

"Bebek çok hasta. Daha sarılığı bile kesilmemiş. Böyle götürülürse, hangi yolda, hangi tepede ölüp gideceği belli değil. Kim bilir belki bir gün dönülür. Taşnaklardır bunları başa getiren. Yine de inanıyor ki, ömür hep karışıklığın içine düşmez. Niye bana geldin dersen, sen memleketlimsin. Ben kimseye kötülük etmedim. Ben, taa yukarda, Kinsa mahallesindenim. Babam Pekmezci Karabet Ağa'dır. Bildin mi? Allahın işi, gebesin, sütün de gelmeye başlamış... Benim sütüm üzüntüden kesildi. Oğlum için tek şans sensin..."

Yoksul evinde ilaçsız, emsiz olarak bir başına yatan kadının da kocası askerde. Yakınlarının hepsi, mevsim yüzünden bağlara, tarlalara dağılmış. Kadın gözlerini açıyor. Tek sözcük anlamadığını nasıl söylesin? Genç geline diyor gözlerini. Bir kaya parçası kadar kunt görünüyor. Kaşları alınının ortasında kapkara birleşmiş, ağzının üstünde bayağı, belirgin kara tüyler. Bir urgan kadar ince, bir servi kadar uzun. Hasta, gözlerini yumuyor.

Kendini yatağa bırakıyor, burnunda kusturucu bir koku, ama elini kaldıracak hali yok. Gelenlerin çıkıp gittiklerinden de haberi yok.

Yaşlı kaynana, gözlerinin yaşını silerek, ayaklarını sürürken, gelin çevresindeki doğayı koparacakmış gibi bakarak görüntüyü yazıyor. Gözlerine, yüreğine, anılarına yazıyor. Çevredeki ağaçların cinsini, hasta kadının evinin yerini, rengini, derin vadiye doğru nasıl durduğunu... Bir bir yazıyor, bir bir...

Hasta kadın, neden sonra kendine geldiğinde, çocuğun adını bile bilmediğini, gelinin sözlerinden hiçbir ad hatırlamadığını

düşünüyor. Kocaman bir dağ tepesini dönmekte olan kafilenin içindeki anne tam bu sırada, çocuğun adının konmamış olduğunu söylediğini, içi rahatlayarak düşünüyor. Karabet Ağa, nerededir, kendilerinin yolu nereye uzanacaktır?

Kafile, hep küçük bir grup olarak kaldı. Bu bir şanstı belki. Yine de, kırılıp dökülmesi sürdü. İnsanlara yaşamın bütün nimetlerini sunan ve sonra onları yeniden içine alan toprak, üstüne serilenleri kabullendi. Serilenlerin kimi doğruldu, kimi orada kaldı. Doğrulanlar kalanlar için ağlayarak yekinmeye devam ettiler, yitip gittiler dağ doruklarında.

Hasta kadın, bırakılan bohçayı açtı ve öleceği pek belli olan bebeği gördü. Memesini ağzına dayadığında, küçük gövdeyi eriten mızırdama kesiliverdi, onca pisliğine karşın bebek uyudu.

Ondallının üstündeki sahici altın sim olmasaydı, bohçayı açmayacaktı kadın. Nedir içindeki? Tek bir şey, o tek şeye dönüşmüş binbir şey: Bir gelin başı. Bu, gelinin armağanı mı, yoksa bedel mi, bilmiyor. Ördekbaşı kadife hotozun üstü kesme gümüş pul işlemeli. Araları altın simle *âşık yolunu şaşırdı* yapılmış, hem neşe katılmış, hem hotozun kadifesi silme işe kesilmiş. Alınlığındaki gümüş paralar iki sıra ve çok sık dikilmiş. Tepeliği geniş ve usta işi, zülüflükleri ise yaprak gümüş. Bizim gelinlerin kakındıklarına benziyor ama bu sahiden zengin işi ve çok sanatlı.

Ne yana, nereye götürüldüklerini bilmiyor. Başını göğse kaldırıp yalvarıyor hasta: "Bana kuvvet ver Allahım, bu çocuğun hakkını bize nasip etme. Anasından kendisine kalan tek şey. Bunu ben de, dölüm, yahut döllерim de unutmasınlar. Hüda'dan geldi, armağandır. Adını Hüdai yahut Hüdaverdi koymalı!"

Savaş üç yıl daha sürdü. Sonunda bitti. Giden Ermenilerin bazısı kini bilenmiş olarak döndüler. Kadın, uzun süre bekledi, onun kapısı çalınmadı. Şimdi, aynı yaşta iki oğul ve küçük bir kız sahibiydi.

Sıtmayı hayatı boyunca çekecekti. Ama bu herkesin başında olan bir dert. Onun derdi daha büyük. Gitgide büyüyen bir korku duyuyor: Kurtarabildiği bebeğin hemen ardından doğan oğluyla

o bebek arasında bir ayırım yapmasın! Dahası, bir gün o bebek kendisinden koparılıp götürülmesin. Sarılığını, ishalini kestiren ana kendisi. İçindeki ısınmayı, onun ağzına memesini dayadığında duyduğu kadınlığı, almasınlar kendisinden. Hasta yatağından doğrulmasını sağlayan ona duyduğu sorumluluk. Bol bol gelen sütün doğum öncesinde bebeği zehirlediğini anladığında döktüğü gözyaşları, geçirdiği uykusuz geceler... Emekti ona harcadığı: sınırsız, sonsuz, sevgisiyle sunduğu emek. Hepsinin boşa gideceğinden korktuğu kadar, yaptıklarına bir bedel biçileceği de korkuttu onu.

Bu korku yüreğini kavurup kurutmasa, Fransız işgalinden başkalarının duyduğu sıkıntıyı o da algıladı. Ermenilerle sağlanmaya kalkışılan asayişin nasıl bozulduğunu, yenilmiş devletin tebaası olarak nasıl yalnız bırakıldıklarını, sürekli yağmaya uğradıklarını hatırlardı belki. Fransızların başta Cezayir Birliğine verdikleri asayiş görevinin sonra Ermenilere geçmesini, halkın aralarında kurdukları cemiyetle onların gücünü etkisizleştirmelerini unutmazdı. Ama o küçücük, yoksul bir kadındı. Onun için oğulları ve kızları dünyanın merkeziydi. Yaşamı; dölleri ve hastalığı arasında geçti gitti.

Sınırların dışında bırakıldıklarında, hareket çok arttı. Dava güdenler, haraç, yağma, dövüş, şikâyet... Bir yandan zorluk yaşıyor, bir yandan göbeği düşmemiş oğlunu, hiç tanımadığı birine vermek zorunda kalan ananın hicranını unutamıyordu. Çocuklara dair farklılıkları unutmaya çabalıyordu. Bunu başardığı da oluyordu, başaramadığı da. Çocukların ince, kısa bacaklarına bakıyordu; sarı benizlerine, soluklarına. Onlara daha çok özen göstermesi gerektiğini biliyordu ama eli bollanmıyordu. Nihayetinde, işgal altındaydılar, yoksuldular, umutsuzdular.

Ermeniler yeni bahçeler kuruyorlar. Vergi salıyorlar. Bitmeyen Türk şikâyetleri Fransızlarca geçiştiriliyor. Türklerin hepsi öfkeli, hepsi sabırsız. On iki bin Ermeni geliyor; tül salınlı hafif ve şifalı Toros çamları, geniş balkonlu, seyranı can şenliği, taştan Belen evleri, yaylaları, dağa tırmanmış bu şehrin gizli cennetleri olarak onların emrindedir.

Ev içerlerde kaldı. Ötelere, yukarılara yeni ve büyük evler yapıldı. Şimdi artık vadiye ve dağlara baksa da göremiyor. Odaları var, üst katı var. Yine de içi içini yiyor kadının. Çocuklarına analık yaparken, hayatı kedere kundaklanmış bir başka ananın uzaklarda kalıp inlediğini düşünmeden edemiyor. Onun ruhu için beş vakit dualar ediyor. Onun yüzünden kimselere düşmanlık duyamıyor. Çocuklarının hayat dağdağasına katılmalarına çok az kaldığını sevinçle görürken, günün birinde kendini ölüm döşeğinde buluypr. Oğulları yanı başında, gelinleri özenli ve saygılı, kızları ıslak yanaklarında gözyaşı silerken, huzur içindeki kadın son nefesini veriyor. Hiç kimseye söyleyebileceği son bir sözü olmadan dâr-ül bekaya geçiyor.

*
* *

Yıllar yine geçiyor. Yaşanmışlıkları biriktiriyor.

*
* *

Belen çarşısında dolaşan, dil bilir birini arayan bir ecnebi, çok soru soruyor. İki farklı tavırla karşılaşıyor: Bazıları tersliyorlar. Diğerleri adamın sorularını yanıtlayacak yaşlıların kimler olabileceğini düşünerek yol göstermeye soyunuyorlar. Ama, önce adamın kim olduğunu öğrenmeleri gerek.

Adam Fransız. Annesi buralıymış. Sonra Dört yol'un bir köyüne gelin gitmiş. Hayat, yolunu Marsilya'ya kadar uzatmış. Evet, kendisi Marsilyalı. Buraya gelince büyülenmiş. Ana toprağı olduğundan belki bu kadar duygulanmış.

Bir vasiyeti yerine getirmek için buralara gelmişti ve tuhaf duygular dolduruyordu içini. Binlerce yıldan beri dokunulmamış yeşillik miydi bunun nedeni, yoksa binbir kültürün ve ırkın geçtiği tek geçit oluşu mu? Kenan ülkesine giden, Suriye'yi Küçük Asya'ya bağlayan bir kavşak... Dünyanın ilk keşfedilmiş dağları olan Toroslar'ın kuzeyle güney arasında çizdiği iki kalın çizginin alttaki kesilme noktası olması mı büyüğü kılıyordu çevreyi, yoksa yalnızca annesinin doğduğu yer olduğundan mıydı bu sanrı; yani sanrı mıydı? Annesi taa küçük bir oğlanken anlatmaya başladığı

hayal ülkesini büyüdü masallarla süslerdi. Şehrin pazar yerinin ve çevresinin dokusu, kemerli kapı, duvarın içinden geçtikten sonra fışkırarak boşalan çavlan, rüya gibi yeşilleri besleyen Belen çayı, şehre girerken vadiden görünen Roma su kemeri kalıntısı ve akşam olurken insanın üstüne bastırarak yüksek tepeler... annesinin anlattığı şeylerin pek de masal olmadığını kanıtlıyordu. O bunları görmeden biliyordu. Bembeyaz ve bıçakla kesilecek kadar katı pekmezini, bademini ve üzümünü yemişti, gelir gelmez. Burası sahiden de gizli bir cennetti.

Adam bir türlü susmuyor. Sanki bütün hayatını bu kavuşmayı özleyerek geçirmiş.

Marsilyalıyı, Belen manavlarına götürdüler. Kasılarak şunu söylemeye hazırlanıyorlardı: "Buradaki manavlarda, Türkiye'nin hiçbir yerinde bulamayacağın şeyleri bulursun." Oysa adam ya turist ikiyezlülüğüyle, ya da anasının bitip tükenmeyen gönül ağrısını özümlemiş evlat vefasıyla "Biliyorum," dedi. "Buradaki manavların dünyada eşi yokmuş..."

Öyleydi. Her mevsimde, her şeyin en iyisini bulmak için onlara bakacaksın. Manavlarda bitmiş, yetiştirilmez olmuş meyve düşünülemez. Onlarda on sekiz çeşit portakal, dokuz çeşit mandalina, Niksar, Kâhta, Maraş, Bilecik, Artvin cevizini ayrı ayrı bulursun. Ege, Belen, Adıyaman bademi; İzmir, Adana, Belen, Bilecik, Kemalpaşa, Umurbey enginarı; yirmi iki ayrı yerin biberi; Arabistan, Brezilya, Yemen, Mısır, Ürdün hurmaları da... On dört ünlü beldenin pekmezi –en iyisi Belen'indir– yirmi iki çeşit üzüm, üç çeşit maydanoz ve bilinmez çeşit şifalı ot ve kök satarlar. Onlar insanın ağız tadını anlamış, hayat yolu geçidine yaslanmış geçmiş zaman filozoflarıdır ki, simya bilirler.

Marsilyalının annesi burada göbeği düşmemiş, adı konmamış bir oğul bırakıyor, giderken. Mecbur kalıyor, yoksa çocuk yollarda ölecek. Ama bıraktığı yerde kalan oyuk bir daha kapanmıyor. Bir daha dönemiyor buralara. Dört gün sonra, Halep'e yaklaşırken kaynanasını, kaygan topraklı büyük kızıl bir kayanın dibinde ölü olarak bırakıyor. Ondan sonra, bilmediği yerlere doğru hayat yoluna devam ediyor. Buradakiler artık ebediyyen bura-

da kalacaklar. Nerede durduğunu, nereye gittiğini, yalnızca bu topraklardayken bilirmiş. Sonra yön duygusunu da, toprak sevgisini de, ağız tadını da kaybetmiş. Yalnızca yüreğinde yer edenleri hatırlıyor. Bir tür unutkanlık, önemsememe, aldırmaçlık yaşıyor sonraki günlerinde. "Zor çocukluk geçirdik biz," diyor adam. "Anamız normal bir ana değildi..."

Annesi, Suriye'de Safita'ya yerleşiyor. Savaşın sonunda, çekilen Fransız askerlerinden biriyle evlenerek Marsilya'ya gidiyor.

"Ben bir melezim," diyor adam. "Fransız baba, Ermeni anne. Evde varla yok arasında dolaşan o kadının gerçekte bütün dünyamızı dolduran bir kimliği olduğunu o öldükten sonra anladım ben. Sağlığında, babam onu sarsmak isterdi. Bizleri gösterir, üstünde hakkımız olduğunu söylerdi. O seviyordu tabii. Özeniyor, her fedakârlığı yapıyordu da, gözleri uzakta bir yere düğüm leniyordu. Hayatın getirdiklerinden hiçbirine dayanacak tipte bir kadın değildi. Herkesi sevdi, gelinlerini, damatlarını da. İyice yaşlandığında unutkanlığı arttığında daha çok gençliğine dönmeye başladı.

"Bir inciri var, buranın. Onun zamanının geldiğini bilirdi. Alıp başını giderdi. Sekiz günlük oğlunun günleriydi o günler. O günlerden öncesinde ise, neşeli bir kız olduğunu söylerdi. Bizler gibi, annelerini önemseyen çocuklar fazla yoktur. Onun yüzünü okumaya çalışarak büyüdük biz. Oğlundan sonraki günleri yaşamak onun kıyametiydi. Her yıl yeniden arafa gider, beklerdi. Hayatının özeti beklemektir.

"Sonraki yıllarda, buradan kurutulmuş incir getirtti babam. Yavaş yavaş açılırdı. Biçimsiz, kuru şeyler. Onun için başka anlamı vardı. Avuçlarına alır, ısıtır, koklar, ağlardı. Oğlunun doğduğu mevsimden aklına yazdığı tek şey onlar olduğundan... Bir adak ağacı gibiydi kafamızda o çocuk. Babam ardını bırakmıştı artık. Biz çocukları ise önemserdik.

"Sakın annemin bir Fransız gibi davrandığını sanmayın. Bir köylüydü. Tıpkı, buranın pazarına gelmiş köylülere benzerdi. Kuşaklı entarisini kendi dikerdi. Uzun donu, allı güllü, sizin yazmalarınıza benzeyen kumaşlardan yaptığı örtüleri... Evini köylü ka-

dın gibi yönetti: Temiz ama dağınık, düzensiz. Yampiriliklerin ayırında değil, renk cümbüşünü farkında olmadan yaratan... Bunların ortasında rahatladığını bilirdik. Kendimiz, uygar, batılı zevkine ulaşmak için çaba harcamak zorunda kaldık. Evimizde görmedik bunu. Yine de farklıydık. Hayatın yeniliklerini kabul etmeyen tutucu köylüydü bizi içten içe yönlendiren. Belki bizde de vardı o yan.

"Vasiyetini sürekli olarak dile getiren bir hayaletti son zamanlarında...

"Bir tatil dönüşü, kazada kızımı kaybettim. Çocuğumun bıraktığı ürkütücü boşluğu o zaman tam olarak anladım sanıyorum. Yirmi altı yaşında, ışıklar saçan bir kızım vardı. Otomobilin üstünü açmış, avazı çıktığı kadar bağırarak Pavarotti'ye eşlik ediyor, zaman zaman bağırarak beni kışkırtıyordu: 'Haydi baba, daha hızlı... Baba daha hızlı...' Suçu üstümden atmak istemiyorum... Bir emir verdim, emir gideceği yere gitmedi. Yarım saniyelik karanlık. Savrulma... Bir toprak parçasının ayakucunda duruyorum. Bunun kızım ile ilgisi olmadığını bilincindeyim. Bir şeyin daha: Annemin yumruğunu böğrümde duyuyorum. O da siz doğular gibi yumruğuyla dırterdi insanı. Sanki 'Neymiş,' diyordu."

Altmış beşlerinde, yalnızlığı bir vasiyetin yerine getirilmesiyle yenebileceğini sanıyordu Marsilyalı.

Bırakılan çocuk yaşıyorsa, sekseninde olmalıydı. Bu yaş kolayca eleme yapılmasını sağlayabilirdi. Ancak, umutlanmak için yeterince neden yoktu. Bebek hastaydı, zaman savaş yıllarıydı...

Yetmiş derecelik merdivenlerle, altmış derecelik sokaklarla inilip çıkılan doruklar kasabasında ayrı ayrı taş evler ve kıvrımlı yeşiller başka düzlüklere izin vermiyor. Onların kıskanç bütünlüğü içinde, heyecan ve dedikodu fırtınası yaratarak geçip gidiyor Marsilyalı. Vadiler geçiyor onun anlattıkları, daha yüksekteki köylere ulaşıyor. Hatırlama çabası pek sonuç vermiyor. Tabii tehirci herkes duymuş. Eskiden burada çok Ermeni yaşadığını da. Hâlâ ayakta duran epey Ermeni evi var. Fransız işgalinde onlar Ermenileri baş yardımcı olarak kullanıyorlar. Ancak onlar halka öyle haksız ve insafsız davranıyorlar ki, Fransız onları çekmek,

yerlerine, Amerika'da yetişmiş diye başka Ermenileri yerleştirmek zorunda kalıyor. Fransızların başı çok ağrıyor onların yüzünden. Hatırlanıyor bunlar, ancak hayal meyal... Bir Ermeninin aranması halkın unutmaya çabaladığı acı anıların tortusunu kaldırıyor, dostluğu ekşitiyor.

Hiçbir hesabın ardında olmadığını tekrar tekrar söylüyor Marsilyalı. Gitmeden önce son olarak şunları hatırlıyor: "Belki de hatırlamayı kolaylaştırır. Bir bohça içinde, elleriyle yaptığı yeşil kadife hotozlu bir gelin başlığı varmış anamın. Onu çocuğunu verdiği kadına bırakmış..."

!

..

Emekli nüfus kâtibi Hüdai Bey, bilse bilse kendisinin bileceği böyle bir hikâyeden hiç haberi olmadığını söyledi kahvede. "Ben herifin yerinde olsaydım, gidip bir de Dört Yol'da sorardım," dedi. "Aslında adamın ağzı biraz kalabalık. Durup durup bir şeyler çıkarıyor. Adam gibi adam, her şeyi sırasıyla anlatmaz mı? Onu görüyor bir şey anlatıyor, bunu öğreniyor bir başka şey... Neyse, böyle hikâyeler daha bir yüzyıl gider. Gelmiş buraya, bakmış değişik bir yer, etkileyici... 'Tamam, burası,' demiş. Hayır, büsbütün akıldan uzak değil sözleri. Ama, Amanoslar'ın ne sırlar sakladığını bizler bile bilmiyoruz. Sırları var bu toprakların. Büyülüyor insanları..."

Sözleri mantıklı... İçindeki tedirginlik niye geçmiyor?

O kıpırtıyı, hatta sıkıntıyı, çözüyor, çözemiyor. O halde eve döndüğünde daha kapıdan girerken gelini çemkiriyor:

"Yaşın kahve köşelerinde bunca zaman harcamana izin vermez baba. Bak rengin solmuş. Yemek yememişsindir. İçtin sigaray, içtin nargileyi... Herkesi sofrada beklettin. Hem herkese ayrı yemek çıkarmaktan bıktım artık!"

Oğlu, mahcup mahcup baktı babasına. Ellerini iki yana açtı. Aslında karısına hak veriyor. O da yaşlandı artık. Hüdai Bey aşğıdan almadı:

"Hazırlama kızım. Bir lokma şeyi yemesem de olur. Hem ihtiyarın yediği haram demişler..."

Gelin... Torun torba sahibi bir kadın. Yorgun. Onun da omuzları düştü, derileri sarktı, bıkkın.

Yattığı odaya girdi. Bugün gözüne bomboş görünüyor odası. Hayat da boş. Acılar, sevinçler de boş. Yatağı, başucundaki komodin, kitapları, karısından kalan sandığın üstünü dolduruyor. Hem karışık, hem hor kullanılmış... Torunların elinden kurtaramadı ki. Bütün hayatını bu odada geçiriyor neredeyse. Gelinle muhatap olmamak için. Gitme zamanı uzadıkça, başkalarının saygısı azalıyor. Belki odanın boşalmasını bile bekliyorlardır. Ne olacak bu eşya? Yatağın altındaki terliklerini giyiyor. Aynalı dolabın kapıları iyi kapanmıyor, hepsi aralık. Aynasının sırtı sararmış, gitgide daha az görüntü veriyor. Duvarda işlemeli kabında Mus-haf. Komodinin yanındaki eski tahta bavuldan tika basa yerleştirilmiş Akbaba dergisinin eski sayılarından bir tomar fırlamış. Av-luya bakan iki derin pencerenin içinde bir sürü ıvır zıvır yığılı. Kıl testere, ince kayın tahtaları ve daha bitirmediği, birilerine armağan olacak köşelikler, biblolukslar, oymaları bitirilmiş kenar süsle-ri, zamlar. Yine de boş oda. Nereden yakalandıysa bu duyguya, ağzına kadar dolu olsa sanki boş gelecek.

Sabaha kadar döndü durdu. Eksiğin ne olduğunu bulmalı. Aklına gelen bir şey oluyor, kalkıp arıyor. Ne yazık ki buluyor, yine yatıyor, yeni bir şey daha düşüyor, kalkıyor... Hiç üşengeçli-ği yok. Yandaki odada gelini yine maraza çıkarmıştır, dövüşüyor-dur kocasıyla. Bıktığını söylüyordur kaynatadan.

Sonunda eksikliği buldu. Anılarını, hayatın başlangıç günleri-ne götürünce, karısının gelin olduğunda giydiği gelin başını hatırladı. Daha sonra gelinleri, kızları da aynı başı kullanmışlardı. O bu odada değil. Bunun doğallığını düşünmeden ev halkını uyandırdı.

Asık suratlara karşı daha asık suratla hesap sordu:

"Nerede ananızın gelin başlığı gelin hanım?"

Oğlu, suratını buruşturdu. Babası iyiden iyiye bunuyor artık.

"Gelin başlığından sana ne baba? Bu kadın işi değil midir?"

"Gelin başlığını bulun bana. Bulun getirin, yoksa..."

Bulundu. Asık suratla dolanılan, neşesini yitirmiş bir ev bu. Yirmi yıldan beri baktığı huysuz kaynatası yüzünden, dağlara

kaçmayı düşünen gelini, fıttıracak bu ihtiyarın yaptıklarından dolayı. Kocasının elinden bir şey gelmiyor. İki arada sıkıştı adamcağız. Torunlarsa, dedenin bunamasında hoşluk buluyor.

Hüdaî Bey kimsenin öfkesini, tedirginliğini görmedi:

"Rahatsız etmeyin beni."

Sanki rahatsız eden kendisi değil de.

Dağınık yatağın ortasına oturdu. Gelin başını elinde evirip çevirmeye başladı. Kaç kızın başına tacoldu? Üç kızı, gelini ve bir torununa... Annesinin mermerşahilere, astarlı bohçalara sarıp koruduğu başlık, hâlâ iyi durumda. Nesi var bu başlığın? Zülüflüklerden birinin alnı kuşatan kapakla bittiği yerde bayağı bir kalınlık ve sertlik var. Karton olamaz, kayıyor gibi sanki. Çok sıkı dikilmiş, gerek var mı buna? Yaşlı gözlerle sökmek epey zorlayacak Hüdaî Bey'i. Oraya bakmak zorunda sayıyor kendini.

Saatler sonra, kat yerleri yırtılmış, sekiz parça olmuş, incemiş, bilmediği harflerle yazılı bir kâğıt çıkardı. Mühürlü, ortası ve altı Gregoryen haçlı. Mührün üstünde balmumu iz bırakmış, başkaca balmumundan eser yok. Bunun anlamı ne? Nedir bu kâğıt?

Yıldırım düştü, ışıltı az sonra karanlığa döndü.

Hangimizdik? Midesini akrep kısıkcı arasında buluyor. Bayılma zamanı değil Hüdaî. Güçlü olmalısın. Güçlü, güçlü... Biri Hüdaî, öbürü Hüdaverdi olan ve ikiz olarak büyüyen iki çocuktan hangisi Marsilya'da özlem çeken kadının çocuğu? Kendisi mi, yoksa on beş yıl önce bekâr olarak ölen kardeşi Hüdaverdi mi? Midesindeki ağrı, uyuşma biçiminde beynine yapışmış. Zorlamalı kendini: Düşünerek, hatırlayarak gerçeği bulamaz mı? Hangisine ayırım yapılmıştı evlerinde? Düşünemiyor, hatırlayamıyor.

Anasının sağken yinelemekten bıkmadığı o vasiyet: "Eve giren gelinler, evimizden çıkan gelinler, bu gelin başını takınsınlar..."

Duyduğu acı ve çaresizlik gözlerinden sağanak boşaltıyor. İndikçe içini yıkayan, arındığını duyuran ama bir türlü kesilmeyecek gibi süren yaşlar. Sanki hayatı boyunca bir yeraltı mağarasın-

da birikmiş de, şimdi dışarıyı bulmuş. Gözyaşı seli, çevresine toplanan insanları karartıyor, gölgeliyor, unutturuyor.

Fransız, bütün çabaları sonucunda hiçbir şey öğrenememiş olmasına karşın çok kişinin adres isteğiyle şaşırmişti. Bütün istekleri yerine getirdi. Merak ettiği şu: Ne hesapları olabilir bu kavruk, toprak yüzlü, işsiz güçsüz oturmayı yaşamak sanan adamların?

Gidişinin ardından bir ay geçmeden unutuldu gâvur. Galiba o da ziyaret ettiği kasabayı unuttu, çünkü haberi gelmedi bir daha.

İki yıl sonra, yaz tatilinden dönen bir Türk işçisi, Fransızın kapısını çaldı, ona bir emanet getirdiğini söyledi. Paket açıldığında içinden çıkan gelin başlığı göz kamaştırdı. İçine, küçük bir kavun büyüklüğünde bir paket konmuştu. Fransız onu da açınca önce bir zarfla karşılaştı, onu kucağına koyup, son naylona sarılı yumuşak nesneye baktı: Kucağına toprak yayılıverdi.

Başlık evirilip çevirildi. Kararmış gümüş tepelikli, yaprak yakanaklıklılı, yer yer erimiş olmasına karşın kadifesi ördekbaşı yeşilliğini yitirmemiş pullu, paralı, boncuklu, simli bir elişiydi. Parmaklarını sokup havaya kaldırdı. Hayranlıkla ve acıyla baktı. Dudakları titriyor, konuşamıyordu.

Başlığı masaya bıraktı. Mektubu açtı. Bilmediği dil... İşçiye uzattı.

Adamcağız yetersiz Fransızcasıyla kekeleyerek, duraklayarak, uygun sözcükleri arayarak ve Fransızın anlama yetisine güvenerek çevirdi:

*"Değerli bir kardaşıma,
Adım Hüdai Gedik'tir. Belen'in yerlisiyim.*

Gözümü öte dünyaya diktim. Ayaklarım çukurda. O sebeple yazmak cesaretini kazandım. Gelin başlığı sizin sordüğunuz, aradığınız olmak gerektir.

Başlığın bozulmuş görünen alın çeperine dokunulmamıştı. Ben söktüm. Çepeçevre bir kâğıt yerleştirilmişti. Okuttum: Buradaki bir tarlaya ait kilise tapusu imiş. Hal-i hazırda bu arazinin hemen tamamı yola gitmiş. Herhal başlık sahibi gelin giderken, kendisinin drahomasıydı.

Ortaya çıktığınızdan beri ruhum huzurunu yitirdi. Kendime dünyada bâki kalan şeyin olup olmadığını sürekli sormaktayım.

Oğlum, vasiyetimi tutarsa, elinize geçecek olan toprak sizin için kıymetli olmak gerektir. Yola gittiğini söylediğim tarladan kalan incecik bir hattan aldığım, kendi malı olan toprağın parçasıdır. Buna, yanında yatacağım ikiz kardaşımla benim mezarım olacak yerden aldığımı karıştırdım. Bunun yeri ananızın mezarıdır. Böylece siz de ben de biraz huzur duyarız öte dünyada. Topraktan gelen toprağa gider. Bizim inancımız budur.

Seksenindeki bir faniden, uzak mı, yakın mı, düşman mı, karındaş mı olduğunu bilmediğim bir zata takdimimdir.

*Bâki selam!
HÜDAİ GEDİK"*

Yüklendiği zor işten yüzünün akıyla çıkmış olmanın sevincini duyan işçi, Fransızın karman çorman olmuş yüzüne bakmadan ekledi:

"Kimileri, birinin adını vererek de, buralara kadar gelen kişi onu yanına alsın, dedi. Hüdai Emmi, işin evveliyatını bildiğini hiç belli etmemiş. Kendisi de, ondan epey önce ölen kardaşı Hüdaverdi Emmi de pek iyi adamlardı. Onlar, bir hafta arayla doğmuş ikizler diye bilinirdi. Fani dünya! Ardında bıraktıklarının başı sağ, onların mekânı cennet olsun. Hüdai Emmi, yenice ufûl eyledi."

1995

Oran/ANKARA

YAŞAMIN ŞİİRİ

Eğildi. Yere yakın bir düğmeye dokunmuş olmalı, yarı karanlık oda aynı kalsa da, ışığa yakın olan başında bir ayla oluştu. Görünüşü kutsal anneyi, özünü insanlığa adanmış azizeyi çağırıyordu.

Onun kimliği bütünüyle farklı. Anadolu'nun, her yanı kutsal makamlarla bezeli koyu Müslüman bir şehrinden kaçıp gelmiş. Oradan hiçbir iz taşımıyor artık.

Bir koltuk baldırına değdi. Oturdum. Buğday ve limon sarısıyla çağla yeşili çizgili, kirli bir koltuktuk. Alçacık, yumuşacık. Evdeki bir eşya öbürüne uymuyordu. Hollanda-Danimarka karışımı çiftle paylaştığı dört katlı koskoca evde para vererek aldıkları tek eşyanın bulunmadığını söylemişti tanıştıktan az sonra: "Kendimiz dahil, herkese başkalarının hakkı geçmiştir. Âriyet alıp vermedir yaşamın gerçeği. Tıpkı hayat gibi, sevi ve dostluk da ödünç alınır."

O bir şair. Urfalı, yoksul ve geleneksel şiddete yatkın bir ailenin ezilmiş kızı. Köprülerini atıp gelmiş buraya. Daha gelmeden, nereye ayak atarsa orayı yurt bilmeye kararlı...

Geldiğinde, insan olmanın anlamını bile bilmiyor!

"Merhaba! Ben Dilber. Adımı iyi algıladınız mı? Bu ad benim güzel olmam, satılırken iyi para getirmem ve kocamı güzel bir dişiye sahip olduğu hoşnutluğuyla tavlama için konmuş olmalı. İnsan olmanın başka, kadın olmanın başka değerlerle oluştuğuna inanan bir çevrede ve ailede yetiştim. İnsandan kastedilen o güçlü, yetkin, eşsiz... erkeklerimizdir!"

Dilber... Bayağı bir ad. İçinde güzelliği taşıyor ama, kolay

sahip olunacağı sezdirmesini de. Dünyanın başka dillerinde kadının dişiliğini vurgulayan adlar bu kadar çok konmuş mudur? Dilber'ler, Yosma'lar, Arzu'lar, Gözde'ler... Dilperest'ler, Şivenaz'lar, Nakş-ı Dil'ler gibi olsalar yanmayacağım.

Onunla adı arasında bağ belirgin aslında. Gövdesinin değil ama yüzünün göze çarpan özelliği dişilik. Saçları parlak asfalt kıvrımlarıyla omuzlarını aştıktan sonra dik kayalığın ayakuçlarında biriken köpüklü bir deniz. Bu kabarık denizin durduğu yerdeki kayalık ne yazık ki, gösterişsiz. Dilber'in göğsüne küçük bile demez. El değmemişliğin uyarılmamış beklentisi de değil. Zavallı, içe çökük bir göğüs kafesi üstünde ne olsa, yenilecekti. Sömürmüş Anadolu'nun kaç bin yıllık memeleri: Kimi, yalnızca ekmekle beslenmiş çok büyük ve sarkık, kimi hiç yok... Tümü standart dışı. Dilber'inkiler göçük kafesin onarımı için üstüne konmuş iki takoz. Uzun kara eteğinin başladığı yerden sonra görünen, sezilen hiçbir organ ve hat yok. Giysileri, göçüp gitmiş bir iskeletin kalan parçaları üstüne asılmış perde sanki.

Yerdeki halı koyu mor. Neredeyse lacivert. Beş para verilmemiş bu haliya. Kimbilir hangi Brigitte ve Peter gizlice sokağa atmışlardı, kimselerin görmeyeceği bir zaman parçasında.

Odada –salonda desem daha doğru– insana yeterli gelen ve ürkütmeyen ışık olmadığından insanın içine hüznün doluyor. Geldim geledi ışığı özlüyorum. Bu ülkeye hem de kışın geldiğim için zaten rahatsızım. Bir de özellikle karartılmış bu Dilber dünyasında boğuldum, boğulacağım. Işık severim ben. Çok ve aykırı renkleri, onların birbirleriyle alışılmamış dostluğunu, düzensiz coşkularını isterim. Bunlar ışısız olmaz!

– Bunaldım Dilber.

Elini yana uzatıyor. Omuz başı hizasında bir noktaya dokununca –yine kendisinin– sağ yanından bir ışık topu kopuyor, üstüne dökülüyor. Saçlarının o yanı gümüşten ışıltılara kesti. Altıları yine karanlık, dalgalı, hırçın deniz. Kendisi aydınlandıkça, benim boğuntumun geçeceğini sanıyor.

– Sana üstünde çalıştığım son şiirimi okuyacağım.

– Oku bakalım.

Çok ilgili değilim. Sıradan bir şiir heveslisi. "İyi," diyeceğim bitirdiği zaman. "Duygulusun."

– Ben yalnız aşk şiirleri yazarım.

– Ne iyi. Boyunu aşmış çocukların varken aşk şiiri yazacak kadar güçlü duygular oluşturabiliyorsun.

– Başka hiçbir şey şiiri hak etmiyor bence.

Fazla iri laflar ediyorsun.

On sekiz yaşına geldiğinde, baba, ağabey, erkek kardeşlerle, ailenin diğer erkeklerinin baskılarından ve üvey anne oyunlarından bezmiş bir kızdır. Bir adres dergisine kötü İngilizcesiyle yazıyor: "Buradan kurtulmak istiyorum. Bana yardım elini uzatacak ilk kişinin koşulları neyse hepsini şimdiden kabul ediyorum. Kötü biri bile olsanız, en azından tercih hakkımı kullanmış ama yanılmış olacağım. Mektupları sıraya koymayacağım. Elime ilk ulaşan mektubun sahibini yeğleyeceğim..."

Bir süre sonra postadan üç mektup birden geliyor. Ağabeylerinden biri postacıyı izlemiştir. Bacısının adına gelen her mektubun aşk mektubu olduğuna, öyle değilse, onu baştan çıkarmak için aracı olacak kadının mesajı olacağına ve sonuçta hepsinin namuslarını ayaklar altına almak için oyunlar olduğuna yemin edebilir. Zarfları sallayarak eve giriyor, hepsini parçalayıp Dilber'i de bir güzel dövüyor. Kimse, niçin diye sormuyor.

Ağzı gözü patlatılmış olan Dilber, evin tüm bireylerinin güvenini de yitirmiştir. Birkaçı yüzüne tükürüyor hatta. Gece kalkıyor, sokağa saçılmış mektup ve zarf parçalarından bir adres edinebiliyor. Önünde açılan kapılar; kilitlendiği odanın, üvey annesinin altın elmas gibi hışırını sakladığı sandığın, onu İstanbul'a taşıyan otobüsün ve Yeşilköy'deki dış hatların kapılarıdır. Hollanda'daki bu, köy-kasaba karması yere gelebilmiştir sonunda.

"O günlerde Türkçeyi bile doğru dürüst konuşamıyorum. Defs kitaplarından ezberlediğim dil işime pek yaramıyor. Arkadaşlarım alay ettiği için az sözcüklü, kaba ve renksiz bir dille yetiniyorum."

Yitirmemesi gereken tek şeyin parça parça kâğıtları bitiştirerek edindiği adres olduğunun bilincinde. Kapıya dayanıyor. Kar-

şısındaki adam şaşkınlık içinde. Mektubu yazdığı iddia edilen karısı bir turla Malta adasına gitmiş. Genç bir kızı onun yokluğunda nasıl eve alsın?

Bu yanık buğday tenli, kıvrıkcık kömür saçlı, uzun kirpikli kız şimdikinden de zayıf. Yorgunluktan tir tir titriyor. Hem şaşkın, hem kararlı. Dilin yetersizliği bile engel olmuyor ona. Zorluklar anlaşmak istenince yeniliyor. Gelirken şuna inanmış: "Gâvurların dini imanı paradır." O yüzden hazırlıklı davranmış, takıları bozdurup paraya çevirmişti. Onları gösteriyor. Bu parayı saklamasını istiyor adamdan. Sonunda başarıyor bunu. Becerikliliği, çalışkanlığı ve kesin olarak başarma azmi, ailenin onu korumasını sağlıyor. Dil öğreniyor en önce. Utrecht Üniversitesi'nde felsefe eğitimi alıyor.

Doktorasını yaparken bir Türk gazeteciyle tanışıyor. Henüz yirmi dört yaşındadır Dilber. Gazeteci ise otuzlarında. Dilber ona hayran. Avrupa'da bir Türk gazeteci... Çevresinde her zaman çok güzel kızlar oluyor. Bütün kızların ardında koştuğu bir erkek... Kendisi öyle kuru, öyle kara saçlı, öyle deneyimsiz, öyle kırsal değerlerin baskısında ve görgüsüz ki. Bunlar utandırıyor ama, adama âşık olmasına engel olmuyor. Adamın Dilber'i sevmesi şart değil. Gerçekliğine inanmayacağı bir rüya olur bu.

Birlikte yaşamaya başlıyorlar. Çok mutlu Dilber. Bütün rüyaları gerçekleşmiş. Gazetecinin -gazeteci mi, meğer onu gazeteci kabullenen sadece kendisiymiş- Flemenkçesi yüz-yüz elli sözcüğü geçmiyor ya, Türkçesi de geçmiyor. İmlası yok. Dalgacı ve tembel. Paraya çok düşkün. Gâvurların dini imanı para, değerlendirmesi çok doğru değil. Acı biçimde öğreniyor Dilber: Dini imanı para olanlar asıl bizimkiler. En birincisi ise kocası.

Dilber üç dili, edebiyatı, sanatıyla biliyor. Çalışıyor, iyi para kazanıyor. Çocuklarını yetiştiriyor. Kocasını işsiz... Dilber'in iyimserliği daha bitmemiş: Onun gibi adamı kim olsa havada kapar!

Çocukların bakımı, yüksek lisans çalışmaları ve işi... Bir fener rüzgârda sallanır gibi sallanıyor: Hayata tutunmak isterken her an toprağa düşebilir. Yalnız, sorumlu, yardımsız ve azarlanan

biri, yeniden. "Kadın mısın sen? Kocana karşı da görevlerin olduğunu bilmiyor musun?"

Gövdesine ilişkin aşağılama: "İşe yarar tek şeyin bir deliğin olmasıydı. Ardarda çocuk kunnadin, onu da gevşettin!"

Yedi yıllık yalnızlığın ardından yuva kurmuştur Dilber. Yuva sağlam durmalıdır. Çocukları da mutlu ve sağlıklı yetişmelidir. Öyleyse yapabileceği ne varsa, son soluğuna da malolsa yapacaktır.

Çocuklar evde mama bekliyor. Ev temizlik bekliyor. Oyun-caklar bile temizlik ve düzen bekliyor. Evdeki işsiz koca aynı şeyleri istiyor, üstüne şefkat bekliyor, işsizliğine saygı gösteren, düştüğü depresyondan kurtulmasını sağlayacak eşini istiyor. Dilber'in ağlamak, yakınmak gibi aczi yok. Kocasının da tekme tokatla karısını evden atma gibi, Dilber gibilerin çok iyi bildikleri alışkanlığı var.

Hiçbir zaman doğru dürüst bir iş sahibi olmayacaktır kocası. Bütün karşı çıkışlarına aldırmayacak ve Dilber'i de bırakmayacaktır. Çocuklarını babasız bırakacak kadar sorumsuz olmadığını söyleyerek, karısının kazandığı parayla uygar bir erkek olarak yaşayacak, çevresine yeniden güzel kadınlar toplayacaktır. "Biri serseri ve belalı olan üç çocuğum var diye düşünmeye alıştırdım kendimi."

Dilber doktorasını sunuş günlerinde, çocuklarıyla ilgilensin diye Danimarkalı bir genç kız almıştır evine. Oda ve yemek verecek, bunun karşılığında çocukları yönünden rahat edecektir. Öyle sevgi dolu bir abla olur ki kıza, kız evin bireyleri arasına katılır.

Aradan geçen zamanda, kız kendisine bir erkek arkadaş bulur. Ailesinden kalan 19. yüzyıl yapısı bir kocaman evde yaşayan genç adam günün birinde gelir, Dilber'le tanışır.

Kız, Christiana ve erkek, August, Dilber'in çocuklarıyla ilgilenir ve çok severler. Onları gezmeye götürür, Dilber'in iş için çıkmak zorunda olduğu yolculuklar sırasında evlerine alırlar. Günün birinde August Dilber'e, "Gel de evdeki istediğin odaları kendin ve çocukların için seç," der. "Sen de, çocuklar da, biz de rahat edelim..."

Öneri Dilber'e sıcak gelir. Yaşamı boyunca bir taşla iki kuş vurmamıştır; ama bu kez... Hem belki bu yaşam biçimi kocasından kurtulmasını da sağlar mı?.. Kuşları yine vuramayacaktır Dilber. Mucizeye alışmadan daha, kocasını evin kapısında bulacaktır: "Benim odam hangisi?"

Çocukları büyüyor Dilber'in. Üniversite çağına yaklaşıyorlar.

Christiana ile August'un yıllar sonra çocukları oluyor. "Şimdi ben onlara özgürlük veriyorum. Biliyorlar ki, dünyanın öbür ucuna gitseler, çocuklarına iyi bakılacak. Ablası, ağabeyi, ciciannesi, hatta cicibabası bile var. Mutlu, rahat, güzel bir çocuk. Onu iyi yetiştiriyoruz."

Her şeyin düz çizgide görünmesi evin planına uymuyor. Bu büyük, karışık evde aynadaki yansıma gibi saydam görüntüler olmamalı. Merdiven dönemeçlerindeki kilitli kapılar, uzun boşluklar, her biri farklı, geniş odalar... Evin mimarı kanımca ya bir köstebek ya da bir termittir. İnsanların bin yıllarla öğrendikleri gereklilikleri değil, kendi içgüdüleriyle gerekli olduğunu bildiği şeyleri gerçekleştiren bir plana dayalı bu ev.

Dilber'le, uçsuz bucaksız görünen üçüncü kat salonundayız. Salon bütün katı kaplıyor olmalı bence. Küçük bir banyonun olduğunu biliyorum karanlıkları geçince. Koca kat, zayıf, gösterişsiz, karaşın kadına sunulmuş.

– Eskiden benim odam başkaydı. Günün birinde toplanıldı ve buranın bana verilmesi kararı çıktı.

– Niye?

– Çünkü ben bir şairim. Şairlerin en iyiye layık olduğuna inanan bir ailem var.

– Daha önce burası neydi?

– August'un çalışma odasıydı. Ayrıca bu odada amatör arkadaşlarıyla oda müziği yaparlardı. Hollanda'daki birkaç, komik de olsa yüksek dedikleri tepeden birindedir evimiz. Ağaçlarının toprağa değdiği yerler görünmeyen bir yüksekliğe çıkıyormuş gibi durur o yüzden. August konserlerden vazgeçip tezini de verince... Salonun benim olması kararlaştırıldı.

– Çok karanlık. Belki de o yüzden vermiş, sana kazık atmıştır.

– Hiç karanlık değildir. Ben ışığını kestim. Kuyunun şiirini yazıyorum. Kendimi öyle bir ortamda duymam gerekiyor. Işıkları senin için yakıyorum. Şiirimi karanlıktan duyabiliyorum ancak...

Gülüveriyor:

– Beni ve bu evde yaşayanları biraz kaçık sayıyorsun sen.

Öyle sayıyorum. Doğruya doğru. Gerçek bir şair mi? Duyarlılığı bu odayı hak edecek, koskoca bir mekânı siyaha çevirecek kadar gerçek mi?

– Aşığım, diyor. Bir Fransız tiyatro oyuncusunu seviyorum.

– Bugün konuşmasını çevirdiğin genci mi?

En az on yaş büyük o oyuncudan. Fransız öyle genç, hayaller içinde, dokunsan kırılacak bir Çin porseleni ki... Cinselliği düşünülüyor. Belki biraz Jülyet... Romeo değil. Koca bir sarayın balkonuna çıkamaz. Onun için çıkılır.

Duraksamamı hemen algılıyor:

– Aşkın yaşla ne ilgisi var?

Ne ilgisi var? Aşk bir duygular kovanı değil mi? Kime yönelik aklı vurulamaz. Bir şeyin diğerine eşit olması için gerekli koşullar var da, aşk da bunlardan biri mi?

Aşkı toplumsal yerimizden, yaşımızdan, çevre koşullarından, insan alışkanlıklarından ve ayrı cins olmaktan kurtarıyoruz. Bunların hepsi önemsiz. O gencecik oyuncu önemli olan. Onun duyguları bile önemsiz. Değil mi ki, bu odada onun için şiirler oluşuyor. Onun varlığı, dünyayı başka türlü algılamaya dönüşüyor. O bir başlangıç noktası. Birikmiş; akmak isteyen, güzellikler, sevinçler yaratacak bir başlangıç noktası.

Biz, aşkın bir biçimde sona ermesini isteriz. Her ırmağın denize vardığını bildiğimiz için. Neden yeraltı suyuna dönüşeni önemsemeyiz sanki? İlla denize varacak. Yoksa hayıflanacağız, yahut kıskanacağız, yahut sevene acıyacağız. Başka kurgu kurulmadı seviye dair. Kendimiz özgün kurgulama yapamıyoruz. Ama Dilber başarıyor bunu.

– Peki ondan ne bekliyorsun?

– Kocam, onun yüzünden beni dövmeye kalkıştı, biliyor musun? Cevabını da aldı. O da senin gibi bakıyor. Ne de olsa aynı ülkenin insanlarıyız. Ben aşka hiçbir kalıba girmediği için saygı duyuyorum. Yazmasam da kalıba girmeyeceğini biliyorum. Şiir de bir kalıptır. Biçimsel koşulları çok az dikkate alsam da, anlata-mamış, not düşmemiş olmamak için yazıyorum bu şiirleri. Yoksa yaşamak ve algılamak bana yetiyor. Diyorum ki, nasılsa yüreğin kabarışını –bak işte bu sözcükleri, duyguların donmuş kalıplarını sevmiyorum– sözcüklerle anlayabiliyorum. O zaman bunu yazıya dökmem, yani bir kez daha sembollere dönüştürmem onun içten-liğini yok etmez.

Bu sözleri, on sekiz yaşındayken, iki yüz sözcükten çoğunu bilmeyen, duygularını en çok ağlayarak, beddua ederek dillendirebilen biri söylüyor. Dilber adı, taşıdığı olumsuzluk içeren düşük düzeyli anlamını bırakmalı artık.

Ey çekingen aşk... diye başladı.

Sesinde Anadolu'nun toprak testilerinin pes, soluk, iddiasız ılıklığı yankılandı.

– Yoksa Fransızca, yahut Flemenkçe, yahut İngilizce bir şiirimi mi yeğlersin?

Apaçık övünüyor. Ben de onunla övünüyorum. Ne yazmış olursa olsun. O sağ elinin altındaki kâğıtları karıştırıyor. Işık onların üstüne belli belirsiz dökülüyor. Hep başına ve onun üstündeki aylaya baktığımdan, alçak masayı ve kâğıtları şimdi görüyorum. İnce kolu sert ve etsiz. Şiiri, işaret parmağıyla arıyor.

Almanca okuyor ve düz anlatımla Türkçe'ye çeviriyor:

Çok derinlerde bir suyun olduğunu biliyor... Düşler kadar derinlerde... Elindeki ipi ansızın bırakıyor... Kova yankılı seslerle aşağı iniyor... Zamanı o kadar uzatıyor ki, o kadar... Zaman unutuyor... Uzakta, ıpıssız bir derinlikte sevgiliyle karşılaşacağını umuyor... Birden suyun yüzeyinde bir şapırtı... İlkbaharda, çiğdemin taç yaprağının toprağın üstüne çıkışının sesine benziyor... Tan vaktinde gül goncasının bütün evreni çatırdatarak rengini doğurmasına da... Zaten hayatın sesi onun öpücükleridir...

Şiirin bittiğini sesinden anlıyorum. Anladığım tek şey de bu zaten. Her şey Franklardan kalma bu evde. Belki şiir de onlara uygundur. Bana karışık geliyor. Şiirin anlamını bilmesem ne eksilirdi?

– Kuyularımızı aslında biz yaratırız. Bu yalnızca şiir değil, benim gerçeğim.

Upuzun bir sessizliğin içine düşüyoruz. Dilber birdenbire ışığı kapatıyor.

Kolu ışıksızlıkta kayboluyor. Başındaki, değerbilir toplumların sanatçılarına sundukları ayla da.

– Haydi sen yat artık. Odana götüreyim.

Şiirine dair hiçbir şey sormuyor. Ne diyeceğimi bilemeyeceğimi fark ettiğini düşünüyorum.

Nasıl gidiyoruz? Daha doğru soru: Bu evde merdivenler nasıl bulunuyor? Ariadne bana bir yumak verecek mi labirentimden çıkmak için? Ben mimar Leandros olmadığımı göre bir daha gün ışığını bulabilecek miyim?

Dört basamak çıkıyoruz. Bir kapıyı açıp, upuzun, tren vagonu kadar uzun bir küvet yerleştirilmiş olan banyodan geçip öbür kapısından sofaya ulaşıyoruz. Sağ yanda beş ayak merdiven. Tavan hâlâ çok yüksek. Acaba ara katlardan birinde mi yatacağım? Bu evden çıkmayı nasıl başarıyor insanlar?

Oyuncaklar topladık, birkaç tane. Ovulmaktan pırıl pırıl bir sarıya dönmüş aralıktan geçip solumuzdan başlayan dönen bir merdiveni tırmanıyoruz. Dilber gülerek fısıldıyor:

– Seni kolay yerden götürüyorum odana.

Bir sahanlık daha. Her yan kitaplar, dosyalarla dolu. Onların düzeni, şaşırtmaca vermek için sağlanmış olmalı. Yerde sürünen çamaşırlar, örtüler, terlikler, tepsiler, bardaklar, tabaklar durduruyor bizi. Dilber toplamak yerine onlara basmadan geçmeye çalışıyor. Bu dağınıklık onu rahatsız etmiyor demek. Evin sahiplerini de rahatsız etmiyor. Öyleyse bunca yıl büyük aile olarak yaşayabilmelerinin gizemi çözülmüş demektir.

Evde ne çocuk sesi var, ne insan gördüm...

Çatının iyice eğimlendiği bir odaya varıyoruz. Yer yatağı hazır. Örtüler de, oda da, portakal çiçeği kokuyor. Yetiştirdim coğrafyanın kokusunu getiriyor bu koku. Battaniyem kocaman bir ayı postu. Binbir türlü güzellikleriyle 19. yüzyıl bebekleri koleksiyonu sergileniyor.

– Bu, Christiana'nın koleksiyonu. Çocuk kırıp dökmesin diye müzemiz kapalı durur. Ama sana bu bebeklerin bulunduğu odayı vermek hepimize iyi bir fikir olarak göründü.

– Onlar burada mı, niye hiç görmedim?

– Çevirmen aracılığıyla insan tanımak istemiyorlar.

Onları tanımak benim de umurumda değil!

Bir yarasa uçup, göremediğim bir delikte yitiyor. Bu odada nasıl kalırım?

Dilber için yarasanın hiç önemi yok ki, aldırıyor. Başucumdaki suyu, meyve tabağını, dergileri kontrol ediyor, iyi geceler dileyerek çıkıyor.

Aklımın yarısından çoğu yarasaya takılı. İçimde titreşip duran tedirginlik... Ayı postunun üstüne uzanıyorum. Tam karşımda Dante'nin portresi. Engizisyoncu efendilerinin kızıl giysisi ve başlığı sırtında. İri burnu, koyu esmerliği ve çingene gövdesiyle gözlerini üstüme dikmiş. Hayat yolunun tam ortasında yolunu kaybeden ve karanlık bir ormana düşen Dante... Niye karşımda o var? Bebekler neşe verir, aşırıya götürür insanı. Uyarı mı Dante? Yaşam aslında ağır bir sorumluluk mu?.. Abartılı, yapay bebek güzelliklerine karşı, çirkin bir gerçekliğin yüzü mü? Bu ev ve yakınındaki orman irkiltiyor insanı. Öte yandan büyü, duygulu, yardımlaşmalı, eski ve güzel, karışık ve düzensiz evdeki sürüp giden dostluk... Her şey birbirine karışıyor. Hayatın içindekiler de öyle değil mi? Öylece, varlık sürebilmek için gerekli ortamı oluşturuyor. Dante gibi şairler yaşamı ölümle karşılaştırarak soyutluyor. Bu evdekilerin istedikleri de bu: Yaşamı kurallardan ve sınırlarından soyutlamak. Dilber bunu yapıyor. August ve karısı da. Evin, geleneksel yaşama açılan tek kapısı Dilber'in serseri, sorumsuz, tufeyli kocası. Ona bakıyorlar. Yaşamın anlamı üstünde daha çok düşünüyorlar. Önemli olan mutlu olmak değil, yaşamı

anlamalı kılmaktır. Dilber bunu başarmış. Mutsuz bile olsa, bunun o kadar önemi yok!

Sabaha kadar gözümü kırpıyorum. Hayat yolunun ortasında, karanlık bir ormanda yolumu kaybetmiş gibiyim. Saydam bir gökyüzü vardı üstümde. Sesler dolduruyordu çevremi: Gıcırdayan tahta, damlayan su, çıtırdayan tavan, kanat vuran yarasa, koşan fare, hırıldayan köpek, uğuldayan rüzgâr!

Sabah çok ağır ve geç geliyor burada. Yüreğim, hırpalanarak aştığı geceden sonra sahili buluyor. Gökyüzü saydam en sonunda. Her yan sütbeyaz. Toprak bir süre dümdüz uzandıktan sonra aşağı iniyor. Ağaçlar orada başlıyor. Düş kuruyor, su şırıltısı ekliyorum bu görüntüye. Suyun kıyıları sık bir örtü gibi yaban naneleriyle kaplı olmalı. Kendimi onların dibine atmalıyım. Nane çiçeklerinin dizili olduğu incecik mor salkımların gökyüzünü yukarı kaldırdığına yemin edebilirim. Yeryüzündeki bütün dikine yükselen şeyler, gökyüzünü yukarıda tutmak için var olmuşlardır.

Kendime dönüyorum: Buraya bir seviyi bitirip gelmişim. Günlerden beri düşünmemeye, hatırlamamaya çalıştığım bir seviyi. İşte, artık hesaplaşmaya başlıyorum. Aşkın yoğunluğu, kaba ve hoyrat yapıyor insanı. Yaşamdan birlikte tat almak için yola çıkıyordun. Kıskançlıklar, değer farklılıkları yüzünden yaşamın geçiciliği hızlanıyordu. Dilber'e özeniyorum. Sevişmenin hoyratlığını, dünyamızın bin yıllardan beri gizini bulamadığı, uygarlığın da pek işe yaramadığı bu yaşamsal gücü, mutlak güzelliğe ve kendi bireysel yeğlemesine dönüştürebiliyor o. Şiiriyle yol gösteriyor... Anlayan kim? Anlayanların çok az olmasının önemi var mı? Hiçle çok az arasındaki farkın baş döndürücü büyüklüğünü imgelemimize sığdıramayız bile.

Buralar irikiyim ağaçlı kuzey toprakları. Burada ağaçlar hızlı büyür. Karanlık yeşillerinin yoğunluğu güneşi bile biraz puslandırır. Ruhumdaki hoşnutsuzluk o pustan. Yoksa bulduğum insan gerçeği, sevgiye bakış, ayaklarımın yere basmasını sağlıyor.

Kapım tırmalanıyor... Dilber, radyo getirmiş.

– Sağol, saat kaç? Benim saatim durmuş mu yoksa?

– Saat dokuzu birkaç dakika geçiyor. Uyumadım daha. Ge-

celeri uyuyamam. Çocukluğum karanlıkta ve dayakla geçtiği için, ışık gelmeden kendimi uykuya bırakamıyorum.

Sabah ışıklarında başında ayla yok. Çok deli siyahlar.

Almanca okumaya başlıyor, sonra çeviriyor:

Beni uçuran iki güvercine dokunuyorum... Arı duygularla... Beslendiğin kana yakın...

– Çok dişil bir başlangıç değil mi? O Fransız için olamaz.

– O Fransız için. Evet... Bizler doğuluyuz. Doğunun incelikleri fazla kıvrımlıdır. Sevide yüklenilen kimliğin önemi var mı? Kıvrıcık çizgilerdir onlar, labirentlerinde yitmek bize çekici gelir. Hepimiz süt bezlerinin karmaşıklığını biliyoruz. Ama ben şiirle kaplayıcı tenin çağrıştırdığı ayrı bir dünyayı vurgulamak istiyorum. Ayrıca memeyi niye yalnızca kadın memesi olarak algıladın? Sözlerim başka bir cinsinkini anlatmama izin veriyor.

Şiirinin gizli erotikliğini kavradım.

– Evet veriyor, diyorum. Uykusuzluğum yüzünden algılama yetim körelmişti belki.

Çapkınca gülüyor. Gözleri kısılıyor, ağzı çarpılıyor:

– Genç bir meme... Bütün yolları taze ve hastalıksız...

Evin çevresini saran ağaçlara, kaynağı belirsizmiş gibi yarı sisli beyaz havayı yırtmadan ışık vurdu. Gecenin nemi suya dönüşüyor, evin arduvaz kaplı dış yüzeyine yapışlıyordu. Acemi bir çocuk eli elişinden damlacıklar kesip de yapıştırıyormuş gibi görünüyordu.

Radyodaki Bach'ın Fransız Suiti bitene kadar doğa da ev de, her yerdeki doğa ve ev görünümüne kavuştu. Biraz sonra bu küçük köy-kasabadan ayrılacağım.

Çantamı hazırlıyorum. Yatak takımlarını çıkarıyorum. Odayı kendimce düzenleyip çıkıyorum.

Yarım kat aşağıda, tam karşımda bir kapı. Açar açmaz içine tıklımış giysiler ayaklarıma yığılıyor. Bakımsız, pis ve buruşuklar. Dolapmış. İçinden yayılan küf kokusu genzime doluyor, boğulacak gibiyim.

Daha sonra açtığım kapı Christiana ile August'un odalarının. Onları ilk kez görüyorum. Oysa bu evde on üç saatim geçmiş.

Özür dileyip çekilmek istiyorum. Onlar çırılçıplaklıklarına aldır-
madan ayakucundan geçmemi, karşı kapıdan çıkmamı ve iki kat
aşağı inmemi söylüyorlar. Can havliyle nasıl da anlıyorum!

Kapının ardındaki aralıkta müthiş bir güneş var. Bu eve öz-
gü bir güneş olmalı. Göz kamaştırıyor. Merdivenler sapsarı tahta-
ların üstüne dağılmış tertemiz bebek oyuncakları ve tuzaklarla pı-
rıl pırıl parlıyor.

Dikkatle indim, indim, indim...

Ne önemi var kurallara bağlanarak yaşamının, diye düşünü-
yorum. Her şey pisken, her gün çok daha fazla pislenirken te-
mizlik yapmanın? Kirletici deterjanla temizlediğini sandığın ça-
maşırın temizliği ne kadar gerçek? Kirli toprakta yetiştirdiğimiz
sebzeleri kirli sularla yıkayınca temiz mi oluyor? Kötü yürekle,
kendimize yontarak, vicdanlarımızı unutarak yaptığımız eleştiriler
hangi iyi insanı ortaya çıkarıyor? Kim saf bir yürekten söz edebi-
lir bu dünyada? Şiiri yazılmaya değer tek şey aşktır, evet!

Güç, yaşama anlam katmakta. Dilber, soyunun yaşadığı top-
raklarda kalsaydı, anlamın ne olduğunu bile bilmeyecekti. Oysa
acı yahut tatlı, mutlu yahut mutsuz, yaşamın şiirini dillendiriyor!

Ağustos 1996
Oran/ANKARA

BÖLÜM: 2
KADINLAR VE KUYULAR

PIÇ

Babam akşam eve geldiğinde, soluk soluğa ve birbirimizin sözünü keserek haberi yetiştirdik:

– Zühre Abla'yı bugün polisler götürdü.

Olup biteni pek anlamamıştık aslında. İşin içinde bir gönül hikâyesi, bir yasadışılık, bir umutsuzluk, kaba davranış ve öfke olduğu, sokakta oturanlar arasında rüzgârlı çemberler halinde birkaç kez dönen haberlerden anlaşılmıştı ya, yine de olan bitenin bir öncesi olmalıydı. Bunu tam olarak bilemezdik.

Annemle babam odalarına kapanıp gizli gizli konuşurlar.

Yemeğe oturmadan önce, düşünceli görünen babam birden divandan kalktı, annemin karşı çıkmasına aldırmayarak onu zorladı. Yan komşumuz olan Harun Ağaların evine, geçmiş olsun demeye gittiler. İçeri alınmamışlar, kapıdan döndüler.

Sofrada, yemeğe başlamadan önce, Yunus'tan olduğunu söylediği bir beyit okudu babam:

*Gökteki Harut Marut aşk için indi yere
Zühre yüzün göricek unuttular râhmanı*

Annem;

– Sen de her şeyi alaya alırsın, diye terslendi.

– Ama doğrusu bu, göreceksin...

Babam her zamanki gibi bilgiçti.

O akşam okuduğu beyitteki iki adı yanlış algılamıştım. Komşu evdeki iki erkekten, Harun Ağa ile Mahmut'tan söz ettiğini sandım. Gerçeğin ve yapılan yakıştırmının hikâyesini yıllar sonra öğrendim. Yunus Emre'nin onlardan söz etmesi daha başında ba-

na tuhaf gelmişti zaten. Yıllar sonra, Yunus'un sözünü ettiğinin de babamın andığı adların da farklı olduğunu anladım:

*Gökteki Harut Marut aşk için indi yere
Zühre yüzün göricek unuttular râhmanı*

Bu bir alay mıydı?

*
* *

Harun Ağa ile karısı Azize Kadın, bir bıçakçı dükkânını birlikte işletiyorlardı. Çocukları, hatta yakın akrabaları olmadığı için, dükkânı emanet edecekleri güvenilir kişi bulma umutlarını yitirmişlerdi.

Hayatları çok uzun zamandan beri değişmeden sürüyordu. Sonra sonra Azize Kadın ev külfetiyle yorulduğundan yakınmaya başladı. Yorgun argın geldiklerinde evleri rahatlık vermiyordu. Her şey aksiyordu.

Azize Kadın, köylerinden yoksul bir kız getirtme, ev işlerini ona devretme fikrini Harun Ağa'ya onaylattı.

Bir akşam üzeri, kapılarında kendilerini bekleyen parlak kara gözlü ufarak bir kızla, onun dayısı olduğunu söyleyen köylüyü içeri buyur ettiler. Dayı, karısının da kendisinin de verem olduğunu, doktorların, anasıyla babası ayrıldıktan sonra ikisinin de istemediği yeğeni evden uzaklaştırmasının doğru olacağını söylediklerini anlattı. Yoksa kızıdan vazgeçmezdi.

Evet, sağır ve dilsizdi kız. Ama iyi huyluydu, çalışkandı. Kendisi kız için düşünülen parayı istemiyordu. Yalnızca, böyle yoksul kılıkla, düşkün görünümle getirdiği için utanıyordu. Kızın üstüne başına hemen bir şeyler yapılmalı, sonrasını da düşünmeliydiler. Tabii bu, onların sütüne kalmıştı. Eti de kemiği de onların olacaktı. Günahına girmesinler, sahipsiz sanmasınlar...

Daha sonra görüşürlerdi.

Görüşülmedi. Kızın kaydı kuydu yoktu. Yalnızca adının Zühre olduğunu biliyorlardı. Zühre... Gökyüzüne çakılı duran o parlak yıldız.

Kız neşeli bir çocuktu. Şarkı, türkü söyleyenlerin karşısına

geçer, onların ağız hareketlerini öğrenirdi. Korktuğunda bile sesini çıkarmazdı. Doğal bir ses bile. Sessiz bir görüntü ve sonsuz bir emek olarak karı-kocanın hayatına girdi.

Zühre uzun zaman, evin bahçesini geçip sokak kapısını aralamadı bile. Ayaklarına büyük gelen lastik bantlı, yüksek kaba takunyaların tahtası eriyip incecik hale gelene kadar ayağından çıkmazdı. Ayakları da sudan. Sürekli olarak temizlik yapıyordu. Odalar, bahçe, avlu... Her yan pırıl pırıl parlıyor, ıslaklık ikide bir dört bir yanı kaplıyor ve evin dört köşesi nem kokuyordu.

Tavuk yemledi, kuyudan su çekti. Bulaşık yıkadı. Kül eleyip biriktirdi. Bahçeyi kendi beğenisine göre başka türlü düzenledi. Sebze yetiştirdi, çiçek dikti. Fuller yetiştirdi gaz tenekelerinde. Onları merdiven basamaklarına dizdi. Güvercin gübresi topladı, kullanmaya hazır hale getirmek için; bekletmekse bekletmek, sıra yapmaksa sıra yapmak... Bahçe bol yeşile ve sıcak güneş ülkesinin armağanı binbir renge boyandı. Su şırıltısını, kuş ötüşünü, böcek vızıltısını duymasa da, güzelliğin sesini duyduğu apaçıktı.

Bol hava kabarcıklı oldukları için Antakya işi yeşil bardaklar kırılmasın diye, her kullanmadan önce onları usulünce ısıtmayı, içinde kaşık bekletmeyi, evde bulunduğu benzemez şeyleri karıştırarak çorbalar pişirmeyi, karışmaz tahılı, karışmaz yeşilliği karman çorman ama lezzetli yemeklere dönüştürmeyi becerdi. Daha sonra kurabiyeler, kâhkelerle, evi sürprizli ikramlarla doldurmayı bildi.

Yaptığı onca şeye karşı beklediği bir ödül yoktu. Hayat böyleydi. Gülümseme almadı, saç okşanmadı, bir teneke tokaya sahip olmadı. Karı-koca kızın duymadığı homurtularla yemeklerini yiyor, kahvelerini yahut çaylarını içip odalarına çekiliyorlardı.

Zühre, boş zamanı olduğunda sağdan soldan, yastık kıyısından, parça bohçasından bulunduğu parça parça ipliklerle, kumaş artıklarıyla güzel şeyler oluşturunca Azize Kadın aklını başına devşirdi.

Bu, hizmetçi olacak kız değildi. Şu yaşında elinden çıkanlar sanki insan yapısı değil. Bir peri geliyor, kızın elini tutup, envai

güzelliği yaratması için dokumaların, iplerin üstünden geçiriyor sanki. Yaptıkları parlak, neşe saçan, gönle ferahlık dolduran şeylerdi.

Karı-koca başbaşa verdiler. Bu kız için hayatlarını değiştirmenin akıllıca olacağı sonucuna vardılar. Azize Kadın, kocasına dükkânda yardım etmekten vazgeçti. Zühre'nin elleri kumaşların üstüne ipliklerle şarkılar yazacaksa, gönül sevinci, neşe ve esenlik dağıtacaksa, bu ellere kapı açılmalı, onların değeri bilinmeliydi.

*
*

Ey mah, sen Zühre-i Zehra değil misin?

*
*

Azize Kadın bütün işleri yüklendi.

Zühre'nin kendisi değil ama elleri çok özen ve saygı görmeye başladı. Bu eller bir sultanın elleri kadar önemseniyordu. Şifalı kabuklar, kökler, yapraklar ve dikenlerle yapılan, Amanos dağlarının belli insanlarca bilinen üç bin yıllık merhemleri bu ellerin ayasını, dışını, parmak ve bileklerini ovma için karıldı. Sonra pamuklara sarıldı eller. Zaman içinde bir hastalık olmasın, eklemler sertleşmesin diye, yıkanmamış kuzu postlarıyla kollar korundu. Haftada bir gün, sızma firik zeytinyağı içinde tutuldu eller. Beyazlaşıyor, yumuşuyor, damarlar iyice içeri çekiliyor, parmak uçları onca çalışmaya rağmen yumuşacık kalıyordu. Zühre'nin parmakları arasında incecik ipek telleri bile bir gün tarazlanmadı, takılmadı. Günbegün incelen, zorlaşan nakışlar kumaş üstüne döküldüğünde, daha doğrusu cennet bahçeleri gibi açıldığında akıllara durgunluk verirdi. Zühre motif gereksinmiyordu. Yüreğinin doğurduğu güzellikler değişip çeşitlenerek her ipek parçasına ayrı güzellikler serpiyordu. Kuşlar, çiçekler, kelebekler, arılar, şafak renkleri, deniz dalgası, dağ rüzgârı, insansız toprakların hüznü... Akla gelen gelmeyen, olmaz denilen ne varsa, onun parmaklarından kumaşlara ağıyordu. Bir harman yeri, dört yanı çevrili umman, bir gül tarlası yaratıyordu her bir işinde. Asıl hoşlandığıysa, gökyüzündeki yıldızları devşirmektir. Gökyüzü ya-

ratırken, elleri uçuyordu. Hep ortada bir yıldız vardı. Çakılı yıldız. Onun tutkusunu görenler, anlattılar, saydılar adlarını. Dediler ki, Zühre'dir, gölge verir güneş ve aydan sonra. İstersen, adına Çoban Yıldızı de. İstersen Çolpan, yahut Kervankıran, dahası Venüs, eski adıyla Sâd-ı Asgar. Demirkazık diyen de o yıldızı anar. Polaris diyen de onu kasteder. Bu bilgileri başını sallayarak dinledi Zühre. Başını salladı, hoşnutluğunu belli etti. Ancak hiçbir adı öğrenemedi. Nasıl ki kendi adını da bilmiyordu.

Azize Kadın günlük işleri bitirdikten sonra kızın yanına geliyor, onun dudaklarında okuduğu yaşama sevincini gözlüyordu. Belki sevgi göstermiyordu hâlâ ama suratını da asmıyor, kızı yalnız bırakmıyordu. Zühre sürekli olarak hayatın güzelliğine duyulan inancı, dinginliği ve barışıklığı, silinmeyen gülümsemesi ve parmaklarının koşturmasıyla yeniden, yeniden yaratıyordu.

Daha kızın marifeti sokağa ve müşterilere gösterilmemişti.

Zamanıdır diye karar verdiğinde, bir Hıdırellez gecesi, kızın işlerini sokak kapısının boyasız tahtasına zıt düşün diye, kapının ardındaki çanın zincirinden başlayarak, avluda gerili çamaşır iplerine serdi. Kalanını evin içine yaydı. Bu dilek gününde ev bağıarak şarkı söylüyor gibi neşelendi. Düşün değilse de dernek var sanılır. Pencerelelere, kapılara perdeler gerildi. Minderler, sedir örtüleri, çarşafklar, raf örtüleri, karyola etekleri, yorgan yüzleri... İşlenebilir ne varsa hepsi işliydi. Bu yağmuru bol, toprağı biter şehrin insanları insan emeğinin nerelere kadar yayılacağını görsündü. Yeniliğin hep beklenmeyenlerden geldiğini de öğrensin!

Zühre için daha işlenmemiş güzellikler vardı: Deniz kabukları, güneş vurmuş kum taneleri, sazlar, göçmen kuşlar ve su canlılarıydı bunlar. Bu sırada şehrin kadınları tilili çekerek, inanılmaz bir renk ustasının doğduğunu duymayanlara muştuladılar.

O günden sonra, sokak kapısının çanı sürekli duyulmaya başlandı. Kapı açıldı kapandı, açıldı kapandı. Gelenler, hayatın ve düşlerin olanca çekiciliğiyle kendilerine bakmalarını özleyen kadınlardı. Kumaşa, ipliğe, desene dönüşen beklentileri, aslında bunlardan hiç anlamayan erkekler için yazdırılmış muskalar olacak sanıyorlardı. Zaten kız çeyizi çok kez kullanılmayan ama gü-

zellikleri ve çağrıştırdıkları doyumlar yüzünden vazgeçilmeyen büyüden başka bir anlam taşımazdı.

Zühre kendisinden istenen o güzellik ve büyü muskalarını yazdı. Merdiven altında oturuyor, kadınların kızların ağzından dökülenleri, onları taklit ediyormuş gibi kendi dudak hareketleriyle yineleyerek aklına yazıyordu. Her gün yeniden ihtiyarlayan bir güneşin son aydınlıklarının karşısındaydı odası ve merdiven altıyla, öğleden sonra odasında oturduğu sırada o büyümekteydi.

Sessiz ve değişmez yaşamı, çeyizini işlediği kızlardan birinin kına gecesine davet edildiğinde yeni bir kimlik kazandı. Değişti yaşam. Daha sonra her şenliğe davet edilen konuk oldu. Sıradan konuk değildi. Kadınların hepsi, Zühre'nin kumaşlara aktardığı güzelliklere bir gün gereksinme duyacaklarını biliyor, onun gönlünü hoş etmek yarışına giriyorlardı. Kına gecesini, lohusa takımı, sünnet takımı, yeni kuşaklara sunulacak sevinç günleri ve adakları izleyecekti.

Şair Bâki, kimbilir nice zaman önce şöyle demişti:

*Bezm-i felekte urmuş idi Zühre sâza çeng
Aş-ü safada hürrem-ü handan-ü şâdman*

Parlak gözlü, sessiz konuk bir gün, laf olsun diye kolundan çekilerek oyuna kaldırıldı. Bir süre, hareketsiz durdu. Gözlerini oyuna çağıran kadının temposunu yakalamak için kollarına ve bedenine dikti... Müziği adeta özümsemi. Öz varlığının birikmiş coşkusuna kendisini bıraktı. O gün bayılıncaya kadar oynadı. Müziğin bittiğini fark etmedi, çünkü artık hiç kimseye bakmayacak kadar kendinden geçmişti. Törensel işlerin varlığından ise habersizdi. Bayıldı, oturttular. Herkes kahkahalarla alkışladı, o da alkışladı. Yaşamak çok güzel ve keyifliydi. Artık, tempo, uyum, güzellik... Bunları düşünmüyordu. Karşısında gördüğü insanların gülen yüzleri, onlar için güzel nakışlar işlediğinde gösterdikleri beğeniden daha belirgindi. Aradaki farkı anlayamıyordu. Güzelliğin neşesi ile alay ediyor olmanın kindar hoşnutluğu... Bunu öğrenemeyecekti. Zühre'nin tempoyu yakalayamaması, beden hareketlerinin kıvraklaşıp ustalaşmaması, taklide yeltendiği kıvrılıp

bükülmelerin sertliği, gerçekten gülünçtü. Horlamanın neşesini sağlıyordu. Baştan çıkaran insanın kötü yanını kopyalayan bir kopya kâğıdı.

Büyümüş ama basık burnu yüzünün ortasında eski büyüklüğünde kalmıştı. Saçları seyrekli. Kimse onu güzel bulmazdı. O sıcak parlak gözlerine, yumuşak bakışlar oluşturan gölgeli kirpiklerine karşın. Ellerinin eşsiz güzelliği hangi eli alıp, yanı başında korunacak bir güvercin gibi tutmasına yetebilirdi?

Sıra gönlüne gelince... Uçmayı yeni öğrenmiş bir kuş gibi istekliydi. Nişan, düğün cemiyetlerinin ortasında, içinde gizli duran duygunun birden dikildiğini algıladı. O zaman neşeden uçardı. Düşler görürdü: Bir oğlan anası kendisini beğenecekti ve günün birinde böyle bir toplantının ortasındaki asıl kız kendisi olacaktı. Çeyizinin güzelliği ve zenginliği her rekabetin dışındaydı. Herkes bunu konuşuyor olmalıydı. Hayatı paylaşmak için başka şeylerin gerekli olduğu hakkında fikri yoktu. Başka kızların ve onların annelerinin de fikirleri yoktu. Boyuna çiçekler, dallar işleniyordu. İpekler, opaller, atlaslar, sireler, krepler, patiskalar, yerli dokumalar kesilip, taşınıp elden ele, sandıktan sandığa yığılıyor, bohçalanıyor, hayatın getirdikleriyle karşılaşılınca anlamsız yükler olarak unutuluyor ve hayat tatsızca geçip giderken beklentiler gibi saklanıyordu her şey.

Haftada bir gün mutlak dinlenmeyi gerektiren el bakımları ile, diğer günler, dünyanın merkezi sandığı renklerin ortasında, sürekli çalışarak geçiyordu. Gündüz merdiven altında, sonra odasında, ertesi gün yine öyle, sonra yine... Yedinci gün, Azize Kadın'a uzattığı iki el vardı. İki çocuğuymuş gibi, müjde kuşları yahut... İnci renkli derisinin parladığı iki küçük elin uçlarında inci parmaklar... Bekledikleri dinlenmeyi ve şefkati yaşlı kadının avuçlarında buluyorlardı. Azize Kadın'ın yumuşak tutuşu, özenli bakımı Zühre'ye sevgi gibi geliyordu. Bunun gerçeklik ölçüsünü belki Azize Kadın da bilmiyordu.

Mahmut, elinde tahta bavulu, bavulun içinde çizgili kaba

bezden dikilmiş bir takım yeni çamaşırı, aynası, sigara tabakası, bir torba dolusu kurutulmuş erik, dut ve pestille gazete kâğıtlarına konmuş bir dolu şifalı otla geldi. Sazını bir iple bağlamış, silah gibi sırtına asmıştı. Giysisi dökülüyordu. Pantolonu kısalmış, ceket tersyüz edilmişti. Yeleğin başka takıma ait olduğu pek belliydi. Harun Ağa'nın köylüsüydü. Gelişi, iki kişinin gözlerini parlatı. Bunlardan ilki Harun Ağa'ydı. Delikanlıyı askerliğini bitirdikten sonra yanında alıkoyabileceğini ve sanatını öğrettikten sonra dükkânı emanet edeceğini umdu. Öbürü Zühre'ydi. İlk gördüğü anda, onu genç erkek görünümünde bir bebek olarak kabullendi. Sahiplenmek istedi.

Mahmut izinli çıktığında bu uzak akraba evine gelecekti.

Cumartesi ve pazarlar beklenen günler oldu böylece. Eskiden günün anlamı yoktu.

Hayat, Mahmut'u eve sokarak bir zikzak çizmiş, ondan öncesinde beklenti varsa bile, şimdi onları görünmez bir yerlerde bırakıp, yeniden başka amaçla akmaya koyulmuştu. Önce, seyrek saçlarına renk vermeyen soluk renkli yazmalar gitti Zühre'nin başından. Ardından saçlarını kille yıkamak istemediğini anlattı Azize Kadın'a. Çarşı sabunu istiyordu. Güzel koku istiyordu. Azize Kadın, koku satıcısını eve getirdi. Gümüş rengi metal şişelerdeki kokular koklandı. Zühre, içine esans katılmış şebboy kokusu yaymaya başladı.

Azize Kadın, ilk günden Zühre'nin gürültülü sevdasına destek oldu. Delikanlıyı, merdiven altındaki odaya alıyor, kızın karışındaki kerevete oturtuyor, sorular sorarak konuşması için onu yüreklendiriyordu. Zühre gözlerini onun dudaklarına diyor, iki, bilemedin üç sözcükle biten cevapları anlamaya çalışıyordu. O kısacık hareketlerde özlediği şeyi, belki sesi değil, belki sözcüklerin ısıtıcılığını değil, hareketi, yaşayan, süren hareketi buluyordu. Mahmut bir türlü rahatlayamazdı. Kerevetin en ucuna ilişmiş olarak, elleri acemi uçuşlarındaki yavru kuşlar gibi kıpırdak ve dengesiz, başı önünde ve sıkılmışlığı yüzünde yontu gibi yapışık durmakta, kaçmak için en uygun zamanı beklemekte olurdu. Çok belli ederdi bunu. Çünkü sakat kızı kendisine yamamak iste-

dikleri fazlaca belli oluyordu. Zühre'ye acıyordu. Bunu ona söylemeyi isterdi ama nasıl anlatacaktı derdini onu kırmadan? Kendisi de konuşmayı bilmiyordu. Zühre'nin baştaki dingin hali karşılıklı oturdukça değişiyor, yanlış motifler işleyen, yanlış renkler kullanan, kopmaması gereken iplikleri koparan, bir motifi yarım bırakıp bir başkasıyla devam ettiren beceriksizlikleri ortaya çıkıyordu.

İnsanlarla paylaştığı şeylerin acınacak kadar az olması yüzünden, doğru yargılar veremiyordu. Delikanlının tedirginliğini, kendisine ilgi göstermek sanıyordu. İçinde şenlik ateşleri, Hıdırellez adakları, düğünler doğuyordu.

Kuşkuya düştüğü, ender durumlarda kendine soruyordu:

Her cumartesi geliyor mu eve?

Her pazar geliyor mu?

Öyleyse bunun nedeni, kendisinden başka bir şey olamazdı.

Harun Ağa ile, Azize Kadın başka bir âlemdiler. Delikanlının eline ayağına soğuk, sıcak sular dökmedikleri kalıyordu. Onlar da Mahmut'un Zühre ile igilendiğinden kuşku duymuyorlardı. Zühre'nin Mahmut'a gönül düşürdüğü zaten apaçık bir gerçektir.

Çeyizlerini göstermeyi Azize Kadın akıl etsin diye bekliyordu Zühre. Bir yol açsın, yeter. O sırada eli Mahmut'un eline bir değsin... Ayaları nasır tepecikleriyle sertleşmiş kocaman, esmer ve köylü elin avucuna, yuvasından düşmüş bir yavru kuş gibi kımıldanan incecik elinin ileteceği duyguları anlasın. Bayılacağını, öleceğini sanıyordu Zühre. Alıcı kuşmuş Mahmut. Yem olacağından korkan küçük kuşun, solukların karışacağı kadar yakınındaymış... Öyle duruyor Mahmut. Zühre nakışını işlermiş gibi yapıyor. Birden kapıverecek esmer iri el. Zühre ilk anki heyecanla dünyası kararsa da, işığa doğru gittiklerini bilecek.

Mahmut'un yere dikili gözlerinden çıktığını varsaydığı ışıklar rüzgâr gibi Zühre'nin içine doluyor. Dünya su ve toprak olarak içinde kabarıyor. Karanlık, karışık, ürkütücü şeyler oluyor... Bir şeyler patlıyor içinde. Yumuşak ellerini titreten, memelerini dikleştirip ürperten, karnının alt kısmında buğu saçan bulutları sağan bir şeyler. O zaman bedeni hareketsizmiş de yağmuru yiyin-

ce yerden yekiniyormuş. Kıyamet kopuyormuş. Zühre bütün sesleri duyuyormuş. En başta Mahmut'un sesini.

Zühre bütün bunları düşünürken –yaşarken hatta– Mahmut eşikten dışarı doğru uzattığı ayağını çekiyor. Birdenbire ayağa kalkıyor. Zühre'nin gözleri üstündedir. Mahmut'un kendisine yaklaştığını düşünüyor ve gözlerini yumuyor. Onun gitgide yaklaştığını duyumsuyor yüreğiyle. Biraz daha, biraz daha... Artık tam yüzüne değmektedir yüzü. O zaman gözlerini açıyor Zühre. Boşluk... Mahmut çıkıp gitmiş oluyor.

Nef'i almıştır sözü. Bakalım ne söyler:

Komazdı Zühre ile iktirâna keyvanı

O zaman içindeki duyguların suyu çekiliyor. Dünya suratını asıyor. Zühre, fırlatıyor işini. Kumaşa nakışa ne olduğu umurunda değil. Elleri kadar zarifleşen ayakları onu evin arkasına götürüyor. Burası çıplak ve ışıklıdır. Odalardan çok daha aydınlık. Dünyanın aslında böyle aydınlık olduğunu, yaşamın gerçeklerinin ancak böylesi ışıklarda görüldüğünü hiç değilse seziyor. Ayakları toprağa dokunmaktadır. Toprak sıcaktır. Onu yakıyor.

Evin bu bölümü garaja bitişik. Gürültüsü Zühre'den başka herkesi rahatsız ediyor. Garajın kiri pası bu arka bahçecikteki zavallı, kavrulmuş manolya ağacına damla damla sinmektedir. Zühre bu ağacın yorgunluğunu, güçsüzlüğünü, asıl narinliğini anlamıyor. İstiyor ki ağaç, parlak yeşille donansın. Mahmut da gönlü Zühre'ye kaydığından ardından gelsin. Biri önde, öbürü arkada, birbirlerine dokunacak kadar yakın gelgitler yaşasınlar. Arka bahçenin yalnızlığında, manolya ağacının dibini sarmış tüyümsü otlar gibi rahat bir örtüde, dokunuş ve öpüşler olarak sevi yaşasınlar.

Mahmut hiçbir zaman yapmıyor bunu.

Olsun. Haftanın iki günü eve geliyor ya. Umut var. Zühre bununla da yetinir.

Zühre düğünlerde küçük bir bora gibidir. Yarıkkaya rüzgârı gibi delicedir. Her şey ruhunu kanatlandırıyor. Düğünlerin yüzünü güldüren müziği gözleriyle izler, gövdesine vuran titreşimden tempoyu yakalamaya çabalarken, bakışları ötelere uçuyor. Her-

kesin gülmesine bakarak o daha çok gülüyor. Karşısında Mahmut'un durduğuna yemin edebilir o anda. Ağırbaşlı, gözleri yerde, hareketleri ağır... Ona da böylesi yaraşır. İnsanların yüz anlamları değiştiğinde, kendi düşlerinin onlara da düş olarak göründüğünü sanıyor. Onlar kıskanıyor Zühre'yi. Kıskançlık içinde yüzlerini donduruyorlar. Sırf bu nedenle bile daha çok keyiflenmeli. Bunu yapıyor da. Azize Kadın omzuna dokunuyor. Zühre algılamıyor bu dokunuşu. Azize Kadın o zaman sarsıyor ve sağ elinin işaret parmağını Zühre'nin ağzı üstünden geçiriyor. Zühre ancak o zaman anlıyor. Sesi insanları ürkütmüştür. Bir sesi olduğunu, oyunlarda öğrendi. Onu bilinç dışı olarak fırlattığını da. Küçük-lükteki sessiz çocuk olmaktan çıkıyor zaman zaman.

Harun Ağa ile Azize Kadın Mahmut'u köye dönmesinin yanlış olduğuna inandırdılar. Tezkeresini alır almaz bıçak dükkânında eyleşmeye başladı. Sanatsa sanat, işse işti bu.

Mahmut'a anlatılması gereken ikinci şey, paraya para demeyen Zühre'nin ona iyi karı olacağıydı. Anlamamakta direndi bunu. Cevap vermeden, olumlulayıp, olumsuzlamadan çıktı işe gitti. Bir daha da, konunun açılmasına izin vermedi.

Evin üst katındaki konuk odası Mahmut'a açıldı. Yemeğin taze, etin yağları ona sunuldu. Gözler hep üstündeydi. Onun gözleri ya bilmem neresine dikiliydi ya da tavanlarda gezmeyi yeğliyordu.

Zühre aylarca umut ettikten sonra çiçeklerine döndü. Dünyası önceki yıllarda olduğu gibi sessiz resme dönüşünce, o da işnesini dolaştırmaya başladı. Bu defakiler biraz daha farklı yaratılardı. Hüznün vardı, ondan daha çok da isyan. Her şey aynı gibi görünüyordu ilk bakışta ama kumaşın üstünde açan çiçekler tedirginlik veriyordu az sonra. Kendisi bu yeni ışıklandırmayı yeğliyordu. Biraz daha keskin, biraz daha zehirli gibiydiler. Kız çeyizlerinin sahipleri duygularını anlatabilen insanlar olsalardı, uyara-bilirlerdi belki. Yapamıyorlardı. Dile dökülmeyen, sezilen keskinleşmeydi bu... Zühre, hayatında ilk o günlerde umutsuzluk denilen şeyin eksilttiği ve kızdırdığı bir dünyada yaşadığını fark ediyordu.

Umutsuzluk öfkeli parlaklığı yavaş yavaş hüzne çevirdi. Soldu renkler. Bu defa, yaşadıkları coğrafya ve yerleşmiş yargılara daha yakın geldi hüznü; tedirginliklerini, hatta oluşmaya başlamış korkularını yendiler.

Mahmut bu sırada, uzak gibi, aldırılmaz gibi... mi yapıyordu, yoksa sahiden hiç mi aldırılmıyordu kıza? Daha açık nasıl söylenir? Azize Kadın vazgeçmedi. Harun Ağa'yı tembihledi, son bir kez ağız arasın bakalım:

Bütün malları mülkleri Mahmut'a bırakırlardı. Kız da o da evlat olur sonra da ferah fahur yaşarlardı. Mahmut yine kaçak davrandı. Kötü bir şey çıkmadı ağzından, hayır demedi. Duygularını dile getirmedi, cevap vermedi, dinledi, soruları duymazdan geldi.

Hayır dememişti ya... Bununla yetineceklerdi. Azize Kadın, aklına ve zamana güveniyordu. Zühre'nin içini rahatlattı. O da, düşünlere eski coşkusunu kazanmış olarak gitti. Kolayca hayal kuruyordu oralarda. Yüreğinin ortasında vuran davul, daha hafif olsa da daha tempolu çalınan dümbelek, alıp götürüyordu onu.

Mahmut, elden düşme bir motosiklet edinmiş, gitgide daha çok dışarda kalmaya başlamıştı. Açılıyordu bu yoksul köylü. Biraz daha açıldı, içkiye dadandı. Azize Kadın, onun sarhoş, yıkılacak kadar sarhoş gecelerini gözlemek gerektiğine karar verdi. Kız nasılsa hazır. Bu sırada beklenmeyen bir şey oldu. Mahmut ile Harun Ağa birlikte içmeye başladı. Şarap satan küçük bakkal dükkanlarını ve orada müşteri olmayı öğrendiler, ardı meyhanede geldi. O zaman dünyanın dertleri, evin tatsızlığı, Azize Kadın'dan erkeğinin bıkmışlığı, elden ayaktan düşme korkusu... hepsi arkada kalıverdi. Şenlik vardı çevrelerinde. İçleri keyif doluydu. Sarhoşluk bütün çevrelerinde.

İDRİS PEYGAMBER GÖĞE ÇIKARILDIĞINDA MELEKLER
İNSANLARIN GÜNAHA MEYİLLERİYLE ALAY ETTİLER.
ALLAH, İNSANOĞULLARINDAKİ ŞEHVET SİZDE OLSA,
SİZ DE ONLARDAN FARKLI DAVRANMAZDINIZ, DEDİ.

MELEKLER KARŞI ÇIKTILAR. ALLAH ONLARIN İÇİNDEN
HARUT İLE MARUT'U SEÇTİ VE DÜNYAYA YOLLADI.
ONLAR ÇOK BECERİKLİ, SİHİRLİ, DÜRÜST VE YARATICIYDILAR.
BABİL'DE KADILIK YAPMAYA BAŞLADILAR.

Gece gelişleri sokak için rahatsızlık veren gürültü, kapıyı omuzlayıp avluyu birbirlerine dayanarak, türküler söyleyerek geçmeleri bir keyif, Azize Kadın'ın yatağına yıkılan altmışındaki, ağzı buram buram rakı kokan adam ise, kadın için talihsizlikti. Azize Kadın sonra sonra, çok aşırı gitmedikçe erkekleri beklememeye, uykusunu bölmemeye başladı. En sonunda herifine küfür etmek için sağından soluna dönmeye bile üşenir oldu. Sabahlar torbaya girmemiş ya. Sarhoşa pay vermek faydasız. Suçluluk duygusuyla ezilen kocayı azarlamak daha akıllıca.

HARUT İLE MARUT YERYÜZÜNE İNİP YOĞUN BİR İŞRETE
DALDILAR. ZÜHRE ONLARIN HER ŞEYİNE GÖZ KOYMUŞTU.

Zühre'nin odası, evin kapısının dibindeki sokak ışığı sönene kadar alaca aydınlık içinde. O sessiz dünyasında bekler. Azize Kadın'ın horultusunu duymaz. Gecenin makine gibi durmadan işleyişini, ona mahsus sessiz gürültüyü, açılan kapıyı, avluya giren dört ayağın ve üstteki gövdelerin birbirine dolaşıp sarılarak ağır yıkık ilerleyişinden habersiz kalır, küfürleri, kısık kahkahalara saklı kösnüyü, algılayamaz. O uyumadan bekler. Gözlerini kapatarak, böylece bütün dünyanın kendisinden habersiz kalacağını sanarak...

Yüzünün yakınında oluşan karanlık neyin nesidir? Sert ve tehditli bakan gözlere perde olsun diye inmiş kara kaşlar mı; kimin gözleri peki bunlar! Genç ve ışıklı mı, yoksa düşük gözkapaklarına kadar uzanan bataklık bitkileri gibi dengesiz büyümüş sonra devrilip, solmuş kamışlar mı?

İçkinin bayat kokusu, gövdesini bastıran gövde... Görmeme-
li Zühre. O zaman kimseler de görmez. Bu da onun kaderi. Kimbilir hem, kimbilir?

Nedeni ve gecelerin sahibi kim olursa olsun ses çıkarmadı Zühre.

Açılıp kapanan burun deliklerini, dudakların yumuşaklığını, pençeye dönmüş elleri, etinin örselenmesini, esintiye dönüşen soluk verişleri, gövdesinin ortasındaki tehlikelere açılan dar kapısını korumak için birbirine doladığı bacaklarının zorla açılışını, araya başka bacakların girişini ve kapısının açılışından sonra, içine çakılan bir kazıkla, gizli kapının düşüp iç organlarına kadar ulaşan savunmasızlığın neden olduğu sızlayışı, sürtünüşün, çürüyüp düşen acı biber gibi sertliğinin derinliklerinde azalmasını duydu ve yaşadı.

GÜNÜN BİRİNDE, ÇOK GÜZEL BİR KADIN İŞ İÇİN
ONLARA BAŞVURDU. İKİSİ BİRDEN ONA ÂŞIK OLDULAR VE
BİRBİRLERİNDEN HABERSİZ OLARAK AYNI ZAMANDA
EVİNE GİTTİLER. OYUN, ÇALGI,
ZEVK VE ŞARAP SUNAN, İKİSİNİ DE SARHOŞ EDEN
KADIN, AĞIZLARINDAN GÖKYÜZÜNE ÇIKMAYI SAĞLAYAN
SİHİRLİ SÖZCÜKLERİ İSTEDİ. BUNU ÖĞRENDİKTEN SONRA DA
TANRI'NIN EN BÜYÜK ADINI ALDI.

BU ADI OKUYARAK GÖKYÜZÜNÜN EN ÜST KATINA ÇIKAN
KADINI ALLAH SABİT BİR YILDIZA DÖNÜŞTÜRDÜ!

Sabah olduğunda, pamuklara, yağlara sarılan ellerinin bile dişlenip kanatılmış olduğunu görünce, bir gece öncesinden dolayı Tanrının kendisini cezalandırdığını düşündü. Bu ellerle eline bir süğüm iplik bile alamazdı. Bir daha buna izin vermeyecekti.

Gün boyunca, başladığı her işi bozduğunu gördükçe, kararı kesinleşti. Huzursuzdu, beceriksiz, dalgın, suçlu ve pişman...

Nedim dedi ki:

*Âsmanda bırakıp Zühre elinden çengi
Tef gibi kızdı yüzü daireden el çekti.*

Olmadı. Kaç geceyi daha o gece gibi yaşamak durumunda

kaldı. Farkına vardı ki, o beyaz, yumuşacık elleri, bir daha ısırılmasın diye çözüm bulmuş: Elleri, o görünmeyen başın boynuna kenetlenmektedir.

Yunus, yine sözü alır. Bakalım ne der:

*Zühre gökten inüben sazın nevaht ederse
İşretim sen olasın gözüm senden gitmeye*

Beş ay sonra, Zühre bir sünnet düğününde dikkatleri topladı. Değişmişti. Eskisi gibi deprem dalgalarıyla gövdesinin titremediğini, başının arkaya atılmadığını görenler şaşır kaldılar. Kolları omuz hizasından yukarı çıkmıyor, fazla açılmıyor, çevrelerini ve yaşam coşkularını kendi tercihleriyle küçültmüş mazbut kaşaba aile kadınları gibi usturuplu dönüyordu. Müzik Zühre'yi eskisi gibi kucaklayamıyor... Onu önceden tanımayan birkaç kişi gülmeye kalkıştı: Bu çok güzel gözlü, basık burunlu, az saçlı oyuncuda çözemedikleri bir farklılık vardı. Onlar uyarıldılar, başına gelen şeyi dehşetle gözleyenler tarafından. Eski dostlar ağızlarını ürküntüyle kapatarak Azize Kadın'a baktılar.

Belirgin karnı, Azize Kadın'ın fal taşı gözlerinde dalgalana dalgalana büyüyordu. Onca zaman, hep oturan, hep çalışan kızı görmemişti. Demek bakmamış bile. Kim inanır buna? Ama gerçektir.

Azize Kadın, kolundan çektiği gibi oyun açıklığından aldı Zühre'yi. Eve attı ve insafsızca dövmeye koyuldu. İnsafsızca... Aç bıraktı, odasından bahçeye attı. Kızın tekmelere, tokatlara, saçlarının yolunmasına dayanmasındaki kutsal sessizlik komşuların yüreğini sızlattı. Hiçbir ipucu vermemesi Azize Kadın'ı hasta etti.

Hangisine gittilerse tümü de elbirliği, ağızbirliği etmiş olan ebeler bebeği almadılar. Tepik tepmeye başlamış olanı alsalar Tanrıdan mağfiret dileme günü geldiğinde yüzleri olmazdı.

Harun Ağa, o huzursuz günlerde sustu. Sonra farklı yaklaştı. Önünde sonunda kız kendi kızları değil. Sokağa atsalar herkes havada kapar altın yumurtlayan tavuğu. "Azize, aklını başına devşir. Nasılsa uygun birini buluruz!"

Azize Kadın homurdana sokrana eziyetini ve sesini azalttı.

Savaşların ardının barış olduğunu kabullendi. Barış koşullarını keyfince ve haksızca belirledi. Zühre için çok güvensiz olan barış, yaşlı kadına âdil göründü. Son kez Mahmut'la konuşup işi halletmeye çalıştı. Ailesine baskı yapacak adamlar göndererek çağırdı. Geldi Mahmut. Öfkeli bağırışların, dayak ve gözyaşı ile ağır göz korkutmaların bütün zamanı kapladığı beş günün sonunda "başka bir enayi bulmalarını," haykırarak çekti gitti.

Azize Kadın dişlerini sıkıp, gözlerini kısıarak horoz gibi dolandı Zühre'nin başında. Her şey onu yeniden ayağının altına almak için bahaneyeye dönüşüyordu. Kendisinin yaktığı yemek, bahçeyi kaplayan ayırkotları, bitmeyen yağmurlar, garajın gürültüsü, Mahmut'un fırlattığı yerde kalıp yüreğine kama gibi giren motosiklet... Zühre'nin siparişleri savsaklayarak yaptığı, katlayıp kaldırdığı çocuk çeyizlerini görünce, yumuşama zamanının geldiğini düşündü. Çocuk çeyizine yönelmek daha zevkli ve kârlı olabilir miydi?

Doğuma yakın günlerde Azize Kadın neredeyse gün ağarırken evini terk etmeye başladı. Hani horozları başına sarıp fırlayan kadınlardandı sanki. Sabahtan akşama kadar Zühre'yi çekiştiriyor, acıdığı için çaresiz kaldığını anlatıyor, bu sırada komşuların olayı nasıl karşılayacaklarını öğrenmeye çalışıyordu.

O yüzden, Zühre doğum sancısını yapayalnız çekti. Sessiz cahilliğin ortasına onursuzluk kanıtı olarak doğan çocuk ağlamaktan katılıyorken Zühre kanlanmış çarşafı, bezleri yıkıyor, toprak avluyu süpürüyor, yeniden alındığı odasını topluyordu. Ellerine bakmıyordu bile.

Azize Kadın'a, evden çocuk sesinin duyulduğu söylenince, koştu gitti. Göbeği şişmişti yeni doğanın. Koca bir baloncuk zavallı bebeğin karnının ortasında ürkütü veren bir yara biçiminde sarsılıp duruyordu.

Azize Kadın sonradan polislere de anlattı: "Kızıl bir duman kafamın içinde tüttü, fışkırdı. Vurdum. Kötü vurdum. Hıncım geçmedi bir türlü. Nasıl vurdum, nasıl bağırıp beddua ettiysem, sonunda elimi kaldıracak halim, dilimi döndürecek tükrüğüm kalmadı. Konu komşu eve doluşmuş ama, Zühre'yi elimden alama-

mışlar. Sonradan yüzünü görünce korktum. Saçlarını tutam tutam hem de derisiyle yolmuşum. Gözleri şiş, mor. Yürüyemiyor, doğrulamıyor... Çocuk boyuna ağılıyordu. Kocam ne zaman gel-diye bana bağııyordu... 'Yeter artık' diyordu. 'O zaten artık ha-çını boynunda taşıyacak. Üstümüzde kızın da hakkı var. Ödeşme-ni rûz-i mahşerde yaparsın'... Böyle şeyler söyledi ya, içimdeki savaş bitmiyordu ki."

Ahmet Paşa eydür:

*Sihri talim eylemekte gamze-i câdu-yı dost
Çah-ı Babilde ider Harut-u fettan Bahs*

Kadının asıl öfkesi Zühre'nin piç doğurması değildi artık. Ömrü boyunca biriktirdiği kısırlık azabı fışkırıyordu. Yıllarca özle-diği, sonunda bağrına taş basıp onsuz durduğu çocuğa bu ahraz nasıl da kolayca sahip oluyordu? Kızdığı daha çok kendi kaderi.

Sürekli ağlayan çocuğu doktora götürmek bir yana bir ebeye bile göstermeyi düşünmediler. Bebek acılar içindeydi. Uyuyamı-yor, kimseleri de uyutmuyordu. Azize Kadın Zühre'nin gözünü kırpmadığını, öne arkaya sallanarak gözünü bebeğe diktiğini ama yerinden kıınıldamadığını, meme vermediğini görünce yine zora başvurmaya kalkışmadı. Harun Ağa, Zühre'yi zorlayarak ayağa kaldırdı. Görmez, aksayan, perişan haliyle Azize Kadın'ın yanına sürükledi, kadının elini zorla öptürdü. Yaşlı kadın bağışlamışlığın kurumlu suratıyla kalktı. Yaygı eşyası toplanmış odaya gitti. Ço-cuğu kucakladı. Sırsıklamdı, pisti, temizledi. Göbeğine göbek tozu ekti. Zühre'nin hazırladığı bebek çeyizi bohçalarından birini döke saça açıp giydirdi, getirip Zühre'ye uzattı. Zühre geri çekildi. Azi-ze Kadın zorladı, kızın döşünü açtı, gördüğü morluklardan irkildi, suçlandı ama bozmadı, bebeği zorla annenin memesine yapıştırdı.

Zühre başını iki yana salladı. Çocuğu iki eliyle iterek isteme-diğini belli etti. Kadın daha çok zorlayınca, Zühre bebeğin karnı-nı açtı, fıtığı gösterdi, başını olumsuzca iki yana salladı.

Ah... Çocuğu özür-lü, sakat sanan cahil!..

Azize Kadın, doğrusu daha ısrarlı davranmak istemedi. Ken-dini bir bok sanacak orospu! Çekti gitti odasına.

Kocasının yazıklarının, neredeyse yalvarmasını dinlemedi bile. Olabildiği kadar kendi hayatını bozmayacaktı o. Kızı ve bebeği daha sonra düşünecekti.

Bebek boyuna ağılıyordu. Doğduğu andan beri ağlayacak kadar gücü nasıl buluyordu bu?

Nasılsa geçmiş uykuya. Bebek sesinin ne zaman, nasıl kesildiğini hatırlamıyor.

Ertesi sabah pırıl pırıl bir güneş, pembe mavi bir gökyüzü kondu şehrin üstüne. Evi kaplamış sessizliğin ağırlığı kuşku verici. Belki de bu ağırlık, bu kuşkuysa Azize Kadın'ı uyandıran. Birden gözleri açıldı. Fırladı yataktan. Deli gibi dışarı koştu.

Zühre kuyunun başında oturuyordu. Başı suya eğik. İki katnatlı kuyu kapağını yanlara çekmiş, onların üstünde, yerlerde, kuyu ağzında bebek eşyası.

Çakıldı Azize Kadın. Zühre kuyuya atlamaya mı hazırlanıyor?

Harun Ağa karısının ardından fırladı. Pijamasını ayağına çekmiş, üstü atletli. Kuyunun başına o koştu. Zühre'yi belinden tutup, merdivene savurdu. Sanki neye yaradı?

Kuyu ustası İsfendiyar'a haber uçuruldu. İsfendiyar Usta ıslak bebek eşyasını kovaya doldurup doldurup yukarı göndermeye başladı. Sonra, suyun içine daldığı fısıltısı gezindi avluyu dolduranlar arasında. Herkes yaklaşıp kafasını kuyuya eğerek orada olup biteni görmek için sabırsızlanıyor, birbirini itip kakıyordu. Bebek çeyizlerini biri bir leğene doldurmuş, kenara çekmişti. Harun Ağa sanki onları bekliyormuş gibi, yanına çömelmişti. Kaygıyla sigarasını çekiştiriyordu. Dikkatli bakınca omuzlarının çöktüğü, adamın bitkin olduğu anlaşılıyor. Karısı Azize Kadın ondan daha cesur.

Zühre, merdivenin birinci ve yüksek basamağına oturmuştu. Onun ilgilendiği hiçbir şey yoktu. Sonsuz yalnızlığının, zehir zıkım acısının ayırında mı? Uzaklara bakıyor. Kumaş parçalarına akıttığı emeği de, verebileceği özeni de can verdiğinden esirgemiş, geri almış olmanın bıraktığı duygu sıklığını, suçluluğu çözecek yapıda değil. Bu can alıcılığın hakkı olduğuna inanıyorsa, neleri hesaba katmış olabilir?

Azize Kadın ayakta, onu tek anlayanın kendisi olduğunu düşünüyör.

Polisler geliyorlar. Azize Kadın'ın bütün dayanıklılığı o an çöküyor. Düşüp bayılıyor. Bugüne kadar onlara işi düşmedi. Kapıdan polisin girmesi insana verilen en büyük ceza. Harun Ağa'ya birileri bir şeyler fısıldıyor, o anlamadan sağa sola bakıyor, kalkıp yürüyor. Karısına doğru. Durmayıp geçiyor yanından, odaya giriyor. O sırada belki de bu ânı bekleyen iki kız çocuğu, birer ucuna yapıştıkları leğeni kaptıkları gibi polisleri yararak ıslak çamaşır dolu ganimetlerini bebeklerine giydirmek için kaçırıyor. Onlara kimse dokunmuyor.

Azize Kadın odasına taşınırken, kuyudan çıkarılmış bebeğin cesedinin yanından zorunlu geçiş yapılıyor. Kederle kapanmadan önce, gözleri yapacağını yapıyor, gövdenin görüntüsünü çıkmamak üzere kadının gözlerinin en önüne, bakıp göreceği şeylerin hepsinin önüne gelecek biçimde yapııştırıyor. Minicik ayaklara ağır, tunç havan eli bağlanmış.

Polisler önce Harun Ağa'ya yöneldiler, suçluyu ondan sordular. Adam titriyor, konuşamıyordu. Kadınlar Zühre'yi gösterdi. O burada değil. Olup bitenden haberi yok... Ama suçlu hiç kuşku yok ki o!..

Nedim, son bir beyit söyledi:

*O fitne kim onu Harut uyardı Babil'de
Siyah gözlerinin hâb-ı âremidesidir.*

Polislere cevap vermeyerek, onlara aldırmayarak öfkelendir-di Zühre. Öyle çok konuşan vardı ki avluda, polisler neden sonra anladılar kadının özürlü olduğunu. Kapalı bir kutunun içine çekilmiş gibiydi. Zühre'nin iki koluna girip yekindirdiler:

HARUT İLE MARUT'A SUÇLARINDAN DOLAYI DÜNYA AZABINI MI YOKSA AHİRET AZABINI MI YEĞLEDİKLERİNİ SORDU. ÇÜNKÜ ONLAR BÜYÜK SUÇU İŞLEMİŞ, BÜYÜYE KAPILMIŞLARDI. DÜNYA AZABINI SEÇEN HARUT İLE MARUT KUYUYA BAŞAŞAĞI ASILDILAR.

Harun Ağa, merdiven altında bekletilen Zühre'ye bakmama-ya çalışarak kuyuya doğru gitti. Ortası kovadan az büyük olarak oyulmuş iki parça kapaktan oluşan yarım kapakları itmek, ağzı kapatmak için uzandı. O zaman dengesini yitirir gibi oldu, düşüyordu. Polisler sertçe uyardılar. Azize Kadın çağrıldı. Başındaki sirkeli bezi tutarak, adımları dolaşarak zorlukla yürüyen Azize Kadın, Zühre'nin yanından geçerken, içine kapanmış kızın buğusu sanki çözülürdü. Sağ elinin işaret parmağı dışındaki bütün parmaklarını avucunda toplayıp, işaret parmağını aşağı sarkıtarak gevşekçe salladı:

– Aaağun Aamğa, dedi. Metalik ve duygusuz bir sesteki çıkan.

Ardından bütün parmaklarını önde bir topağ gibi birleştirip iman tahtasına vurdu, başını iki yana salladı.

"Kimselere söylemeyecekti."

Bütün suçlular kutsal adaletle!

Zühre sokak kapısından çıkarıldı. O, dilekleri ve onca yıllık emeği korunma muskasına dönüşmemiş olardı. Eski bir leğene konmuş, üstüne mitil parçası atılmış bebek ölüsünü bekçinin kucağına verdiler. Polisler, Zühre'yi aralarına alıp yürüyerek gittiler.

Bakırçalığı bulutlar geçiyor şehrin üstünden. Gökyüzü yeşil-mavi karışımı tuz denizi gibi donmuş. Orada yıldızlar seçiliyor. Büyük çoğunluğu ise belirsiz. Donmuş bir yüz gibi... Çakılı, mahpus yıldızlar...

Temmuz 1999

Oran/ANKARA

Harut ile Marut'un, gökyüzüne yıldız olarak çakılan Zühre'nin hikâyeleri nereden geliyor? Niye Yunus, Ahmet Paşa, Baki, Nef'i ve Nedim onlara ilişkin dizeler yazmışlar? İşin içine, yatan, melekler, yıldızlar, Babil şehri ve kuyular giriyor?

Sevgilinin gözleri, bakışı, gamzesi gibi sevenleri büyüleyen yanları anlatılırken o hikâyelere gönderme yapıyordu. Ayrıca Çâh-ı Babil (Babil Kuyusu) sevdanın insanı attığı derin karanlık ve keder için, bir metafor olarak kullanılıyordu.

Zühre, içki âlemleri düzenleyen, saz çalıp eğlendiren bir yıldızdır. Cihanın sultanı olan güneş Zühre'yi gökyüzüne yerleştirerek özel çalgıcısı yapmıştır.

Çok eski bir hikâye bu. Onlara ilişkin bilgiler şöyle:

ANABRİTANNİCA, Cilt 10, sayfa 424

İslam geleneğinde, istemeden kötülüğün koruyucusu olan iki melek. İnanışa göre, yeryüzünde işlenen günahları izleyen bir grup melek, insanlığın zayıflığını alaya almaya başlar. Tanrı onların da aynı koşullarda daha iyi davranamayacağını bildirerek, şirk, adam öldürme, zina ve şarap içme gibi günahlara karşı ne kadar direnebileceklerini sınamak için *Harut* ile *Marut*'u yeryüzüne gönderir. Yeryüzüne inmelerinden kısa süre sonra güzel bir kadın iki meleği de baştan çıkarır. Harut ile Marut bu günahlarına tanık olan birini öldürürler. Bunun üzerine cennetteki melekler Tanrı'nın haklı olduğunu kabul ederler; Harut ile Marut ise günahlarının kefaretinin yeryüzünde yahut cehennemde ödeyeceklerdir. İki melek dünyada cezalandırılmayı seçerler ve kıyamet gününe değin Babil'de bir kuyu içinde ayaklarından asılı kalmaya mahkûm edilirler.

Kur'an (Bakara 102) Harut ile Marut'tan, Babil'de kötülük yayan iki melek olarak söz eder. Söylence büyük olasılıkla iki meleğin bu durumunu açıklamak üzere doğmuştur. Öykü Şemhazai Uzza ve Aza'el adlı günahkâr meleklerle ilgili Yahudi söylencesiyle de benzer. Harut ve Marut adlarının etimolojik açıdan, Zerdüşî dininin iki baş meleği Haruvatat ve Amere-tat'la ilişkili olduğu sanılmaktadır.

FUL VE KÜL

Bahardan yaza geçilmekte olduğunun siz deyin beş, ben diyeyim altı kanıt vardır: Birinci kanıt, gökyüzünün yükselmesi ve maviliğinin saydamlaşmasıdır. Arınmış mavi, insanın da içini yıkar. İkinci kanıt, suların çoğalmasındır. Burada kısa sürer kabarıp köpüklenmesi, yine de zamanı değiştirir su. Üçüncü kanıt, belki de ilk kanıttır ki: Leylekler gelmiş, sonsuz girintiler, oymalar, gizli odalar, yokuşlar, solgun ağaçlar ve kuru topraklar şehrinde eski yuvasını bulmuş onarmaktadır. Dördüncü kanıt, güllerin açmasıdır: Deli arsız, bütün dünyayı sahiplenmiş o çiçeklerin renklerini ve kokularını sunması... Beşinci kanıt, kelebeklerdir: Onların en önce mavi ve küçük olanları uçmaya başlar. Çifttirler, ardından beyazlar, sonra kara üstüne sarılar... Birden patlar sayıları... Güller kadar çok ama onlardan daha renkli ve rakkas... Tutucu toplumların kızları gibi gruplu dolanır kelebekler ve onlar gibi tez geçer zamanları. Altıncı kanıt, ful goncalarıdır. Ful goncası, fulün açacağına kanıt değildir. Huysuz, inatçı, narin, solar, küle dönüşüp susar ful goncaları. Her hallerinde kurumlu.

Yağmurlar yağdı ve geçti. Hayatın sudan gelip toprakla aktığını buralı bilmezse başkası hiç bilmez. Her şeyin kavuştuğu mutluluk denjzi geniş, bonkör su yataklarıdır, bura insanı onu bulamaz. Su hayatın mandalıdır. Mevsimi geçtikten sonra kapanır kapı, mandalı sıkılanır.

Hemen herkesin birbirini tanıdığı şehrin güneyindeki taş evlerden birinde oturuyordu Elmas. Liseye gidiyordu. Ful mevsimiydi. Hani kanı kaynatan, baharla yaz arasındaki kokulu günler duruyordu şehrin üstünde: O yüzden yaşamın renkleri giriyordu,

beklentiler giriyordu, sevi giriyordu. Hepsi de Elmas'ı kuşatıyor, sarıyordu. Bunlar etkiledi kızı. Hayat kapısının mandalını açiverdi, gölbaşındaki bir piknikte. İçine okulun en yakışıklı delikanlısı, Argun girdi.

Sarıya bakan kumral saçlı, kara gözlü tığ gibi ince bir delikanlı Argun. Okuldaki kızların hepsinin ardından iç geçirdiği, yüz yüze geldiklerinde soluklarını kesen. Kızlar akşamları gördükleri utangaç rüyalarına almak istediler Argun'u, utanmaları engelledi. O ise günün birinde kendini adağın gerçekleşmesi gibi doğallıkla Elmas'a sundu. Eline, Elmas'ın heyecandan yere düşürdüğü, bilmem kaç kez katlanmış zarfsız bir mektup sıkıştırdı. Eğilip almayan Elmas'a, "Aşkolsun," diye sitem ederek mektubunu geri aldı. Mahvoldu kız. Aşkdan, onu kızdırmış veya kırmış olmaktan, bir daha dönüp bakmayacağı endişesinden... Öte yandan başka kızlara benzemediğini anlamış olmasının getireceği ödüllerden... Karmakarışık içinin sürüp giden iğvasıyla kötü bir gece geçirdikten sonra, sabahleyin titreyerek, solgun ve iştahsız kalktı. Yağmurların başladığını gördü.

Yağmur, bu kez müthişti. Şehrin en güneyindeki ilk evin verandasından ötesini göstermeyecek kadar kalın bir perdeydi yağan. Kaleden yukardaki evlere, şehrin kuzeyine kadar uzanan bütün dar sokaklara, avlulara inerek, böylece alttaki evin damını doldurarak bütün gece, o gün, ertesi gün ve gece yağdı. Sarnıçlar taşıtı, kuyular taşıtı. Sel gitti. Eşya üzüldü, insanlar yoruldu. Elmas'ın kafasına takılı tek şey, Argun'un bu üç günde kendisini unutacağı. Bunun elemi hafifletmek için annesine eşyayı daha güvenli yere çekmekte, evi temizlemekte yardım etti.

Diliyordu ki, çabasının ödülü olarak bu yağmur Argun'un sevgisinin üstüne altın bir nisan yağmuru olarak yağsın. Elindeki mektubu unutacak kadar deneyimsiz bir kızın hayali, on sekizindeki delikanlıyı sabahlara kadar uykusuz bıraksın.

Bu dilek kabul edildi. Argun sabahlara kadar yatağında döndü durdu.

Sonrası bildik. Bu küçük bir şehirdi. Tek caddesinde birlikte yürüdüler okuldan çıktıktan sonra. Elleri tesadüfmüş gibi değdi.

Bu değiş o kadar yakıcıydı ki, ayrıldıklarında oluşan boşluk, yahut ısı eksikliği, yeniden onları birbirine itti. Bilinçli dokunma geldi. El ayalarının birbirine yapışması, parmakların birbirinden geçip öbür ele kapanması... Kolların, bedenin oluşturduğu çekim gücüne zorla hâkim oluş.

Yaşamları değiştı. Nasıl doğduğu, nasıl yaşadığı bilinmeyen o mekânsız, zamansız, düşünceden bağımsız ve atak duygular yumağı: aşk geldi. Tanrıya şükürler olsun: İnsanı ne olağanüstü yaratmış. Argun benzersiz. Elmas'a ilettiğı duyguların hepsi benzersiz... Her şeyi hoş gördüren, aşk denilen şey bir hastalık: Güzelliğe vurgun ve yalnızca mutluluğu, duyguyu, güzelliği algılatıyor. Sonsuza kadar sürmesi için özenilen tek hastalık bu olmalı. Sevinçten titriyor Elmas.

Önce annesine duyurdular Elmas'ın pervasızlığını. Kızının gözünü korkutacağını sandı ve yanıldı anne. Kız kötü çemkirdi. Onu bunu birbirine kattı, küstü, ağladı ve kaçtı. Derin bir üzüntüyle kapandığı loş odada, sersemleten bir korkuyla seviyi düşündü: Azarlara dayanabilir. Hayatlarının tek sayfasına gündelik yaşamı yazmış insanlar annesiyle babası. Her gün o aynı sayfaya bakıyorlar. Onun bir oğlanla dolaştığını yetiştirenler de aynı tip: Kıskanıyorlar. Haksız da değiller, hiçbir güzelliği ayırtedemiyorlar. Şu anda, limon çiçeklerinin tepelerden aşağı vuran, gökyüzüne yükselen kokusunu almıyorlar. Arkada yükselen dağların gizli çağlayanlarını, onun arkasındaki ovaların ıslak yeşilliğini, katırtırnaklarının her esintiyle savurduğu kokuyu, hepsini unutmuşlar. Aşkı, onun getirdiğı sevinci ve gücü... belki de yaşamamışlar.

Bağışladı annesini. Bütün dünyayı kucaklamaya hazır olarak odasından çıktı. Akşamüzerinin işlerini yaparken, ılık sularda yüzmüş, bir beşikte sallanmış, keleklerle uçmuş, leyleklerle arkadaş olup birlikte, topraktan öğün aramışlar gibi barışıklı. Annesi de aslında iyi. Dünya güzel!

Ertesi gün okuldan çıktıklarında ikircikliydi, anlatsın mı, anlatmasını mı evdeki olayı? Özverisini söylese Argun nasıl karşılar? Borçlu kalmasını beklediğini sanmasın? Zaman zaman kaçamak baktı Argun'a. Saçlarının alnından gözlerine su gibi dökölüşünü

seyretti. Kirpiklerinin gölgelediği yanaklarını, uzun ellerini ve uzun bacaklarını... Hepsi ayrı birer armağan. Bileğinden tuttu, göğsüne bastırdı genç eli. Kıpırmızı kesildi, ama bunu yapmasa, yüreğini dinletmese dünya eksikli kalacak. Argun şaşkın:

– Neler oluyor Elmas, ne yapıyorsun?

– Hiçbir şey. Yüreğimin senin için nasıl çarptığını bilesin istedim.

Başındaki dumanları estiren Argun'un elinin, gövdesine dokunan ilk el olmasını istediğinden. Hatta, ilk onun dudağı dokunmalı yüzüne.

Argun'un ağzı mühürlü, kendisi korkak. Bir gün o mührü taşıyan neyse eriyecektir.

Günün rengi koyulaşmış. Kocaman bir ay parlıyor. Bu coğrafyada ay nedensiz yere bütün Tanrıların babası olarak kabul edilmedi. Başka bir ay bu. Çevresinde kocaman ailesinin kızları; yıldızlar.

Kendi babasının böyle çok kızı yok. Tek kızı var ve o da, ele güne karşı, babasının onurunu dikkate almadan şehrin ortasında bir oğlanla yürüyor.

O, kızını okutmak isteyen bir baba. Şansının farkında değilsin Elmas. Okulu, zirzop bir hergele için kullanıyorsun. Seni dövüp adam etmesin de, yutsun mu baban pezevenkliği? Sen Elmas gibi kızsın. O ise adını ve ailenin adını yerlere düşürüyor, mülevves çamurlara...

Hayat, şiirini her zaman yedeğinde taşıyor. Gurlayan güvercinler gibi çok ve oburca yemek yiyor bu şehrin insanları. Yemeyeni de suçlu görüyorlar. Aşkın ortasında bir kız yiyeceği neresine koysun? Akşamüzeri olay çıkaran babası, gece yemeğini yemediği gerekçesiyle kızını dövdü. Birikmiş öfkeden çok, bilinçli bir davranıştı bu. Elmas şaşkın ve onuru kırılmış olarak ağzının tadı kaçmış ailenin orta yerinde yapayalnız, neden yakınacağını bilemeden kalakaldı. Hiçbir yere inmeyen, ortada öylece duran bir merdivenin en üstünde sanki. Çok mu haksız, sahiden de çok mu üzüyor annesini babasını? Yoksa onlar varlığıyla sevinip okumasıyla onurlandıkları kızlarını bir mozaiğe yerleştirecek bir taş

parçası gibi belirlenmiş bir yere yerleştirmeyi özledikleri için mi rahatsızlar, onun sevdasından? Başkalarıyla aynı büyüklüğe, aynı yapıya döndürme çabasındalar. Argun'dan vazgeçmesinin olanaksız olduğunu nasıl anlatacak?

Aşkın büyüttüğü duygu deryasını hiç mi görmedi onlar? Hani hayat paylaşılan bir şeydi? Hepsi de paylaşmak istediği insana oklarını yöneltmişler. Elmas kırık bir taş parçası olmayacak. Yeri belli, oturacağı renk, motif belli olmayacak...

Bir de komşular. Onların her biri, birer te'dip kitabı...

Baksana biraz yavrum... Bu yaptığın olmaz, kabul edilmez./ Zavallı annen, baban... Yakışmıyor sana. Bak Elmas gibi kızsın, niye değerini yok edip... Kolay geçer genç kızın çağı. Birden kendini mülevves çamurun içinde.../ İtin biri diyor tanıyanlar. Gözü göz değil, ailesi aile... Siz öyle misiniz? Sırlı sıırlı insanlarsınız yavrum.../ Biz seni nelere, kimlere bile layık görmezken... Elmas... Ah, vah edeceksin Elmas...

Fullerin goncaları sıkışıyor. Tomurcuklar büyümüyor bir türlü. Yeşilimsi beyazları hâlâ yeşilimsi beyaz. Zamanı durdurmuşlar yine. Hava kapalı, toprak aşırı ıslak, çürüyecekler...

Baba artık kendi düşlerinin gerçekleşmeyeceğini kabul etmişti. Çocukları için beş para etmez insanlara el ovuşturacak, karşılarında eğik duracaktı. Hayat böyleydi... Acısa şu kız, iyi niyetli, haramda gözü olmayan, yalnızca kızının ve oğlunun kendi başlarına ayakta durabilmeleri için çabalayan babanın çırpınışına. Bu yaşa gelince insan daha iyi anlıyor: Yaratan insanı mükemmel yaratacağı yerde, içine karşı cinsin cinini koymuş, sonra da ne halin varsa gör, deyip bırakmış. Zayıflık bu yüzden. Saçma sapan davranışlar, duygu dedikleri o şaşırtmacalar bundan. Sonradan pişman olunacak her şey için nasıl da kuvvetli bir rüzgâra dönüşüp itiyor insanı karşı cinse doğru.

Kızının iyi olduğunun, hayata hazırlandığının küçük başarılar ve yumuşak başlılık olarak beliren işaretlerini görmek istiyordu. Bu dikbaşlılıkla, ağlamaktan şişmiş gözler, çatılmış kaşlar babayı da şaşırtıyordu. "Aklım başıma geldi," dediği anda okula gönderecek yine. Bir yıl kaybetmenin ne önemi var bu yaşta? Hayatın

baharında daha. Ah anlasa şu kız gerçeği: Hayata aşkla başlamak şans değildir. Her şeye alışmaktır aslanan. İnsanoğlu öyledir, isteksizliğe alışır, yalnızlığa da. Gider usul usul, güneş de dünyanın üstünden öyle geçip gider. O da alıştığı işi yapar. Şimdi seviyorum sanıyor, özlemine abartıyor. Bir hastalık olarak insana çullanan sevda denilen pislik de geçer. O zamana kadar elmas gibi kızın gözünü bağlıyor.

Baba işyerinde kızını iyileştirmek için çareler düşünürken, anne evde esip savuruyor:

"Kız donun belinde durmaz oldu. Kıçın kalmadı, memelerin çöktü. Yarın açlıktan şişeceksin de, âlemi yüzümüze güldürecek sin."

Doktora bile götürdüler. Öylesine umutsuz döndüler ki eve, hicranla dolu gönüllerini unutarak, delikanlının ailesine ağız arayıcı gönderdiler. Ah, yazıktı kıza. Çocuk bir iş tutmadan önce askerliğini aradan çıkarsın istiyordu onlar. Şimdiden başını bağlamak, hiç olmazdı. Hele bir gitsin, gelsin de o zaman bakılır...

Elmas gibi kızı gelinliğe değer bulmuyor da nazlanıyor, cinli deliklerine, can duvarlarına çivi çaktığının göçmenleri.

Nasıl bir yazgı bu? Kaderleri bir günün içinde nasıl da değişti? Bir daha dünya eskisi gibi dönemez. Babayla kızı arasındaki incecik, zar gibi camdan perde kırıldı, yüz göz olundu. Hiçbir çaba, bunun toparlanmasına, onarılmasına yaramaz artık.

Elmas, yıllarca yer altında kalmış, kabuğu solmuş bir sürünge gibi ürkek ve kamaşık gözlerle çıktı sonunda. Eve kapanalı, arkadaşları kapılardan döndürüleli, neredeyse bir yıl olmuştu. Argun'un askerde olduğunu biliyordu.

Küflü bir ful gibi kavruk, kımiltısız ve gamlıydı. Bıraktığın yerde öylece kalıyordu. Dolandığı zamanlar bile, sanki hareket etmiyormuş gibi. Güzelim kız solmuş, tükenmiş, kan yitirmiş gibi.

Babanın zorlamasıyla yakınlarından bir delikanlıyla evlenme sözleşmesi yapıldı. Nikâh son umuttu Elmas'ın kurtulması için. Mübarektir nikâh, kerameti vardır!.. Kerametın, baskının yasal hale dönüşmesinden geldiğini unutursan, büsbütün inanılabilir bile.

Derin soluklar alınıyor artık. Alışıldı gündelik yaşama. Hazırlıklar abartılı, seçilen çeyizin, hışırın, eşyanın taşınması, yerleştirilmesi, sunulması abartılı. Kızın hiçbir şeyle ilgilenmemesi de abartılı. Nişanlısına bakmıyor. Nişanlısı da onunla ilgilenmiyor zaten. Delikanlının düz dik saçları, derinlerden bakan parlak kahverengi gözleri, iğde kabuğu rengindeki parlak sarımsı esmerliği ana-babaya çok hoş geliyor ama, iki gençte de birbirinden öyle bir uzaklık görünüyor ki, nikâh kerametinden başka güvenecek şey kalmıyor...

Düğün günü akşama kadar davul zurna vuruldu. Gece için uzaktaki Siverek'ten takım getirildi. Cümbüşü, udu, kemani, klarineti ve hanendeleriyle. Billur sesler kadehleri kırmaya başladı daha nikâh kıyılmadan.

Her şey geldi. Masanın üstüne işli atlas örtü, üstüne yapma çiçek aranjmanı, gelinin ayağının yanına çarşı çiçeğinden çelenk, evlendirme memuru, tanıklar, çocuklar masanın çevresini sardı. Gelinle damat çok beklendi. Herkes gelinin bir mazarratlık çıkardığından emindi; dedikodular önce küçük küçük, sonra uzun uzun yapılırken, damadın öğlen sonrasından beri ortalarda görünmediği duyuldu. Aramalar boşa çıktı. Gelin, eteklerini toplayarak, yüzünde damla kan kalmamış, elleri buza kesmiş bir yontu biçiminde kaçırlır gibi evine götürüldü.

Elmas'ın artık yalnız kalmaması şarttı. Düğün salonunu gü-lüp eğlenmek için dolduranlar ses çıkarmadan dağılırken, liseli arkadaşları, kızın götürüldüğü eve doluştular. Gecenin en önemli görüntüsü olarak düşündükleri Elmas şimdi gecenin en önemli kişisi oluverdi.

Ne yapar bir gelin adayı damat nikâha gelmediyse?

Elmas'a uyuşturucu ilaçlar içirildi, iğneler yapıldı. Ağız dolu-su küfürler yağdırıldı. Konu komşu eve alınmadı. Kızın dönen bahtı için ana-baba ağız ağıza verip ağlaştı. Elmas iki hafta sonra odasından çıktı. Taş döşeli avludaki sedirin üstüne atılmış minde-re uzandı ve ders kitaplarını okumaya başladı. Felek bir işler çevirip kıza tuzaklar kuruyordu. Lise ikiden nasıl başlardı okumaya? Hem artık ne olacaktı sanki bitirse, yahut bitirmese?

Hüzünlü aylar geçti. Taş avlu, koridorlar, odalar daralıp daralıp üstüne geldiler sanki. Gözü evin bireylerini görmüyordu. Kendi özünü görmeyen göz başkasını niye önemseşin ki? Aldırmamak mümkün olsa, aldırmayacaklar şu el kadar kızın yazdırdığı kadere. Ama olmuyor işte. Solgun yüzünün bütün çizgileri aşağı akmış gibi duran, yaşamı kum gibi akıtan şu kız? Yürek paralamasa, kendi kararları da fos çıkmasa...

Yavaş yavaş dedikodular azaldı, durdu. Düğün günü kaçan damat, sevdiği ve uzaklarda evlendiği kızla birlikte döndü. Ev kurdu. Hatta karısını acele gebe bıraktı. Elmas, tozun toprağın, yani gündelik gailenin ortasında, başkaları için gözlerden silindi gitti.

Annesiyle birlikte pazara çıktığında, kimselerin aklına onun hatırını sormak gelmedi. Alınır da üzüldür diye düşünöldü. Selamlar verildi alındı. Belki bir-iki söz edilip danışılmış gibi de yapıldı. Dedikodu bitmişti artık. Yeni konular buluyordu şehir. Yaşam başka kanalda akıyordu. Başka talihsizlikleri yanında süröklüyor, lafa söze çeviriyordu.

Elmas içinse hayat dalgındı. Sanki kimselerin bilmediği bir göl var. Hiçbir doğal olay yaklaşıyor yanına. Rüzgârsız, yağmursuz, gecesiz, gündüzsüz, değişmiyor, değişmiyor. Elmas bu gölde. Sanki huzur içinde, sanki sağır, dilsiz, kör ve hareketsiz...

Günün birinde bir motosiklet güröltüsü dinginliği bozdu. Pazardan dönerken, gövdesine bir milimetre kala motosiklet önünde durdu. Bıkkın bir dünyalının dalgınlığından sıyrılmamış baş kaldırışı. Elmas öyle yaptı. Bir şeyler anımsadı mı, unutmadığı her şey, bendi yıkarak gözlerinde çağladı mı yoksa?

Argun'un gözleri, Argun'un parlayan yüzü, gülüşü... Argun dönmüş gelmiş de, yoluna çıkmak için pusuda beklemiş... Aşk, yıllardan beri uyuyan bir yılan olarak Elmas'a yasak meyveyi sunuyor. Elmas, hiçbir şey olmamış, olmayacakmış gibi, uzatıyor elini. Gövdesi, buzların içinde donmuştu. Ardından çöllere fırlatılmıştı, yakılmıştı. Okuduğu halk hikâyelerinin aşklarında bile duygulu bir nokta olmadığını sanan Elmas, birikmiş gözyaşlarını şimdi döküyor. Öyle yoğun, kabarık ve uzun bir sel oluşuyor ki, bütün dünya akıyor. Çıplak dağların kayaları, şehirde binlerce

yılla toplanan taşlar, tıkalı kanalizasyon, dağın küçük dereleri, evler, okullar, insanlar, çiçek öbekleri ve ağaçlar, bulutlar, eşya, her şey bu yaşlarla aradan geçen zaman içinde biriken tozlarından kurtularak temizleniyor.

Yeni bir Argun. Gövdesi bayağı kalınlaşmış. Kasları büyüyüp şişmiş. Onun uzanan kolu, ufkuna gerilince, Elmas kollarındaki yükü bırakıverdi. Düşen sebze ve meyveye hiç aldırmadı. Daracık bir sokağın girişine çekildiler. Gökyüzü bembeyaz bir güneşin görüntülerin tümünü silen aydınlığıyla yaman bir savaşa tutuştu. Her şey ıslak ve titrek görünüyordu gözüne. Galiba o yüzden. Beyin oyan bir sıcak vardı şehirde. Onlara dokunmuyordu bu. Dünya aslında yalnızdır. İnsan da yalnızdır. Biz yanılısamarla kalabalık sanırız. Elmas, kimseyi görmediği şu anda, gerçek yaşamadığının sandığını sanıyor.

Evin kapısından girdiğinde, aradan zamanın geçmediğini, geçenin bir rüyada hapsolmuş acılar olduğunu düşünüyordu. O yüzden çok güçlüydü o an. Rüyadan uyanmıştı... Yapılacak işler arandı kendisine. Yapılması zor olduğu için sonraya bırakılan işler olmalıydı bunlar. Yatakları boşalttı, yünlerini yıkadı. Güvercinliklerin taşlarını kazıyarak sildi, yeni yapılmış gibi pırıl pırıl parlattı evin duvarlarındaki kuş köşkerlerini. Tavanarasındaki eşyayı aktarıp atılacak olan dünya kadar eşya çıkardı. Kapıların, eski, belki de yüz elli yıllık çivilerini parlattı. Her biri birer güneş oldu demir kapı üstündeki pirinç çivilerin. İçi ışıklıydı, gökyüzü mavisinin. içinde inci pırıltıları.

Askerden dönmüş olan Argun, bir yandan ağabeyinin yanında bisiklet tamirini öğreniyor, bir yandan da bisiklet kiralayarak para kazanmayı. Hep Elmas'ı düşünmüş. İzinli geldiğinde önüne çıkmamış, çünkü çok üzgünmüş. Elmas'ın nişanlandığını öğrenmiş. Yine de gündüz hayalinden, gece düşünden eksik olmamış. Argun, kendisinin de hep düşünüldüğünü biliyor muydu? Söylenince inandı mı? Aslında yeni bulduğu Argun, eski Argun değil. Eski içtenliği akmış gitmiş sanki. Olsun... Ten kafesinde neler değişmiş olursa olsun, karşısındaki, bir an bile unutmadığı, uğruna acılar çektiği Argun!

Ne adresini aldı, ne Argun'un buraya gelip Elmas'ı evden sorma şansı vardı. Bir daha dayanamaz ayrılığa. İnsan aşka düşünce, onca yıldan beri taşıdığı kendisi yitip gidiyor da yerine yalnızca düşlerde yaşayan, hep sevilmek isteyen, dünyayı sevdiğinin gözünden gören, başka, farklı, biraz yadırgatıcı birisi geliyor. Dünyayla barışık ama geçmişin ve geleceğin pek de farkında olmayan biri. Yepyeni bir kokusu var. Yepyeni istekleri. Kimseye kötülük etmeyecek bir insan cinsi varsa, onlar aşka düşmüş olanlar.

Sonraki pazar günü, pazar yerinde karşılaştılar! Zamanlarının olmadığına farkındaydılar. Kısa süre sonra gençliğini yitirmiş insanların rüzgârı ikisini de önüne katıp, bir zaman sürükleyecek, sonra birini bir yerde, öbürünü bambaşka bir yerde savrulmuş bırakacaktı.

Dedikodu başlamamışsa hemen başlayacaktı. Aşkından başka şeyleri olmayanlara baskı ne kadar da katı uygulanırdı. Neleri vardı savunacak; kim onların ardında duracaktı?

Elmas, Argun'un sözlerini kendi sözleri olarak algılıyor, sanki yutuyordu. Acele, çok acele... Dönülmez bir noktaya gitmekten başka çareleri yok. Olup biten onca şeyden sonra ikisinin de aileleri onlara yardımcı olamaz!

– Seni hiç unutamadım Elmas. Söküp atmak istedikçe sen arsız arsız güldün bana.

Söz bu mu olmalı? Arsız arsız gülmek? Başka bir tavrı söylemek istiyordur Argun. Buna inanmak zorundasın:

– Ya ben? Ben senin için ölmelere kalktım.

İçten sözler ve alaturka nazlanmalar. Elmas'ın başka karşı çıkışı yok. Nazlanacak, ne kadar istendiğini böyle anlayabilir...

Geçmiş hafta içinde yer aramış Argun. Bir arkadaşının yardımını sağlamış. Artık, lise son sınıfa giden, gözleri insana okşar gibi bakan saf delikanlı değil. Isırır gibi bakıyor, ısırıldığını kanırtarak koparır gibi, saldırganın doğallığını özümlemiş gibi. O komandoydu. Yaşama tutunmayı çoktan öğrenmiş.

– Korkma hiç, bizi rahatsız edecek kimseler olmayacak.

– Sen üstümdeki baskıyı biliyorsun ama.

– Çaresini bul artık. Pazar olduğu gün çıkarsın. O zaman yalnız geç kaldığın için kızarlar sana. Onlar işi anlayana kadar...

Gözlerindeki parıltı... Saldıracak bir vahşi hayvan. Elmas onun başka türlü yaklaşacağını bekliyordu. Hâlâ bekliyor. Böylesi bir beraberlik özünü incitiyor. Argun dişi mi arıyor kendine? Bunu sokak başlarında konuşmak nasıl da olanaksız.

Daha uzun zamanlarda, daha rahat mekânlarda konuşulabilir aklından geçenler. Gitmemeye dayanamaz. Giderse gönlünden geçenlere tavrının ne olacağını çözemiyor Argun'un. Kendisi erkek olsaydı...

– Artık arka sokaklarda eline dokunmakla mutlu olduğunu sanan gözü kapalı sığırık yok karşında. Ona göre. Ya gelirsın, ya gidersın kızım.

Zamanları ne kadar az. Ne kadar az şey paylaşılacak. Bunu değiştirmek istiyor ama dile getirecek gücü yok. Dile getirirse ve Argun "hayır," dese... Ne yapabilir?

Çare bulabildi. Evden ummadığı kadar rahatlıkla çıktı. Şehirlerarası Otobüs Terminalinin arkasından geçti. Tozlu, kuru, dar yollar... Sola kıvrıldı. Yol boyunca duygu fışkırıyor her yanından: Özlem, aşk, tedirginlik, haksızlığa uğramışlık... Onu göremezse ya, ikircik... Birileri görürse, basılırlarsa? Ölüm. Farkında olmaksızın dudakları oynuyor. Dualar dökülüyor geçtiği yollara. Allah böyle bir kıza yardım eder mi? Derisi tutuşuyor, kamaşıyor gözleri. Tanıyamadığı biri bütün bedenini doldurmuş. Başka biri, başka biri... "Allahım yardım et. Her şey yolunda gitsin. Bana, bir daha kopmamasıya bağlansın Argun. Karasevdalara düşsün. Ayrılık olmasın aramızda. Leyla ile Mecnun aşkı hiç kalsın bizim sevdamızın yanında. Sonumuz onlarınkine benzemesin."

Evi sokaktan tahta perde ayırıyor. Kararmış, çatlamış tahtalar. Kötü, yıkıldı yıkılacak bir kapı. Üstüne tozlu bir asma abanmış. Küflü, gelişmemiş, çirkin koruk salkımları... Kapı iter itmez açılıyor. Karşıda küçük toprak avluya açılan iki kapı. Sefil bir bekâr evi. Böyle evlerin üstünden komşu kadın gözleri eksik olmaz. İsteseler de koparamaz onlar gözlerini. Birbirlerini uyaracaklar, kocalarına anlatacaklar. "Allahım bize yardım et. Onunla muradı-

mızı almadan... Hayır Allahım böyle değil, onunla hiçbir şey bitmeyecek. Sonuna kadar yardım et."

Açık, kirli, sefil bir yatak. Birinci değil, ikinci kapının açığında bekleyen Argun'un ardından girdiğinde, odada tek göze çarpan şey o. Zaten başka bir şey yok pek. Buraya niçin geldikleri, hemen gözüne sokulmasa...

Öyle tuhaf bir durum ki. Argun, her haliyle eve kadın atan erkek duruşunda. Bunca açık davranılması şart mı? İçinde tedirginlik. Biraz incelik bekliyordu. İncelik dediği ikiyüzlülük mü acaba? Erkekler niye zorlanırlar bunda? Bilgiçliğine şaşıyor. Nereden biliyor bunu? Kadınlar çok mu ince ruhlu? Annesi değil mi, her şeyi tartıya, pahaya vuran?

Niçin yardım istedi Allahtan? Niye sokakta rastlayacağı insanlar korkuttu? Yalnızca konuşmak istiyorsa? İstiyor mu? Asıl beklediği?.. Elleri ayakları buz kesiyor. Dişleri birbirine vuruyor. Çok çirkin olduğu korkusu yüreğini sıkıyor. Sanki muma bulanmış her yanı. Kimildamasa bile çatlıyor orası burası ve an-be-an çirkinleşiyor. Karmakarışık.

Argun ona sarılmak için uzandığında, elini yakalıyor:

– Bak yüreğim nasıl çarpıyor.

Argun hiç sesini çıkarmıyor. Eğilip yüzüne bakıyor, sonra öbür eliyle çenesini tutup yüzünü kaldırıyor; göz gözeler. Göğsünün üstüne yapıştırdığı el, pençeye dönüşmüş, gitgide vahşileşen bir hayvan pençesi, örseliyor, sıkıyor. Çenesindeki eli, boynuna inmiş. Öyle sert ki. Hırçın.

Argun'un gözlerinden yüzüne geçtiğinde bakışları, gördüğü; kimselere benzemeyen ve yalnızca Elmas'ın gördüğü o eski farklı pırıl pırıl yüz değil. Bir başka dünya bu yüz. Eski büyü ve duygululuk uçup gitmiş. Çapkınca bakıyor; yakışıklılığının, etkisinin alabildiğine farkında. Bu bakışta ünlü bir jönün etkileyiciliği var, ama eski Argun'un özel yakıcılığı değil. Öğrenilmiş bir bakış bu. Etkileyebilir mi böylece? Etkileniyor.

Bunları belirgin sırayla düşünmüyor. Teninin yaşadıkları, içsel bir boşluğa indiğinde, karmakarışık duygularla kuşatılıyor, hepsini seçmesi ve yorumlaması olanaksız. Yenilmişliğinin ayır-

dında. Yenilmişliğini, gelmeye karar verdiğinde biliyordu. Duygu sürüyor. Derinlere, kalın çizgilerle gömülerek korkusunu artırıyor.

Elmas'ı hemen yatağa götürüyor Argun. Apaçık zorluyor. Dudaklarını eziyor. İlk öpüş diye düşlediği, bu zalim ve hoyrat saldırı mı? Gövdesini buruşturabilse buruşturacak. O kadar sert. Bir kolu belinde Elmas'ın. Öbürüyle iki meme arasında arsız dağ keçisi gibi atlıyor. Sıkıca tutunan, kendinden başka hiçbir şeyin ayırında olmayan... Tutunuyor, değişip tutunuyor.

Argun'un, Elmas'ın gözlerindeki yılgınlığı fark etmediği apaçık. Kızın yüz derisi gergin. Burnu, elmacık kemikleri kasnakta gerilir gibi acıtarak çekiliyor. Dudakları, örselenmeye karşı solgun. Soluk alamıyor. Böyle olmaması gerek. Sesi çıkmıyor. Zaten ne bedeninde karşı koyuş ne sözle karşı çıkış, ne ses var. İçinden upuzun bir şeyler geçiyor şimdi: Kurdeleler gibi, çirişi akıtılmamış dokumalar gibi... Yardım beklentisi onlar sanki. Acı veriyorlar. Sevişme intikam gibi başladığından beri, katılma beklenmedi kendisinden. Salınıyor, içindeki upuzun dokumalar, salınıyorlar, gözlerini karartarak.

Yatağa yıkılmadan önce, pencereden vuran ışıktaki, Argun'un akkora kesmiş gözlerinde kendisini gördü Elmas. Koşan bir geyik. Paralanmış geyiğin acılı bakışları... Son olarak da Argun'un üstündeki yüzü: Karanlık, salt bebek olarak kalmış gözler, dümdüz yüz kasları, titreyen burun delikleri... Et kokusunu almış vahşi, güçlü avcı... Eti aranıyor, çıplak eti.

Çıplak eti kendi hoyrat elleriyle yaratıyor.

Elmas!

Çırçıplak. Fazlaca hazırlanmış olmanın, sakınılanı fahişe gibi hazırlıkla ama saygınlıkla değil, hazır oluşla vermenin sevgiyle ilintisini sordu kendi kendine. Kuşkuya düştü yine. Bugün kuşku-lar günü: Soruları bitmeden hesaplaşıp, kendi çıkarına gerçekleri bulmadan daha, Argun'un en iç kapısını zorladığını algıladı. Tarih dersi: Düşmanlar koçbaşıyla kale kapısını dövüyor. Ne yapılsa vazgeçmeyecek o üstün güç. Elmas ne kadar okşamak istese, açılmayı özelese, yine de saldırı onu savunmaya itiyor, kapanıyor

boyuna. Kendi üstüne, hedef küçülterek toparlanmaya, içine çekilmeye... Oysa okşamayı özlüyordu, öpmeyi, görmeyi... Hiçbiri-ne izin çıkmıyor ki.

Çok geçmiyor, koçbaşı, keskin acı vererek ve yırtılışı kutlar gibi ıslaklıkla ve mısır püskülü kokusuyla ve o sırada sessiz olduğuna Elmas'ın hiçbir zaman inanamayacağı haykırışlarla bütünüy-le yitiyor içinde. Sonra sonra sesi kesiliyor, övünge ama yorgun bir askerin ana kucağına başını bırakması gibi Elmas'ın içinde dinleniyor. Şimdi bütün denizler duruldu. Dalgalar kesildi, sessizlik yayıldı. Elmas'ın canı yanıyor, pek bir şey de anlamadı. Ancak, kaleyi alan muzaffer askere analık yapıyorsan, benim acım var diyebilir misin?

Bu duygulara karşın, Argun erkekliğinin yumuşak başlı geçici yorgunluğunu Elmas'ın algılamadığını, oysa bunun mutlaka ve hakkıyla kayıtlara geçmesi gerektiğini düşünmüş gibi, kendini çekti. Kan içindeki yarı ölü organına hayranlıkla baktı. Elmas hiçti o anda. Acısı, duyguları; yataktaki kanın temizlenmesi işinin kendisine düşüp düşmediği utancını yaşayan kadın da; erkeğinden güvenceler bekleyen, artık, çok önemli sayılan bir hazineyi yitirmiş suçlunun utancı içinde anlayış bekleyen kadın da... Yoktu. Argun dizleri üstünde doğruldu. Yarı inik, yarı güçlü organına, hoşgörülü, hayran, övünçlü, hatta kibirli bir baba gibi baktı. Bir an gözlerini Elmas'a indirdi. Belirsiz bir gülümseme... Lütfetti. Bacaklarını birleştirerek saklanmaya çalışan, artık yalnızca bir deliğe indirgenmiş kadınlığı... İçindeki duygular var mıydı, bir anlamı olabilir miydi onların? Hayır. Bunları düşünmediği görülüyor Argun'un.

- Öp şunu bakayım maması. İlk defa kızlık bozuyor: Çok yoruldu. Eğer devamlı yemek istiyorsan, onu nazlayacaksın. Üstelik, herkes bu abin gibi... Anlarsın ya!

Elmas'ın titreyen dudakları o kanlı yorgun şeyin üstüne basıyor. Kendi kanının kokusu, yıllarca özlenen birliktelik, dudaklarının altında genişleyen ve yeniden kanla dolan organın içindeki çağlayış, sertleşme. Canı çok yanıyor, gözleri doluyor, içi çok katı. Yine de başka türlü bir şey, yaşadığı. Sevgi değil. Argun'un ağzından iç ısıtan tek sözcük çıkmadı bugün. Böyle değildi o. Üç

yıl, boşu boşuna beklediği insan bu değil. Elmas'ın vermek istediğini sevinçle kabul edecek sandığı... Yaptıkları yalnızca, yalnızca... Ah adını bilmiyor Elmas, kötü olduğunu, aşağılandığını biliyor yalnız.

Soluksuz kaldığında, öte yana devriliyor.

Utançla çarşafı toplamaya kalkışıyor. Çıplaklığından utandığı için sarınacak bir şey aranıyor, bir örtü çekiyor üstüne. Argun uzanıp alıyor örtüyü, arkaya fırlatıyor:

– Bırak bu el değmemiş gelin vahşiliğini. Seni perişan etmeden, paralamadan, yararı bereni bir hafta çektirmeden bırakır mıyım? Az soluklanayım, sonra bir daha tadına bakacağım yeni avradımın.

Elmas dilini yutmuş gibi kalıyor. Kasıklarındaki acı seğirtip yüreğine çöreklemiş...

Karınçalanan acısı, içindeki tuz basılmış gibi zonklayan sancısı, dar yolun şiştiği için içine almazlanması, yine de Argun'un ve koçbaşının yengisi. Kollarını iki yana açan Argun'un parmaklarını Elmas'ın parmakları arasından geçirerek onu yatağın içine sırtüstü çarmıhlaması... Sonra, birden, hışımla bacaklarını omuzlarına atıp, çok sert –kalleşçe mi, düşmanca mı– bir vuruş yapması, gövdenin ortasından yayılan acıyla sıçratması Elmas'ı...

Ve bu ağır, şaşırtıcı, sürekli sancıya, son müthiş, göz karartan girişe karşılık, içinin, kanının tutuşması Elmas'ın.

Eve dönmeli artık. Hava kararıyor. Her türlü hoşgörünün sınırları dışında bir gün. Argun, evi biraz toparlayıp ardından çıkacağını söylüyor. Elmas, kapıyı açtığı anda, kaba etlerinin arasını yoklayan eli algılıyor. Dönmeyecek, bakmayacak. Küçültücü bir sahiplenme bu. Niçin yapıyor? Neyin öfkesini çıkarıp, niye aşağılıyor Elmas'ı?

Alaca karanlıkta dar sokaklara yemek kokuları birikiyor. Gövdesindeki yaralar yüzünden sakınarak yürüyor Elmas. Bütün aşağılamalar bitmiş, bütün korkular sokaklara düşmüş şimdi. Sarhoş gibi. Hiçbir şey düşünemiyor artık.

Evin bulunduğu sokağın başında birden duruyor. Olacak şey değil: Yeniden yaşamak istiyor hoyratlığı. Yatağına yattığında anımsayacak dişiliğinin ezilmesindeki hiç hoş olmadığını sandığı zevki. Ezilmenin, dövölmenin, değer verdiği şeylerin acımasızca savrulup yalnızca cinselliğı yakalamış olan erkekliğin şımarık, genç ve güçlü oluşunun övöngen, yaşanmadıkça bilinmeyen müt-hiş gücünü...

Kanı tutuyor. Titriyor.

Eve girince sorulara yanıt vermiyor. Üstüne varamayacaklardır. Hiç değilse, kulaklarına bir şeyler fısıldanana kadar, sıkıya alamazlar, bunu biliyor ve sonuna kadar kullanacak. O yüzden ağzından çıkanlar, geçiştirici, yatıştırıcı sözler. Bunlar yetiyor. Belki de çekindiğı için kızını örseleyecek sözler söylemiyor annesi. Ne olursa olsun Elmas ödün vermiyor. Zaten zavallı aklına getiremez bugün olup biteni. Hiç yaşamadı böylesi bir günü. İnsanların hepsi zaııallı, bir kendisi değil.

Öyle yorgun. Tokaılanmış gibi etleri. Bacaklarının arasında dönüp duran sivri şişler. O işi... Yaptı. O işi... Böyleymiş demek. Karşı çıkmalarını korkmalarını anlıyor. Erkeğın en üstün olduğı an bilinci, anneleri çaresiz bırakıyor. Sertliğı, hoyratlığı, saldırganlığı, edepsizliğı ve zulmü bütün varlığıyla onaylıyor Elmas. İçinde yıkıcı duygular baş veriyor. O ne isterse, yalnızca onun emirlerini yerine getirerek... Ne isterse...

Sofrada babasını gözlüyor. Hımbılın biri. İkisinin de ruhları ölmüş bunların. Sırf yapılmalı diye yaptıkları şeyler, kadının da, erkeğın de layık olduğı değil. Bu işi Argun biliyor. Dişisini paçavra gibi kullanıyor... Doğru olan da bu. Çünkü Elmas'ın böyle bir birlikteliğı özlediğini anlayıverdi. Ezen güçlü, haklıdır! İkiye bölüyor Argun onu. Bedenine işkence etsin. Neden hoşlanıyorsa, ona hakkı var. Duyguları, bedeninden yana değil: Onu ezip küçölten, acıtan güçten yana olmaktan aldığı, zehirli, acılı, sancılı zevk, vazgeçilemeyecek kadar güçlü.

Argun'u gözlerinin önüne getirmek istiyor: İmgesi öylesine gerçek ki, sofradakiler görürler diye korkup başını eğiyor. Sofra örtüsünün kareli dokumasında kalın kırmızı çizgiler... Salçalı ye-

mek: Berelenmiş bir... Ah görünmesin, bacaklarını birbirine bastırarak, Argun'un açabildiği kadar açtığı, tertemiz edilerek hazırlanmış... Bütün yapısıyla önüne serdiği... Bacaklarını birbirine bastırarak sıkıştırıyor. .

Çatal, erkek. Bıçak, erkek. Sofraya meyve geliyor. Şeftali: Argun memelerini koparmanın, yahut ezip düzlemenin sınırında. Ezikler, çürükler içinde her yanı. Şeftaliyle içi kamaşıyor. Kavun... Onu da benzetiyor... Hep birkaç saat öncesinde. Demek saatler geçmiş. Nasıl dayanacak, nasıl buluşacaklar?

Annesiyle babasının birbirlerine kaygılı bakışlar attığının farkında değil Elmas. Yatağına gidiyor. Havanın aşırı sıcaklığı yüzünden bütün şehir halkı damlarda yatıyor. Işık yakılmıyor hem o yüzden, hem de sineklerden korunmak için. Yüzünü silme yıldız kaplı gökyüzüne çeviriyor. Yaralı olabilir gövdesi ama şimdi canı yanmayacak. Annesinin işlerinin bitmesine, yemek biter bitmez kahveye çıkan babasının dönmesine ve onun hemen ardından sokağa fırlayan küçük kardeşinin çağırılmasına daha çok zaman var. Geceliğini çıkarıyor, boğazına kadar çektiği örtüyü yok sayıp bacaklarını iki yana açarak, gökyüzündeki koskocaman Argun'un ışıklar içindeki erkekliğine kendisini olanca boyun büküklüğü ve yumuşaklığıyla alabildiğine sunuyor.

İç i yine tutuşuyor.

Ne zor şey belli bir zamanı beklemek. Kavuşmak ve uzun beklemeklerle süren yaşamın ortasındaki günleri saymak... O günlerde, beden coğrafyasında geziniliyor. Doydukça artan açlıkla başa çıkamıyor. Argun aşağılamalarını gitgide daha sık tetikliyor. Örselemek, kırmak isteği apaçık görülüyor. Düşmanlığı yaratıyorlar sürekli olarak. Kendisinin ve etinin aşağılanmasıyla hazla elem karışığı tadı, Elmas'a bir yandan ağır geliyor, öte yandan hiç yaşanmamış tanımanın heyecanını doğuruyor. Hiç yerine indirgenen kimliğine karşın, çok farkında olunan bedenden gelen somut tatlar için, her şeye razı Elmas. O somut tat çeşitlenebiliyor çünkü. Bunun için örselenmesi gerekiyorsa, örselensin. Sanki tek amacı buydu, bunu bekledi. Alışkanlıkları, değerleri bir kıyıya kadar taşımıştı işte. Şimdi silkeliyor, sonsuz

bir uçuruma dökölmelerine aldırıyor. Hepsi boş, hepsi gereksiz.

Hayatın içi, yalnızca sevişmekle doluyor şimdi. Horlanarak, incitilerek, aşağılanarak, kullanılarak sevişmek. Elmas, Argun'un istediğı her şeyi yapıyor. Her zaman hazır olacak. Bu tutkunun karşılığında ödediğı bedel var tabii. Önce ruhu soldu. Şimdi eti eskitiliyor. Ama bunlar... Bulduğına karşılık çok bir bedel değil gibi geliyor ona. Argun alacakaranlığı yaşıyor. Beklemediğı bir yerden çıkıverecek korkuyu duyuruyor ona. Kendini hiç tanıımıyormuş Elmas, şimdi tanıyor. Hayır, aslında şimdi de tanımıyor. Biri var, gelip beden kafesine yerleşmiş, önceleri tanıdığı kimliğı ezmiş, itmiş sıkıştırmış. Artık bu kimlik olacaksa kimliğı, ona alışmalı. Daha önceki ilişkilerinde, uyuşmuş, dalgın, bahtsız, hızla yokluğa koşan bir kızın kimliğıyle görünüyordu. Sonra Argun geldi. Hem doyan, hem aç kalan yanını görebildi. Gövdenin içine ve dışına saçılmış dokunma duyusu, güçlenen yerlerini algılatıyor kendine. Dudaklarını yangılı ve acılı titreşimlerinden tanıyor. Parmak uçlarının taşıdığı hazların sürüp gideceğini bilmezdi eskiden. Bacaklarının arası, memeleri, ensesi, kulakları... Her biri belki bela, belki ölüm getirecekler. Olsun, önceki gibi yaşamaktansa, bunlarla kısa sürecek yaşama razı. Beden coğrafyasında bilmediğı hiçbir yer kalmadı. Verimli yerler, kıraç yerler, uzaklar yakınlar, elinin altındakiler, ulaşmak istenen yerler... Çukurlar, yükselteler, sertlikler, yumuşaklıklar, sıcaklık, nem, porselen düzgünlüğü, bataklıklar, kokular ve rüzgârlar... Bunları yaşayacak. İnsana özgü bütün değerleri ardında bırakmaya, hor bakmaya, düşünmemeye razı. Aşağılanmaya, işkenceye de.

Her durum birbirlerine koşmak için olanağı çevriliyor. Çevredekiler o yüzden farkına varıyor. Yine de, acele etmemiş olmakla, yola geleceklerini sanmak arasında bir süre özgürlüklere dokunulmadı. Oysa ikisi de, değerlerin yozlaşmasını engelleyen bir şey varsa; yani çıta, yükselti, yol, kapı, olanak her neyse böyle bir şeyleri kullanarak değerlere dönebilme şansını kullanmak istemediler.

Elmas kendisi için yarının olmadığını biliyor. Argun'un ken-

dini her zaman kurtarabileceğini, ama o şansın kendisine tanınmayacağını. Bundan daha incitici olanı da fark ediyor: Sevişmeleri alışkanlığa dönüşüyor yavaş yavaş. Böylesi bir ilişkide düzen her koşulda bıkkınlığın başlangıcı ama o bunu bilmiyor. Alıştığı şeyleri alıştığı gibi istiyor, alışıldığı gibi davranıyor. Belki içgüdü-sü bu, belki de hayal gücünün eksikliği... Böylece geleceği düşünmemek olanağı var. Beraberlikleri, bilinçli yahut bilinçsiz on-ları ılıman bir ortama taşıdı. Elmas başında fark etmemiş olabilir: Zaman yetmeye başladı. Eskiden az gibi gelen zaman... Düzenli ırmak akışı, yaşamın diğer yönlerinde olduğu gibi.

Azalma nasıl başladı? Sevişmekten başka beklentileri yoktu. Yine de buluşmalarının arası uzadı. Elmas, nasıl davranılırsa davranılsın gövdesinin hâlâ istenmesinin getirdiği söze hiç dökülmemiş olan sevince de kibre de benzeyen duyguyu yitirdi. Yaklaşma gitgide daha sonraya bırakılıyordu. Argun ilişkileri sırasında güçlenen organıyla övünmeyi bırakmış, buna karşılık Elmas'ın gövdesiyle, zekâsıyla, beklentileriyle ilgili eleştirilerini sayıp dökmeye başlamıştı. Memeleri çabuk pörsüyeceğe benziyordu. Orası pembecikken hızla kararıyor, terlik gibi her ayağı kabul eden kullanılmış kadın karanlığına dönüyordu. Bacaklarının üst kısmı niye o kadar inceydi öyle? Dişiliğinin horlanmasından utanmayan Elmas'ı tutuklaştıran bir şeyleri niye bu kadar hırsla arıyordu Argun?

Ardından, nikâhlanmaya kadar giden acıklı hikâyeyi diline doladı. Her sözü kadınla erkeğin çok yakınlaşmasına dair, hep kuşkucu, hep suçlayıcı. Kollarına bu kadar kolay atıldığına göre, erkeğin tadını biliyor olmalı. Tabii kızlığını kendisine verdiğini unutmuyor. Yine de gözü kapalı sıgırcık sanmasın onu.

– Yapma, iftira atma!

– Bağırma suç bastırmak için. Kolayca avuca düşen bir kadın olduğuna göre sana niye inanayım?

İçindeki ateş harlıyor bir an. Bir an sonra yonga gibi geçiyor: İnanmasın peki. Gövdesini de istediği kadar örselesin. Ama düşmanlık etmesin.

– Seni yıllarca özlediğim için.

Neyini özlediğini soruyordu. İsteddiği yanıtı alıyordu. Boyunu kırarcasına kızın yüzünü çıplaklığına bastırıyor, ona tapmasını istiyordu. Ten yangını geçince, orospu gibi davranmaktan kurtulamadığını söylüyordu.

Elmas, evle bağlarını atacak kadar gözünü karartınca, annesinin çaresizliklerini gördü. Dokunulmaz saydıkları kızlarının yaptıklarının hepsini kabullenen zayıflıkları neyin nesi? Demek gösterişi asıp kesme tehditleri. İşte apaçıktı: Koklanmış ful olarak çürümeye duran kızlarına bir şey yapamazlardı. Özenle yetiştirmiş, saklamışlardı. Ten ve soluk değmesin diye sakınmış, en incitici ele geçmesine karşı, öylece kalmışlardı.

Herkes, her şeyin farkındaydı artık. Elmas da, evden yana korku duymaması gerektiğinin ayırında.

Argun'un kollarına çırpıplak yattığında, o her şeyiyle alay ettikten sonra, hiç sevgi göstermeden, hazırlamadan, bir fahişeye yaklaşır gibi yaklaşıp giyindikten sonra, aşağılamalarla üzerinden kendisinden kopulamayacağına büsbütün inanıyordu. Buna Elmas da inanıyordu. Argun'un öç almasının çeşitlemelerine dayanıyor. Onu çözebiliyor, kendisini değil.

Zulüm olan birliktelikleri dördüncü ayındayken, Argun sözleştikleri bir gün kapıyı açmadı. Birkaç kez yumrukladı çürük tahta kapıyı. Çok bekleyemeyeceği için uzaklaştı, dolandı, içi içini yiyerek döndü geldi. Kapı açılmıyordu. Dört bir yanı arandı. Oy-nayan perdeler mi vardı, kafeslerin ardında gölgeler mi?

Nasıl olmuş da böyle bir olasılığı düşünmemişlerdi? Bir engel çıkarsa nasıl buluşacaklarını bilmiyordu. Argun'un sıkı tembihine ancak bir gün uyabildi. Bisikletçi dükkânına gitti. Her yanı tir tir titriyor, yüz kasları sakır sakır atıyordu. Argun dipte bir yerlerden yekindi, gözleri ne kadar parlak. Ah, içinin güneşi doğuyor, yükseliyor, yaklaştıkça dünyanın gamı siliniyor! Güneşi, uzansa dokunacağı kadar yakında!

Yüzü asık. Elmas'ın içinden, çok derinden kopan buz gibi yel, geçtiği yeri soğuta soğuta yükseliyor. Gövdesi bir anda buza kesiyor. Ona bir dokunsa, bu soğukluk, buyma çözülebilir.

- Gelmemeliydin. Sana tembihlemedim mi?

– Deli olacaktım Argun. Kapı açılmayınca... Seni hasta sandım. Hem, gelmediğimi sanırsan beni merak edersin diye düşündüm.

– Hasta değilim. Seni de merak etmiyorum.

– Ne bu? Böyle birdenbire niye değiştin? Hiçbir şey yokken? Var mıydı, kusurum var mıydı?

Sesi dökülüyor, kesiliyor...

Konuşmayı ne kadar zorlaştırıyor Argun. Güneş filan değil, buz kütesi. Kanı çekiliyor Elmas'ın. Bir anaforun içinde. Başı fırl fırl dönüyor. Argun'suz yapamaz. Ondan vazgeçemez. Yumuşak noktasını bulması gerek.

Argun'un sesi, öfkesini bastırmaya çaba gösteren, sabırsız, sevgisiz ses:

– Bir şey olduğu yok. Cengiz dedi ki: "Bundan sonra evime karı getirme," dedi.

Bunu nasıl söyleyebiliyor?

– Peki ne yapacağız? Hemen bir çare bulmalısın.

Asıl söylemek istediği, okuyup duyulduğu fotoromanlarda ki gibi sözler: Beni al. Ayağına bağ olmam. Mutlu oluruz, çocuklarımız olur. Seni her şeyden yüce tutarım. Hiçbir kadın benim sana vereceğim şeyleri veremez... Düşünceleri bile sürmüyor. Korku sıkıyor yüreğini. Ne verdin sen Elmas? Ona, onun istediği ne verdin? Verebileceğin en değerli şeyini bile ilk gün taş a çaldı.

Argun olmadan yaşayamaz. Buna inandırabilse erkeğini.. Argun'un silkelediği omzunda gözleri. Koyu mavi, çok kirli tişörtünün içinde saklı o kemikli, güçlü omuzlarda. Gözlerine hülyalı bir bulut takıyor. Bulut döneniyor, inip çıkıyor, toplanıp dağılıyor. Sesinin en dişil tonunu buluyor. Ona da, alçak, mutlu, istekli ton ekliyor. Ayaklarına kapanacak, cesaret edebilse. Sesine bunu da yüklüyor:

– Ne yapacağız bir tanem? Ne olacak şimdi?

– Bir şey olacağı yok. Artık buluşmayacağız.

Yanardağ bu. Kulaklarına lav akıtıyor. Elmas ölüyor. Bir damla kanı akmayacak. Yüreği patladı, Elmas öldü.

Sapsarı, sallanıyor:

– Sen neler söylüyorsun? Sensiz kalırsam ölürüm ben.

Argun hiçbir şey söylenmemiş gibi arkasını dönüyor. Omuzların silkелendiğini görüyor Elmas. Bu genç, güçlü sırt, ardında olmadık şeyler yapan, deli, onursuz bir Elmas bırakıyor olmalı:

– Sana hiçbir şey olmaz, meraklanma. Sen katır gibi bir karsın. Senin istediğin ben değilim. Senin istediğin... Erkek, bir yerine vuruyor ve yürüyüp dükkânın derinliklerinde kayboluyor. Gülüyor giderken. Gülüyor mu, sahiden?

– Bunu yapma bana sevdiğim. Bunu bana yapma!

Gitgide yarıldığını sandığı bir açıklıktan taşan gözyaşları gürültülü gibi geliyor Elmas'a. İçinden, hiç bilmediği bir ağıt yükseliyor. Yıllar süren sessizliğinde, uzak bir yerlerinde birike birike yoğunlaşan ses, birkaç aydan beri yaşadığı onur kırılmalarının toplamı, yarına dair beklentisizliğin biriktirdiği ağı, gövde alışkanlıklarının bıçakla kesilivermesiyle duyulan kimsesizliğin getirdiği yıkım... Gürültüsü büyüyor bu ağıdın. Paralaması da abartılı. Bunun ayırında. O yüzden bir yandan da Argun'a acıyor. Onun kızmakta haklı olduğunu düşünüyor. Argun müşfik değil. Koruyucu hiç değil...

Kendine geldiğinde, dükkânın dibindeki tahta kerevete uzatılmıştı. Göğsü, başının altına konulan ot yastık ve boynu sırlıklılandı. Ağittan mıydı bu kadar ıslanma, yoksa suyla mı kendine getirmişler Elmas'ı? Argun biraz ötede eski bir metal konsolun üstüne yerleştirilmiş çok yüksek radyoya yaslanmış, yere bakıyor.

Ah ne çirkindir şu anda... Gözleri kızarmış, burnu şişmiştir. Hiç kimse Elmas'ı güzel bulamaz. Bu krizle Argun'u iyice soğuttu üstelik. Dükkânın bu dip kısmı sanki karanlık bir çöl. Bütün duyguları kurumuş, sabırsızlık sinmiş oradaki üç erkeğin bakışlarına. Varlığına tahammülsüzler. Elmas yavaş yavaş doğruluyor. Eteklerinin açılmamasına özen göstererek oturuyor kerevete. Suçlu, sağlıksız, pişman. Bir şey yapabilse, o an Argun uzaklığını bırakıp büyük bir aşkla... Ah, olur mu hiç? Dağlar vadiler kavuşur kolayca. Tuzlar billurlar karışır... Elmas onu yitirmekten bu kadar korkarken hiçbir Argun'u kendine yaklaştıracak yöntemi bulamaz.

– Belki buluşacağımız bir yeri ben bulurum.

Nereden, nasıl bulacak?

Argun'un ağabeyi ve işçi, insanlık görevlerini bitirmişlerdir. Argun'un metresidir kerevette oturan kadın. Hesapları varsa, onlar kendi aralarında halletmelidirler. Argun'un neler düşündüğünü de biliyor Elmas. Kendisini rezil eden arsız kadından tiksiniyor. Nereden sardı başına bu belayı...

– Yer filan gerekmez. Anla artık!

Kesin karar. Emir... Bitirilmiş her şey.

Elmas inanamayarak bakıyor Argun'a. İsteddiği ne ki? Nikâhla filan demiyor ki. Birlikte oturalım da demiyor.

– Neyi anlayayım?

Yanıt, Argun'un ağabeyinden geliyor:

– Seni istemiyor a hanım. Yakında evlenecek o.

Ne söylüyor bu? Duyduğu gerçek mi? Niye evlensin ki? Evlenirse?

Evlenirse, dünya durur. Şimdiden gökyüzü iniyor hüzünlü grisine sarınıp. Ufukları, bulutları yok ediyor. Elmas, bilinçsizce Argun'a uzatıyor ellerini. Bir uyurgezer gibi. Yahut, gücünü bilmez bir yerinde saklı tutan bir cadı mı? Argun radyodan uzaklaşıyor. Geri geri kapıya doğru gidiyor. Korkuyor Argun. Elmas'tan? Neler oluyor bunlara?

– Seni istemiyorum. Seni istemiyorum artık.

Bu Argun olamaz. Elmas sesleri ayırdedebiliyor ya, kimlikleri birbirine karıştırıyor. Onu istemediğini söyleyen sesi izleyen daha yaşlı bir ses kulaklarına çarpıyor. Dolmuyor, çarpıyor:

– Hayatını doğru dürüst, namuslu bir kızla kuracak. Bırak onu artık. Düş kardeşimin yakasından. Yoksa...

Elmas ne? Canından çok sevdi Argun'u. Canından çok. İki ayrı erkek sesi belkemiğini kırmış olmalı. İki büküm olarak kayıyor, yere çöküyor. Kolları önden kavuşmuş, elleri koltukaltlarında saklı. İçi üşüyor, büzülüyor o yüzden, küçülüyor. Söylenen şaka mıydı? Burası yabancı bir yer. İnsanlar kendi sınırlarının dışına çıkınca av hayvanı gibi örselenebilir. Burası evleri değil, Ar-

gun'la birlikte olabildikleri yer de değil. Burada durmamalı. Av hayvanları..

Yavaşça doğrulurken sırtı kambur. Boynu eğik ve söyleyecek sözü yok. Aşağılanmanın her türlüşünü aylardan beri yaşıyor. Bunun bir çaresi olmalı. Kendisi mi bulacak çareyi; herkesten kopmuş olan, aklının ermediği tutkusunun ardında dolanan aptal kız? Buradan çıkmalı ve ölmeli. Başka yolu yok bu işin. Öyledir, erkek kadının peşinden koşabilir. Kadın ise kafası fare kafası gibi ezilecek töresiz!

ÖLÜM KOLAY MI BEDEN HAZLARI BÖYLE ÇAĞIRIRKEN?

İçinin son fulleri yeşilden beyaza geçmişti. Dışardan çok belli olmasa da, yapraklarının arasına biraz zaman, biraz hava, ardından ferahlık girmeye başlamıştı Argun'un yanında. Ayırırken çektiği acı uzundu, özünü yakıyordu. Bedeni alevlere sarınmış. Olsun. Onun yanına gidecekti. Tomurcuk açacaktı.

Şimdi sonbahar geliyor: Coşkun topraktan önce gökyüzüne geliyor, ışıkları karıyor. O zaman kuşlar geçiyor. Bu yıl, fark etmiyor onları Elmas. Argun yaşamının üstüne kara fanus kapattı. Peki. Madem ondan geldi, kabul edecek. Akli ona kaçmış, firarda. Yüreği ateşe atılmış, çatlaya çatlaya yanıyor. Evden çıkmıyor. Kendisine kimselerin bulaşmadığını, ev halkının korkuyla yanından geçip sessizce bir yerlerde yittiğini ayırtedemiyor. O bir deli.

Sonbahar göğünün altındaki taş döşeli geniş avlu, kuyunun çevresini saran çeşitli boyda konserve, yağ, peynir tenekelerinde envai çiçek... Bakıyor onlara, bunlar acı çeker mi? Bulutlar dağılırken? Kuşlar giderken hiç eşini kaybetmez mi? Her şeye, kendisine ne oldu diye soruyor. Ne kadar çok çiçek var. Hiçbiri yanıtlamıyor sorusunu. Annesi niye yetiştiriyor onları? Argun'dan kendisinin beklediklerini annesine çiçekleri mi veriyor?

Doğru dürüst birini nasıl anlıyor aileler? Yumuşaklığını mı

elliyorlar, sesini mi dinliyor, rengine mi bakıyorlar? Hepsini mi yoksa? Başına bunlar gelmese, belki o da uygun bir kızdı... Şimdi değerini yitirmiş, onursuz. Satın alınmadı, alınmayacak. Pazarlık yapılmadı, yapılmayacak: Şunca ağırlıkta altın, bilmem ne tür bilezik, kulağına küpe, gerdanına şöylesi, gelinliği bilmem neden, ikram şundan, babaya, anaya şunlar şunlar, küçük kardeş o, akrabalara bunlar... Hiçbir pazarlık yapılmayınca eğrildin. Solduruyor herkes elele verip. Onlar kızlarını, Elmas her şeyini yitirdi.

Gövdesindeki yangınlarla uyanıyor geceleri. Kızıl kızıl yandığına yemin edebilir. Gözlerini açtığında, yangının istek seli olarak bedenini kapladığını anlıyor. Saç diplerinden ter süzülüyor. Ellerin içine yapışmış Argun ayaları. Paralıyor kendi kendini. Yüzeysel bir sanrı, hiçbir şeye yaramıyor, sönmüyor gövdesindeki kabarmışlık.

Bir hafta, belki on gün dayanabiliyor ayrılığa. Yine gidiyor dükkâna. Avuç içi kadar bir şehir. Babasına duyurulmuştur. Artık ses etmiyor o. Deli bizim delimiz hesabındalar. Değilim, demi-yor, rahatlık bu...

Argun'un yüzü sallanıyor. Elmas'ı toz gibi silkelemeye hazır. Hayatını doğru dürüst bir kızla kuracak. Satın alıp, istediği gibi kullanacağı. İlk günleri alev dalgası olarak belleğinde çakıyor. Onu kimliğinden koparan neydi? O pis karanlık oda, o kirli yatak, koku, kolları, onun... Görebilse köleye çeviren şeyi?

– Git buradan. Hemen!.. Seni istemiyorum.

– Ama ben seni istiyorum. Sensiz duramıyorum.

– Duracaksın. Başka çaren yok. Dişi köpek gibi ardımda dolanıp durursan kafam atar. Atınca da...

Sağına soluna bakınıyor Elmas. Tanıdık hiçbir şey yok. Uzaklardan deve kervanı yaklaşıyor. Sonsuz çöl inleri. Ful tene-kelerini yüklenmişler. Önünden geçip gidiyorlar. O yana bu yana salınıyor yükleri. Sis gibi bir görünmezliğin içinde yitirken ful tene-keleri ırgalanıyor. Çanlar yavaş yavaş duyulmaz oluyor. Her şeyin farkında olunan son duyum ânı yok mudur? O an!.. Bir bi-

sikletçi dükkânı önünde, karşısındaki upuzun boylu, yapılı, çok güzel erkekten cevap bekliyor...

– Ne konuşulacak Elmas? Kusturduğunun farkında mısın insanı?

– Kendimi sana sevdireceğim, göreceksin.

– Onurlu davran. Sende hiç yok bu. Biraz akıllı ol.

– Deliyim ben. Bilmiyor musun? Çürümüş sakız gibi tükürüyorsun beni. Son bir defa buluşalım. Yoksa gider nişanlını bulur, bana yaptıklarını anlatırım.

Argun'un gözleri bir çift bıçak. Delik deşik her yanı Elmas'ın, kan revan içinde.

–Yaptın yapacağını zaten. Daha çok ne yapabilirsin? Duymuşlar. Bizi bir derde soktun ki...

Açıkladığına pişman. Bakışları kapakların altına saklanıyor. Bakmıyor artık. Elmas'ı görmek istemiyor. Dönüp içeri giriyor.

Çevirmeli Elmas onu. Yoksa, böylece bitip gidecek her şey. Elde, bir varmış, bir yokmuş...

Boynu bükük, uykusuz, kül rengi tenli çaresiz bir kadın artık:

– Son defa buluşamaz mıyız? Sonra bir daha hiç...

Başını sallıyor Argun. Elmas bu kadar kolayca razı olmayacağını sanıyordu. Kendini yerlere atmayı bile aklından geçirmiş.

– Son defa ama.

Elmas da sallıyor başını. Sanki isteksiz. Bütün kaderi son buluşmaya bağlı.

Dört aylık deli bir seveda geçmişti. Müthiş bir güzellik olarak gitmeli şimdi. Baş döndürmeli ve evden birlikte çıkmalılar.

Berbere gidiyor. Beyaz yakalı lacivert kruvaze entarisinin çok yakıştığını herkes söylüyor. Öyleyse giysi o olmalı. Her yanını tertemiz ediyor. Argun bugün nasıl bir kadını kaçırmak üzere olduğunu anlayacak. Aynada ışıyan bir kadın görüyor Elmas. Ama, onun gözlerindeki korkuyu görmüyor. Ağız çizgilerinin kederi taşıyamaması yüzünden aşağı sarkmışlığını saymıyor. Yana-

ğındaki seğirmeyi, ellerinin titremesini önemsemiyor. Hatta toplamının yüklediği güvensizliğe bile aldırıyor. O zaman belki ay-nada ışıyor kadın.

Ağlayıp yalvarmak gerekse de son bir kez yatağa girmelerini sağlamalı.

Ah bu umut... Yılan başı, akrep kuyruğu umut. Seni ezmeli, seni...

Sevişiyorlar mıydı, vedalaşıyorlar mıydı, kovuyor muydu onu yataktan ve hayattan. Elmas bir parazit gibi. Bir sarmaşık, bir liken... Koyu yapraklı gürbüz bir ağaca sarılır gibi mi sarılıyordu erkeğe? Bütün gücünü çözülmemek için harcadığı çabaya yöneltmiş: Erkekten çok daha isteksiz olduğunun ayırdına varmamak için, ayrılığın kokusunu duymamak için...

Argun'un çıplaklığından heyecan duymadığından, bıkkın erkek yüzünün uzaklığından ve erkeğin yorgunluğundan dolayı dünya nasıl çirkinleşiyor.

Argun hiç konuşmuyor. Birikmiş sözlere yanıtlar veriyor. Aşağıdan alan, geçiştiren ama kızdırmamaya özenilmiş yanıtlar. Akıllı sanki başka yerde. Elmas, onunla biraraya gelemediği duygusundan kurtulamıyor.

Cennetini yitirmekte olduğunun farkında. Bir daha bulamayacağını bilincinde. Yine de cehenneminden çıkamıyor. Argun biraz çaba harcarsa, içtenlikli davransa, anlatsa, hiç değilse eskisi gibi horlasa Elmas'ın gövdesini ve davranışlarını, her zamanki Argun olarak görecektir ve sakinleşecek Elmas. Kokusunu bile tutuyor sanki Argun. Sevginin, sevişmenin, beden isteklerinin akılla bağı olmayan kendiliğindenliğini yitirmişler. Erkek hiçbir şeyin ne sorusunun, ne de yanıtının içinde.

Çektiği acının, kopmuş bir erkeğe duyduğu bağlılık yüzünden olduğunu bir kez daha anlıyor. Suç bu. Yaptığı hazırlıkları anlamsız ve ahlaksız kılan bir cinsellik yaşandı. Çözumsuzlük bunun hemen ardından geldi işte. Yayılmaya ve her şeyi kirletmeye başladı.

Argun asık suratla kalkıyor. Elmas yatakta yalnız kalınca, biraz güçlenmek istiyor. Bir şansı var hâlâ. Birlikteler. Hâlâ zama-

nın dışına çıkmış değiller. Bir şeyler yapılabilir. Şu âna kadar bir şey yapamamış olması şanssızlık, ancak bırakmayacak kendini. Soğukluk eriyebilir, buzlar sivriliğini yitirebilir. Doygun bir dişinin rahatlığı içinde hatırlanmak istiyor. Bir salyangoz kadar ağır, yumuşakça devinerek, öte yana dönüyor. Gözleri yarı aralık, belirsizce erkeği gözleyen sevişmiş bir kadın. Argun da sigarasını yakmış, bakıyor Elmas'a. Onun gülümsemesi tuhaf. Gerilen dudaklar iki yana çekilirken bir duyguyu mu iletir, içten gelen hoşnutluk mu zorlar ağız biçimini değiştirsin diye? Argun'un gülümseyişini çözmeden, sesli bir gülüşe dönüştüğünü görüyor. Gözlerini kapatıyor Elmas. Beyni bomboş: Anlayamayan, düşünemeyen. Oyalanmıyor kapalı gözlerin ardına saklanıp, açıyor kapakları. Çıplak erkekliğiyle karşısında duran ve kıvıldaştığını bildiği yumurtalarını kaşıyan Argun'la göz göze geliyor. Argun kahkahalarla gülüyor. Gülüşünde çirkin, ürkütücü bir şey seziliyor. Gözleri Elmas'ın çıplaklığına bugün ilk kez yapışmış. Yukardan aşağı, aşağıdan yukarı süzüyor. Elmas'ın içi üşüyor. Dışarı, tenine vuruyor soğukluk. Tüyleri diken diken. Örtüyü çekmeli. Sarınmalı. Tanımadığı bir Argun. Argun'u ne kadar tanıyor aslında?

Sesi, bakışları kadar soğuk. Fazlaca yüksek, fazlaca öfkeli:

– Gider anlatırsın demek? Bakalım nasıl anlatırsın?

Eli hâlâ önünde. Hâlâ yumurtalarını kaşıyor ve başını çeviriyor, Elmas'ın yattığı yatağın sağ arkasında kalan oda kapısına doğru sesleniyor:

– Gel artık Cengiz!

Ne anlamı var bu çağrının? Bunu anlamaya çalışıyor Elmas. Ardına bakacak gücü yok.

– Hayrını gör arkadaşım. Nasıl istersen, ne kadar istersen öyle kullan!

Ardından yaklaşan, saldırganlık, kabalık, öfke ve incitme güdüsüdür!

Annesi kül rengine dönüşen bütün fulleri atacağını söylemişti bu sabah...

Bütün yataklar kirli, bütün dünya, bütün tutkular.

Cennetten kovulan bir kadın var. Gözlerini ve sesini ve algı-

lama yetisini kapatıyor Elmas. Tuhaf bir canlı gelip konuyor üstüne. Kuş gibi. Kanatlarını çırttıkça, Elmas'ın üstüne kepeğe benzer şeyler dökülüyor. Gözlerine, burun deliklerine doluyorlar. Soluk alamıyor. Üstünde ağırlık yok, evde kimse yok. Olup bitenlerden sonra bedeniyle kaldığı ilk an bu. İçinde hayıflanma arıyor. Yalnızca biçimleri ve renkleri getiren, farklılıkları görmezden gelen gözleri, hiçbir şey bulamıyor. Kulakları duymuyor. Yüreği çok fazla şey yaşamışlığın yorgunluğunda. Berelenmiş gövde, acılarını nabız gibi duyuruyor. Bir duruş, bir duyum. Bir duruş, bir duyum... İçinde hayıf olsa, onurunu da bulacak. Ama yok.

Seneye kuşların gelişini göremeyecek. Deve kervanlarının sonsuzca saldırdığı çan seslerini ve sessiz ayak seslerini ve değişmeyen salınımlarını. Ağaçlarının yaprakları dökülüyor. Çiçekleri tomurcuk tutmayacak. Artık meyvesi olmayacak. Kırık bir dal olarak hatırlayacaklar Elmas'ı. Ardından toz toprak uçuşacak ve o kırıldığı yerden çürümeye koyulacak. Burası onun tenekesi, toprağıdır. Bu örtüler, karanlık oda, Argun, Cengiz... ve kaybedip bir daha bulamadığı onuru...

Kalkabilecek mi? Giyinip sokakları aşabilecek mi? Eve girip, soruları geçiştirecek gücü kaldı mı? Kuşkulandırmamayı başara-cak mı evdekileri? Gece kalkıp, kuyunun kapağını sessizce açıp... Kuyular, sessiz kızların kuyuları... İçlerinde biriktirdikleri ölümün ısıltısı, kapağı açılır açılmaz üstüne düşen yıldızların uyandıracağı su... Ruhunu yitirmiş bir gövdeyi kucaklayacak sonra. Bir süre ne yapacağını bilmeden kucağında tutacak. Sonra bir çan... Çalacak. Her şey eski durumuna dönüşecek. Yıldızların yakamozu kuyunun üstünde yüzmeye devam edecek.

Başarırsa, sisin içine girer gibi, açmamış fulün içine, onu küle çevirmek için, kokusunu, sevincini, güzelliğini yok etmek için... girip kaybolacak...

Temmuz 1997
Oran/ANKARA

İPEKBÖCEĞİ BAKICISI

SAVAŞIN ÖRTÜSÜNÜ
KALDIR EY İNSANLIK,
ALTINDAKİ İNSAN ACISINI GÖR!

Kuyu çevresi kesme taştan. Kalın demirden bir bilezikle üst duvarı kuşatılmış. Zamana doğru uçsunlar diye dökülmüş göçmen kuş kabartmaları sıra sıra diziliyor. Turnalar, kırlangıçlar, leylekler... Aradan geçen yıllarla pas demiri o kadar yemiş ki, kuşların hepsi kızıl ve gevşek pul gibi yığının altında, zaman zaman titreyerek belki, soluk almaya çalışıyor, kanatları öyle görünse de uçmuyor, çürüyorlar. Bunu dikkatli bakan göz görüyor. Kuyunun kapağı kapalı. Temizlik yaparken kullanılan suyu çekmek gerektiğinde açılıyor. Bıkkın sesler çıkarıyor yağlanmamış çıkırığı ve demir kovası.

Gün dönmüş. Güneş, sarıdan kızıla geçip gölgelenen bir rüzgâr gülü. Dağılan, birbirine karışan gevşek ışınlarıyla insanlara oyalanacak güzelliği armağan ediyor. Tam oturmayan kuyu kapağından birkaç çizgi ışık sızıyor derinlere. Orada unutuyor sanki dönmeyi, ağarıp minik dalgacıklara dönüşüyor ve çimiyorlar. Zaman kuyu sularını karartmak için yürüyor. Güneş evin batı köşesinden kaybolunca su bütün ışıkları yutup koyulaşıveriyor.

İki kadındılar. Birbirlerini daha bu hafta tanımış... İşlerini bitirmiş, tertemiz edilmiş kayrak taşları üstüne bir eski kilim atmış, çaylarını yanı başlarına koymuş, bardak bardak içiyorlardı. Genç olan konuşuyordu. Yaşlı olanın gözleri uzaklara dikilmeye alışmış, yüzü beklemenin kaygısından olacak, derin çizgilere nakış-

lanmıştı. Yaşını kestirmek güç. Yoksul giyimli, fırtınalardan geçmiş, varlığını yoksunlukların çalısından yırtarak ama bu sırada biraz da onun dikenlerini eteklerinde taşıyarak bugüne getirmiş. Gencinin eskimiş ipek giysisinin kolları çemrenip çekilmekten dolayı kızgın ütülerin bile açamayacağı kırışıklarla dolmuş. Yaka dikişi ve kol uçları eprilmiş ama rengi ilk günlerindeki gibi parlak kırmızı. Kırmızı çimenlerin üstünde açmış pırıl pırıl mor sümbüllerle bezeli. Bu eski giysi bile güzelliğinin gözalcılığını artırıyor. Saf bir hali var. İlkgençliğin ele ayağa hâkim olamayışını üstünden tam olarak atamamışlığı... Yirmisinde bile yok. Gençliğin o buğulu, tütülü güzelliği yok mu, belirsizce dişiliğin üstünden kopuveren, dağılan ve sümbüller gibi çevreye yayılıp başkalarını etkileyen.

Yaşlı kadının kucağında uyumuş çocuk daha yaşında bile değil. Başını güvenle omzuna dayamış. Akşamüstü uykusuyla becelleşiyor. Yaşlı kadınsa onu kırlarda papatya toplamış gibi kucaklamak, bağrına basmak istercesine dikkatli tutuyor.

İri kayrak taşı döşeli geniş avluya bütün odalar ayrı ayrı açılıyor. Sokak kapısına en yakın olan oda büyük bir misafir odası. O yandaki, yani doğuya bakan odalara üç ayak merdivenle çıkılıyor. Kuyunun karşısında iki basamakla çıkılan ve diğerine içten geçiş olan oda ise yatak odası. Avluyu öbür yandan kuşatan batı yönündeki yapı daha alçak. Avlu hafifçe meyil düşürüyor o yanda. Mutfak, kiler, çamaşırlık, hamam ve hela yanyana dizilmiş. Binayı yapan usta, koca avluyu yıkamak kolay olsun diye o meyli düşünmüş. Kuyudan suyu çeken kadınlar kovanın içindekini savurduğunda, su düştüğü yerden çerçöpü alsın, bin yıldan eski sokağın ortasından kentin ana giderine taşıсын, sokak kapısının hemen yanındaki oyuk taşın ağzına götürsün, sürsün atсын diye ayarlamış.

Bu ev eski bir Ermeni evidir.

Binanın çatısından aşağı ferforje çiçeklerin, dalların, küçük kuşların güneşin geldiği yere göre gölgelerini büyüttüğü süsler sarkıyor. Evin sevinçle dolması özlenmiş.

, Yaşlı kadının gözlerindeki yalnızlık akşam gölgelerinde gö-

r nmezleŖiyor. Leke basmıŖ yanakları, kırıŖıklar içinde boynu, damarları p rtlemiŖ elleri, titrek ve biçimini kaybetmiŖ parmakları kadının gen li indeki görünümüne dair hiçbir ipucu vermiyor. Gözleri yapayalnız olmanın o kadar bilincinde ki, uzaklara dikilmedi i zaman kapalı duruyor.

Genç olan, hâlâ masalları özlüyor ve kendince masala  evi-rece i yaŖam hik yelerine açlık duyuyor.

– Bacı, hiç mi bir yakının yok? Ne bileyim, uzak bir hısıım hiç değilse?

– Yok. Kimsesizim. Yakınımda insan bile yok. Hatta kafamı vurabilece im, dertlerimi dillendirece im bir duvarım bile yok.

Acındırmak istediğini d Ŗ n yor genç kadın.

YaŖlısı, kupkuru gözlerle g neŖin avludan son ıŖı ını çekip koyu bir gölge dengine yol vermesine bakıyor bir zaman.

– Nereden bileceksin kızım, Ŗu karŖında oturan kapalı kutunun içinde nelerin olduğunu. Azalan, ka anlardansan, insanlardan bekledi in sana acımalarıysa, toprakların bile sana d Ŗman olduğunu sanıyorsan... (Bunlar kendi sözleri mi? Öyle gelmiyor. U ulduyor akŖam. Kafasında yankılanıyor. Bu sırada a zından dökülüp d k lmedi ini bilmiyor. Birini duyuyor. Ses kalın ve erkeğe ait. Kabarık kır ıl sakal, gözlerin üstüne dökülen aynı renkte kalın kaŖlar. Kim o? Ka tı ı için ardında kalmıŖ ve yitmiŖ olan diyarlardan uzak, kırık bir ses d Ŗ yor akŖamın içine.) Sen bunu nereden bileceksin?

– Yapma bacı. Ben bu sitemini hak ediyor muyum? O lum seni sevdi, ısındı. Senden bana bile gelmedi. Kocam da iyi davrandı. Artık sahipsiz olduğunu s ylememelisin.

– Dilerim dedi in gibi olur hanım kızım. (Sesi beyninde yankılanıyor yine. Bu sözlerin anlamı yok, inanmıyor çünkü. Ne karŖısındaki genç kadına, ne kendisine. Kimin hangi davranıŖına sonuna kadar güvenilebilir? Yenildiysen, yenenin keyfine ba ımlıysan...)

BaŖını e di. Gölgeler koyulaŖtı ca tertemiz taŖlar duygulu bir griye boyanıyor. G  s ndeki  ocu un yumuŖacık saçlarının  rtt   kafasının sıca ı tam y re inin üstüne vuruyor. KapanmamıŖ bingilda ının bile farkında d Ŗ . Mümkün olsa, yalnızlı ından kurtulmak için çocuğa sarılsa, daha sıkı, daha sıkı sarılsa ve

bir varlık olsalar. Genç kadın sussa, bu olur belki. Ama konuşuyor, konuştukça çocukla arasındaki çok yakın olan bağ kopuyor. Çocuğun genç kadına ait olduğu duygusu bıçak olup aralarına giriyor.

Genç kadın duygulu. İncelikle, onu kırıp üzmeden öğrenmek istiyor hikâyesini:

– Söylediğin kadar yalnızlık olmaz bacı. Sen bu toprakların insanısın. Bir tanıdığı kalır insanın. Köylüsü, kapı komşusu... Ne bileyim. İnanılacak gibi değil. Yoksa sen huysuzsun da küsüyor, kaçıp gidiyor musun?

Karşısındaki acıyla gülümsedi. Yitip gitmiş olan büyük ailesinin olanca kalabalığıyla gözlerine dolmasını bekledi. (İşte buradalar. Şu genç kadının hiç göremeyeceği bir yerde, yokuşların başındaki büyük evde. Kalabalığı dağıttı. Her bir canına, ciğerine, elvanına, güzeline... teker teker ve özlemle baktı. Görüntüleri boğazına yeni bir düğüm atıyor, sonra uzaklaşıyor. Sabun balonları gibi uçup gidiyor.) Zamanı geçirmek için onu söyletmeye çabalayan bu küçük, düşüncesiz kadın kabukları yolduğunun farkında değil. Üstüste yığılmış, bastırılmış çok şeyi havalandırıyor. Hepsini yeniden bastırmanın, acıların üstünü örtmenin verdiği kederi bilmiyor. Bilmesin. İyi bir insan o.

Başını çocuğa eğdi. Yüreğinden kopan bir sevinçle gülümse-di. Onun uykudan ağırlaşmış başını, kendinin şah damarının üstüne dayadı. Kanı dolaştıran küçük yüreğin hareketini şahdamarından duydu. Sıcaklığı, temiz soluğu, süt kokusu akşamın dingin lacivertini büyülüyor.

Güneş artık ufkun öbür yanına düşmüş.

– Benim, dedi. Yere baktı. Az önce gözbebeklerinden söktüğü bütün o kalabalığı görmek ister gibiydi. Benim bütün yakınlarım yandı.

– Yoo, hayır!..

– Evet.

(Bu evet, içini dolduran insanların birbirlerinden ayrılarak çığlıklarla içindeki boşluğun sonsuza uzanan sınırlarında binbir yöne dağılmaları ve yankılarının hafifleyip bitmesine kadar sürdü. Seslerin arkada

bıraktığı boşluk, yaşlı kadına yeniden öyle bir acı verdi ki gözlerini, ağzını sımsıkı yumdu. Kulaklarını boştaki koluyla sardı.) Hiç istemediği hade açılmıştı acıları. Birazdan dili çözülecek. Yeniden büzülme-yi, bütün iç derinliklerinin kapaklarını kapamayı başarabilse. Başaramadı bugüne kadar. Bugün de çözülecek. Çok uzaklarda, yitip gitmiş zamanlarda, dağlarında şu genç kadının giysisindeki sümbüller kadar güzel sümbüller açan o dağlık hırçın doğanın, herkesi ardında bırakan kuytu köylerinde bıraktığı acılar, saldıracak diline. Güröldeyerek boşanacak.

Bu sırada genç kadın köz üstüne su dökülmüş gibi karariverdi. Avludaki taşların üstü kül kaplı. İçinin kararması, kanatlanmaya başlamış yaşlı karıncalar gibi kımıldandı, oturdu; yüreği ağrıdı. Üstüne gitmemeli bu kadının. Tekin değil. Ağzının tadını kaçırarak. Gencim, dedi. Gençti. Korkacak bir şey yoktu. Kocasını onu sonsuza kadar sevecek, yaşlandıkça çok iyi davranacaktı. Oğlu büyüyecek, onu onurlandıran bir erkek olacaktı. Hem daha başka çocuklara gebe kalacak, annelik edecek, yaşlılığa doğru torunlarını sevmeye koyulacaktı. Kocasının da kendisinin de en büyük kaygısı, diğerinden önce gidip öbürünü kederler içinde bırakmaktı. Bu hep böyle sürecekti. Geride kalan tek başına yaşayamazdı. Birlikte yaşamak, kendilerini büyük çift kanatlı görkemli kapılarını açarak karşılamıştı madem, o kapılar önlerinde her zaman açık kalacaktı.

Yaşlı kadının yüzüne bakmak, vazgeçtiğini söylemek istedi. Bakarken, zorlandı. Talihsizden talihliye uğursuzluk bulaşması nasıl olur? Bakışlarla mı geçer, yoksa yüreğin fırlattığı bir ok mudur bahtsızlık, mutlaka hedefe saplanan? Her olasılığa karşı, göz göze gelmemeli. Kaçak bir göz atışı. Yaşlı kadının göz kenarındaki çizgiler çok derin. Altındaki torbalar büyük ve dolgun. Yanakların aşırı çöküklüğü ve derisinin sarkmışlığı yüzünden, burnu iyice ortaya çıkmış. Onda yaban, karanlık bir kimlik var.

Güzel başlayan öğle sonu, yumuşak, kavuniçi, zerdali kabuğu, kayısı kokulu akşama dönüştüğünde, nasıl değişti birden? Dinlenmenin sessizliği kıran belirsiz kütürdeyişi, güzel renkli hüznü çağırışı ne hoştu önceleri. Yine de korkacak bir şey yok. Hiç

yok. Çocuk uyuyor. Boynunu yaşlı kadının çenesinin altına çengellemek ister gibi iyice uzatmış. O yorgun ellerden birinin çocuğun dik durmasını destekleyerek gövdesine bastırması, apaçık sahiplenme... Yok öyle olmamalı. Çabalıyor buna inanmak için ve tedirginliğini yeniyor. Bu kadına acıyor. Mutluluğunun diyeti olsun akşamüstü tedirginliği. Kendisini hem seven, hem üzen, yoran ve aşkı veren kocasının geliş zamanı. Erkek içinden evliliğini defalarca kutsayarak yaklaşıyor.

Birazdan kocasıyla başbaşa olacak. O ne anlatırsa anlatsın, gülecek, gülümseyecek. Onun sesinin tınısında bile mutlu olmasına neden olan bir özgünlük var. Bunu algılayabildiği için kendini akıllı sayacak. Genç kadınlığın ve istek uyandırmanın övüncüyle, aşkı öğreniyor olmanın ataklaştıran tadıyla fanteziler düşünecek. Günün birinde her şeyden soyunacak kadar yürekli fanteziler. Kösnü, yaşamın ılık tadı, yarın güvencesi... Bunlar azalmayacak. Yaşlı kadın, koşullarının karanlığını yanında götürüyor her akşam. Onun ağusunu soluyup solmayacak.

Dili durmuyor ki:

– Ne zaman? Nasıl oldu?

Avludaki ışsızlık bekliyor. Kuyunun kapağı kendiliğinden kütürdüyor. Bebek derin bir soluk alıp, başını öbür yana çeviriyor. Kalkmalı, lambaları yakmalı. Işsızlık insanı çok kolay hüznülene salıyor. Az sonra kocası, sevgilisi, elinde çekingen kokusu ve ısırgan turuncusuyla bir demet kadife çiçeğini avuçlamış olarak kapıyı çalacak.

Yaşlı kadın, soru kulaklarına değdiği anda yüzünü ateşin bastığını algıladı. Başı döndü; kulak kepçelerinin enseye yapıştıkları yerde acı var. Ateşli ve süreğen. Gözleri çatlayıp yuvasından fırlayacak gibi. Tansiyon... (Kan, kan, kan... Tazesi, pelteleşmeye başlamış, kurumuşu... Yanık insan etinin kusma duygusu veren kokusu. Kaçış... Acıların en çok ne zaman duyulabileceği sorusu. Bu sorunun getirdiği kesik belirsiz acı. Korku mu güçlüdür, yaşama içgüdü mü? Bunlar birbirine dolandığında insan nasıl davranır? Kurtuldum, dediğinde ardında kalan ateş yumaklarının seni yakmakta olduğunu, hep yakacağını öğrenirsin. Artık her solukta yangının sürecektir. Ardın-

da kalanlar, ölümlerini gördüklerin, bir daha hiçbir haberlerini almaya-
cak oldukların, olmadık zamanlarda tenine dokunurlar. Duman duman
burnunda hissedersin bazen. Kulakların alışamayacağı ve onlarsız
edemeyeceğin bitmiş seslerle dolabilir. Akşam sessizliklerinde, yalnız-
lıkta, uykunun ortasında büyür o sesler. Sonra kısa bir duruş... Uçuru-
mun kıyısında duruvermek gibi âni, sarsıcı duruş: Olup biteni şimdi an-
ladığını sanmak. Birçok şey insanı geri çeker. Hayat, tersine sarınıp
geri çekilir. Kuyu... Kuyu... Su dolu kuyularda karanlık yıldızlar gibi be-
lirsizce salınan insan başları, yahut suyu çekilmiş olanlarda, sesleri ku-
yu kapaklarıyla kısıp saklanmaya çalışılan açık ağızlar, fal taşı göz-
ler. Hepsini ardında bırakırken rüzgârdan hızlı koşman. Gözlerinin
önünden at yelesi gibi dalgalanarak geçen son görüntüler... Çepeçev-
re sarıyorlar. Hepsi sanki küçücük bir sahada, aynı zamanda yanya-
na...)

– Kaç yıl öncesi? Kırk mı desem? Yıllar bana saymayı unut-
turdu. O günlerde, yani hepsi de beş gün tutan zamanın içinde
kavruldum. Yangının kuruttuğu ağaçlar vardır. Üstündeki yaprak-
lar bile durur. Dallar, gövde... Tam öyleyim ben de. Yangın kül-
leriyle tıkanmış.

– Anlatma. Zaten sen de istemiyorsun. Ben vazgeçtim. Kaç
yaşındasın baci?

– Artık kapağı açtın, anlatmak zorundayım. Önce sen yaşı-
mı tahmin et bakayım.

– Yetmiş diyeceğim...

– Tam tamına söyleyemem. Yine de en az on yaş in... Yaşa-
dıklarım düşünülürse, yüz yıl ekle. Benim saydığım yaş değil.
Tartamayacak kadar ağır gelen, yüreğime yüklenmiş ağırlık.

Kadın susuyor. Genç olan da. Çocuk derin derin iç çekiyor.
Meme emer gibi ağzını şapırdatıyor. Yaşlı kadın, birden başlıyor
söze:

– İlkici, karı düşkünü, hovarda ve keskin bir Hınçak olan ni-
şanlım vardı. Fedaiydi, eli kanlıydı. Zengin kızı olduğum için ba-
na yanaştığını söyleyenler de çıktı. Gönlüm yoktu onda. Babam-
dan, ağalarımдан korkardım. Onlar seçmişti. Bana haber veril-
mişti. Danışılmadı bile. Nişanlım en küçük ağamın canciğer arka-

daşı, yoldaşıydı. Babamın hem toprağı vardı, hem mermer ocağı. Gösterişli, sözü hatırı sayılır bir adamdı. Kalınca, orta boylu amma yapılı. Geniş omuzluydu. Sesi yüksek, kalın, çoğu zaman korkutucuydu. Saçları, kaşları bıyıkları öyle kabarıktı ki, onu tanıdığım ilk gün korkmuşum. Bu korkum hep sürdü. Ben büyüdükçe, uzak durdum. Kızlarıyla ilgilenmezdi zaten. Uzak akrabamız bir kıza giderdi. Kimse ağzını açıp bunun sözünü edemezdi evde. Anamız... Zavallı ne diyebilir? Her fırsatta sırtında sopa kırılan bir kadın... Alışmıştık bunlara. Uzak yerlerin, yalçın dağların, kapalı ailelerin kadınlarıydık. Biz hayata öyle ince yanlarından bakmayı bilmezdik.

Ağalarım evlenecek yaşıydılar. Anam, en önemli iş saydığı kız bulma derdinde. Bir ablam evli. İki çocuğu var. Ben gidiciyim. Ev gelinlerle güçlenene kadar, anam, oğul anası olmanın dışarılarda önemsenen ağırlığıyla keyif sürmekte.

En küçüğümüz kızdı. Ahrazdı. Bebekken çok güzeldi. Babam bile hoşlanırdı onu kucağına almaktan. Ardarda havaleler geçirdi. Kızdır, Allah ne isterse o olur, dediler, doktora filan göstermediler. Kulağı duymaz, konuşamaz oldu. Sesi kesildi, gözleri her çeşitten sorular edindi. Sağırın bakışı acı yüklüdür. Onların gözlerinde birikmiş tortu, yakınıysan deliye çevirir. Hem boş, hem acılı, hem soran, hem kaderine razıdır. Cevap alamayacağını iyi bilirler onlar.

Keyifli günlerinde babam, "Bu kızın da götürülüp teslim edilme vakti geldi," derdi. Şaka mı yapardı, sahiden niyetli miydi bilmem. Kardeşimi Fransızlara vereceğini söylerdi. "Rahibe mi yaparlar, yanlarında mı tutarlar, ne yaparlarsa yapsınlar" derdi. "Katolik olacakmış, olsun... Fransızlara teşekkür, bir hediye benden." Annem de ablam da ben de korkardık. Babam gülerdi. Zaten güldü mü, gülmesi bitmez bir adamdı. Makaralar fokurdayarak boşanır da boşanır. Komitacı arkadaşları da öyleydi diye hatırlarım şimdi.

Komitacılar bizim evden eksik olmazlardı. Onlar ağalarımın odalara kapanır, sigara, nargile fokurdadır, bitmez kahveler içer, yemekler yer, boyuna oraya buraya seğirtirler. Dikkati çekmeye-

cek gibi değildi amma onların gözleri karaydı. Felaketin mi zafere mi gelmekte olduğunu bilemezdik biz kadınlar. Bir şeyin geldiği muhakkaktı.

Yaşlı kadın, gitgide gölgesi koyulaşan avluya geldi. Nerede olduğunu bilmiyormuş da tanıyacakmış gibi dört bir yana baktı. O sırada, gençliğinin zamanından ve uzaklarda bıraktığı insanlarla evinden uzaklaştı. Buradaydı, yardım arıyor gibiydi. Genç kadının koluna yapıştı. İkisi de mekânı sınırlayan çizgiyi aşmaya hazır olduklarından bir anda bunu başardılar. Zamanın eskiye devrilmiş o viran parçasına ve şimdilerde var olmayan bir evin, açıldığı sokağın ve onları birleştiren bahçe kapısının önüne çıktılar. Gecenin sabaha devrildiği saatlerde kalkmaya alışmış insanların derin uykularından uyandıklarını gördüler. (Müthiş bir telaş, büyük korkulardan süzülüp hızlı hareketler doğuruyor. Ev sarılmış. Dört-beş gün önce başlayan ve çok kan dökülen isyana karşı harekât başlamış. Erkekler güce güçle karşı çıkmaktan başka amaç taşımadılar zaten. Ev silah dolu. İyi mi kötü mü, düşünülecek zaman değil. Haik soyundan gelenlerin hepsinin evleri silah dolu ne zamandan beri. Bu günler için hazır tutulan silahlar sahiplerini buluyor.

Her iki taraf da, gitgide keskinleşen ve büyüyen düşmanlığın etkisinde. Düzen yıkılmış, dostluklar, insanca olan her şey. Yalnız kin ve intikam istekleri dolduruyor dünyayı.

Önce büyük ve kalabalık evler ateşe veriliyor. Evdeki kaç kişi silah kullanıyor, dışardaki tehlike olarak bilinen şey nedir? Uzun beyaz donlu bacaklar, büyük topuklu ayaklar, kıllı karınlar. Büzgülü, bol kalın kadın gömlekleri, boşlukta sallanan memeler. Altlarına bez bağlı, emekleyen bebekler. Öfke, küfür, yemin, beddua, çığlık, haykırış dışardan içeri, içerden dışarı vurdukça, kalkanlar gibi kesikleşiyor, tokuşuyor. Çok şey var; en az şey, sonsuz bir sınıra vardığı için insansal olmaktan çıkmış ve duyulmaz olmuş olan korku! Ne yapabileceğini düşünemediği için, başını ellerinin arasına alarak merdiven başına çöken, bütün çabalara karşın yerinden yekindirilemeyen, taşınamayan, o yüzden dumandan boğularak en önce ölen anne. Anne yok. İşi yaşamı boyunca bitmemiş bir kadın. Bir an çalışmasa, dünyanın ıssız boşluğunun çölüne düşeceğini sanan kadın. Yaşamıyor artık. Duvara doğru

devrilmiş, yüzü morarmış, gözlerinin çevresi... Gözün hırsızlığının bile bittiği yerde herkes. Anneler ölür mü ecelsiz? Daha büyük felaketin başlarına gelebileceğini sezen iki kadın kalıyor evde. Ablası ve kendisi. Küçük kız kardeşini uyandırması gerektiğini o zaman hatırlıyor. Koşuyor yukarı. Evi dolduran akraba kadınların hiçbirinin varlığını hatırlamıyor. Ablası ise özünü unutmuş, çocuklarının derdine düşmüş.)

Anılarında birikmekten yapışmış reçineler gibi taşlaşmış gö-rüntüleri karşısındaki genç kadının da gördüğünü sanıyor yaşlı kadın. Korkuyla yükseliyor sesi. Bu ses, bugünkü yorgun ses değildir. Yirmisine varmamış bir genç kızın sesi. Kendi ana dilinde: "...Yanıyoruz, yanıyoruz..."

– Yanıyoruz!

– Niye bağıırıyorsun bacı?

– Yandık, yandık! Alevler gitgide yükseliyor. Alev parıltısıyla insanı sanki sarhoş eder. Bakanı da, yakanı da. Alevle duman birbirine sarılmış, bir biri yükseliyor bir öbürü. Osmanlıydı yetişen. Saldıran oydu şimdi. Savunan ve yanmaktan kurtulmaya çabalayan bizdik.

Genç kadının önünde aralanan perde bu sözlerle kapandı sanki. Karşısındaki yaşlı kadının gözleri yuvalarından fırlamış, yüzü donmuş. Her yanı isten kapkara mı kesilmiş, yoksa akşam üstünde yığılı mı kaldı? (Çatlama sesi nereden vuruyor? Orada o gece çatlamanın yüreklerin sesi mi, yoksa zamana döndü, korkular orada bırakıldı. O zaman gökyüzünün ortasına doğru kıvılcımlarla yükselen ateş ve korku, yeni ayın yüreğini mi çatlattı?)

– Aşağıda evin yan kapısından girdim. Samanlık ateşe verilmiş ya, düşünemiyorum tehlikeyi. Samanlıkta saklanırım diyorum. Orada, küçük ahraz bacımı gördüm. Yeni doğuran köpeğimizle yavrularını kurtarmaya çalışıyordu. Yavruları tumanının içine koyuyor, hayvanların aşağıdan düştüğünü anlamıyordu. Kolumdan çektim. Yanan samanların az sonra buraya sıçrayıp, önümüzdeki çıkışı kapatacağını gösterdim. Tırmanıp, ot yığdığımız pencereden dışarı çıktık. Orası olmasa alevlere açık kalırdık. Kapılara ağır şeyler yığmışlardı. Ötede, kasabanın üstünde dumanlı kızılık vardı. Birisi beni kollarımdan sıkıca kavradı. Tamam, her

şey, bitti, dedim. Yığılıyordum. Ses duydum. Komşumuz Arif emmiydi: "Şuraya saklanın..." Kenef çukuruyla duvar arasında kalan daracık bir çizgi. Kuru ve sağlam yer. Bir adım ötemiz şerefsiz ölüm. Sindik, duvara yapışıp çömeldik. Bacımın tumanının ağında o zamana kadar kalabilen tek köpek yavrusu da o sırada kendini yere attı, bacımın onu almasına engel oldum. Gözleri açılmamış yavru yuvarlanarak gitti, bok çukurunda boğuldu.

Evimin orada duyduğum son ses "Daha dokuz ev var," diyen bir bağırtıydı. "Elinizi çabuk tutun." Bizim ev o dokuz evin içinde değildi, çünkü işi bitecekti biraz sonra. Yangını dönülmez, söndürülmez bir yere varmıştı. Tavuklar yarın burada yine eşinirdi. Kenef çukurundan sızanlar, ektiğimiz diktiğimiz sebzeleri, ağaçları büyütecekti. Biz yoktuk ama. Günün ağarışını göreceğimizi sanmıyordum.

Sine sine daracık geçitten geçtik. Arkadaki sebze bahçesine kendimizi attık. Bacımın gözünden sızan yaş sicim gibiydi, aktığı yerdeki külü, kurumu yıkamıştı. Belki ben de öyleydim. Korka korka başımızı kaldırıp evin arka yana bakan odalarında olup biteni görmeye çalıştık. Pencereye vuran, kımıldayan gölgeler neydi? İnsan mı, alevleri boğan duman mı? Alevler insana benziyor. O gün gözümün kaptığı şeyler bana bunu öğretti. Telaşlıdır alevler, acelecidir. Bütün bir mahalle bu acelenin içinde kıvrandı, yok oldu herhal. Gitgide uzakta kalan silah sesleri, gitgide azalan bağırtı... Her şey daha uzağa düşüyordu.

Kasabanın dışına çıktığımızda gün atmaya başlamamıştı daha. Kolayca dağlara vurduk. Hiçbir şeyi bilmiyorduk, ayaklarımızın götürdüğü gibi gidiyorduk. Düşünmek, kollamak, yön bulmak... Yoktu. Kasabamız asık suratlıdır, diktir. Orada, arkamızda yüzü iyice kararmıştı. Dağlarsa abustu, sertti. İndik çıktık, indik çıktık.

Felek bizi bütün bildiklerimizin dışına atmış, ölmemizi de istememişti. Ağıt yükseliyordu içimden, kimleri kaybettiğimizi bilmiyordum. Doğduğum büyüdüğüm yerlerden ebedi ayrıldığım aklıma gelmiyordu. Döndüğümde göremeyeceklerim kimlerdi, yüreğime oturan, soluğumu tıkayan bu düşünceydi. Yanı başımdaki,

olup bitende benden bile daha suçsuz olan, anlayamayan bacımı nasıl teselli edeceğimi ise hiç bilmiyordum.

(Çok yorulan iki kız. Büyüğü kucağında beliyor çocuğu. Tepeler-de sık sık oturuyorlar. Dikenleri çıkarıyor büyük olan. Küçük kızın korkulu gözleri bitkin yüzü sabitleşiyor ablanın gözünde. Soru yoksa cevap da yok. Cevap zaten yok!..

Ortaya çıkmamalı. Biraz daha rahat yürüyecekleri yola çıkmıyorlar o yüzden. Yakınında yürüyorlar, ama görünmemeliler. Ayakları çok ağrıyor. Soğuk buydurmuştu, şimdi sıcak yakıyor. Kayalar, sonu olmayan kayalar... Toroslar'ın zalimliği, oralarda öfke gibi yükseliyor. Köyle-rin köpekleri kadar saldırgan taşlar... Tarlaların bir kısmı o köylerde de sahipsiz kalmıştır. Bostanlar bakımsız, hayvanlar şaşkın, yaralı... Ço-ğu yanmış. Mabetler insan çağırıyor.)

– Bizi alacak kimse yoktu. Olsa da gitmezdik. Güvenecek dalımız olamazdı. Ayaklarımıza bakmıyordum artık. Diken miken de çıkarmak gerekmiyordu. Ne dikenler ne yırtan şeyler acı veriyordu. Küçücük bacım ıhlamasının tonunu yükseltmişti. Kulakları duymadığından farkında değildi. Bense gitgide her şeye aldırma-mayı öğreniyordum. Bir tek, insanların olduğu yerlere yanaşma-malıydık. Gök soğanlar yedik. Ağızlarımız köpürdü, midelerimiz ağrıdı, kustuk. Nereye gidiyoruz? Ne zaman, nasıl döneceğiz?

(Ovaya inilmiştir. Şu dışardan dolandıkları şehir Adana olabilir. Orada bir hala vardı. Kocası varlıklıydı, şehirde çırçır atölyesi vardı. Ki-me ne verilmesi şartsa onu verir, gerektiğinde ortalarda görünmez, gerektiğinde dayılanarak salınır, fazlaca övünge bir adam. Övünge-ler büyüler çocukları. Ama, korkuları öyle güçlü ki, şehre girmeye kalkış-mıyorlar. Yine günler sürüyor yürümeleri, güneşin battığı tarafa doğru gitmeleri neden? Bunu bilmiyor ama nedense o taraf sanki kurtuluşu getirecek. Hayır bunu düşünmüyor, kurtuluş diye bir şey düşünmüyor. Bir yerde bir olay. Talihin dönüşü. Beklediği bu.)

– Gece bastığında, yatmaya uygun bir yer ararken, altından sessiz yoğun suyun aktığı, kıyıları kurbağa vraklamalarıyla gürültü içindeki köprüden geçerken, köprü'nün ortalarına geldiğimizde, ne oluyor demeye kalmadan bacım kendini suya attı. Sular ters akıyordu, ay tersine dönüyordu. Dünyam karardı, yığılmı-

şım. Su, Ceyhan'dır. Sonra öğrendim. Sazlıktır yanları, altı baktaktır. Geceleri nasıl da zalim bir ay oynar içinde.

Ne ölüsünü gördüm bacımın, ne kurtarabildim. Gaflet işte budur. Yığılıp kaldım. Yığıldım...

Genç kadın istemiyor artık dinlemek. Bunu nasıl söylemeli? Mahvoldu günü. Yarını ve sonraki uzun bir süre... Unutabilecek mi bu kadını?

– Şimdi gözümü kapasam, onun karanlık bir resmini görüyorum, köprüden aşağı gidişini. Gördüm mü? Görmedim mi? Gözümün önündeki unutamadığım şey nedir? O günden beri, yani kırk yıldan beri uyuma zamanı gelince içimi keder basıyor. O benim ailemdi. Bir hafta filan sürdürdü kaçmayı. Bu sırada ailemin tamamı oldu. Aile insanın köküdür. Onsuz insan olmaz. Bak sen de sıkıladın, sordun, zorladın beni: "Hiç mi kimsen yok, hiç mi, hiç mi?"

– Afedersin bacı. Artık sus. Anlatma. Sen de üzüldün, ben de perişan oldum. Anlatma, yahut istersen başka zaman anlat. Sormadım say, pişmanım.

Yaşlı kadın, çok kısa bir bakış atıyor genç olana. Duymuyor bile.

– Bir adam buldu, aldı beni. Yarı deliyim. Konuşmuyorum, uyumuyorum, korkmuyorum. Korkunun bittiği yerde, hiçbir şey yoktur. Yani onun da bir sınırı var, sınırı geçtin mi, ne yapıldığını duymazsın bile.

Yumuşak davrandı. Dükkânı vardı. İpek dokumalar satardı. Dükkânının arkasındaki depoda hatırlı müşterileri için dokuttuğu özel kumaşları saklardı. Beni oraya koydu. Orada ne kadar kaldığımı, ne duyduğumu hiç bilmem. İpek kumaşın zamlı, sıcak, nemli, mideyi ayaklandıran kokusu vardır. Olduğu yerdeki havayı değiştirir. Onu hatırlıyorum yalnız. Beni kullandı, önemli değildi. Hiçbir şey önemli değildi. O zamanlar ölmüş olduğumu düşünürüm. Ölmüşüm ben, öldüğünün farkında olan bir ölüyüm.

Hevesini aldığı anda, köyüne göndereceğini söyledi. Yatırı, evliyası bol, yeşilliği gani bir köydü. Kimse ne olduğumu sormadı. Belki tembihliyidiler. Belki aldırıyorlardı. Ben de konuşanlar-

dan değildim. İpekböceği yetiştirmek için orada kalacağımı biliyordum. İşime dört elle sarıldım. İnsanlarla hiç konuşmadım yıllarca. İçimdeki ucu yakalarlarsa, çağlayacağımı biliyordum. Onun için dokunmasınlar bana. Bastırıp, bastırıp, bastırıp... Sigara kâğıdı gibiydim tıpkı. (İşte o sıralarda, tehcir kervanları kırıla döküle geçmiş. Dört yan, acıya, ölüme kesmiş. Her şeyden habersiz. Kör ve ahraz... Soluk alıp veriyor... Kervanlar Halep'e dönük yollarda. O, Gâvur dağlarının eteklerinde...)

– İpekböceklerini sevdim. Oturmayı beceremeyen küçük tombul bebeklere benzerler. Debelenirler, kımıl kımıl büyür şişmanlarlar boyuna. Hızlı büyürler. Dut dallarını kesip yerleştirmekten soluk alamazdık. Yalnız ısırılan, üstünde debelenilen yaprakların hışırtısı olurdu; öyle çok yenirdi ki, hışırtı geniş odaları doldururdu. Bir huzur vardı, hayatın sürüp gitmesi gibi bir sestti. Dut ağaçları çıplandı. Kurtlar büyüdükçe seyrelttik onları, yerlerini gitgide seyrekleştirerek genişlettik. Yılanlardan korumak için uzun bıktırıcı nöbetler tutuldu. Nöbetler, aldı beni evime götürdü. Yangınına değil, kalabalığını hatırladığım eve. Birden irkilirdim, koca yılanlar sarmış sanki bedenimi. Böceklerin hışırtısı kendime getirirdi. Dünyada işler yolundaydı onlar için. Yerlerdi, boyuna, doymak bilmeden.

Genç kadın mahvolan akşamıyla gelen sıkıntının kaç zaman sürebileceğini sıkıntıyla düşündü. Kocasını birazdan gelecek. Sofrayı hazır ister. Öyle olmazsa kırıcı davranır. Çocuk doyurulmuş, uyutulmuş olmalıdır. Onun hakları böyle kesin çizgilerle çizilmiştir evliliğin en başında. Şu kadın sussun artık. Gitsin. Kötü kaderini, derin hüznünü değiştirmek elinden gelmiyor. Anlasın bunu. Lafı uzattıkça uzatıyor. Karşısındakinin koptuğunu, kendi dertlerine daldığını niye anlamıyor?

Yemekleri güzel. Çocuğa iyi bakıyor. Üstelik tertemiz bir kadın. "Beni al, pişman olmazsın hanım.../ Kadın çalıştıracak paramız yok pek./ Karnımı doyur, şimdilik o da yeter. Sonra, durumun düzelirse.../ Peki o zaman./ Evin nerede?/ Bu şehre geleli çok olmadı. Bir viranhane buldum, yatıp kalkıyorum. Ev denecek bir yerim yok!./ Bu yaşta seni nasıl sokağa bıraktılar?/ Karıştır-

ma orasını. Hırsız uğursuz biri olmadığımı bil. İlk bayramda üstüme entari, sonra terlik yahut ayakkabı alırsın. Ne dersin?"

Kocası gelirse her şey tepetaklak olacak. Kadını başından savmalı.

Genç kadın ayağa kalkıyor. Hâlâ şu andan kopmuş oturan yaşlı kadına uzatıyor kollarını:

– Ver çocuğu bana. Sen de kalk artık. Çocuğu emzirip yatağına yatıracağım. Yemeğini ye de git. Çok geç kaldın.

Savaş yılları. Karartma... Kapkaranlık ve bakımsız sokaklar. Her yan kırılıp dökülme tuzaklarıyla dolu. Köşebaşları birer kör duvar. Terk edilmiş bir evin, kovuk gibi odası...

Karşısındakinin yüzüne, vazgeçmeye hazırım, anlamı damgalanmış olsa da, bebeği vermiyor. Onu incitip sarsmadan doğruluyor. Sağ döşü üstünde özenle tutulan bir silaha benziyor bebek. Akşamın yitip gecenin başladığı karanlıklarda yiter-görünür olan iki bedeni genç kadının güçlü gözleri ayırabiliyor. Kuyunun hemen yanında ayakta duruyor yaşlı kadın. Genç olan tedirgin. Akşamın hüznünün döküldüğü evinde içini ısıtan sevdiklerini hemen şimdi yanı başında istiyor. Yine uzanıyor bebeğine. Yaşlı olanın kolu, bebeğin gövdesini neredeyse sıkıyor:

– Dünyada yapayalnız kaldım. İstediğim hiçbir şeye ulaşamadım. Öküz gibi çalıştırıldım, inek gibi kullanıldım. Sonunda ortadayım. Yarın sen de bana git, dersin. Hiçbir şeyim olmadı benim on yedi yaşımdan beri. Kocam, çocuğum, aşım, komşum, ağacım, yarınım... Gönlümün çektiği tek yemek pişirmedim hayatımda. Ne suç işlediydim de bunu hak ettiydim? Hangi ibadethaneye gitsem, gözlerimi yumarım, sorarım: Tanrı, var mısın?

Sesi gitgide tizleşiyor. Akşamın iyice kalınlaşmış perdesi yırtılıyor. Bir daha da birleşmiyor. Genç kadının önünde şahrem şahrem yırtılmış yaralı akşam birikiyor.

– Var mısın? Bir delil istiyorum. Evimizi ateşe verdiren idarecinin soyundan, kanından, kokusunun sindiği birinden birini elime düşür. Onu ateşlerde yakmak için ver bana, diyorum. Hayatımdaki yirmi canın, koca bir evin, merteklerin, dikmelerin çı-

rasını söndürecek sulara onu yok etmek için ondan gelen bir ki-
şiyi ver elime. Tek bir kişiyi.

Ürkütücü, tiz deli çığlıkları...

Genç kadın kuyu kapağının açılmış olduğunu sandı. Elleriyle kulaklarını tıkadı. Ne kuyudan taşan suyun, ne yaşlı kadının intikam dolu sesi... sürüyor mu, bilmiyor. Çocuğunu koparıp korusa bu delinin elinden. Kocasını hemen gelsin.

Kuyunun kapağı açık mı sahiden? Gölgelemin oyunu mu yoksa? Korkunun beslediği oyun?

– Hiçbir şeyi benim için var etmedin! İnsanın kinini söndürmeden ölmesi haksızlık değil mi? Benim kara bahtım aydınlanmak istiyor. Kuyular yetmez, ırmaklar yetmez, içimin yangınını söndürmeye. O kaymakamın soyundan bir kişi istiyorum. Yirmi yitiğime karşı bir kişi.

Genç kadın, çıldırdığı artık apaçık olan hizmetçinin kucağından çocuğunu âdeta koparıyor. Çocuk bu sert hareketle uyanıp ağlıyor. Yaşlı kadın öç ateşinden kurtulup kendine geliyor. Gözlerini kırıştırıyor. Hiçbir söylediğini hatırlayamıyor ama, ürkütücü şeylerin olmuş olabileceğini biliyor. Bunu önceleri de yaşadı. Kısa bir bocalama ânı. Mutfağa yönelince, gökteki yıldızlar yerlerine yerleşiyor genç kadın için. Kuyunun kapağının çatırdadığı yok. Akşamın gitgide uzaklaşan sesleri ince ince soluk alıp veriyor.

Yaşlı kadın mutfakta, tencereden, eski, atılacak gibi bir kaba acele acele yemek koyuyor. Yüreğinde anlaşılamamışlığın kırılganlığı. İçi, bin parça olmuş bir ayna. Bu, yitiklerini artırıyor. Yemeğini çıkınlayıp genç kadına bakmadan, vedalaşmadan, ışısız, sokaksız kent dışına çıkan yola sapıyor. Barındığı evin yıkıklığından akşamın evcimenliği giriyor. O hiçbir zaman bunu fark etmemiştir.

Suçlu. Omuzları çökmüş, yüreği sönmüş bir suçlu. Genç irisi o kadını korkutmamalıydı. Delişmen ve saf o. Bebeğe de sahip çıkmalı. Kimi var onlardan başka? Bu şehirde tanıdığı tek insanlar onlar. Evin reisi ince kumral, gözlüklü bir efendi. Karısına göre yaşlı sayılsa da, otuzlu yaşların başında.

Kapısını yavaşça itiyor. Yer yer delinmiş çatıdan görüldüğü kadarıyla gökyüzü silme yıldız kaplı. Küçük, ahraz bacısıyla, acılar içinde büzülerek yattıkları tarlalarda da üstlerine böyle yıldızlı geceler kapandıydı.

O sırada genç kadın, bahtsız yaşlı kadının göçtüğü yerin idarecisi olabilecek kayınbabasını düşünüyor. Hiç görmediği o adamı. Fotoğrafında, ayakta ve koyu renk donlu atının yanında dimdik duruyor. Kırbacının püskülüne sabırsızca sarılmış. Kaşları çatık bir kaymakam. Orada görev yaptığını anlattılar genç kadına. Tehcir günlerinin üstündeki baskısını... Her iki yandaki insanların kinini ve intikam ateşinin yakıcılığını...

Kocası için yüreği çarpıyor. Korkuyor. Kocası için ve oğlu için.

Sütünün korku olarak damla damla oğlunun boğazından aktığı aklına geliyor ve parlak tenli memesini çocuğun ağzından çekiveriyor. Çocuğun huzursuzluğu, kendisinin tozuyla korkusu akşamı zehirledi bile. Ya kocasıyla karşılaşırsa yaşlı kadın? Ya sahiden o yöneticiyle aralarında bir bağ olduğunu düşünerek geldiyse?

Gece uyumayan, sabaha kadar fısıldaşan karı-koca, uygulacak bir karar alamıyor. Genç kadının korkusu somut: Her şeyi gördü ve duydu. Kadın çıldırmıştı. Kocasının korkusu ise, yaşlı kadının tehdidinin kendisine yönelik olduğunu sanmasından. Oğluna bir şey yapılacağı akıllara durgunluk veren bir sanrı. Olmaz. Sekiz aylık bebeğe? Uykuya güneş doğarken varabilen koca, bir kâbusun içinde buluyor kendini. Bir aynaya bakıyor. Aynadaki yüz, yaşlı kadının kin kaynağı olan yüz: Babasının yüzü. Kadın elindeki baltayı savuruyor. Adam başını eğince ayna yırtılır gibi bin parça oluyor. Adam kendini kurtulmuş sayamıyor, çünkü aynanın içinde kırık sayısı kadar o yüz var. Kendisi ne yapıyor? Görüntüsü yok. Aynaların içinde babası... Tutsak gibi, kederli ve korkmuş yüzüyle.

Genç kadın hiç uyumuyor. Uzun yıllardan beri kinini büyüt-

müş olarak yaşayan ve sonunda kendilerini bulduğuna inandığı kadının elinden yavrusunu kurtaramayacağını düşünüyor. Gençler daha. Mutlu bir aile oluşturdular. Yarınları sevinçle bekliyorlar. Oğlu, masum, sağlıklı ve yaşamasına engel olacak hiçbir hakka izin vermeyecek. Kadın kapıdan çevrilmeli. Her olasılığa karşı, evde yalnız kalmamalı. Aile büyüklerinden biri hemen gelmeli.

Yaşlı kadın gece boyunca geçmişini yaşıyor bir daha. Zaten, duyguları havalandırıldığında, günlerce tozuma kesilmiyor. Bu akşam da aynı şey oldu. Genç kadını korkuttuğuna bin pişman.

Sabah, evin kapısından çevrildi yaşlı kadın. Gövdesi aşağı sarktı, omuzları düşüverdi. Sesi titriyordu:

– Peki. Belki haklısın da. Amma izin ver, oğulcuğa bir veda edeyim.

– Bebek babasıyla birlikte uyuyor. Alıp getiremem. Anla, anla beni.

Kocası, yatak odasının kapısının arkasına pusmuş. Yaşlı kadının uzun, inilti benzeri bir ağıda başlıyor. Bilmedikleri bir dilde başlayan ağıdı duymuyorlar çünkü kadın sesini içine çekiyor ve içinden uzatıyor, inliyor.

Genç kadın, kapattığı kapının ardında kalakalıyor. İçerdeki kocası da.

Yaşlı kadın içindeki unutulmuş iniltiyle dönüyor, dar sokağın ortasındaki su arkının içinde yirmi-otuz adım attıktan sonra birden duruyor. Sokağın ortasında bir ateş topu var. İçin için yanıyor. Bu kendisi. Yüksek duvarların ardındaki avlular, balkonlar ışıkla yıkanırken, kendisinin bırakıldığı sokağa, aydınlıktan çok gölge düşüyor. Belki ışık vardır, kapanası gözleri algılamıyordur. Omuzlarındaki kopmuşluk, umutsuz ve az güneş dokunuşlarıyla titriyor. Güneş ne kadar güçlense, bu bükülmüş beden bir daha doğrulmayacak. İçeri almadılar. Hırsız mı sanıyorlar? Evlerindeki bir nesneyi olmadık bir yere koydular da, kendisinin aldığını mı sandılar? Söylenen sebep inandırıcı değil. Bunu hak etmedi. Be-

çivilenmiş. Ötede sular yükseliyor ve yaşlı kadın bebekle birlikte suya devriliyor. Ama bebeği üstünde, döşünde tutuyor. İkisi de suyla birlikte yivli atıksu deliğine doğru çekiliyor. O delik küçücük bir şeydi nasıl olur da bir insanın geçeceği kadar büyür? Uzaklaşıyorlar, kayıp gözden siliniyorlar. Kendisi hiçbir şey yapamıyor. Derin bir acı duyuyor ve gözlerini kapatıyor genç kadın. O ne o?)

O ne o? Döşü sıırsıklam kesilmiş yaşlı kadının kucağında bebeği. Mutfak kapısında duruyor, güneşi ardlarından alıyorlar. Gölgeler yer yer avlu taşlarının üstünde oynaşıyor. Yaşlı kadının çamaşırdan şişmiş elleriyle kucakladığı bebek kendisine uzatılıyor. Hangisi gerçek? Şu anda, çamaşırdan kalkıp ağlayan bebeği kucaklayıp getiren kadının varlığı mı, az önce gördüğüne yemin edebileceği o akıp gidiş mi?

- Al şu çocuğu. Çatlayacak gibi ağlıyor bebecik. Neyin var senin a kızım? Anne dediğinin kulağı bebeğinin sesine takılı olmalı değil midir?

Anne kapıyor bebeği. Yaşlı kadın ayağındaki topukları erimişlikten yok olmuş takunyaları, damarları morarmış ve ayak bileklerine yığılmış hasta bacaklarıyla ayaklarını sürüyerek çamaşırının başına gidiyor.

Bu evde, o kadınla yaşayamayacak. Kocası hafife alsa da, bir gün daha birlikte kalırlarsa aklını yitirecek.

Yaşlı kadının dünkü sözlerinin olmazlığına inandırmıştı hani kendini? Ne kadar kolay yıkılan bir inanç bu. İçi boyuna acıklı sonlar yazıyor. Ah şimdi yine, dünkü çay vaktinden önceki zamanların içinde olsa. İşlerini bitirdikten sonra birer kahve içseler, kapatsa falını, yaşlı kadın ona diğer günlerdeki gibi güzel masallar anlatsa... Sonra... Giyinmek için kalktığında, oğlunu kendi elleriyle yaşlı kadına uzatabilse:

"Al ninesi... Al oğlumun ninesi. Anne gidip süslensin!"

. .

(Hikâyenin sonu böyle de bitmiyor. Başka bir son daha var.)

Genç adam bir süre dönüp durduktan sonra uyuyabilen karı-

sının yüzünü inceledi. Ah gençlik! Ne kadar saf ve güzel bir kız bu. Korkularını bile kolay unutan çağında. "O da benim çocuğum gibi," diye içinden geçti. Salt karısı olduğu için azarladığı, şımartmaktan korktuğu hayat arkadaşı. Onun yüzüne dolan kırgınlık gölgesi, yahut bir şeyi eksik yaptığı telaşı ne kadar hoş. Dudaklarının bükülüp titremesi... sert söz duyunca. Ne kadar sevilip arzalandığını bilmemeli.

Kalkıp oğlunun yattığı beşiğin başına gidiyor. Sağlıklı çocuk. Düzgün soluklarla uyuyor. Yüzündeki örgenlerine dokunuyor. Saçları yumuşak, kaşları samur gibi. Gözleri lacivert kalabilir, soylarında var. Neler bekliyor bu minicik bebeği? Kader var mı gerçekten? Bu akşama kadar inanmaz, yok derdi. Şimdi diyebilir mi? İçindeki bu ürküntü niye boğacak gibi saldırıyor boğazına? Kendisi daha anne karnındayken ölen, hiç görmediği babasına benziyor mu bu çocuk? Tek fotoğrafı kalmış olan o adama? Annesinin, ablalarının ağzından kaçanlardan öğrendiğine göre, mutsuz ve her şeyden öfkelenen bir adamdı babası. Kimi zaman inanılmaz sınırlara kadar uzanıyordu kızgınlığı, zulme dönüşüyordu. Karısıyla kızlarına haksız acılar çektirmişti. Kendisinin ne kadar mutsuz olduğunu kim bilebilirdi? O zamanın erkeği, içi kilitli sandıklarda saklanan insan. Birinci Dünya Savaşı'nın ikinci yılında, Toroslar'da yaşadığı olaylar yüzünden yaşam dengesi bozulmuş... Öfke nöbetleriyle perişan düşmüş. Kim bilir, kim bilir? O nöbetlerden sonuncusunu... Kim bilir ölümü ne yapıldı da doğal sayıldı? Yoksa gerçekten doğal mıydı?

Oğlunun böyle biri olmasına izin vermeyecek. Ne iş tutarsa tutsun, "İyi insan," diyecekler. Yüreğinden yükselen sıcak duygularla oğlunu öpüyor baba, hiç doymayacakmış gibi öpüyor.

.....

Yaşlı kadın, başının üstündeki bakımsız damın kiremitsiz açıklığından içeri dolan aya bakıyordu. Yakındaki taşocağı, toz ve ölüm saçmaya gece yüzünden ara vermişti. Ay, dingin bir dünyanın üstünde sessiz sedasız dolanıyordu. Öyle rahattı ki, yaşlı kadın gibilerin huzursuz içselliklerine aldırılmıyordu. Zaten yeryüzünde ve gökyüzünde, o kadını insan sayan hiçbir kanıt ve

hiç kimse bulunmuyordu. Kadının... (Kadının yekinmiş anıları hâlâ oturmamış, unutuşun sisine girmemişti. Onun küçücük kalmış gövdesine yükleniyordu var olduklarını bildiği kişilerin anıları. Kıpır kıpırdılar içinde. Onların anıları olmasa, yalnızlığını, acısını, öz duygusunu çoktan yenmiş olurdu. İpekböceği gibi, beklemeyi ve aramayı unutarak yaşayabilse.)

– Yakında öleceğim, diye sızlandı hırıltılı sesiyle. Bu kadar. Ama, acı içinde ve yapayalnız bunca yıl kalmak çok zor...

– Öyle... Öyle... diye pavkırdı bir baykuş.

– Belki de bir kuyuya, içimdeki onca insanla ve acıyla bir kuyuya atayım kendimi. Hepimiz dökülelim sulara, diye cevapladı baykuşu.

Bedeni nasıl da yorgundu.

O yüzden olmalı, bilinci silindi. Yarınsız yeni bir uykuya geçti.

Ağustos 1996–Temmuz 1999

TERLİK

Gördüğüm anda beni titreten neydi? Tertemiz, yepyeni görünen bir teke karşın, öbür tekin topuk kısmının sivri bir şeyle parçalanıp dağılmış ve öylece getirilip tezgâhın üstüne atılmış olması herhalde. Bir süre karanlık ve gitgide dokunulmaz olan yerlerde bekletilmişti. Acı soğudukça, ayakların terlikte bıraktığı, saklayana suçluluk hatırlatan anısı anlamını yitirince, bu eskici tezgâhına atılvırmıştı işte. Bir şey, sondan bir önceki hareketi engellemeye çalışmış, avlunun taşı, yahut kuyu bileziğinin perçininden kopuk ucu topuğa takılıp tutmuştu. Karar kesindi ama. Çıplak ayakla bir adım daha... Gövde sulara gömölürken basınç dalgalarıyla kabaran karanlık sular sessiz güvercinler gibi kanat çırparak köpüklenmiş, en karanlık suların bile köpüklerinin ışıklı olacağını kanıtlamışlardı.

Duyduğum tedirginlik, parmaklarımı bantlarına sokarak gözüme yaklaştırdığımda daha da artıyor. Kar beyazından, bahar filizisinden, gelincik kırmızısından boncukları var. Emeği güzelliğe dönüştüren, o yüzden hepsini taşıyan bantlar bunlar. Siyah, ince plastik biyeleri, parmakları saran koyu kahve astarın altında yitiyor. Plastik tabana yapışarak bir gelin terliği –tekinin topuğu paramparça– olarak, bilmediğim bir zamanda, çeyiz sandığında mutluluk günlerini beklerken eksiksiz güzel olan varlığını, ne verirsene ver, değeriyle yer değiştirmiş olarak satılık meta haline dönüştürüyor.

Yoksul, bıçkın, ağzı kalabalık, yakışıklı değil, güzel denilecek bir delikanlı olan eskici, yüzümün çizgilerini irkiltten o tutku rüzgârını hemen hissedip, yedeğine alıyor. Ben boncuk hastası-

sam, elimde boncuk işleme bahar çağrısı tutuyorsam o da ekmeğini taştan çıkarma ustası. "Al," diyor terlikleri tutan elimi göğsüme kadar iterek. "Bu çarşıya dadanan andavallıların hiçbiri göremedi güzelliklerini. Al şunları, kaçıрма..."

O anda, terlik sahibinin trajedisi kayboluyor, elimdekiler malla dönüşüyor.

Havanın ve sokakların çok kirli olduğu günlerden biriydi. Kendimi insanların kıvıldaşan kurtçuklar gibi birbirlerine dolandığı, dar, yoksul, ucuz semtte buldum. Eskiciler çarşısı... Hergele Meydanı.

Sokağa dizildiklerinde kibrit kutularından daha büyük görünmeyen perdeleri kapalı evlerdeki gelinlik kızların kendilerine boncuktan gelin terlikleri işledikleri çağ geride kalmıştı.

O bu evlerden birinde mi oturmuştu? Parçalanacak terliğe sahip olmak için taş boncuklarla beyazın üstünde en alımlı duran dal yeşilini, gül alını seçen ve işleyen o kız? Yahut, gelinlik terlikleri karmakarışık bir işporta tezgâhına düşmüş gelin?

Onun gibi kızlar, düşlerinde çekici ve mutlu -ah onların kafasına gerçeküstü masallar gibi sokulan mutluluk düşleri... çıkartma gibidir bu beklentiler hemen yapışır, sonra sökülür- evlilik yaşamı bekler. Gerçekte ise, yaşamın anlayamadıkları hoyratlığının kendi üstlerinde tepinmesini boyun büküklüğüyle "kader" diye adlandırır ve her şeyden vazgeçmeyi erdem sanırlar.

Ayağına geçireceği terlik bile mutluluğun bir simgesiydi. Yeni yağmış apak karın üstünde yeşil dalları ve kıvılcakları baharlar açan terlik, güzelliği ve el değmemişliği karşılığında erkeğinden bağlılık, sevgi ve şefkat beklediğinin simgesi... Bu beklentin tükenmeden, onların bedenle bağı daha çözülmeden sen karanlık kuyuları seçtin.

Karanlık kuyular, küçük şehirlerimizin ve bütün kasabalarımızın bahçelerinin kuytu köşelerinin gizemli cin bahçeleridir. Genç kızlığınızda gündüzleri çağırır, et ve sebze soğutmak için. Yahut çiçek bahçenizi canlanırsın diye, kovalarına çıkırgına elleriniz değsin ister. Ergenliğinizde kırılganlığınız başlamıştır oysa. Zaman zaman kuyuları kurtuluş delikleri olarak görürsünüz.

Büyürsünüz. Akşam olurken, güneşin renkleri hüzne çağırır ve o zaman yumuşak sarılar, gölgeli turuncular ve revnaklı kırmızılar bütün renkleri yutan parlak su çemberinde ona karışma ve bitme isteğini ayaklandırır. Sen de zaman zaman o kırık dökük dünyanda bu iç acıtan ama hoşuna da giden arzuyu duymuştun. Belirsiz bir alışkanlığın, daha doğrusu ünsiyetin var mıydı son kararını uygulayana kadar? Gece iniyor ve ilerliyordu. Çok geç kalır erkekler. Kendi dünyaları saydıkları bir atmosferden kolay kopamaz, hatta bazen hiç gelmeyiverirler. Çoğu zaman kapıdan girdiklerinde sarhoşlukları, kendilerinden önce koşar sizlere doğru. Ağzı küfürlü, suçluluğunu unutma çabasının sonucunda sinirleri gerilmiş... Zamanını ve parasını nerelerde akıttığı bilinmemeli. Sorsan ne olacak? Karanlıkta kara kuyulara beden düşürmek zor. "Yarın," diye kendinle kavilleşmek daha iyi. Kıpırdamadan yatarak, aşırılmış bir sigaranın dumanının kıvrımlarında kendi ölümünü seyrederek döktüğün sessiz gözyaşları. Burası çok ucuz bir film sahnesi. Yanı başında horlayan sarhoş sonra görünmeli. Şimdi komik bir film oluyor yaşamınız.

"Hazır değildim. Gençliğimden, bedenimin bağirtisini söndürmeyi bilmeyişimden faydalanıp beni kafesledin..." Erkeğinin yolunda gitmeyen işleri, aile sorumluluğunu taşıyamama yeteneksizliğini unutturmak için kullandığı savunma budur. Bela okumak geliyordu içinden. Ahmakça filmlerdeki veremli kadınlar gibi uygulanıyordun. Kurak yazların toprak kesekleri gibi parçalanıyordu için. Ellerini yumruk yaptığında, biçimsiz patateslere benziyorlardı artık. Onları açtığında, zifir çizgileri derinleşiyordu. Döşüne vurarak bağırarak geliyordu içinden: Ben bunu yapacak kadar hesaplı ve güçlü müyüm?

"Seni ölesiye seviyor," demişti gönderdiği haberci. Şaşırmıştın: "Beni mi?" Şaşkınlığın içtendi, sevincin belirgindi. Eski günlerinde sesinde bir cıvıltı kıvrışırdı sanki. Oysa tercih diye bir şeyin olması için hem deneyim, hem daha çok şans ve kişi gerekirdi. Senin tercihin pek zavallıydı. Tek kişinin üçüncü bir kişinin ağzından aktarılan abartılmış haberine dayalıydı.

"Seni çok istiyordu..." demek... Bilmediğin şeyler buluyordu

gövdende. İçinde depremle... Kafan arsızlaşmaya, utanmazlığa başladı. Yalnız kalışların bunu artırıyordu. Memelerinde, bacaklarında, organ birleşme yerlerinde daha önce bilmediğin kamaşmalar... Karınca gibi yürüyordu tedirginlik, sevgi mi yoksa karşı cinse çağrı mı? Namusun seni mahpus kıldığı korkutucu dünyayı budak deliklerinden seyretmekten kurtulmuştu o. Kurtuluş, senin gibi kızlara evlenme kimliğiyle sunulur.

Hemen, birkaç günde, birkaç uykusu bölünmüş gecede, onu sevda sanıyorsun. O özgürlüğün, o pırıltılı yaşamın. O, başkalarına benzemez erkeğin!

Kısacık bir süreden hemen sonra ne kadar da başkalarına benzemişti. Yağlı uzun saçları, teninin ağır kokusu, koltukaltlarının yıkanmaya yıkanmaya uçları sararan kılları, göbeğini kolayca açıp kaşması, kolayca osurması, gözlerini kısarak ve yüzüne farkında olmadığı çirkin gülüşün yerleştiğinin ayırında olmayarak gördüğü her genç kız ve kadının arkasından sevişmeye dair savurmadan edemediği kaba, bayağı ve hırtça sözcükleriyle... diğerleri gibi bir koca işte. Yalnızca yenmeyi, sahip olmayı ve unutmayı kapsayan o çirkin sözler dudaklarından gitgide daha kolay ve daha çok dökülen biri. Ah!.. Sen oradayken görmezleşmesi, uzağa dikilen gözleri... Senin akıttığın gözyaşlarının yoğunlaşmasıyla canlanan, yaşayan halk masallarının âşıkları? O Kerem'di, sen kendini Aslı sandın. O, hikâyenin Kerem'i çıkmadı. Sen de zaten Aslı değilsin. Ardına düştü düşmedi, belki o da anlamadı olup biteni. Birden kendini evliliğin içinde buldu, şaşırdı. O dağlar beller aşmadı, acılar çekmedi, bütün yaptığı bir arkadaşından ödünç aldığı motosikletle evinizin önüne gelip pek de görünmeyen bir yüksekliğe ön tekerleği kaldırmak. Buncacık şey sundu; onunla hayaller kurduysan... Kırgınlığın kaçınılmazdı.

Seni suçlamak insafsızlık. Sen yaşarken de çekip gittikten sonra da çok kişi suçladı zaten.

İnsanların gülüşleri çoğu kez başka insanlara ulaşmaz. Boşlukta dağılsın diye savrulurlar. Bir zamanlar –çok kısa sürdü ne yazık– onunkiler sana ulaşıyordu. Teninde çiçeklerle süslü sevinç odacıkları açıyor, gönlünün ışığa kesmesini sağlıyordu. Bir hafif-

lik, gizli bir menekşe kokusu, aydınlık... Aşk buydu. Aşk bu değilse neydi? Bahar dalı gibi kolay geçen coşkun çiçek seli... Taç yapraklar kurur, koku rüzgârı ansızın kesilir. Sonrası nedir, bilmiyordun.

Ak kar tanelerine benzeyen beyaz boncukların her birini incecik iğneyle sağlam telise bağlarken onun eli değişiyor gibiydi elinin üstüne. İçin tutuştu o zaman. Boncuk, ayanın sıcağından eridi, çatlayıp yere düştü. Gözü gözünle birleşti. Birlikte bakıyordunuz. Neye? Sen o zaman ne sanmış olursan ol... Hiçbir şeye!..

Sana duyduğu özlem yüzünden arkadaşlarıyla içki içtiğini, göbeğine kadar gömleğini açmazsa yanıp kavrulduğunu, açık döşünü sürekli yumrukladığını, bu sırada senin adını bağırdığını biliyordun. Hemen yetiştiriyorlardı. Onların da aşkın sıcağına ihtiyaçları vardı. Çok gençtiler, çok yoksul, çok ufuksuz, çok seçeksizdiler. Yine de bunları bilmiyordun ve kibir büyüyordu içinde. "Bütün güzeller, mutlu kadınlar, yeryüzündeki gençlik düşlerinin toplandığı dünya... Bakın görün, sevdaya düşmek neymiş!"

Hayatı onunla birlikte yürümek istiyordun ama her şey gözüne zor görünüyordu. Babana açılacaktı konu. Onun, kızının oğlan ayarttığı kuşkusuna düşmemesi şarttı. Bunu nasıl karşılardı? Üstelik, reddetmesi önlenecekti!

Ah, babaların kötü ve sert olduklarını da kim söylemiş? Duygusuz, dediğim dedik erkekler onlar mı? Onlar da aptalca aşka tutulan, onurlarını kolay harcatan ve bir daha kurtaramayan, kendisinin ve kocasının özlemlerine yanıt verecek şeyleri öğrenip uygulamaktan daha kolay olduğu için yalnızca ev için uğraşan kadınlarla evlenen, daha kötüsü, tıpkı karılarına benzeyen kızları olmuş erkeklerdir.

Oğlan tarafının dünür olarak gelmesi, evdeki yerinin hüznülü ve loş bir anlam kazanmasına neden oldu. Bir yandan gideceğin için seni nazlamaları, bir yandan baba evini bırakma yaşına geldiğin için gözlerinden uçup üstüne yapışan sitemli bakışlar, ağızlarından kaçan sözler kuşattı dört bir yanını. Babanın yüzü suratsızlığa dönüşmüş. Ağabeyin öfke küpü. Her şey şiirini hızla yitirmekte. Koşturma, gerekli sayılan şeyleri en ucuza mal etme,

her olumsuzluk için oğlan tarafını, özellikle gelecekteki kaynana-yı suçlama, yemeklerin geçiştirilmesi, ansızın bir tartışmanın patlaması ve dünyalarınızı yangın yerine çevirmesi, her şeyi alıp götürme hakkının bulunduğuna inanman... Bunlara hazırlık diyorlar. Doğru galiba.

Oğlan tarafını sevmek, hatta onları özümlemek isteyen genç yüreğinle, kulaklarına dolup çevreni kuşatan "yüz verme, kedinin bacağını baştan ayır, kendini ağıra sat" öğütlerini belleğine yerleştiren geleneksel ikircik... Ne yapacağını bilmediğini anlamıyorlar. Sen de kendini akıllı ve aptal, çirkin ve güzel, talihli ve bahtsız, istekli ve çekingen, aceleci ve miskin buluyorsun. Bu da doğru. Umutsuzluğa kayacağın zaman onun ellerini, senin memelerini, onun soluğunu, senin ensedeki ince tüyleri, onun erkekliğini ve senin içindeki alevin parlamışlığını anımsıyorsun.

Annenin "Bak bu evden beli kırmızı kuşaklı tertemiz bir gelin olarak çıkıyorsun. Ancak kefeninle dönebilirsin. Babanın şartı da kesin olarak budur" dediğini duyunca babanın yüreğinin yağı eriyor, gözleri yaşlarla doluyor. Karşı çıkmak istiyor o. Geleneklerin buna izin vermeyeceğini, toplumun baskısına karşı duramayacağını fark edip susuyor. Kaşları çatık, yüzü derin çizgilerle yorulmuş olan baban senden şimdiden uzaklaşmış görünüyor. Aslında o hiç söylemeyeceği sözün zavallı omuzlarına yüklenmesinden ölecek kadar üzgün. "Kefenle gelen kızı olamaz ki. Kızına ait beden olur, ama o kızı değildir."

Yeşil bir sabahlık, şişmiş gözler, gövdenin üst kısımlarında çoğalan, sonraki günlerde azalıp renkleri açılan gövertiler, gövdenin saçtığı buram buram kokan dişilik, dişiliğe karışmış erkeklik izi, onun can suyu, senin sürekli oluşan ıslaklığının bağırğanlığı... En ayıp şeyin, en günah olduğunu düşünerek, gusül aptestleri almamışlığın gizli afacanlığı ve boğduğun korkusuyla... Kendi diktiğin yeşillığe şarınıp, biraz kabaca olan ayaklarından birinin başparmağını kesen boncuk işleme terliğinle, sen ardında bıraktıklarını çabucak unuttun.

Kocan işe gitmek için evden çıktığında, pencereden gözlemeye koştun, dönüp bakmadı.

Niye gözlerindeki bakış sana yabancı gelmeye başladı?

Niye suratı asık bu sabah? Dün geceyi unuttu mu?

Zaman birlikteliğinin hep aleyhine mi çalışacak bundan sonra?

Dün gece sanki bir saatmiş gibi dönüp durdu mu yatakta? Bıkın gibi, uzak durmak ister gibi? Belli belirsiz, belli belirsiz?

Titriyorsun, kuşkulusun kendinden. Onu tanıdığını söyleyebilir misin? Oadaki değişikliği hemen sezer misin? Böyle diyenler senden daha zeki ve akıllı olanlar mı?

Ona dair duygularında dalgalanmalar artıyor mu? Hem istekli, hem aceleci, hem sıcak hem sıradan, hem hoyrat hem tembel? Yataktaki süre kısalıyor. Beklentisi yok. Bir sıra tutturmuş, ona göre gidiyor. Sanki eti seni özlüyor, yüreği ise uzak.

Onun terinin kokusundan tiksiniyorsun. Sevişirkenki bencilliğinden ve aynı sıradan gidişinden bıkkınsın.

Tenin morarmıyor. Gövdenin üst bölümünde memelerin, altında derin oyuğun var. Sesin, soluğun, omuzların, ellerin, saçların, ensen, sırtın, dudakların var mı?

Seni yoruyor. Etin istemezleniyor. Onu kabullenmiş olmanın bilinci; içinde sanki kirli çamaşır yığını gibi. Mideni bulandırarak büyüyor, büyüyor.

Gebesin.

Korkacak bir şey yokmuş. Her şey iyi olacak. Bütün olumsuzlamaların gebeliğinden dolayıymış. Hiç olumsuzluk yok, asla da olmayacak!

İçinde deniz suyu özlemleri. Küçücük bir sandal olmalı. Güneş, her yanı beyaza kesecek kadar yüksekte olmalı. Baktığın şeyler sana sınırlar çizmemeli. Aydınlık, daha çok aydınlık... Ayaklarını suya sallandırmalıydın. Onlara dokunmayan küçücük dalgalar altta oynaşmalı. Süzülen bir martı tam güneşin önünden geçerek gövdesini gölgeye, gölgeyi de karaya döndürmeli. Martının ardında kaldığına küsen güneş, girecek bulut aramalı. O zaman al sana dalgaların başlangıç çevreninde yumuşak gölgeler...

Akşamları çıtır çıtır balıklar gelmeli sofraya. Yosun kokusu, balık kokusu, güneşin yaktığını düşündüğün terliklerinin üstünde-

ki gonca g llerin kokusu... Terlik kısmı dışındaki hatırladıkların, ilkokulu bitirdiğin yıl gönderdikleri Kızılay Kampında kalan anıların. Hayatına kalıcı güzellikler olarak, dönüp dönüp, nasılsa g nderildiğin o kamp giriyor. Terliğini şimdi ekliyorsun. Hayatın bundan sonra nasıl sürececek? Umutların var mı? Yeterince hazırlanarak başlamadığının bilinci dışarı vurmaya başladı. Bu koşullarda neye bağlanırsan doğru yapmış olacağını biliyor musun?

Kavrulmuş balıklar yiyemediğin için düşmüş olabilir karnındaki bebek. Kızartmana izin verdi de kocan, onların kavrulmasına vermedi. Sen de yemedin. İnat karı!.. Huysuz!.. Kurudun, derin kemiğine yapıştı. Oğlan tarafı aşırı aşermeyi kocasını sevmeyen bir kadın olmana bağlıyorlardı. D ş rmen de o yüzden. Bu sırtına yüklenen suç. Doğru olabilir mi?

Pek sıradan bir ge   kadınsın. Kocanın bir zamanlar sevdiğini sandığı kız değilsin. Sürekli yakınıyorsun. Saçlarının pırıltısı, yüzünün gerginliği geçti. Bakışlarının insanın içini oyan acı biber tadı yitti. Kocasının elini gözleyen, cebini karıştıran kadınlardansın. Saman yangını gibi, havaifişek motifi gibi geçip gidiverdi gelinliğin.

Geceleri bekleyen, kurduğu sofralara sıcak yemekler koyup soğuk tabaklarla kaldıran, umudunu kesince çivili yataklara yatmak zorunda kalan kadınsın. Eve hâkim olduğunu hissettiğin bir şey vardı. G r lm yordu, dokunulmuyordu ama o şey h kimdi. Sanki toz toprak içinde geçiyordu yaşamınız. Her şeyin kendiliğinden bulandığı toz toprak...  eyizindeki eşyan nasıl yıkanıp,  t lenip, boh alanıp kadirildiysa, aynı şey hayatınıza da yapıldı sanki. Geride kalan, sıradan şeyler, basitlik... Paranız, beklentiniz yok.  evrenizdekilerden ayrıcalığınız olamaz. Sıkıcı,  ylesine. Sen ise herkesin sizden daha iyi olduklarına inanmaya hazırsın. Onlar da sizi kendilerinden iyi sansınlar diye yalanlar söylüyorsun. Bütün kandırılanlar, kanmadıkları noktada yalnız olduklarını, artık kanmanın da bir alışkanlığa dönüştüğünü bilmiyorlar mı?

İşte bu bilgiye varış  nı, senin vazgeçiş  nının oldu. Talihsizliğin de denebilir. Çok ge   yaşta yenilgiyi kabullenmek, bir asa-

lak olarak yaşama tutunma ânı olabilir. Bunu yapan çoğunlukta, yapmayan?.. Peki ölmek ne işe yarıyor?

Evinde, ayağının bastığı her yerde yok aynalarla kuşatılmış olduğunu düşünmeye başladın. Onların önünde duran, yahut hızla geçen artık eski sen değilsin. Çatık kaşlı, ağzı aşağıya çekilen, kara kuru bir yahut birçok genç kadının yansıması olarak bölünüp ışığı yutan gölgeler biçiminde yalınlaşarak duvarlara vuruyor-sun. Evin de büsbütün kararıyor bu yüzden.

İşte şimdi kritik âna vardın: Bu aşama kadını ya kışını büyüten uyumalara götürür, böylece dayak yemenin, hakaret görmenin, aldatılmanın, içkiye pay ayırmanın zamanının geldiği yaşama biçimine evrilir yaşamınız; ya da kuyunun başına gidip aşağıdaki karanlık karanlık parıldayarak çalkalanan, böylece seni çağıran suya ilk bakış, tartış gününe varırsın. O ilk an ürkütücüdür. Yansımanın suya vurmasından bile duyulan müthiş ürküntü. Kuyu kapağı acele çekilir, kaçılır, dönülür, üstüne ağır bir taş konur. Çıkrığından, zincirinden, kovasından nefret edilerek birkaç zaman akıtılır.

Sonraki bakışta, hayatın saçtığı mutsuzluğa dair daha çok şey birikmiştir. Kuyu artık suyunu çalkalamamakta, gülmemektedir. Bir sudur yalnızca. Birikmiş, sessizce bekleyen, çağıran değil, el uzatan su. Karanlığın içinde saklanır, davet bilmez, seni istemez. Canlı hiçbir şeyi istemez. İnsanın iradesiyle alıp veremediği yok. Çürümeye hükümlü olanı... kendisini kirleteni... adını uğursuz katile çıkaranı... niye istesin? Yorgun tozları yüzünde tutuyor yalnız. Daha sonra yıkayarak dibine gönderiyor ve yeniden yıkanmış bir parlaklıkla gökyüzünü yansıtmaya başlıyor. Ona armağanlarla gelen yalnızca gökyüzüdür. Bulutlar, kuşlar, bazen yağmurlar ve karlar gönderen. Hani bir uzak akraba gibi, varlığını ni zaman zaman duyuran.

Sen neyi çözebildin ki? Neyi doğru yaptın? Kendini bile tanımayı beceremedin. Hayatını eskitmek için, gelinlik terliğinin ayağında olmasına aldırmadan kova kova çektiğin suları çimento ve taş karışımıyla kaplı avluya atıyorsun. Bugün, yine gebe olduğunu anladığın gündür. Kutlama değil yaptığın. Mutsuzluğunu unut-

mak için deli gibi yoruyorsun kendini. Odanızın karanlığı içinde görünmez köşede durduğu için ayırımsanamayan küçük bir ceviz sandığın içindeki, ardına düştüğü günlerde kocanın sana gönderdiği biraz lekelenmiş, çokça buruşmuş mektubunu son kez okuyor, yırtıyorsun. Kâğıt parçalarını bir sigara tablasının içine yığıyorsun. İki satır yazıyor, yırtık mektup parçalarının üstüne seriyorsun. Sonra tablayı alıp kapının girişindeki daha kurulmamış olan sobanın üstüne koyuyorsun. Yazın titrek, irili ufaklı, sağa sola yatan. Bir şeyleri anlatmak için kullanılmış bir yazı olmadığından, acemice, yıkıldı yıkılacak gibi duruyor kâğıdın üstünde. Sanki fırsat bulursa sürünerek kaçacak gibi. Çekingen ve ilkel. Çok şey yazman gerekmiyor zaten.

En sonuna "Üzgünüm," yazmışsın. Güney Amerika dizilerinden çalınan bir duygu söyleminin farkında bile değilsin.

Gözlerini son kez odanızda gezdiriyorsun. Çamaşırları yıkadın, kurutup kaldırdın. Yatağın yüzünü değiştirdin. Avlu yıkandı, oda düzgün. Yeşil sabahlığın sırtında. Ayağındaki terlikler sırlıklam. Az önce sağ tekin topuğu kuyunun yanındaki kırılmış bir taşın sivri ucuna takıldı, seni olduğun yere çiviledi. Hırsla çektin. Ayağını kurtardığında parçalanmış topuk, parçalanmış yaşamının tıpatıp göstergesi gibi göründü gözüne. Dünyaya bir çocuk daha gelecek de ne olacak? Erkek olsa, evlenmeyi hayatının en önemli işi sayacak, üç ay sonra da, "Yandım anam!" diye bağıracak. Kız olsa, kefenle baba evine dönme tehdidiyle zehir yiyip, zehir içecek. Sanki kefenle dönülebilir de... Çözülmez düğümlerle bağlıyor yaşam kuralları insanı. Tutsak bir hayatın içinde dayakla, aşağılanmakla, bıkkınlıkla, ilgisizlikle debelenmek, yaşamı seçmek midir?

Dışarı çıkıyor, odanın kapısını kapıyorsun. Terliğinin sağlam teki ayağında. Yırtılmış olan takılı kaldı. Islak taş ve çimentoda bir ayağın terlikli ve kuru, öbür ayağın yalın olarak yürüyorsun. Parmakların morarmış. Geçmişinin yazılı olduğu elin ne kadar hızlı çirkinleşmiş. O gül goncalarını, onların dallarını ve bembeyaz zemini bir daha yapamazsın. Üç yıl önceki marifetin senden bu kadar uzağa düşmemeliydi. Ellerin artık yalnızca kaba ev işle-

rini yapmaya yarar. Hiçbir erkek bu elleri güvercin olarak kullanamaz. Küçük bir kadını çağırıştırmasın ellerin. Öpme duygusunu vermez. Sen de, hiçbir kamaşa değsin istemiyorsun. Kırılısın hepsi. Bu muymuş evin kadını olmak?

Ayağındaki teki kuyunun başında bırakıyorsun. Kuyu bileziğine çıkıp beklemeden, hemen bırakıyorsun kendini. Sabahlığın bacaklarına dolanıyor, uçmuyor ardından. Su hızla yaklaşıyor. Çarpma ânına doğru gidiyorsun. Son anda pişman oldun mu, olmadın mı? Bunu kimse bilemez artık.

Töreler, inançlar ve sabır hiçbir şeyi çözememiştir.

Bugün satın aldığım senin terliklerini. Kimliğini belli eden bütün ayrıntıları söküp attım. Geri kalanı iyice yıkadım, ince makasla düzelttim.

Plastik bir saksının üstüne yapıştıracağım tomurcuk güllü, yeşil dallı beyaz süslemeleri. Arapsaçı, küçük arsız yapraklarını yaptığı o güzel işin üstüne salacak. Yaşamı iğne iplik ve boncukla kendine râmedeceğini sanan senin goncalarına; unutulmuş anılarına doğru...

Kasım 1997
Oran/ANKARA

On hikâye içeriyor bu kitap. Ortak nokta, *öteki* insanların hikâyeleri olmaları. Karakterlerinin hemen hiçbiri gerçek bir kimlikle var olmadılar yeryüzünde. Ancak hikâyeleri okuduktan sonra onların yaşamadıklarını iddia etmek çok zor. Onları ben kıvılcım olarak yakaladım. Başka türlü yaşar kılamayacağım için, göğsümün ortasında kor ateş olarak taşıdım. Çok yaktilar beni.

Zehir Zıkkım Hikâyeler, adını kimliğinden alan bir kitap. Onu bir okuyuşta bitiremeyeceksiniz. Çevrenizi kuşatan, içinize dolan kederi biraz hafifletmek için, zaman zaman bırakmanız gerekecek. Düşünmek, özeleştiri yapmamak istiyorsanız, amacınız okuyarak eğlenmekse bu kitap size bile almayın.

Bu coğrafya hissel geçmişin, b gerçeklerinin b adın-lara tutulm Zehir Zıkkım Hikâ

Evet, zeh a siz nasıl olmaları

ITLU

ISBN 9786050101051
2001.06.Y.0105.1903

9 789754 949391

KDV dahil 3250.000 Lira